

LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀS TIESAS

BILETENS

NR.20 / 2020 MAIJS

PUBLISKAIS PĀRSKATS
PAR AUGSTĀKĀS TIESAS
DARBU 2019.GADĀ

TIESLIETU
PADOMES
INFORMĀCIJA

TIESĪBU PRAKSE
VĒSTURE

12 IZAICINĀJUMIEM BAGĀTI GADI

2020.gada 15.jūnijā beidzas Ivara Bičkoviča pilnvaras Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatā. Saskaņā ar likumu šajā amatā var būt ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas.

12 gadi ir nozīmīgs laiks ne tikai cilvēka dzīvē, bet arī Augstākās tiesas un visas Latvijas tiesu sistēmas dzīvē. Tie bijuši 12 izaicinājumiem bagāti gadi.

**AUGSTĀKĀS TIESAS
PRIEKŠSĒDĒTĀJS
IVARS BIČKOVIČS**

2008 – 2020

Neatkarība

Efektivitāte

KRĪZES:
EKONOMISKĀ
2008
UN
COVID 2019

AUGSTĀKĀS
TIESAS
REORGANIZĀCIJA

Profesionalitāte

AUGSTĀKĀ TIESA

*Senāta
simtgade un
Senāta vārds*

*Sabiedrības
tiesiskā
izglītošana*

*Kasācijas
stiprināšana,
judikatūras pieejamība*

*Starptautiskās
sadarbības
paplašināšana*

TIESLIETU PADOME

*Tiesu
reformas*

*Tiesu
modernizācija*

*Tiesu
komunikācija*

*Tiesnešu un
tiesu darbinieku
atalgojums*

TIESNEŠA MUGURKAULS

Sīboliskais Augstākās tiesas priekšsēdētāja zvaniņš.

1994.gadā, kad Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatā stājās Andris Gulāns, viņš no pirmā atjaunotās Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja Gvido Zemrībo saņēma simbolisku priekšsēdētāja zvaniņu, uz kura iegravēti Augstākās tiesas priekšsēdētāju vārdi. 2008.gada 13.jūnijā priekšsēdētāja zvaniņu saņēma Ivars Bičkovičs. Šogad jūnijā viņš šo relikviju nodos nākamajam Augstākās tiesas priekšsēdētājam.

Šobrīd zvaniņš apskatāms Augstākās tiesas vestibilā iekārtotajā izstādē, kas stāsta par 12 gadiem, kuros Augstāko tiesu un Tieslietu padomi vadīja Ivars Bičkovičs.

AUGSTĀKĀS TIESAS SENATORI 2020.GADA JANVĀRĪ

1.rindā no kreisās: Edīte Vernuša, Aigars Strupiņš, Veronika Krūmiņa, Ivars Bičkovičs, Pēteris Dzalbe, Ināra Garda, Dzintra Amerika;

2.rindā: Andris Gulāns, Artūrs Freibergs, Anita Čerņavska, Marika Senkāne, Inguna Radzeviča, Jautrīte Briede, Aija Branta, Rudīte Vīduša, Anita Poļakova, Ļubova Kušnīre, Anita Kovaļevska, Vanda Cīrule, Anda Briede, Zane Pētersone, Valerijs Maksimovs;

3.rindā: Aivars Keišs, Pēteris Opincāns, Līvija Slica, Aivars Uminskis, Ieva Višķere, Vāsma Kakste, Mārtiņš Zāgēre, Dzintra Balta, Dace Mīta, Inta Lauka, Intars Bisters, Normunds Salenieks

BILETENS Nr.20 2020. gada maijs

ISSN 1691-810X

Izdevējs
**LATVIJAS REPUBLIKAS
AUGSTĀKĀ TIESA**
Brīvības bulvāris 36, Rīgā, LV-1511

Sagatavoja
Augstākās tiesas Administrācija
Redaktore Rasma Zvejniece

Foto: Augstākā tiesa;
tiesnešu un darbinieku personīgie arhīvi;
Valsts prezidenta kanceleja;
Fotostudija „Linda”;
Konferenču un citu pasākumu
rīkotājinstitūcijas.

Iespiests
SIA „Dardedze hologrāfija”
Metiens 300 eks. Rīga, 2020

I	AUGSTĀKĀS TIESAS INFORMĀCIJA	4
	Augstākās tiesas plēnuma lēmumi	4
	Anita POĻAKOVA. Par Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta darbības turpmāko virzību	4
	Augstākās tiesas priekšsēdētāja maiņa	6
	Beidzas Ivara Bičkoviča otrais pilnvaru termiņš	6
	Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatam virza Aigaru Strupišu	8
	Aigars STRUPIŠS. Skatījums uz Senāta un tiesu sistēmas stāvokli un attīstību	8
	Aktualitātes	14
	Tiesa savas funkcijas pilda arī ārkārtējās situācijas apstākļos	18
	Augstākā tiesa izvērtē tiesvedību ilgumu ietekmējošos faktorus	21
	Mediju dienā Augstākā tiesa informē par uzņēmēju aptauju	23
II	PUBLISKAIS PĀRSKATS PAR AUGSTĀKĀS TIESAS DARBU 2019.GADĀ	31
III	TIESLIETU PADOMES INFORMĀCIJA	54
	Informācija	54
	Tieslietu padomes lēmumi tiesu sistēmai konceptuālos jautājumos	55
	Tiesnešu konferences lēmums	64
	Tiesnešu pašpārvalde	65
	Tieslietu padomes darbība pirmajā desmitgadē (2010–2020)	66
IV	PIEREDZE: KOMANDĒJUMU INFORMĀCIJA UN ATZIŅAS	72
	Informē Dzintra BALTA, Anita KOVAĻEVSKA, Zane PĒTERSONE, Ieva LIEPIŅA, Miķelis ZUMBERGS	72
	Pieredzes apmaiņas vizīte Eiropas Cilvēktiesību tiesā	77
	Projektu aktivitātes – pieredzes apmaiņai	78
	Latvijas pārstāvība Eiropas Padomes tieslietu organizācijās	81
V	TIESĪBDOMAS: PRIEKŠLASĪJUMI, PUBLIKĀCIJAS	83
	Jautrīte BRIEDE. Eiropas Savienības tiesību normu piemērošana administratīvajā procesā	83
	Anita ZIKMANE. Eiropas Savienības tiesības krimināllietu izskatīšanā Senātā	88
	Solvita HARBACEVIČA. Tiesnešu pašpārvaldes institūciju loma varas dalīšanas mehānismā	91
	Anita POĻAKOVA, Aivars UMINSKIS. Latvijas tiesu pieredze starptautiskajā sadarbībā cilvēku tirdzniecības lietās	95
	Zinaida INDRŪNA. Par jaunu kreditoriem veiktas rīcības apstrīdēšana	98
VI	TIESĪBU PRAKSE	103
	Senāta departamentu priekšsēdētāju sēžu lēmumi	103
	Skaidrojums	106
	Senāta Civillietu departamenta tiesnešu sapulces lēmums	107
	Tiesu prakses apkopojumi	108
	Satvermes tiesas spriedumi stiprina kasācijas institūtu	109
	Tiesu dialogs	111
	Judikatūra – 2019	119
VII	VĒSTURE	152
	Atjaunotās Latvijas Republikas Augstākā tiesa: sākums	152

AUGSTĀKĀS TIESAS INFORMĀCIJA

Augstākās tiesas plēnuma lēmumi

LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀS TIESAS PLĒNUMA LĒMUMS NR.1

20.04.2020.

Par kandidāta izvirzīšanu Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatam

Augstākās tiesas plēnums, pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 50.panta pirmo daļu,

nolēma

ierosināt Saeimai par Augstākās tiesas priekšsēdētāju apstiprināt Augstākās tiesas tiesnesi Aigaru Strupišu.

Priekšsēdētājs I.Bičkovičs
Plēnuma sekretāre M.Senkāne

LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀS TIESAS PLĒNUMA LĒMUMS NR.2

20.04.2020.

Augstākās tiesas plēnums, pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 48.panta otro daļu,

nolēma

ievēlēt tiesnesi Anitu Poļakovu par Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētāju.

Priekšsēdētājs I.Bičkovičs
Plēnuma sekretāre M.Senkāne

PAR SENĀTA KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTA DARBĪBAS TURPMĀKO VIRZĪBU

Anita POĻAKOVA,

**Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja amata
kandidāte**

Augstākās tiesas plēnumam 2020.gada 20.aprīlī

Krimināllietu departaments pēdējā gada laikā ir piedzīvojis apjomīgas izmaiņas tā sastāvā. Darbu Augstākajā tiesā ir pārtraukuši trīs senatori un attiecīgi tikpat jaunu kolēģu ir ienācis kolektīvā. Tas nozīmē, ka departamentā ir nomainījusies vairāk nekā trešdaļa senatoru. Turklāt ar 1.aprīli darbu Augstākajā tiesā ir pārtraucis arī ilggadējs departamenta priekšsēdētājs senators Pēteris Dzalbe. Kolektīvs ir vēl vienu pārmaiņu gaidās. No iepriekšējā priekšsēdētāja un kolektīva darba kopumā esam saņēmuši mantojumā ļoti labi izstrādātu departamenta darbības mehānismu, kuru uzskatu par nepieciešamu saglabāt. Taču kā jebkurš mehānisms – tas ir jākopj un jāpilnveido, lai būtu atbilstošs attiecīgā laika darbības mērķiem. Vēlos aktivizēt šī mehānisma atsevišķus manā ieskatā nepietiekami

intensīvi darbojošos posmus, kā arī tos papildināt.

Krimināllietu departamenta šī gada uzdevumi un aktivitātes, to mērķis un vēlamais rezultāts jau ir formulēti 2020.gada 3.februārī apstiprinātajā departamenta darba plānā 2020.gadam. Departamenta priekšsēdētāja pienākums ir ne tikai piedalīties plānotajās aktivitātēs un uzdevumu izpildē, bet arī organizēt departamenta darbu, sekot tā rezultātiem, lai analizējot noteiktu uzlabojamos posmus un identificētu problēmas, kas prasa jaunus risinājumus. Nozīmīgi ir saglabāt kolektīvā mikroklimatu, kas rosina un uztur vēlmi strādāt, uzlabot darba kvalitāti, piedalīties aktivitātēs, kas vērstas uz zemāku instanču tiesu darba uzlabošanu, līdzdarbību likumprojektu izstrādē. Neatkarīgu departamenta darba plānā 2020.gadam norādītos uzdevumus, aktivitātes un mērķus, bet konspektīvi norādīšu uz savu skatījumu virzībā uz šī plāna īstenošanu.

Ir saglabājama esošā un ilgstošā laika periodā savu pareizību apstiprinājusī lietu sadales kārtība, kas nodrošina pārskatāmu, saprotamu, dažādos aspektos

taisnīgu lietu sadali, tostarp ilgtermiņā vienādu noslodzi senatoriem.

Krimināllietu departamentā ilgstošā laika periodā ir bijuši labi lietu izskatīšanas termiņu rādītāji. Pēdējā pusgadā ir palielinājies neizskatīto lietu daudzums un lietu izskatīšanas termiņi kļuvuši nedaudz ilgāki. Tam saskatu vairākus objektīvus cēloņus un esmu domājusi par iespējām tos novērst.

- Saskaņā ar grozījumiem Kriminālprocesa likuma 573.pantā jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu tiek izlemts koleģiāli – trīs tiesnešu sastāvā, kas palielina katra tiesneša darba apjomu. Šis faktors nav novēršams.
- Ilgstoši esam strādājuši nepilnā senatoru skaitā. Tas palielināja katra senatora noslodzi, izskatot lietas kasācijas kārtībā. Ievērojot Krimināllietu departamenta papildu kompetenci – darbu ar operatīvo darbību subjektiem – palielinājās katra senatora noslodze arī šajā jomā. Abu slodžu palielināšanās, pašsaprotami, izraisīja lietu izskatīšanas palēninājumu. Lai mazinātu šo slodzi, ir jāturpina līdzdalība tajos tiesību normu grozījumu projektos, kas virzīti uz papildu kompetences pakāpenisku nošķiršanu no Augstākās tiesas funkcijām un lietu piekritības samazināšanu.
- Kā jau norādīju, departamentā darbu uzsākuši trīs jauni senatori. Esam gandarīti savā kolēģu izvēlē, kas darbībā jau ir apliecinājuši vēlmi un varēšanu atbilstoši pildīt amata pienākumus. Tomēr katram no viņiem ir nepieciešams laiks,

lai nostiprinātu prasmi pielietot savas zināšanas un pieredzi Senāta funkciju izpildē. Secinājums – ir pamats lietu izskatīšanas termiņu turpmākam samazinājumam, taču ne īstermiņā.

- Ņemot vērā izmaiņas likumos, atsevišķu tiesību normu satura un piemērošanas izpratnē, ir palielinājies to lietu skaits, kuru izlemšana saistīta ar apjomīgu izpēti darbu un problēmjautājumu ilgstošāku izspriešanu.

Departamenta darba uzlabošanai ir nepieciešams vismaz vēl viens zinātniski analītiskais padomnieks. Saskatu arī iespēju jau esošā atbalsta personāla zināšanu efektīvākai izmantošanai, aktivizējot senatoru un zinātnisko analītiķu sadarbību, vispirms savstarpēji izdiskutējot šīs sadarbības mehānismu. Uzskatu par iespējamu pārskatīt zinātniski analītisko padomnieku noslodzi atsevišķu viņu amata pienākumu izpildē, lai nodrošinātu iespēju vairāk veikt zinātniskās pētniecības darbu, kas nepieciešams departamenta darbības nodrošināšanai, judikatūras analizēšanai un viedokļa par tās pilnveidošanu formulēšanai.

Saglabājama arī departamentā nostiprinātā senatora un senatora palīga kopdarbības sistēma, atbilstoši kurai senatoram ir pastāvīgs palīgs, kopdarbības praktisko norisi plāno un organizē attiecīgais senators. No jauna šajā sistēmā gribu paredzēt izņēmumu, kad departamenta priekšsēdētājam, senatoram un senatora palīgam kopīgi vienojoties, pastāvot objektīvam pamatojumam, uz laiku, nolūkā pilnveidot senatora palīga atsevišķas profesionālās un sadarbības prasmes, tiek mainīts senatora palīgs, ar kuru senators sadarbojas.

Uzskatu par nepieciešamu pastiprināt departamenta līdzdarbību jaunu senatora palīgu atlasē un veikt aktīvākus pasākumus potenciālo kandidātu daudzuma palielināšanai. Konkursā uz senatora palīga vietu Krimināllietu departamentā tradicionāli piesakās salīdzinoši neliels kandidātu skaits. Kā viena no formām kandidātu daudzuma palielināšanai varētu būt informatīva tikšanās ar zemāku instanču tiesu tiesnešu palīgiem, nolūkā tiešāk uzrunāt iespējamus interesentus, iepazīstināt ar senatora palīga pienākumiem, izaugsmes iespējām, šā darba pieredzes nozīmi, sagaidāmajiem darba apstākļiem.

Atziņa, ka kasācijas instances pamatfunkcija ir vienotas tiesu prakses nodrošināšana, nav mana, tas ir citāts no Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata kandidāta – senatora Aigara Strupīša – skatījuma uz Senāta un tiesu sistēmas stāvokli un attīstību. Taču šī atziņa ir tik patiesa un precīza, ka atļaujos to citēt, jo labāk nenoformulēšu.

Esam to samērā veiksmīgi darījuši, bet saskatu arī vēl neizmantotas iespējas. Ir skrupulozāk jānošķir lietas, kurās ir jāierosina kasācijas tiesvedība, no tām, kurās kasācijas tiesvedības ierosināšana atsakāma, jo ne velti viens no Kriminālprocesa likuma 573¹. pantā paredzētajiem kritērijiem ir tas, vai izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme judikatūras veidošanā. Tādējādi tiks radīts lielāks resurss to jautājumu izpētei un risinājuma argumentācijai, kuriem ir nozīme judikatūras veidošanā. Lai veicinātu judikatūras iepazīšanu un izpratni, ir jāatjauno tikšanās ar zemāku instanču tiesām, lai dalītos savās atziņās, skaidrotu radušos

jautājumus un arī identificētu tās tiesību normas, kuru piemērošana tiesnešiem rada problēmas, izdiskutētu tās un sniegtu viedokli.

Kā noteikti atbalstāmu un arī Krimināllietu departamentā izmantojamu vērtēju Civillietu departamenta iniciatīvu organizēt zemāku instanču tiesu tiesnešiem semināru par lietu izskatīšanas metodiku. Protams, sākotnēji mums šāda metodika attiecībā uz krimināllietām būtu jāizstrādā.

Krimināllietu departamenta atšķirīgā iezīme ir tā papildu kompetence, kas rada būtisku papildu noslodzi senatoriem, iespējams, tādēļ esam bijuši mazāk aktīvi darbībās ārpus lietu skatīšanas un minēto papildu pienākumu veikšanas. Darba procesā un diskusijās

par to, kādu redzam sava departamenta turpmāko darbu un tēlu, ko vēlamies sasniegt un ko varam darīt, lai tas izdotos, saprotam, ka mums ir gan konkrēti priekšlikumi, gan vēlme un arī noteikti resursi būt aktīvākiem un dzirdamākiem.

Ieraksts „būt departamenta priekšsēdētājam” nekad nav bijis manā vēlmju sarakstā. Piekrist kandidēt šim amatam rosināja un iedrošināja ilgstošās diskusijās ar kolēģiem gūtā pārliecība, ka kolēģi atbalsta manu skatījumu uz departamenta virzību un savstarpējo sadarbību kolektīvā. Tas kopumā radīja saprašanu, ka, pildot departamenta priekšsēdētāja pienākumus, es varētu sekmēt ne tikai savas, bet arī kolēģu ieceres.

Augstākās tiesas priekšsēdētāja maiņa

BEIDZAS IVARA BIČKOVIČA OTRAIS PILNVARU TERMIŅŠ

2008.gada 5.jūnijā Saeima par Augstākās tiesas priekšsēdētāju ievēlēja Ivaru Bičkoviču, tobrīd Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas priekšsēdētāju. Amatā viņš stājās 16.jūnijā, un viņa pilnvaru termiņš bija 7 gadi.

2015.gadā 28.maijā Saeima Ivaru Bičkoviču Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatā apstiprināja atkārtoti, šoreiz ar pilnvaru termiņu 5 gadi, kā tas bija noteikts ar grozījumiem likumā „Par tiesu varu”.

2020.gada 15.jūnijā beidzas Ivara Bičkoviča pilnvaras Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatā. Saskaņā ar likumu šajā amatā var būt ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas.

12 gadi ir nozīmīgs laiks ne tikai cilvēka dzīvē, bet arī Augstākās tiesas un visas Latvijas tiesu sistēmas dzīvē. Tie bijuši 12 izaicinājumiem bagāti gadi.

TRĪS LIELIE IZAICINĀJUMI

Darbu Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatā Ivaram Bičkovičam nācās sākt 2008.gada **ekonomiskās krīzes** apstākļos, kas smagi atsaucās 2009.gada budžetā. Vadmotīvs sarežģītajā situācijā bija pārliecība, ka „ekonomiskā krīze ir pārejoša, bet iestādes laba pārvaldība – paliekoša sistēma”.

Augstākās tiesas 2009.gada budžeta samazinājums bija par 15% atlīdzībai un par 36% iestādes uzturēšanas izdevumiem. Budžetā nebija finansējuma vienotas tiesu prakses veidošanai, tika likvidēta Sūdzību izskatīšanas nodaļa, uzteikts darbs 17 darbiniekiem, likvidēti struktūrvienību vadītāju vietnieku amati, vairāki darbinieki strādāja pusslodzi. Apturēta 2003. gadā sāktā tiesnešu algu reforma. Krīzes laika sekas bija arī liels lietu, īpaši civillietu, pieplūdums tiesā. Tikai 2018.–2019.gadā varēja saskatīt šo seku mazināšanos.

Arī Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata laiku Ivars Bičkovičs noslēdz krīzes apstākļos – jaunā koronavīrusa izraisītās COVID-19 dēļ Latvijas tiesas strādā ārkārtējās situācijas apstākļos.

Otrs lielais izaicinājums bija **Augstākās tiesas reorganizācija**. 2013.gada 13.jūnijā Saeima pieņēma

grozījumus likumā „Par tiesu varu”, paredzot pāreju uz tīro trīspakāpju tiesu sistēmu un nosakot, ka visās lietās pirmā instance ir rajona (pilsētas) tiesa, apelācijas instance – apgabaltiesa, bet Augstākā tiesa ir tikai kasācijas instance. Šī bija nozīmīgākā tiesu reforma kopš valsts neatkarības atjaunošanas. Visbūtiskāk reorganizācija skāra Augstāko tiesu – tika likvidēta apelācijas instance – tiesu palātas. Krimināllietu tiesu palāta Augstākās tiesas struktūrā bija līdz 2014.gada 31.decembrim, Civillietu tiesu palāta – līdz 2016.gada 31.decembrim. Bija jāpieņem procesuāli, organizatoriski un cilvēciski smagi lēmumi.

Trešais vēsturiskais izaicinājums – **Tieslietu padome**. 2010.gadā Latvijā izveidota jauna institūcija – Tieslietu padome, kuru vada Augstākās tiesas priekšsēdētājs. Vēsturiskas pieredzes šādas institūcijas darbībai Latvijā nebija, nebija arī vienots Tieslietu padomes modelis citur Eiropā. Finansējuma Tieslietu padomes veidošanai nebija, un tās kompetence likumā bija noteikta visai ierobežota. Neskatoties uz to un krājot pieredzi un spēku stāvēt tiesu neatkarības pozīcijā, Tieslietu padome desmit gados ir pierādījusi sevi kā darboties spējīgu tiesu varas institūciju, ar ko jārēķinās valsts varas sistēmā.

CITI TIESU SISTĒMAS IZAICINĀJUMI

Divpadsmit gadi Latvijas tiesu sistēmā bijuši lielu pārmaiņu laiks – bez jau minētās tīrās trīspakāpju tiesu reformas notikusi arī tiesu teritoriālā reforma, pirmās instances tiesu skaitu samazinot par 74% – 34 tiesu vietā Latvijā tagad darbojas 9 rajona (pilsētas) tiesas. Notikusi arī zemesgrāmatu reforma, integrējot tās rajona (pilsētu) tiesu sastāvā.

Tieslietu padomes pieteikums Satversmes tiesai līcis turpināt apturēto tiesnešu atalgojuma reformu, Tieslietu padome konsekvēnti iestājusies arī par tiesu darbinieku atalgojuma paaugstināšanu.

Ienākot jaunajām tehnoloģijām, tiesas kļuvušas modernākas, kas ir noteicošais faktors tiesu veiksmīgam darbam arī Covid pandēmijas apstākļos. Tiesas sēdes

var notikt videokonferences režīmā, spriedumus tiesneši var parakstīt ar elektronisko parakstu, virzību sācis e-lietas projekts.

Tiesas kļuvušas atvērtākas, saprotamākas un poroaktīvākas – un pamats tam bijis Tieslietu padomes apstiprinātā tiesu komunikācijas stratēģija.

CITI AUGSTĀKĀS TIESAS IZAICINĀJUMI

Augstākās tiesas dzīvē divpadsmit gados bijis daudz spilgtu vēsturisku notikumu un arī daudz rūpīga ikdienas darba. Stratēģiskais mērķis bija efektīvas un kvalitatīvas tiesas spriešanas nodrošināšana. Stiprināta un skaidrota kasācijas instances loma tiesu sistēmā, paplašināta judikatūras pieejamība – tā sistematizēta Augstākās tiesas mājaslapā un Senāta atziņas pievienotas tiesību normām oficiālajā likumu portālā.

Otrs strēģiskais mērķis bija Augstākās tiesas autoritātes stiprināšana, un viens no virzieniem šī

mērķa sasniegšanai – sabiedrības tiesiskā izglītošana, kam Augstākā tiesa pievērsusi lielu uzmanību. Sākta Pirmkursnieku dienu tradīcija, un šajos gados Augstākās tiesas priekšsēdētājs ticis ar aptuveni 4000 pirmā kursa jurisprudences studentiem. Otra iniciatīva, kas kļuvusi par tradīciju – ikgadējā Mediju diena par tieslietām rakstošajiem žurnālistiem. Trešā tradīcija ar turpinājumu – Augstākās Tiesas Biļetens, kas ieņēmis stabilu vietu Latvijas juridiskās literatūras laukā.

Plašāka kļuvusi Augstākās tiesas starptautiskā sadarbība – gan Eiropas Savienības valstu Augstāko tiesu priekšsēdētāju tīklā, gan Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu Augstāko tiesu tīklā, gan īpaši Baltijas valstu Augstāko tiesu sadarbības tradīcijā.

Un visbeidzot – ir bijusi unikālā iespēja piedzīvot Latvijas valsts un tās augstākās tiesu instances – Latvijas Senāta – simtgadi. Īpašu gandarījumu deva vēsturiskā Senāta vārda atgriešana Augstākajai tiesai.

IZSTĀDE

Par laiku, kad Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatā bija Ivars Bičkovičs, stāsta izstāde, kas izvietota Augstākās tiesas vestibulī. Tajā skatāmas liecības par notikumiem, faktiem, cilvēkiem, sasniegumiem un vērtējumiem Augstākās tiesas un Latvijas tiesu sistēmas darbā 12 gadu laikā.

AUGSTĀKĀS TIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJA AMATAM VIRZA AIGARU STRUPIŠU

Līdz 16.martam bija noteikts termiņš, kurā Augstākās tiesas tiesneši varēja izvirzīt kandidātus Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatam. Senāta Civillietu departamenta senatori un Administratīvo lietu departamenta senatori izvirzīja vienu kandidātu – Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāju Aigaru Strupišu.

Izvirzītā kandidāta redzējumu par Senāta un tiesu sistēmas stāvokli un attīstību 30.martā uzklusēja Tieslietu padome. Tieslietu padome atbalstīja Aigara Strupiša virzīšanu Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatam turpmākajiem pieciem gadiem un savu lēmumu darīja zināmu Augstākās tiesas plēnumam.

Augstākās tiesas plēnums 20.aprīlī uzklusēja Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata kandidātu un pieņēma lēmumu – ierosināt Saeimai par Augstākās tiesas priekšsēdētāju apstiprināt Augstākās tiesas tiesnesi Aigaru Strupišu.

Gala lēmumu par Augstākās tiesas priekšsēdētāja apstiprināšanu pieņems Saeima.

SKATĪJUMS UZ SENĀTA UN TIESU SISTĒMAS STĀVOKLI UN ATTĪSTĪBU

Aigars STRUPIŠS,
Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata kandidāts
Tieslietu padomes sēdē 2020.gada 30.martā

PAR AUGSTĀKO TIESU

Nekandidēju uz Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatu no pozīcijas, kas viss ir slikti un kaut kas ir radikāli jāmaina, ka „jāšu baltā zirgā”, noniecinot visu iepriekš izdarīto. Šobrīd Senāts ir salīdzinoši labā stāvoklī gan lietu izskatīšanas termiņu ziņā, kas pēdējos gados ir būtiski uzlabojies, gan arī samērā labi rādītāji ir no sabiedrības uzticēšanās viedokļa. Mums diemžēl nav ziņu par sabiedrības uzticēšanos Augstākajai tiesai atsevišķi. Bet nesen bija pētījums par uzņēmēju uzticēšanos Augstākajai tiesai. Izrādījās, ka neuzticas tikai 25% uzņēmēju un uzticas 49%, kas ir būtiski labāks rādītājs nekā tiesu sistēmai kopumā, kā tam arī vajadzētu būt attiecībā uz Augstāko tiesu. Tātad sabiedrība, vismaz uzņēmēji, uzskata, ka Augstākā tiesa tomēr ir tas flagmanis, kuram var uzticēties. Bet jebkurā gadījumā – vienmēr ir kur augt, un, protams, tiem 50% būtu jāaug uz 60%, 70% un pat 80%, kā tas ir Skandināvijas valstīs. Bet tas ir darba jautājums, to nevar vienkārši formāli paaugstināt.

Tātad, kas būtu jādara? Jāturpina ikdienas darbs, un pamatfunkcija kasācijas instances tiesai, protams, ir vienotas tiesu prakses nodrošināšana, ko arī Senāta visi trīs departamenti samērā veiksmīgi dara. Vai šo darbu var veikt efektīvāk un labāk? Protams, to vienmēr var veikt gan efektīvāk, gan labāk.

Tas, ko esmu konstatējis no savas pieredzes Civillietu departamenta vadībā (šobrīd runāju vairāk par Civillietu

departamentu, bet arī pārējo departamentu kolēģi lielā mērā to atzīst), – diezgan būtiski Senāta potenciālu bremzē atbalsta personāla trūkums – kvantitatīvais trūkums, nevis kvalitatīvais. Manuprāt, būtu jāvērtē iespējas Senātam iet to ceļu, ko ir gājušas, piemēram, Skandināvijas valstu augstākās tiesas, kur akcents tiek likts uz atbalsta personālu, kas gan sagatavo lietas, gan veic izpēti. Augstākā tiesa zināmā mērā ir gājusi šo ceļu, pirms dažiem gadiem izveidojot Judikatūras un zinātniski analītisko nodaļu, un departamentos ir atsevišķi zinātniskie analītiķi, bet to skaits, vismaz šobrīd Civillietu departamentā, nav pietiekams. Mums ir divi zinātniskie analītiķi uz sešpadsmit senatoriem. Slodze viņiem ir milzīga, un viņi ar jautājumiem tiek galā ar ļoti lielu nobīdi laikā. Ja būtu šī kapacitāte tieši atbalsta personāla ziņā, Senāts, manuprāt, varētu strādāt arī ar mazāku senatoru skaitu.

Kā redzu Augstākās tiesas turpmāko darbību? Es kā Augstākās tiesas priekšsēdētājs lielāku uzmanību veltītu tieši tiesai. Kā zināms, tiesai ir divas daļas – tiesa kā iestāde un tiesa kā tiesa. Tiesa, kas spriež tiesu, un iestāde, kas pieņem sūdzības, atbild uz sūdzībām, kas organizē visu administratīvo darbu utt. Ar administratīvo pusi Augstākajā tiesā, šķiet, ir vairāk vai mazāk viss kārtībā, tā uzturēta un menedžēta normāli, vismaz es neredzu nekādas būtiskas problēmas. Līdz ar to, manuprāt, lielāka uzmanība nākotnē būtu jāpievērš tieši tiesas darba tiesas pusei, respektīvi – juridiskajai pusei – tiesas prakses nodrošināšanai.

Īpaši departamentu sadarbībai gan starpdisciplināros jautājumos, gan savstarpēju jautājumu risināšanā, kas mums pēdējā gadā ir jau nedaudz attīstījusies.

Piemēram, Civillietu departaments ir ticies ar Administratīvo lietu departamentu kopējās sanāksmēs, lai apspriestu jautājumus, kas ir uz robežas starp civiltiesībām un administratīvajām tiesībām, kas skar kādus administratīvos jautājumus civillietā. Arī Administratīvo lietu departaments ir vērsies pie mums pēc viedokļiem, ja administratīvā lieta skar kādu civiltiesību jautājumu. Viena sanāksme bija sakarā ar civillietu, kurā bija jautājums par kontrabandas ceļā gūto līdzekļu piedziņu valsts labā, ko tika mēģināts darīt civilprocesa kārtībā. Pēc Civillietu departamenta iniciatīvas sanāca kopā pat visi trīs departamenti, kā arī prokuratūra un Valsts ieņēmumu dienests. Šāda sadarbība ir jāattīsta un jāveicina, jo mums ir diezgan daudz kopīgu jautājumu.

Sadarbība ar zemāko instanču tiesām šobrīd ir departamentu līmenī. Iespējams, tā ir jāaktivizē un jāorganizē regulāras tikšanās. Jau kandidējot uz Civillietu departamenta priekšsēdētāja amatu pirms pusotra gada, esmu teicis, ka Senāta darbu lielā mērā neefektīvu vai mazāk efektīvu padara tas, ka ir pārāk daudz nekvalitatīvu zemāko instanču tiesu spriedumu. Tas ir liels darbs, un mēs to Civillietu departamentā jau darām, – ir jāmēģina panākt, lai zemāko instanču tiesu spriedumi būtu kvalitatīvāki. Panākt to tikai caur kasāciju, respektīvi, caur spriedumu atcelšanu un nosūtīšanu atpakaļ atkārtotai izskatīšanai, protams, var, bet tas ir lēns ilgtermiņa risinājums. Manuprāt, ir pieejami ātrāki un efektīvāki risinājumi. Pie viena šāda mēs šobrīd strādājam – semināra zemāko instanču tiesnešiem par civillietu izskatīšanas metodiku. Seminārs paredzēts jūnijā, un tas būs atšķirīgs no līdzšinējiem semināriem. Esam izpētījuši, ka Tiesnešu mācību centrā pārsvarā lielāka uzmanība tiek vērsta uz procesuāliem jautājumiem, kas, protams, ir vajadzīgs, bet praktiski nav nodarbību (kam vajadzētu būt tiesnešu sagatavošanas stadijā un jaunajiem tiesnešiem) par tiesas spriešanas algoritmu, par tiesnešu domāšanas veidu, par *know-how*. Nevis par civilprocesa ālajām niansēm, bet tieši par *know-how* – kā jāveda process, kā uzlikt lietai juridisko rāmi, izejot no prasības priekšmeta un prasības pamata, kā konstatēt būtiskos apstākļus, kā attiecināt uz tiem pierādījumus utt. Problēma, ka semināri pārsvarā ir teorētiski – nāk lektors un stāsta, nav praktisko nodarbību. Bet *know-how* jautājumi – šie tiesneša aroda praktiskie jautājumi – caur klausīšanos netiek attīstīti. Lai attīstītu šīs prasmes, ir jābūt praktiskām nodarbībām. Tāpēc mūsu piedāvātajā seminārā ir paredzēts, ka teorija, ievads būs vienas pusotras stundas nodarbības ietvaros, bet četras nodarbības būs praktiskās nodarbības. Tāda šobrīd ir Civillietu departamenta iniciatīva sadarbībā ar Tiesnešu mācību centru. Pieļauju, ka ko līdzīgu ir jādara gan attiecībā uz krimināllietām, gan uz administratīvajām lietām, jo problēmas ir samērā līdzīgas. Ja sākumā lieta ir uzstādīta uz nepareiza juridiska pamata, tad tālāk šī lieta arī aiziet uz nepareiza pamata, un kasācijas instancei reizēm ir pat grūti atšķetināt to problēmu, kas ir izveidojusies dēļ šī nepareizā sākotnējā izskatīšanas veida.

Tas, manuprāt, ir ļoti būtisks aspekts, kas dotu iespēju ātrākiem uzlabojumiem, nekā ja sagaidām vienu lietu trijos gados, kas atnāk līdz Senātam kaut kādā tiesību jautājumā, tad to atrisinām, un tad pēc trijiem gadiem kaut kas uzlabojas situācijā. Te gan ir vēl viena nianse. Ir

jādomā, kā šo apmācību padarīt – negribu pateikt pārāk spēcīgi – par obligātu, bet tomēr par obligātu. Jo, kā rāda prakse, un to saka praktiski visi mani kolēģi un arī citi tiesneši, kas lasa lekcijas mācību centrā, – tie tiesneši, kuriem būtu jāapmeklē šīs nodarbības, uz nodarbībām nenāk. Tā ir problēma, kura, iespējams, jārisina Tieslietu padomē vai caur Tiesnešu kvalifikācijas kolēģiju. Tā ir būtiska problēma – lai tiesām uz nodarbībām nāk nevis formāli noklausīties kaut kādas teorētiskas lekcijas, bet lai nāk iegūt praktiski piemērojamas zināšanas, un tieši tie tiesneši, kuru spriedumi norāda uz to, ka viņu kvalifikācijā kaut kas pietrūkst.

Visbeidzot, mans skatījums uz kasācijas instanci balstās uz to, ka kasācijas instance nav vienkārši trešās instances tiesa, kā to bieži vien uztver. Daudzi arī sniedz kasācijas sūdzību ar domu, ka trešā instance pārskatīs to, ko jau skatīja pirmā un otrā instance. Kasācijas instance to nedara. Šī doma ir jāpopularizē. Ir jādod vadlīnijas advokātiem, Augstākās tiesas mājaslapā ir jābūt vadlīnijām par to, ko dara kasācijas instance. Jo šobrīd ir ļoti daudz kasācijas sūdzību (kur arī tiek atteikts uz šī pamata rosināt lietu), kas neatbilst kasācijas būtībai.

PAR TIESU SISTĒMU PLAŠĀKĀ KONTEKSTĀ

Galvenā problēma ir tā, ka diemžēl tiesu sistēma gadu desmitus ir bijusi „pabērna” lomā. Grūti pateikt, kā šis skatījums ir izveidojies no politiku puses, bet no tiesas puses (par to pārliecināties arī runājot ar kolēģiem, kuri sistēmā ir divdesmit, trīsdesmit gadus) ir radies iespaids, ka izpildvara un likumdevējvara uz tiesu skatās kā uz ierēdniecību – uz tādu savdabīgu, īpatnēju ierēdniecību, kura it kā ir neatkarīga, bet kaut kādā mērā pakļauta Tieslietu ministrijai. Tāds redzējums ir arī lielai daļai sabiedrības. Un tā ir problēma. Kad pirms pieciem gadiem atnācu uz tiesu, teicu kolēģiem, kuri gadu desmitus šeit ir strādājuši, – darām kaut ko, mēģinām, izdarīsim to un to. Biju pārsteigts, kad man atbildēja: nē, kāda jēga, tāpat tas tiks „norakts”. Tāda pieredze bijusi gadu desmitus gan sadarbībā ar izpildvaru, gan sadarbībā ar likumdevējvaru. To, ka tie diemžēl nav tukši vārdi, apliecina, piemēram, epopeja ar tiesnešu atlīdzības jautājumu. Vajadzēja divus Satversmes tiesas spriedumus, lai vispār kaut kas sāktu kustēties. Nav garantijas, ka arī šie divi palīdzēs, jāskatās, pie kāda rezultāta nonāks izpildvara.

Atkarības no pārējiem valsts varas atzariem mazināšanai ir būtiska nozīme tiesu un tiesiskuma liktenī. Lai cik tas varbūt skaļi izklausītos, bet tā tas ir. Līdz ar to es uzskatu, ka galvenie darbības virzieni šajā aspektā ir gan Tieslietu padomes lomas stiprināšana, gan budžeta jautājumi. Viens no risinājumiem ir atgriezties pie sākotnējās Tieslietu padomes versijas, kurā Tiesu administrācija kaut kad nākotnē varētu būt Tieslietu padomes pārziņā. Tas nozīmētu arī budžeta sastādīšanas nodošanu Tieslietu padomei. Tas ļautu būtiski stiprināt tiesu sistēmu. Šobrīd problēma ir tā, ka tiesu sistēma pie likumdevēja budžeta jautājumos tiek tikai caur Tieslietu ministriju un Finanšu ministriju, respektīvi, tikai caur izpildvaru, lai gan pārējie valsts varas atzari, piemēram, Saeima, neiet caur izpildvaru. Manuprāt, pareizais modelis būtu, ka arī tiesai ar savu budžeta pieprasījumu ir tiešā izeja uz likumdevēju.

Nākamais jautājums, kas tiesu sistēmai ir svarīgs, ir tiesnešu atlases, apmācības un novērtēšanas kvalitātes celšana. Darbs jau notiek – ir darba grupa, kurā arī es piedalos, kas izstrādā jaunu kārtību. Diemžēl izskatās, ka jauno kārtību nevarēs ātri uzsākt organizatorisku un pragmatisku apsvērumu dēļ – gan budžeta, gan organizatorisku jautājumu, kas attiecas uz kandidātu apmācību. Bet domāju, ka ar laiku (pusgada, gada jautājums) koncepcijai, kas ir iestrādāta jaunajā kārtībā, būtu jāsāk darboties.

Kā jau teicu, apmācībā akcentam obligāti ir jābūt uz praktiskajām nodarbībām, jo tiesneša amats ir arods. Tas nav akadēmiskais amats, kur jāraksta teorētiski apsvērumi. Tas ir arods, kur ir jābūt aroda iemaņām. To ir iespējams izkopt tikai praktiskajās nodarbībās.

Visbeidzot, jautājums par zemāko instanču tiesnešu novērtēšanu, ko veic apgabaltiesas par pirmo instanci, Augstākā tiesa par apgabaltiesu reizi piecos gados. Ir jāceļ kvalitātes kritēriji, jāceļ latīņa augstāk. Par to esmu runājis Civillietu departamentā ar kolēģiem, kuri sagatavo atzinumus kvalifikācijas kolēģijai par konkrētiem tiesnešiem. Ja ir redzams, ka ir kvalitātes problēmas, lai šīs problēmas arī konkrēti tiek norādītas.

Kvalifikācijas kolēģija arī saka – ja nav norādīts atzinumā, kolēģija neko nevar izdarīt. Viņiem taisnība. Tai informācijai kvalifikācijas kolēģijā ir jānonāk caur augstākās instances tiesnešu atzinumiem. Nevajag cinsties piesegt kolēģus. Lai mācās, lai apgūst papildu zināšanas. Tiesnešu mācību centrs funkcionē. Tas jautājums pamazām jārisina.

Par lietu izskatīšanas termiņiem, kas ir tas „karstais kartupelis” politiskajā debatē, kas notiek šobrīd, arī premjers to ir vairākas reizes minējis. Visi, kas strādā tiesu sistēmā, zina, ka problēma ar lietu izskatīšanas termiņiem nav sistēmiska, jo 95% lietu tiek izskatīti normālos termiņos, pat nedaudz virs vidējā Eiropas Savienības ietvara. Problēmas rada atsevišķas lietas, kur tiešām man personiski šobrīd nav izskaidrojuma, kāpēc tas tā notiek. Man, protams, ir kaut kādas hipotēzes. Tieslietu padome vienā no iepriekšējām sēdēm ir lēmusi izveidot darba grupu, kura izpētīs šīs problēmas. Esmu tajā darba grupā, labprāt tajā pieteicos, jo gribu zināt, kas tad īsti notiek ar šiem termiņiem. Kā tas iespējams, ka kriminālprocess velkas desmit gadus. Tas ir nenormāli, protams. Bet ir jāatrod cēloņi. Jāpabeidz šī izpēte, jāizdara secinājumi uz šīs izpētes bāzes un tad jāskatās, ko darīt tālāk. Bet darbībai jānotiek, kaut kādiem mēriem ir jāseko.

TIESLIETU PADOMES LOCEKĻU JAUTĀJUMI

Dzintra Balta jautā par iecerētajiem prioritārajiem darbības virzieniem, mērķiem un uzdevumiem.

Īsumā to jau izklāstīju. Augstākās tiesas loma Latvijā – viennozīmīgi, Augstākā tiesa ir kasācijas instance un kā tāda tā arī paliks un attīstīsies. It īpaši pateicoties Satversmes tiesas pēdējiem diviem spriedumiem, kas būtiski stiprina Augstākās tiesas kā kasācijas instances pozīcijas, lomu un metodes. Pateicoties šiem spriedumiem, cita starpā, mēs kļūsim tikai stiprāki.

Redzu Augstāko tiesu kā tiesiskās sistēmas flagmani, kas formulē tiesību piemērošanas jautājumus visās

tiesību nozarēs, izņemot konstitucionālo, kur ir Satversmes tiesa. Bet savas kompetences robežās Augstākā tiesa ir tas tiesību sistēmas flagmanis, kurš veido tiesību izpratni, balstoties uz konkrētu lietu izskatīšanu kasācijas kārtībā.

Redzējums par pašreizējo tiesu sistēmas iekšējo kultūru un Augstākās tiesas iespējām to pilnveidot.

Man ir šāds skatījums, man tas bija jau pirms atnākšanas uz Augstāko tiesu un ienākšanas tiesu sistēmā. Ilgus gadus esmu bijis pasniedzējs universitātē, turklāt ne vien komercietībās, bet arī tiesību teorijā, filozofijā, tiesību piemērošanas metodē. Tas, ko es redzēju, strādājot akadēmiskajā jomā, bija, ka pāreja no sociālistiskās tiesību sistēmas, pat ne no sistēmas, bet no tā domāšanas veida, notiek jau sen. Ja runājam tiesību filozofijas kategorijās, pāreja no jēdziena „jurisprudence” uz interešu vai pat vērtību jurisprudenci faktiski notiek jau gadu desmitiem. Tas notiek akadēmiskajā jomā, bet tiesa līdz šim nav tikusi tam līdzī. Lēnām tas notiek, bet notiek ļoti lēni, jo tiesa ir konservatīva savā būtībā. Tas saistīts arī ar to, ka tiesnešus nevar nomainīt ātri. Tas savā ziņā ir labi, jo tā ir viena no tiesnešu neatkarības garantijām. Tiesai ir jābūt konservatīvai, protams, saprātīgā mērā. Bet šobrīd arī tiesā sāk notikt šī pāreja no domāšanas un tiesību formālisma uz modernu tiesību izpratni un piemērošanu. Diemžēl ne visi tiesu sistēmā to saprot, bet izmaiņas notiek, un tās ir jāveicina. Starp citu, arī Valsts prezidents Tiesnešu konferencē, runājot par tiesu sistēmas ienaidniekiem, minēja šo formālismu kā vienu no tiem.

Tas ir arī balansa jautājums, jo tiesas process lielākā vai mazākā mērā vienmēr būs formāls. Procesa formalitāte vienmēr būs, jo bez formāla procesa mēs nespēsim nodrošināt ne vienlīdzību, ne sacīkstes principu. Ja vienai pusei dod vārdu, formāli vārds ir jādod arī otrai pusei. Tas ir formāli, un tā tam ir jābūt. Bet nevar būt formāla pieeja tiesību jautājumu risināšanai. Minēšu piemēru. Pēc lietas izpētes es rekomendēju Augstākās tiesas priekšsēdētājam rosināt disciplinārlietu pret vienu tiesnesi par to, ka viņš bija formāli atteicis pieņemt pieteikumu, atsaucoties uz formālu iemeslu, ka pieteikumā nav norādīts, uz kāda pamata pieteikums ir iesniegts. Pieteikumā bija norādītas tiesību normas, un tur mierīgi varēja secināt, uz kāda pamata tas ir iesniegts. Bet tiesenis piegāja formāli un pieteikumu nepieņēma, kā rezultātā iesniedzējs noilguma dēļ zaudēja tiesības vērsties tiesā. Disciplinārlieta tika ierosināta. Disciplinārkolēģija disciplināri sodīja tiesnesi. Disciplinārtiesā atstāja šo sodu spēkā. Līdz ar to pozitīvas izmaiņas jau notiek. Amerikāņi saka – „es negribu pūst pats savā taurē”, bet faktiski es biju tas, kurš šo procesu arī uzsāka. Manuprāt, tas arī jāturpina. Tas jādara gan caur tiesnešu izglītošanu, gan caur kasācijas funkcijas realizēšanu, norādot uz kļūdām un trūkumiem, gan caur disciplinārbildību, ja citi mehānismi nestrādā.

Ineta Ziemeļe jautā par darba plāniem, konkrētām darbībām, pirmajiem soļiem, kas būtu veicami.

Gribētu atgādināt veco teicienu: „Ja gribi sasmidzināt Dievu, pastāsti viņam par saviem plāniem”. Šībrīža apstākļos šis teiciens ir tik piemērots kā nekad. Ja

pirms mēneša, kad sākās runas par Augstākās tiesas priekšsēdētāja kandidāta izvirzīšanu, man bija viens skatījums uz to, kas konkrēti būtu jādara, tad šodien situācija ir pilnīgi citāda. Notikumi, ko pasaulē raisījuši Covid-19 pandēmija, ietekmēs gan budžetu, gan valsts pārvaldi budžeta problēmu dēļ, gan ekonomiku utt. Lai gan man ļoti gribētos izdarīt to, ko teicu par tiesnešu atbalsta personālu – analītisko padomnieku un palīgu skaita palielināšanu, šaubos, vai tas tuvākajā laikā (gadā, divos) būs iespējams. Līdz ar to, ja man jāsaka, kāds ir mans pirmā gada darba plāns šajos apstākļos, tad atbildēšu – noturēt to, kas šobrīd ir. Un iespēju robežās turpināt iesākto attiecībā uz tiesnešu izglītošanu. Un tad skatāties, kas notiek ar tiesu budžetu.

Pirmie darāmie darbi, protams, ir apzināt saimniecību. Tagad negribu teikt, ka viss ir kārtībā vai nekas nav kārtībā. No līdzšinējās pieredzes izskatās, ka Augstākās tiesas Administrācija strādā pienācīgi labi, viss notiek. Bet tas viss ir jāpārbauda. Neesmu bijis šajās lietās tik dziļi iekšā, līdz ar to man nevar būt dziļākas zināšanas un viedoklis.

Tātad apzināt saimniecību trijos virzienos: pirmais, Augstākās tiesas Administrācija, otrais, Senāta departamenti – saruna ar katru departamentu individuāli, lai dzirdētu viņu skatījumu uz lietām, trešais – ņemot vērā, ka Augstākās tiesas priekšsēdētājs *ex officio* ir Tieslietu padomes priekšsēdētājs, arī Tieslietu padomes situācijas apzināšana. Lai arī kā Tieslietu padomes loceklis, protams, zinu vairāk par to, kas ir noticis pēdējā gada laikā, tomēr gribu arī konsultēties un runāt ar Tieslietu padomes kolēģiem. Varbūt vienā sēdē veltīt pusstundu, stundu tādai prāta vētrai, kur visi var izteikt idejas, iebildumus par līdzšinējo darbu.

Mans darba stils nav tāds, ka es nāku ar cirvi un izkapti. Es uzklaušu viedokļus. Pēc tam, protams, es pieņemu lēmumu, bet es to nedaru (ja tas nav steidzami, protams) bez viedokļu uzklaušanās. Un tas ir būtiski. To es gribu darīt gan departamentu līmenī, gan Augstākās tiesas Administrācijas līmenī, gan arī Tieslietu padomes līmenī. Tas ir mans pirmais darbs, lai vispār tvertu spēles laukumu.

Manuprāt, ir jāsāk arī dialogs ar augstāko konstitucionālo orgānu pārstāvjiem – Valsts prezidentu, Saeimas priekšsēdētāju, Ministru prezidentu. Tas saistās ar manu skatījumu par tiesu sistēmas pienācīgu vietu varas dalīšanas sistēmā. Nevienam Augstākās tiesas priekšsēdētājs nevar atņākt un ieņemt savu vietu uzreiz. Arī juridiski to nevar izdarīt, jo ne Tieslietu padomei, ne Augstākajai tiesai nav likumdošanas iniciatīvas. Vienīgais instruments, ko mēs varam izmantot, ir runāt, pārliecināt, vest dialogu, bet bez konflikta. Un caur dialogu tad arī šo vietu ieņemt. Manuprāt, prestižs lielā mērā ir atkarīgs no tā, cik kvalitatīvi cilvēks spēj vest dialogu ar saviem sadarbības partneriem.

Protams, gribu pabeigt arī darbus, kas ir uzsākti Civillietu departamentā, jo man nepatīk atstāt darbus pusratā. Ceram uz zemāku instanču tiesnešu apmācības pirmo semināru kā pilotprojektu. Tad uz tā bāzes var attīstīt darbību tālāk, izejot no atgriezeniskās saiknes, ko saņemsim pēc šī semināra, izejot no pasniedzēju pieredzes.

Tātad galvenie virzieni ir izglītošana, izskaidrošana, dialogs, plus ikdienas darbs kasācijas instancē.

Andris Zutis ir uzdevis vairākus jautājumus. Vai mani kā Tieslietu padomes locekli apmierina Tieslietu padomes darba organizācija un ko tajā vēlētos mainīt?

Lielos vilcienos, manuprāt, tas darbs ir adekvāts tiem resursiem, kas ir Tieslietu padomes pārziņā. Protams, varbūt varētu runāt par kādām niansēm nolikumā. Piemēram, ko esmu ievērojis – reizēm parādās atsevišķs priekšlikums no viena Tieslietu padomes locekļa, un tas uzreiz tiek apspriests. Varbūt ir vērts padomāt par tādu sapulču vešanas praksi, ka priekšlikums tiek likts uz debatēm nevis tad, kad viens no sapulces sastāva to izsaka, bet tikai tad, ja ir atbalsts no vēl vismaz viena cita sapulces dalībnieka. Varbūt tas varētu efektīvizēt un padarīt sapulces pārskatāmākas. Bet tas ir diskusijas jautājums. Kā jau teicu, viens no maniem pirmajiem uzdevumiem būs izrunāt arī šos jautājumus ar kolēģiem Tieslietu padomē.

Kā varētu palielināt Tieslietu padomes darba kapacitāti? Vai ir jāpilnveido reglaments?

Daļēji to jau atbildēju. Kapacitāti, es baidos, mēs īpaši pašreizējā situācijā neuzlabosim. Ja mums šobrīd ir trīs Tieslietu padomes atbalsta personāla darbinieki, tad tas, kas šobrīd ir Tieslietu padomē, apmēram atbilst šo triju darbinieku kapacitātei. Pārējie visi ir pietiekami aizņemti cilvēki. Mēs esam tiesneši, ministrs, ģenerālprokurors. Ir ikdienas darbi, mēs nevaram strādāt nedēļām darba grupās un neveikt savus tiesošos pienākumus. Līdz ar to Tieslietu padomes kapacitātes jautājums lielā mērā ir atkarīgs no tā, kāda kapacitāte ir Tieslietu padomes aparātam. Te atgriežamies pie jautājuma, ko iepriekš minēju, – par Tiesu administrācijas nodošanu Tieslietu padomei. Tad mēs varētu runāt par kapacitāti.

Kāds ir viedoklis par senatoru kopskaitu departamentos? Vai pašreizējā situācijā šis skaits sasniedz labāko rezultātu lietu izskatīšanā?

Manuprāt, ņemot vērā pašreizējo situāciju – ienākošo lietu skaitu, šis skaits ir samērā optimāls. Nedomāju, ka ir izsmeltas iekšējās rezerves, lai darbu optimizētu. Piemēram, manuprāt, tiek rosināts pārāk liels procents lietu. Eiropas valstīs augstākās tiesas pārsvarā rosina kasācijas tiesvedību vai revīzijas tiesvedību 1-10% ienākošo lietu, bet mūsu tiesā Civillietu departaments rosina 30%, Administratīvo lietu departaments nedaudz virs 50%. Tas priekš Augstākās tiesas, es teiktu, ir neadekvāts rādītājs. Tas savā ziņā norāda uz zemāko instanču tiesu spriedumu problēmām, par ko runāju iepriekš. Ja zemāko instanču tiesu spriedumu kvalitāte uzlabojas, ja risinām arī Augstākās tiesas departamentu kapacitātes jautājumu, ja rosinām mazāk lietu, ar laiku, es pieļauju, varētu arī senatoru skaits departamentos samazināties. Jo jāatzīst, ka Latvijas modelī Augstākā tiesa ir liela, salīdzinot ar citām valstīm, piemēram, Igauniju, Zviedriju, Norvēģiju, Dāniju, kas ir salīdzināmas valstis lieluma un iedzīvotāju skaita ziņā. Tur Augstākajā tiesā ir 12–15–16 tiesneši. Mums ir 35. Turklāt tajās valstīs augstākā tiesa ir arī konstitucionālā tiesa, bet mums tā ir atsevišķa tiesa ar 7 tiesnešiem. Līdz ar to, es teiktu, mums 35 tiesneši šā brīža ienākošajām

lietām un pārsūdzēto spriedumu kvalitātei ir daudz maz adekvāti. Bet ar laiku, ja uzlabojas tiesu darbs, šis skaits varētu tikt samazināts.

Protams, ir jāskatās arī modelis, kā notiek lietu izskatīšana. Ja mums likums nosaka, ka Senātā lietu izskatīšana notiek triju senatoru sastāvā, tad optimāli būtu, ka ir pilni sastāvi. Vai nu deviņi senatori plus departamenta priekšsēdētājs, tātad – desmit, vai četri sastāvi – četri reiz trīs – tātad 12 senatori plus departamenta priekšsēdētājs. Mūsu pieredze ir tāda – ja senatoru skaits neatbilst sastāvu proporcijai, piemēram, ir četrpadsmit senatori, bet sastāvā jābūt trijiem, tas nozīmē, ka kādam no senatoriem jābūt divos sastāvos, un tas uzliek viņam lielāku slodzi nekā citiem. Protams, to var rotēt, bet tas apgrūtina un izjauc dabisko lietu kārtību.

Daudz jautājumu ir no Tieslietu ministrijas. Domāju, ka lielākā daļa no šiem jautājumiem ir atbildēta. Pievērsīšos tiem, kuri nav tā tieši atbildēti. Ilgtermiņa mērķi uz pilnvaru termiņa laiku?

Es tiešām gribētu redzēt Augstāko tiesu kā tiesību flagmani ar attīstītu palīgu un analītiķu korpusu, ar attīstītu bibliotēkas resursu, ar pieeju ārvalstu datubāzēm, piemēram, vācu likuma komentāriem. Mūsu analītiķi regulāri norāda, ka šī pieeja viņiem būtu ļoti noderīga, diemžēl finansiālu apsvērumu dēļ šobrīd tās nav.

Kā vērtēju departamentu noslodzi, veikspēju?

Noslodze šobrīd, vismaz Civillietu departamentā un Administratīvo lietu departamentā, ir uz maksimālās robežas. Šobrīd uz senatoru ir apmēram 80–85 lietas gadā. Manuprāt, optimāls skaits būtu 70–75 lietas tādā vidējā termiņā, kas arī būtu šajos piecos gados jāsasniedz. Kriminālietu departamentā slodzi palielina Augstākajai tiesai neraksturīgā kompetence – darbs ar operatīvo darbību subjektiem, kas arī būtu pārskatāms. Bet tas ir politiski risināms jautājums.

Kā vērtēju lietu izskatīšanas termiņus?

Augstākajā tiesā vidējais termiņš – astoņi mēneši – ir samērā labs termiņš. Kriminālietu departamentā ir pat vēl īsāki termiņi, Administratīvo lietu departamentā – vidēji garāki. Jau runājām ar Administratīvo lietu departamenta vadītāju, ka jautājums būtu jārisina ne tikai caur senatoru skaita palielināšanu, bet caur dažiem citiem risinājumiem, tai skaitā arī procesuāliem, kas prasīs likuma grozījumus.

Uzdevumi kā Tieslietu padomes vadītājam?

Jau teicu – dialogs ar izpildvaru, parlamentu, Tieslietu padomes lomas palielināšana.

Kā vērtēju līdzšinējo Tieslietu padomes darbu?

Līdzšinējais padomes darbs, īpaši ņemot vērā pieejamos resursus un kapacitāti, ir apmierinošs, pamatfunkciju veikšana tiek nodrošināta. Tiesnešu karjeras jautājumi tiek risināti savlaicīgi. Jā, daži jautājumi kaut kā atliekas ātri risināmo jautājumu dēļ. Bet kopumā, es teiktu, apmierinoši. Bet politiskais lietderības koeficients ir zems, jo Tieslietu padomes viedokli politiskajā jomā īpaši vērā neņem. Šis ir jautājums par dialogu, sadarbību un savstarpējo cieņu starp valsts varas atzaru augstākajām amatpersonām.

Pie kā es, ja kļūstu par Augstākās tiesas priekšsēdētāju, nopietni strādāšu.

Kā saredzu Latvijas tiesu darbību ārkārtas situācijas laikā?

Tiesu darbību neviens nav apturējis, tiesām savas funkcijas ir jānodrošina. Manuprāt, tie pasākumi, kas šobrīd ir veikti, ir adekvāti. Tie noteikti palēninās tiesu darbu, bet ceru, ka tas nebūs ilgstoši. Jebkurā gadījumā tiesu darbība ir jānodrošina. Civillietu departaments šobrīd strādā pilnā kapacitātē, ierobežojot saskarsmi un iespējas kaut kur kontaktēties ar potenciāli inficētiem cilvēkiem publiskajā transportā. Tiek izmantots darbs no mājām, un šobrīd viss darbojas iespējami normālā režīmā.

Vai saredzu savu kā Augstākās tiesas priekšsēdētāja un Tieslietu padomes vadītāja lomu likuma piemērošanas tradīciju maiņai?

Jā, redzu, un pārsvarā tas ir darbs ar departamentiem un to vadītājiem. Viena no lietām, ko gribētu ieviest kā Augstākās tiesas priekšsēdētājs, ir regulāras sanāksmes ar departamentu vadītājiem, kur mēs apmaināmies ar informāciju. Jo bieži vien ir tā, ka viena departamenta tiesneši dzird, ka otrā departamentā ir bijis kaut kāds spriedums, kuram viņi īsti nepiekrīt, un raisās kaut kādas debates un nesaskaņas juridiskos viedokļos. Ir jautājumi, par ko jārunā, un jārunā regulārāk. Tas ir tas veids, kā šo tiesību normu piemērošanas tradīcijas maiņu varētu attīstīt. Protams, arī sadarbība ar zemāko instanču tiesām, par ko jau iepriekš runāju.

Valsts prezidents ir nācis klajā ar ierosinājumu izstrādāt vadlīnijas tiesas spriešanai. Kāds ir viedoklis par šo iniciatīvu?

Šo iniciatīvu visnotaļ atbalstu, jo īpaši tāpēc, ka tā bija mana iniciatīva pirms gada, kad kandidēju uz Civillietu departamenta priekšsēdētāja amatu. Šādas vadlīnijas ir arī manā plānā. Apkopojot rezultātus, ko dos pilotseminārs jūnijā, gribētu, lai tas viss rezultējas tiesnešu profesionālo know-how amata iemaņu vadlīnijās.

Vai saredzu efektivitātes vai kvalitātes problēmas attiecībā uz kādu lietu kategoriju? Kurām lietām šobrīd ir jāvelta pastiprināta uzmanība?

Šobrīd vairāk runātu par civillietām, jo tas ir tas, ar ko esmu nodarbojies. Pēdējos divos gados Civillietu departamentā ir risināti vairāki aktuālie tā saucamie „dziļie” jautājumi, pie kuriem departaments atgriežas ik pa brīdim, un kur prakse atšķirās. Par piespiedu nomu, par dzīvojamo māju apsaimniekošanu, par laulāto kopmantas sadali. Šie trīs tiešām risina ļoti būtiskus jautājumus ļoti daudzos tūkstošos tiesvedībā. Piespiedu noma un dzīvojamo māju apsaimniekošana ir jautājumi, kas noslogo tiesu sistēmu visvairāk. Mums ir bijuši jau paplašinātie spriedumi šajās jomās ar ļoti attīstītu koncepciju. Ceru, ka šie spriedumi iedos fundamentu, juridisko bāzi šo lietu turpmākai skatīšanai. Tam vajadzētu samērā būtiski samazināt lietu skaitu tiesās, jo paplašinātais spriedums 15 senatoru sastāvā norāda uz to, ka drīzas izmaiņas nav sagaidāmas šajā praksē, kuru iedibinājis paplašinātais sastāvs.

Kā būs nākotnē – tas ir atsevišķs jautājums. Ar bažām skatos uz situāciju ar pandēmiju. Protams,

tas ienesīs korekcijas, un pēc gada Augstākajā tiesā būs ļoti daudz lietu, līdzīgi 2008.gadam. Darba lietas, kredītu lietas, parādu lietas, līgumsodu lietas – tālā vīdā, kas ir saistīts ar defoltiem, ar saistību neizpildi, ar atļaušanām, ar pabalstiem utt. Līdz ar to Senāta darbs būtiski pieaugs. Tā ir viena no manām prioritātēm – jau tagad sākt pētīt starptautisko pieredzi un dažādus avotus. Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa var pētīt jautājumus par līgumu izbeigšanām, defoltiem, līgumsodiem, procentiem. Jo tās lietas pie mums būs, un mums labāk būt laikus sagatavotiem. Jo daudzas lietas arī tiks risinātas uz jaunā likuma par ārkārtas stāvokli pamata, kurā noteikts par līgumsodiem, darba tiesībām. Tātad tas ir tas, kas būtu jāsāk pētīt. Lai tad, kad tas vilnis nāk, mēs esam gatavi un uzreiz dodam pareizos risinājumus.

Kāpēc atsevišķas lietas, kas ir radījušas publisku rezonansi, nereti ieilgst?

Jau teicu – man šobrīd atbildes nav. Varu tikai hipotēzes izteikt. Manuprāt, tā ir kombinācija starp procesa neefektivitāti, likumiem, kuros noteikti daudz kas ir uzlabojams, un, no otras puses, tā ir arī tiesnešu neizlēmība un kaut kāda savā ziņā mikstčaulība, pakļaujoties nelabticīgiem lietas dalībniekiem. Protams, savu lomu diemžēl spēlē arī nepareiza tiesu prakse (runa pārsvarā ir par krimināllietām), kas ir izveidojusies. Piemēram, krimināllietās uz debašu ilgumu. Prokurors runā gadu, tad apsūdzētais arī runā gadu, jo mazāk nedrīkst, ja tā formāli skatās. Ja ir pieci apsūdzētie, katrs pa gadam runās. Tā nav normāla prakse, un tur kaut kas nav pareizi arī ar judikatūru. Tas ir tas, par ko ir jārunā Augstākās tiesas līmenī, ir jāanalizē šī situācija un jādod kaut kādi risinājumi.

Pirmstiesas izmeklēšanas darba kvalitāte.

Par šo jautājumu nevarēšu dot izvērstu atbildi, tur būtu vajadzīgs dziļāks pētījums. Bet ģenerālprokurors vairākos Augstākās tiesas plēnumos, runājot par savu darbu, ir teicis, ka šī kvalitāte, kā saprotu, ir slikta. Un ātri uzlabojumi, pēc ģenerālprokurora vārdiem, nav šobrīd sagaidāmi.

Par tieslietu politiku, dialogu ar pārējām valsts varām.

To jau teicu. Tātad – apsēsties, izrunāt, saprast vienam otru, cienīt vienu otru. Uz dialoga pamata būvēt savstarpējo sapratni.

Kā vērtēju sabiedrības uzticēšanos tiesām?

Ko darišu, lai šo uzticēšanos palielinātu tuvāko piecu gadu laikā?

Šis jautājums ir krietni komplicētāks, nekā tas līdz šim ir ticis visur publiski pasniegts. Uz šo jautājumu plašāk jāva paskatīties nesenā konference Dohā, kur bija 105 augstāko tiesu delegācijas un kur bija referāti par dažādām tēmām, cita starpā, arī par aptaujām un uzticēšanos tiesām.

Jautājums par uzticēšanos tiesām ir jāskatās kontekstā ar uzticēšanos valsts varai kā tādai. Ņemot vērā, ka parlamentam uzticas zem 20%, ja izpildvarai uzticas arī ap 20%, tad tiesas ar saviem 37% par tiesu sistēmu kopumā vai Augstākā tiesa ar 50% neizskatās slikti uz kopējā fona. Tēze, kas izteikta Dohas konferencē, bija tāda, ka ir trīs kategoriju valstis. Ir vienas, kur visiem valsts orgāniem ir augsts uzticēšanās līmenis no sabiedrības. Skandināvija, piemēram, kur gan valstij, gan tiesai uzticas 70–80%. Tad ir valstis, kur ir tradicionāli zems uzticības līmenis gan tiesai, gan valstij, kur gan izpildvarai, gan tiesu varai, gan likumdevējvarai ir vienāds cipars, teiksim 20%. Un tad ir valstis, kur ir šķēre starp izpildvaru un likumdevēju no vienas puses un tiesu varu no otras puses. Faktiski tas norāda uz politiskās sistēmas trūkumiem šajās valstīs, un tiesa nevar pacelties augstāk, jo valsts kā tāda kopumā neļauj to darīt, jo sabiedrības neuzticēšanās pārējiem varas atzariem arī velk uz leju tiesu.

Nezinu, vai tam var piekrist vai nē, bet tā bija samērā interesanta tēze, kas man lika paraudzīties uz šo situāciju nedaudz savādāk. Līdz ar to es uzskatu, ka tieši dialogs ar pārējām augstākajām amatpersonām ir ļoti svarīgs, jo ir jāsaprot, ka mēs esam vienota valsts. Nevarēs tiesa viena pati uzkāpt uz 80%, ja pārējo valsti atbalstīs tikai 20%. Tā ir mana pārliecība šobrīd, bet, protams, darīsim visu iespējamo, tai skaitā, kā jau minēju – gan caur kasāciju, gan caur viendabīgu tiesu praksi, gan, ja nepieciešams, caur disciplinārbildību, caur kvalifikāciju, caur semināriem – , lai tiesu darbību padarītu saprotamāku, skaidrāku, prognozējamāku un uzticamāku.

Augstākās tiesas informācija

SENATORU SASTĀVA IZMAIŅAS SENĀTA DEPARTAMENTOS

19.februārī Valsts prezidents Egils Levits pieņēma Sandras Kaijas svinīgo tiesneša solījumu. Ceremonijā Prezidenta pilī klāt bija ne tikai Augstākās tiesas priekšsēdētājs un senatores ģimene, bet arī visi Senāta Krimināllietu departamenta senatori

KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTS

Februārī Senāta Krimināllietu departamenta sastāvu papildināja divas jaunas senatores – Inese Laura Zemīte un Sandra Kaija. Ineses Lauras Zemītes stāžs tiesneša amatā ir 22 gadi – astoņus gadus bijusi tiesnese Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā, bet kopš 2005.gada Rīgas apgabaltiesā, piecus gadus bijusi Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētāja. Savukārt tiesību zinātņu doktore, Rīgas Stradiņa universitātes profesore Sandra Kaija tiesu sistēmā ienākusi pēc 15 gadus ilga akadēmiskā darba augstskolās. Viņa tiesneša pienākumus sāka pildīt pēc Saeimas lēmuma un pēc svinīgā solījuma Valsts prezidentam.

1.aprīlī tiesneša amata pienākumus beidza pildīt un pensijā devās Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe. Tiesnesis ar 35 gadu darba stāžu, Zemgales apgabaltiesas pirmais priekšsēdētājs, kopš 2005.gada – Augstākās tiesas tiesnesis, no 2011.gada Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs, 2011.–2013.gadā arī Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks. Divdesmit gadus saistīts ar tiesnešu pašpārvaldi – darbojās Tiesnešu

disciplinārkolēģijā un bija pirmais Disciplinārtiesas priekšsēdētājs. 10 gadus bija arī Centrālās vēlēšanu komisijas loceklis. Apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeni, Tiesu sistēmas Goda zīmi, Augstākās tiesas, Tieslietu ministrijas un Jelgavas pilsētas apbalvojumiem.

CIVILLIETU DEPARTAMENTS

Ar Tieslietu padomes lēmumu no 5.maija Augstākās tiesas tiesneša amatā pārcelta Rīgas apgabaltiesas tiesnese Dzintra Balta, kura jau kopš pagājušā gada aprīļa pilda tiesneša pienākumus Civillietu departamentā tiesneša prombūtnes laikā. Dzintra Balta ir tiesnese 17 gadus: bijusi Rīgas pilsētas Centra rajona tiesnese un tiesas priekšsēdētāja un Rīgas apgabaltiesas tiesnese un tiesas priekšsēdētāja vietiece.

Saeima 7.maijā Augstākās tiesas tiesneša amatā apstiprināja Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesoru civiltiesībās, zvērinātu advokātu Kasparu Balodi. Tiesību zinātņu doktora grādu Kaspars Balodis ieguvis Minsteres universitātē Vācijā. LU Juridiskās fakultātes mācībspēks kopš 1995.gada. 2007.–2017. gadā bijis Satversmes tiesas tiesnesis.

30.aprīlī tiesneša amata pienākumus beidza pildīt un pensijā devās Senāta Civillietu departamenta ilggadējas senatores Edīte Vernuša un Vanda Cīrule.

Edītes Vernušas stāžs tiesneša amatā ir 30 gadi, 21 no tiem Augstākajā tiesā. Bijusi Civillietu tiesu palātas tiesnese, Senāta Administratīvo lietu departamenta senatore, bet kopš 2005.gada Senāta Civillietu departamenta senatore, 2015.-2018.gadā arī departamenta priekšsēdētāja. Saņēmusi gan Triju zvaigžņu ordeni, gan Tieslietu sistēmas Goda zīmi un divreiz Augstākās tiesas Temīdas balvas.

Vanda Cīrule par tiesnesi strādājusi 34 gadus, Augstākajā tiesā kopš 1993.gada – bijusi Civillietu tiesu palātas tiesnese, kopš 2011.gada Senāta Civillietu departamenta senatore. Apbalvota ar Tieslietu sistēmas Goda zīmi.

ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTS

No 5.maija Augstākās tiesas tiesneša amatā pārcelta Administratīvās apgabaltiesas tiesnese Ieva Višķere. Ieva Višķere ir tiesnese 9 gadus – bijusi Administratīvās rajona tiesas un Administratīvās apgabaltiesas tiesnese, bet kopš 2017.gada pilda tiesneša pienākumus Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta tiesneša prombūtnes laikā.

VERONIKAI KRŪMIŅAI UN JAUTRĪTEI BRIEDEI PIEŠKIRTI AUGSTĀKIE VALSTŠ APBALVOJUMI

Saskaņā ar Valsts prezidenta un Ordeņu kapitula 23.aprīļa lēmumu par sevišķiem nopelniem Latvijas valsts labā Triju Zvaigžņu ordenis piešķirts Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētājai senatorei Veronikai Krūmiņai un Senāta Administratīvo

lietu departamenta senatorei, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesorei Dr. iur. Jautrītei Briedei. Senatorēm piešķirta ordeņa trešā šķira, un viņas ieceltas par Triju Zvaigžņu ordeņa komandierēm.

DARBINIEKI GŪST PIEREDZI, IEPAZĪSTOT CITU INSTANČU TIESU DARBU

7.februārī Augstākās tiesas darbinieku delegācija viesojās Rīgas apgabaltiesā, lai savstarpēji apmainītos ar pieredzi, labāk iepazītu otrās instances tiesu darbu, kā arī uzzinātu, kādas iniciatīvas apgabaltiesa sagaida no Augstākās tiesas. Pieredzes apmaiņas vizītē piedalījās darbinieki no Senāta

Par Rīgas apgabaltiesas darba organizāciju un prioritātēm Augstākās tiesas darbiniekiem stāsta apgabaltiesas priekšsēdētāja Daiga Vilsone

departamenti, Administrācijas un Kancelejas. Vispirms darbinieki apmeklēja Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas telpas Brīvības bulvārī. Apgabaltiesas priekšsēdētāja Daiga Vilsone iepazīstināja ar sava biroja darbiniekiem un viņu darba specifiku. Pēc tam Augstākās tiesas delegācija apskatīja izremontētās apgabaltiesas darba telpas un tiesas sēžu zāles, moderni iekārtoto Kanceleju, kā arī tiesas muzeju. Pēcpusdienā Augstākās tiesas darbinieki devās uz Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas telpām Abrenes ielā, kur tikās ar kolēģijas priekšsēdētāju Juri Stukānu, viņa palīdzi un Kriminālietu tiesas kolēģijas kancelejas vadītāju.

Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnešu palīdzes sarunā ar Kurzemes apgabaltiesas kolēģēm

Savukārt 28.februārī Augstākajā tiesā viesojās Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesnešu palīgu delegācija, kas vēlējās pārrunāt aktuālos darba ar jautājumus ar kasācijas instances kolēģiem. Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas vadītāja Anita Zikmane iepazīstināja ar nodaļas darbu un produktiem, ko savā darbā var izmantot

apgabaltiesas palīgi. Pēc tam ar delegāciju tikās Civillietu departamenta senatore Edīte Vernuša un tiesnešu palīgi. Vizītes noslēgumā kolēģi no Kurzemes apgabaltiesas tika iepazīstināti ar darba apstākļiem Augstākajā tiesā, parādot gan tiesnešu un tiesnešu palīgu darba kabinetus, Kanceleju un arhīvu, gan tiesu zāles, kā arī muzeju.

PIECPADSMITO GADU PASNIEGTAS TEMĪDAS BALVAS

Temīdas balvu-2019 saņēmējas (no kreisās) Lauma Kuzmane, Marika Senkāne un Irina Čaša

2019.gadā Profesionālā Temīdas balva piešķirta Tieslietu padomes sekretariāta konsultantei Irinai Čašai, Radošā Temīdas balva – Personāla nodaļas speciālistei Laumai Kuzmanei, bet Īpašā Temīdas balva – Senāta Civillietu departamenta senatorei Marikai Senkānei.

Profesionālā Temīdas balva Irinai Čašai piešķirta par Tieslietu padomes darba veiksmīgu koordinēšanu, liela apjoma informācijas strukturēšanu, organizatoriskajām prasmēm un cilvēciskajām īpašībām, kurām pateicoties, tiek nodrošināta operatīva Tieslietu padomes darbība.

Lauma Kuzmane Radošo Temīdas balvu saņēma par veiksmīgām idejām, lai nodrošinātu Augstākās tiesas personāla attīstību, motivāciju un uzlabotu mikroklimatu tiesā. Marikai Senkānei Īpašā Temīdas balva par drosmi, atbildību un uzņēmību, par spēju vairot Augstākās tiesas prestižu, veiksmīgi komunicējot ar medijiem.

2019.gads bija nozīmīgs ar to, ka Augstākās tiesas Temīdas balvas tika pasniegtas 15.reizi. Šajos gados balvu dažādās nominācijās saņēmuši 47 tiesneši un darbinieki, kā arī trīs struktūrvienības.

PAPLAŠINĀTA LATVIJAS SENĀTA VĒSTURISKĀ MANTOJUMA KRĀTUVE

Vēsturiskās judikatūras sadaļa Augstākās tiesas mājaslapā www.at.gov.lv papildināta ar Senāta Apvienotās sapulces spriedumiem, kas pieņemti laikā no 1920. līdz 1939.gadam.

Šajā vietnē apkopoti 239 Apvienotās sapulces nolēmumi vai to izvilkumi, kas publicēti „Tieslietu Ministrijas Vēstneša” pielikumā, „Valdības Vēstneša” pielikumā, žurnālā „Jurists”, Civilā kasācijas departamenta spriedumu izvilkumu krājumos un Augstākās tiesas izdotajā krājumā „Latvijas Senāta nolēmumu atziņas: vēsturiskais mantojums”.

Piedāvātas arī digitālo publikāciju adreses tiem nolēmumiem, kuri pieejami Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentu kopā „Ieskats Latvijas Senāta dokumentos. 1919–1940”.

Kopai pievienoti divi vēsturiski likumu rādītāji.

Senāta Apvienotā sapulce 1919.–1940.gadā bija visu trīs Latvijas Senāta departamentu kopēja institūcija, kas izskatīja saimnieciskus jautājumus, kā arī izšķīra sarežģītākās un strīdīgākās Senātā saņemtās lietas. Pavisam tā izlēmusi vairāk par 650 lietām.

STĀSTA PAR AUGSTĀKĀS TIESAS PIEREDZI SABIEDRĪBAS IZGLĪTOŠANĀ

Veronika Krūmiņa stāsta par jaunu Augstākās tiesas iniciatīvu – Ģimeņu un draugu dienu

Sabiedrības tiesiskā izglītošana ir viens no darbības virzieniem, lai īstenotu Augstākās tiesas stratēģisko mērķi – tiesas autoritātes stiprināšanu. Ar pieredzi dažādu mērķauditoriju – skolēnu un skolotāju, studentu,

juristu, žurnālistu un plašākas sabiedrības – tiesiskajā izglītošanā Tiesībsarga ikgadējā cilvēktiesību un labas pārvaldības konferencē 10.decembrī dalījās Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa.

Kā nozīmīgu aktivitāti saistībā ar skolēnu izglītošanu Veronika Krūmiņa atzīmēja senatoru stundas, akciju „Atpakaļ uz skolu”, Ēnu dienas un Jauno juristu skolu. „Iespēja uzrunāt skolēnu auditoriju ļauj pārdomāt tiesas darba būtību un izaicina izskaidrot to vienkārši un saprotami. Šis darbs ir investīcija jaunajā paaudzē,” norādīja senatore.

Žurnālistiem Augstākā tiesa organizē Mediju dienu, bet studentiem – Pirmkursnieku dienas. Pieminēta arī tiesas procesu izspēle, tiesas sēžu apmeklēšana, studiju darbu tēmas, kā arī mācību prakse Augstākajā tiesā. Savukārt kā pasākumi juristu izglītošanā atzīmēta Jauno tiesnešu diena Augstākajā tiesā, kā arī pieredzes apmaiņa ar zemākas instances tiesām. Plašāka sabiedrība aptverta pasākumos, ko sadarbībā ar Augstāko tiesu Latvijas Senāta simtgades gadā organizēja novadu pašvaldības, kā arī sarunu festivālā LAMPA.

TIESLIETU SISTĒMAS GODA ZĪME SENATORAM VALERIJAM MAKSIMOVAM

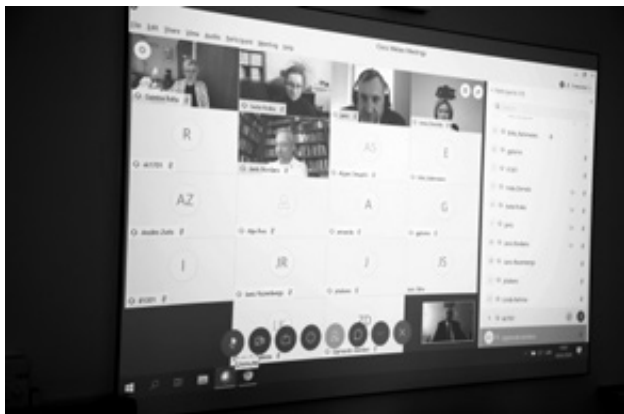
Latvijas valsts proklamēšanas 101.gadadienai veltītajā pasākumā Augstākajā tiesā 15.novembrī Senāta Civillietu departamenta senators Valerijs Maksimovs saņēma Tieslietu sistēmas III pakāpes Goda zīmi.

Apbalvojums senatoram piešķirts par priekšzīmīgu, godīgu un radošu darba pienākumu izpildi.

**Apbalvojumu senatoram Valerijam Maksimovam
pasniedz Augstākās tiesas priekšsēdētājs
Ivars Bičkovičs**

Tiesa savas funkcijas pilda arī ārkārtējās situācijas apstākļos

**Tieslietu padomes sēde 30.martā notika attālināti.
Visi 15 Tieslietu padomes locekļi strādāja
videokonferences režīmā**

Pasaules Veselības organizācija 11.martā paziņoja, ka koronavīrusa slimības Covid-19 izplatība sasniegusi globālas pandēmijas apmērus, un Latvijas valdība 12.martā valstī izsludināja ārkārtas stāvokli līdz 14.aprīlim, pēc tam tas tika pagarināts līdz 12.maijam. Lai ierobežotu strauju slimības izplatību, tika ierobežota cilvēku pulcēšanās un noteikta sociālā distancēšanās, cilvēki aicināti pastiprināti rūpēties par higiēnu.

Augstākā tiesa, tāpat kā visas Latvijas tiesas, ārkārtējās situācijas apstākļos pilnā apjomā nodrošina pilsoņu tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Tiesas turpina darbu, veicot stingrus

**Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata kandidāts
Aigars Strupiņš gan ar savu koncepciju iepazīstināja,
gan uz Tieslietu padomes locekļu jautājumiem
atbildēja attālināti**

piesardzības pasākumus un pielāgojot savu darba kārtību tā, lai tā atbilstu sabiedrības veselības interesēm.

TIESAS MUTVĀRDU PROCESĀ SKATA TIKAI ATSEVIŠĶU KATEGORIJU LIETAS

16.martā Augstākajā tiesā notika Augstākās tiesas priekšsēdētāja Ivara Bičkoviča tikšanās ar rajona (pilsētu) tiesu un apgabaltiesu priekšsēdētājiem, lai vienotos par tiesu turpmāko darbu saistībā ar Latvijā izsludināto ārkārtējo situāciju. Pēc tikšanās Augstākās tiesas priekšsēdētājs sniedza paziņojumu:

Augstākās tiesas plēnums 20.aprīlī notika klātienē, senatori izvietojās lielajā zālē, ievērojot 2 metru distanci cits no cita

„Saskaņā ar Ministru kabineta 2020.gada 14.marta grozījumu 2020.gada 12.marta rīkojumā „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” 4.26.punktu, lai mazinātu iespējamos riskus tiesu apmeklētāju un tiesas personāla veselībai, aicinu Latvijas tiesās nozīmētās mutvārdu tiesas sēdes noturēt tikai lietās, kas saistītas ar nozīmīgu tiesību aizskārumu un objektīvu steidzamību (piemēram, jautājumos, kas saistīti ar brīvības atņemšanu, rīcības spējas ierobežošanu u.c.).

Par mutvārdu sēžu atlikšanu savlaicīgi informēt procesā iesaistītās personas.

Beidzoties ārkārtējai situācijai, nodrošināma atlikto lietu izskatīšana ārpus kārtas.”

APMEKLĒTĀJUS KLĀTIENĒ NEPIEŅEM

Augstākajā tiesā, tāpat kā citās tiesās, ārkārtējās situācijas laikā tiesas apmeklētājus neapkalpo klātienē. Tiesas kanceleja nodrošina dokumentu apriti elektroniski un ar pasta starpniecību. Dokumentus var iesniegt e-pastā vai nosūtīt pa pastu, vai iesniegt elektroniski vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā www.latvija.lv. Dokumentus var arī atstāt pastkastītē tiesas vestibulā.

VALSTS PASTĀVĒŠANA, SABIEDRĪBA UN KATRS CILVĒKS IR JĀAIZSARGĀ ARĪ ĀRKĀRTĒJĀS SITUĀCIJAS APSTĀKĻOS

23.martā Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs piedalījās Valsts prezidenta Egila Levita sasauktajā valsts konstitucionālo orgānu vadītāju kopsēdē, lai lemtu par valsts darbības pamatprincipiem

Notāru zvēresta ceremonijā 31.martā četras jaunās notāres izvietojās noteiktajā 2 metru distancē

ārkārtējās situācijas apstākļos. Valsts prezidents, Ministru prezidents, Saeimas priekšsēdētāja, Satversmes tiesas priekšsēdētāja un Augstākās tiesas priekšsēdētājs apsprieda, kā leģitīmi turpināt valsts pārvaldes darbību pēc tam, kad Saeimas deputātiem un valdības locekļiem 14 dienas jāuzturas pašizolācijā Covid-19 izplatības dēļ.

Sanāksmē pieņemts juridisks dokuments, kurā kā pamatprincips noteikts, ka valsts pastāvēšana, sabiedrība un ikkatrs cilvēks ir jāaizsargā jebkuros apstākļos, arī ārkārtējās situācijās, kad visām valsts institūcijām, iestādēm un amatpersonām jāorganizē savs darbs tā, lai minētais mērķis tiktu nodrošināts. Šis bija pirmais šāda veida forums Latvijas valsts vēsturē, kad visas valsts augstākās amatpersonas, kas reprezentē visu valsts varu kopumā, sanāk kopā, lai spriestu par pamatprincipiem, kā funkcionē valsts. Sanāksme notika attālinātā formā.

**Valsts
prezidents
Egils Levits
vada valsts
konstitucionālo
orgānu vadītāju
attālināto
sapulci
23.martā**

VALSTS KONSTITUCIONĀLO ORGĀNU DARBĪBAS PAMATPRINCIPI ĀRKĀRTĒJĀ SITUĀCIJĀ

*Rīgā 2020.gada 23.martā
Nr.107*

Latvijas Valsts prezidents un likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu īstenojošo valsts konstitucionālo orgānu vadītāji – Saeimas priekšsēdētāja, Ministru prezidents, Satversmes tiesas priekšsēdētāja un Augstākās tiesas priekšsēdētājs – kopsēdē atzina, ka valsts darbības pamatprincipi ārkārtējās situācijas pārvarēšanai ir šādi:

1. Sakarā ar vīrusa Covid-19 pandēmiju valstī kopš 2020.gada 12.marta izsludināta ārkārtējā situācija, kas ietekmē valsts, sabiedrības un katra cilvēka ikdienas dzīvi. Satversme nosaka, ka valsts pastāvēšana un ilgtspēja, sabiedrība un katrs cilvēks demokrātiskās valsts iekārtas ietvaros ir jāaizsargā jebkuros, arī ārkārtējos apstākļos.

2. Visiem valsts konstitucionālajiem orgāniem, visām valsts institūcijām, iestādēm un amatpersonām jāīsteno savas kompetences un jāveic darbs tā, lai šī kopējā valstiskā mērķa ietvaros to funkcijas pēc iespējas tiktu veiktas un uzdevumi pildīti.

3. Visām valsts institūcijām un amatpersonām pastiprināti jākoordinē sava darbība un jāsadarbjas savā starpā. Juridiskais formālisms un resorisms kavē Satversmes mērķu īstenošanu, ārkārtējā situācijā jo īpaši.

4. Ja nepieciešams, tad valsts konstitucionālo orgānu, institūciju, iestāžu un amatpersonu darbības formas ir piemērojamas apstākļiem, ko nosaka ārkārtējā situācija. Tas ietver arī attālināta darba režīmu, cilvēku tiešo savstarpējo kontaktu ierobežošanu, izvērstu darbību elektroniskajā vidē un citus pasākumus, kas iespēju robežās nodrošina to funkciju veikšanu un uzdevumu pildīšanu.

5. Valsts konstitucionālo orgānu kompetences un procedūras ir īstenojamas tā, lai ārkārtējās situācijas apstākļos to funkcijas tiktu veiktas un uzdevumi pildīti pēc iespējas efektīvāk. Absolūtas nepieciešamības gadījumā tas var prasīt modifikācijas un atkāpes no parastās lietu kārtības.

6. Ārkārtējās situācijas vadība ir Ministru kabineta uzdevums. Pārējie valsts konstitucionālie orgāni mūsu demokrātiskās valsts iekārtas noteiktās līdzsvara un atsvara sistēmas ietvaros un sargājot Satversmes pamatprincipus savu kompetenci un procedūras īsteno tā, lai tiktu nodrošināta ārkārtējās situācijas vadība.

7. Lai šajā ārkārtējā situācijā valstī nodrošinātu vienotu, sistēmisku un skaidru visu iesaistīto institūciju praktisko darbību, Ministru kabinets izveido ārkārtējās situācijas operatīvās vadības sistēmu.

8. Saeima turpina veikt savu likumdošanas darbu un īstenot parlamentāro kontroli pār Ministru kabineta darbību, nepieciešamības gadījumā izmantojot pieejamās iespējas attālinātai Saeimas darba organizācijai.

9. Ikvienam iedzīvotājam ir pienākums pildīt visus noteikumus, kas tiek izdoti sakarā ar ārkārtējo situāciju. Tāpat ikviens iedzīvotājs aicināts ievērot visus valsts institūciju un amatpersonu ieteikumus ārkārtējās situācijas pārvarēšanai un iespēju robežās rūpēties par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, atbildīgi līdzdarboties un sekmēt ārkārtējās situācijas pārvarēšanu.

Valsts prezidents Egils LEVITS
Saeimas priekšsēdētāja Ināra MŪRNIECE
Ministru prezidents Arturs Krišjānis KARIŅŠ
Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta ZIEMELE
Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars BIČKOVIČS

Augstākā tiesa izvērtē tiesvedību ilgumu ietekmējošos faktorus

Tieslietu padome 10.februārī pieņēma lēmumu aicināt Augstāko tiesu izveidot darba grupu, kas izvērtētu civillietu, krimināllietu un administratīvo lietu tiesvedību ilgumu ietekmējošos faktorus Latvijas tiesās.

Darba grupā, kuras darbu vada Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa, kā eksperti pieaicināti trīs senatori, advokatūras, prokuratūras un Ārlietu ministrijas pārstāvji. Darba grupa, izmantojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā noteiktos lietu izskatīšanas kritērijus, analizēs tiesvedību procesu norisi un apkopos ilgo tiesvedību iemeslus.

APTAUJĀ NOSKAIDRO ILGO TIESVEDĪBU BIEŽĀKOS CĒĻŅUS

Pirmajā darba grupas sanāsmē līdzās citiem jautājumiem saistībā ar tiesvedības ilgumu pētījuma uzsākšanu tika nolemts sarīkot aptauju, lai uzklautu

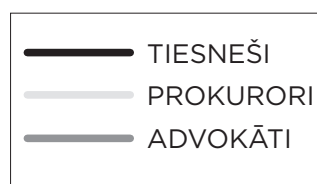
dažādajās tiesvedības procesa stadijās un procesuālajos statusos iesaistīto amatpersonu viedokļus par problēmām saistībā ar tiesvedības procesa ilgumu un iespējamajiem risinājumiem.

Darba grupas sagatavotā aptauja guva lielu atsaucību, tajā piedalījās 256 tiesneši, 321 prokurors un 372 advokāti.

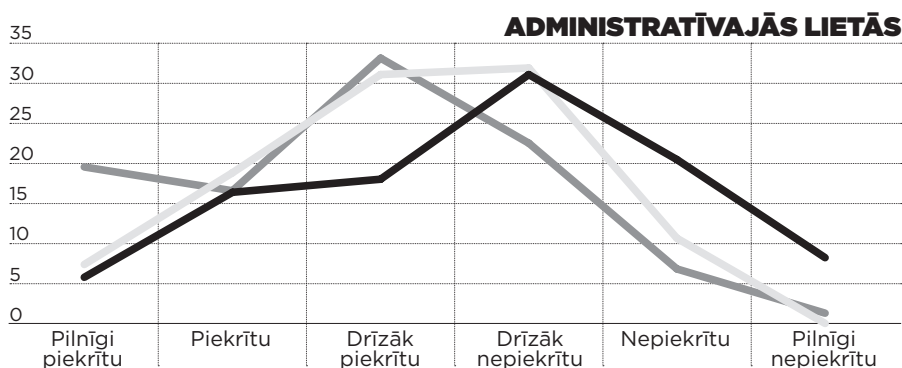
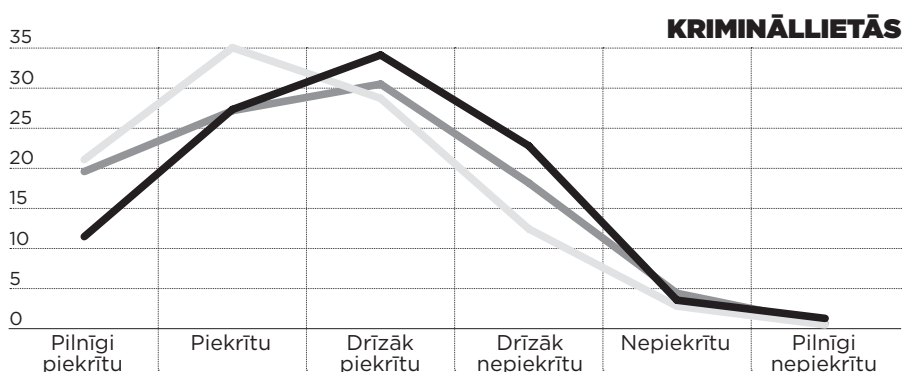
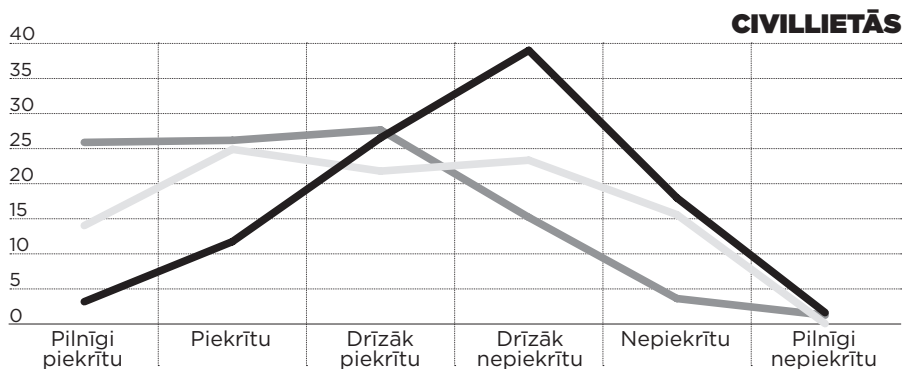
Aptaujas dalībnieki izteica viedokli par kriminālprocesā, civilprocesā un administratīvajā procesā novērotajiem tiesvedības ātrumu negatīvi ietekmējošajiem faktoriem, izmantotajiem tiesvedības novilcināšanas līdzekļiem un procesuālajiem līdzekļiem novilcināšanas nepieļaušanai, kā arī sniedza ierosinājumus, kādas izmaiņas būtu nepieciešamas tiesvedības ilguma samazināšanai – iespējamie normatīvā regulējuma grozījumi, tiesu resursu papildināšana, tiesnešu tālākizglītība un citi risinājumi.

*Ieskats aptaujas anketā
sniegtajās atbildēs*

**VAI PIEKRĪTAT
APGALVOJUMAM,
KA PASTĀV
TIESVEDĪBAS
ILGUMA (NO LIETAS
SAŅEMŠANAS
TIESĀ LĪDZ GALA
NOLĒMUMAM)
PROBLĒMA LIETU
IZSKATĪŠANĀ?**

*Procenti no attiecīgās
grupas respondentiem*

KĀ NOZĪMĪGĀKIE TIESVEDĪBAS ĀTRUMU NEGATĪVI IETEKMĒJOŠIE FAKTORI NORĀDĪTI (ATBILDES PĒC RESPONDENTU SKAITA)

CIVILLIETĀS

TIESNEŠI	PROKURORI	ADVOKĀTI
Dokumentu nosūtīšana uz ārvalstīm (95) Novēloti iesniegti pierādījumi (92) Lietas dalībnieku rīcība tiesas sēdes laikā („procesuālais huligānisms”) (87)	Atbildētāja neierašanās (22) Liecinieku neierašanās (20) Lietas sarežģītība (18)	Tiesas (tiesneša) darba laika plānošana (173) Novēloti iesniegti pierādījumi (154) Lietas dalībnieku rīcība tiesas sēdes laikā („procesuālais huligānisms”) (150)

KRIMINĀLLIETĀS

TIESNEŠI	PROKURORI	ADVOKĀTI
Liecinieku klātbūtnes nodrošināšana (77) Apsūdzētā neierašanās (70) Pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāte (52)	Liecinieku klātbūtnes nodrošināšana (261) Apsūdzētā neierašanās (257) Lietas sarežģītība (150)	Liecinieku klātbūtnes nodrošināšana (165) Pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāte (155) Lietas sarežģītība (99)

ADMINISTRATĪVAJĀS LIETĀS

TIESNEŠI	PROKURORI	ADVOKĀTI
Nepieciešams iegūt papildu pierādījumus (70) Liecinieku neierašanās (58) Lietas sarežģītība (47)	Liecinieku neierašanās (97) Lietas sarežģītība (93) Nepieciešams iegūt papildu pierādījumus (73)	Nepieciešams iegūt papildu pierādījumus (136) Lietas sarežģītība (118) Nekvalitatīvi procesuālie dokumenti (78)

Sanāksmē 16.aprīlī darba grupa vienojās, ka turpmākais darbs tiks sadalīts pēc procesuālā regulējuma, veicot apkopoto priekšlikumu un viedokļu sākotnējo analīzi un izvērtējumu. Atsevišķi tiks pētīts jautājums par tiesas sēžu atlikšanu lietas dalībnieku darbnespējas dēļ.

Apkopojumu par identificētajiem tiesvedību ilgumu ietekmējošajiem faktoriem un izpētes gaitā izdarītos secinājumus darba grupa aicināta iesniegt Tieslietu padomei līdz 1.oktobrim.

Mediju dienā Augstākā tiesa informē par uzņēmēju aptauju

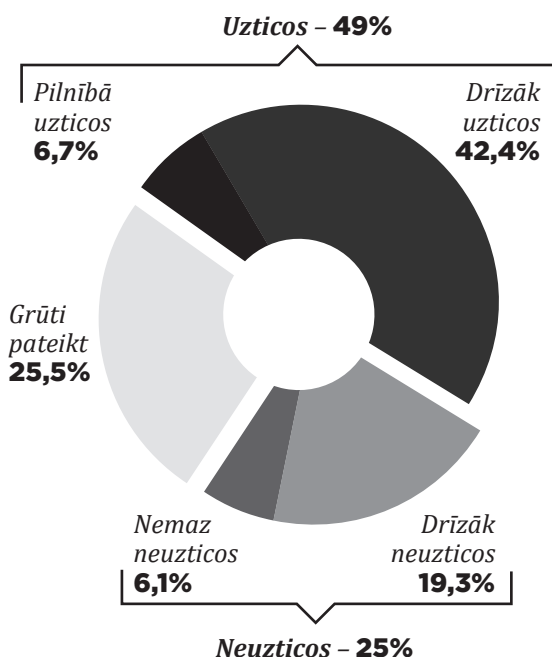
Ar kasācijas instanci tieši saskaras vien 10% uzņēmēju, līdz ar to biznesa pārstāvju izpratnē par Senāta darba specifiku veido galvenokārt publiskajā telpā pieejamā informācija. Augstākā tiesa ir ieinteresēta patiešām iesaistīties sabiedrības tiesiskajā izglītošanā, tādēļ, lai mērķtiecīgi meklētu efektīvākos risinājumus, sadarbībā ar sabiedriskās domas pētījumu centru SKDS tika veikta uzņēmēju aptauja par informētību un saskarsmi ar Augstāko tiesu.

Laikā no 2019.gada 22.novembra līdz 16.decembrim visā Latvijā tika aptaujāti 750 respondenti, kas izvēlēti pēc vairākpakāpju kvotu izlases metodes. Aptaujāto uzņēmumu izlase veidota atbilstoši Centrālās Statistikas pārvaldes statistikai par uzņēmumu sadalījumu pēc nozares, darbinieku skaitu uzņēmumā, kā arī uzņēmuma atrašanās vietas un citām pazīmēm. Tas nozīmē, ka aptaujas izlasē proporcionāli iekļauti dažādu nozaru un lielumu uzņēmumi no visiem Latvijas reģioniem. Piedāvājam iepazīties ar galvenajiem aptaujas rezultātiem un secinājumiem.

UZNĒMĒJI UZTICAS AUGSTĀKAJAI TIESAI

Aptauja rāda, ka kopumā 49% aptaujāto uzņēmēju uzticas Augstākajai tiesai, 25% neuzticas, tikpat daudz aptaujātajiem uzņēmējiem nav viedokļa šajā jautājumā. Svarīgi norādīt, ka tikai 10% aptaujas dalībnieku pēdējo desmit gadu laikā ir bijusi personīga saskarsme ar Augstāko tiesu, pārsvarā kā lietu dalībniekiem. No tā secināms, ka uzņēmēju viedokli par Augstāko tiesu galvenokārt ietekmē publiskajā telpā pieejamā informācija.

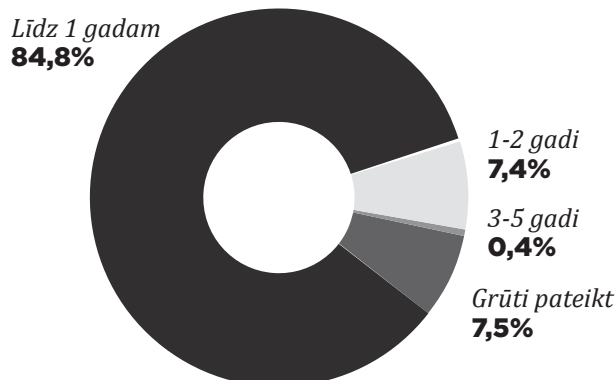
UZNĒMĒJU UZTICĒŠANĀS LĪMENIS AUGSTĀKAJAI TIESAI

SAGAIDA LIETU IZSKATĪŠANU GADA LAIKĀ

Absolūtais vairums aptaujas dalībnieku – 85% – sagaida, ka komercstrīdi Augstākajā tiesā (ne visās tiesu instancēs kopā) būtu jāizskata laikā līdz vienam gadam no sūdzības iesniegšanas brīža Augstākajā tiesā. Šīs uzņēmēju gaidas jau šobrīd sakrīt ar realitāti, jo 2019.gadā vidējais lietu izskatīšanas laiks Civillietu departamentā bija 8 mēneši.

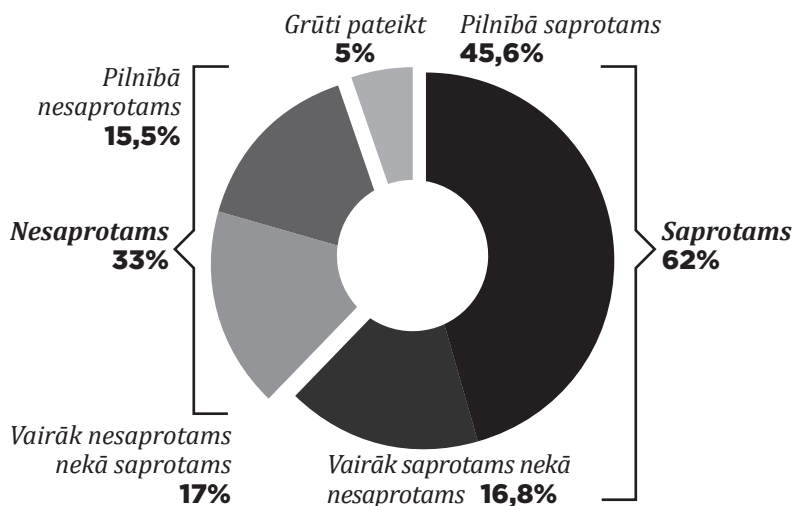
UZNĒMĒJU VIEDOKLIS PAR SAPRĀTĪGU LIETAS IZSKATĪŠANAS LAIKU AUGSTĀKAJĀ TIESĀ KOMERCSTRĪDU GADĪJUMĀ

VAIRUMAM UZNĒMĒJU TIESAS NOLĒMUMI IR SAPROTAMI

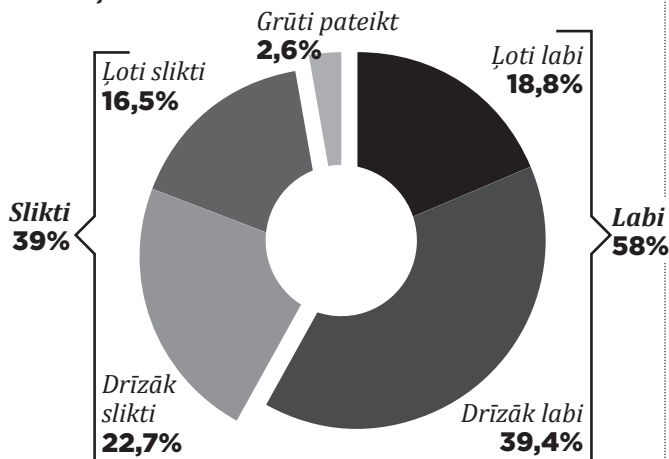
Gandrīz divas trešdaļas respondentu (62%), kuriem pēdējo desmit gadu laikā ir bijusi personīga saskarsme ar Augstāko tiesu, norāda, ka tiesas nolēmumi ir bijuši saprotami (45% respondentu – pilnībā saprotami, 17% – vairāk saprotami nekā nesaprotami). Pilnībā nesaprotami tiesas nolēmumi ir bijuši tikai 15% respondentu, vairāk nesaprotami nekā saprotami 17% respondentu. No tā secināms, ka Augstākā tiesa spēj argumentēt nolēmumus arī uzņēmējiem saprotamā valodā.

AUGSTĀKĀS TIESAS NOLĒMUMU SAPROTAMĪBAS VĒRTĒJUMS

Līdzīgi uzņēmēji vērtē tiesas procesa laikā no Augstākās tiesas saņemto informāciju (tajā skaitā informāciju par tiesvedības gaitu, par pušu tiesībām un pienākumiem, informāciju par to, kā, kur un kādos termiņos iesniegt dokumentus u.c.). Kopumā 58% respondentu to vērtē kā labu (19% – ļoti labi, 39% – drīzāk labi). Saņemto informāciju slikti vērtē 39% aptaujāto uzņēmēju, kuriem ir bijusi tieša saskarsme ar Augstāko tiesu, līdz ar to šī ir joma, kur būtu nepieciešams veikt sīkāku izpēti un uzlabojumus.

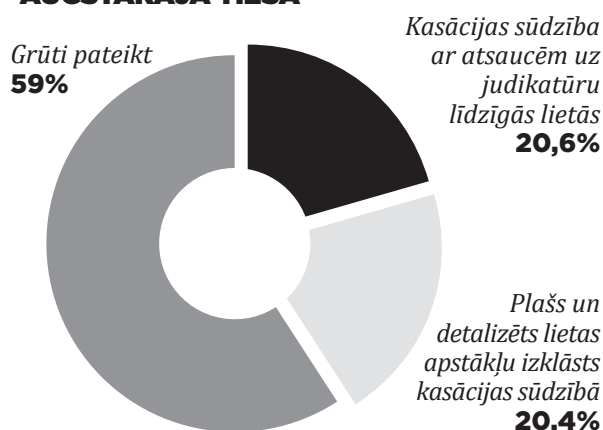
● PROCESA LAIKĀ NO AUGSTĀKĀS TIESAS SAŅEMTĀS INFORMĀCIJAS VĒRTĒJUMS

JĀUZLABO IZPRATNE PAR AUGSTĀKĀS TIESAS DARBU

Viens no aptaujas mērķiem bija noskaidrot, kāda ir uzņēmēju izpratne par Augstākās tiesas darba specifiku. 59% aptaujāto uzņēmēju bija grūti nosaukt svarīgākos nosacījumus, lai viņu kasācijas sūdzība tiktu pieņemta un izskatīta Augstākajā tiesā. Piekta daļa aptaujāto uzņēmēju norādīja, ka svarīgs ir plašs un detalizēts lietas apstākļu izklāsts kasācijas sūdzībā (kas patiesībā tā nav, jo Augstākā tiesa lietas neskata pēc būtības, lietas apstākļi ir redzami jau esošajos lietas materiālos). Tikai 20% respondentu ir norādījuši korektu atbildi – kasācijas sūdzībā vēlamas atsauces uz judikatūru līdzīgās lietās.

● UZNĒMĒJU VIEDOKLIS PAR SVARĪGĀKO NOSACĪJUMU, LAI SŪDZĪBA TIKTU PIENĒMTA UN IZSKATĪTA AUGSTĀKĀJĀ TIESĀ

Līdzīga situācija atklājas arī jautājumā par to, kādas sūdzības, uzņēmējuprāt, izskatīšanai kasācijā pieņem Augstākā tiesa. 54% aptaujāto uzņēmēju norādījuši pareizo variantu – sūdzības par likumu nepareizu piemērošanu zemākas instances tiesā. Tajā pašā laikā 51% aptaujāto uzņēmēju uzskata, ka Augstākā tiesa izskata lietas pēc būtības, savukārt trešdaļai respondentu – 33% – ir grūti precīzi atbildēt, kādas lietas skata Augstākā tiesa.

● UZNĒMĒJU UZSKATI PAR SŪDZĪBĀM, KO AUGSTĀKĀ TIESA PIENĒM IZSKATĪŠANAI

Par likumu nepareizu piemērošanu zemākas instances tiesā **54%**

Par nepareizu lietas apstākļu un faktu izvērtēšanu zemākas instances tiesā (izskatīšana pēc būtības) **51,2%**

Par jebkurām kļūdām tiesas darbā **37,7%**

Par tiesnešu rīcību **30,2%**

Cita satura sūdzības **8,2%**

Grūti pateikt **32,7%**

No tā var secināt, ka jāuzlabot uzņēmēju informētība un izpratne par Augstākās tiesas darba specifiku. Tas nākotnē varētu samazināt nepamatotu sūdzību skaitu, kas savukārt ļautu Augstākās tiesas tiesnešu un darbinieku resursus novirzīt ātrākai pamatoto, atbilstoši iesniegto kasācijas sūdzību izskatīšanai. Tādējādi tiktu taupīti gan uzņēmēju resursi, kas tiek nelietderīgi tērēti acīmredzami nepamatotu kasācijas sūdzību sagatavošanai, gan arī tiesas resursi.

VĒLAS SPECIALIZĒTUS ADVOKĀTUS

Aptaujā uzņēmējiem tika jautāts arī par to, kas visvairāk palīdzētu, ja būtu jāgatavo kasācijas sūdzība Augstākajai tiesai. Absolūtais vairums respondentu – 75% – norādīja, ka vislabāk palīdzētu advokāts, kurš specializējies darbam tieši kasācijas instancē. 15% aptaujāto uzņēmēju vēlētos vadlīnijas par kasācijas sūdzību iesniegšanu, savukārt 12% norādīja, ka svarīga ir judikatūras un tiesu prakses apkopojumu pieejamība. 20% uzņēmēju bija grūti nosaukt konkrētas lietas, kas palīdzētu kasācijas sūdzības sagatavošanā. Tas vēlreiz parāda, cik būtiski ir veicināt uzņēmēju izpratni par Augstākās tiesas darba specifiku.

● UZNĒMĒJU VĒRTĒJUMS PAR TO, KAS VISVAIRĀK PALĪDZĒTU, JA BŪTU JĀGATAVO SŪDZĪBA AUGSTĀKAJĀ TIESĀ

Advokāta, kurš specializējies tieši darbam kasācijas instancē (t.i., Augstākajā tiesā), piesaiste **75,6%**

Vadlīniju par kasācijas sūdzību iesniegšanu pieejamība **14,9%**

Judikatūras un tiesu prakses apkopojumu pieejamība **12,2%**

Grūti pateikt **19,1%**

EKSPERTU VIEDOKĻI

Mediju dienas eksperti sarunā ar žurnālistiem

Uzņēmēju aptaujas rezultāti tika prezentēti Augstākās tiesas organizētajā Mediju dienā 19. februārī. Par aptaujas rezultātiem diskutēja Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars BIČKOVIČS, Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētājs Aigars STRUPIŠS, Latvijas tirdzniecības un

rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs Jānis ENDZIŅŠ, Ārvalstu investoru padomes Latvijā (*FICIL*) Tiesu sistēmas efektivitātes un Investīciju drošības un aizsardzības darba grupas vadītājs Māris VAINOVSKIS.

Piedāvājam ieskatu Mediju dienas diskusijā.

KĀDĒĻ, APTAUJĀTI TIEŠI UZŅĒMĒJI

Ivars BIČKOVIČS, Augstākās tiesas priekšsēdētājs

Tā ir laba zīme, ka salīdzinoši liels procents uzņēmēju pauž uzticēšanos Latvijas tiesu sistēmai. Tajā pašā laikā jāatzīmē, ka tikai 10% reāli ir saskārušies ar tiesu. Tas nozīmē, ka pārējo 90% priekšstats par tiesām ir pastarpināts. Viņu atbildi uz jautājumu, vai

uzticas vai neuzticas tiesai, pamatā veido mediji. Tā ir mūsu rūpe ar jūsu rokām, ar jūsu spalvaskātiem aiznest tiesas informāciju un skaidrot tiesas darbu šiem 90%. Arī citās aptaujās ir līdzīgi – tikai apmēram 15% respondentu ir saskārušies ar tiesu. Pārējie skatās televīziju, lasa laikrakstus, runā ar kaimiņiem. Kādus gadus atpakaļ mums bija aptauja, uzrunājot tieši tos cilvēkus, kas ir nonākuši saskarsmē ar Augstāko tiesu. Tur uzticēšanās procents bija krietni vien augstāks – virs 50%. Interessants fakts uzticēšanās kontekstā saistībā ar Latvijas pilsones lietu Dānijā par izdošanu Dienvidāfrikai. Jāsaka, tas ir diezgan paradoksāli, ka pašā Dānijā uzticēšanās reitings tiesām ir ļoti augsts – apmēram 85%, bet Latvijas sabiedrība pauž kategorisku nosodījumu un neuzticēšanos Dānijas tiesu sistēmai. Tas liek domāt drīzāk par atšķirībām Dānijas un Latvijas sabiedrības informētībā vai tiesiskuma izpratnē, nevis par Dānijas tiesu sistēmas problēmām.

Kāpēc aptaujāti tieši uzņēmēji? Jāņem vērā, ka bizness ir ekonomikas artērija, un pamatoti tiek runāts, ka uzņēmēji un ekonomika ir primāri attiecībā pret citām lietām. *Moneyval* ziņojums aktualizē šo prioritāti Latvijā. Tādēļ arī Augstākā tiesa aptaujai primāri izvēlējās šo mērķa grupu. Pagājušajā gadā Augstākās tiesas izveidotā

darba grupa pētīja maksātspējas tiesu procesus, kas ir saistīti arī ar komercbiznesa interesēm. Šogad turpinājam šādā veidā.

Arī iepriekš Augstākā tiesa ir veikusi aptaujas par sadarbību ar konkrētām mērķa grupām. Jau minēju tiesas apmeklētāju aptauju, bijusi arī augstskolu Juridisko fakultāšu studentu aptauja, kā arī Mediju aptauja. Šī sabiedrības viedokļa uzklaušanās forma,

aptaujājot nevis nejaušus garāmgājējus uz ielas, bet konkrētu mērķauditoriju, ir noderīgāka tiesas darba pilnveidošanā. No konkrētām atbildēm varam izdarīt konkrētus secinājumus un tos salīdzināt ar tiem virzieniem, kuros ejam. Tādēļ šāda veida aptaujas Augstākā tiesa turpinās. Ne tikai uzņēmēju, bet arī citu tiesas klientu grupu aptaujas. Tie varētu būt advokāti, prokurori vai, piemēram, pašvaldības.

UZLABO NOLĒMUMU SAPROTAMĪBU

Aigars STRUPIŠS,
Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētājs

Pagājušais gads Augstākajai tiesai ir bijis veiksmīgs lietu izskatīšanā, arī Civillietu departamentam tas ir bijis ļoti veiksmīgs. Lai gan departamentā samazinās senatoru skaits, ir sasniegts līmenis, ka lieta šobrīd tiek izskatīta astoņu mēnešu laikā no saņemšanas. Gada atskaides plēnumā teicu, ka Civillietu departaments ir pietuvojies jaunai kvalitatīvai pakāpei kasācijas tiesvedībā, kad lietas varēs skatīt uzreiz pēc to saņemšanas. Tas ir – tiek saņemta lieta, tā tiek saprātīgā, dažu mēnešu laikā ierosināta un uzreiz arī skatīta. Šībrīža astoņi mēneši varētu samazināties uz četriem, pieciem mēnešiem. Ilgus gadus, ņemot vērā gan vēsturisko lietu uzkrājumu, kas bija pirmskrīzes laikā, gan pieplūdumu krīzes laikā, problēma bija pilni skapji ar lietām, kuras gadiem gaidīja izskatīšanu un katru lietu vajadzēja sagatavot divas reizes. Pirmo reizi pie ierosināšanas, kad trīs senatori un palīgs sagatavo lietu, bet pēc lietas ierosināšanas tā tiek nolikta plauktā uz divu, trīs gadu gaidīšanas periodu. Pēc šiem diviem, trim gadiem, kad pienāk lietas skatīšanas laiks, tā ir jāgatavo vēlreiz, jo neviens vairs neatceras, par ko tā lieta bija. Tagad esam pietuvājušies šīs problēmas atrisināšanai, un, ja lieta nebūs jāgatavo divreiz, tas būtiski ļaus ietaupīt resursus.

Otrs faktors, ko pozitīvi ietekmē šī tendence, ir tas, ka beidzot kasācijas instance civillietās varēs efektīvi reaģēt uz aktuālajām problēmām šodien, nevis ar divu, trīs vai piecu gadu nobīdi, kad tiesību jautājums vairs nav aktuāls, varbūt jau likums konkrētajā jautājumā ir grozīts. Tādējādi mēs skatām lietas, kurās konkrēto tiesību jautājuma risināšanai vairs nav nozīmes. Te es gribētu uzsvērt – sabiedrību ir jāizglīto, ka kasācijas instance neskata lietu pēc būtības. Klasiskā kasācijas instance skata tiesību jautājumus, un tās uzdevums ir palīdzēt zemāko instanču tiesām veidot

viendabīgu tiesu praksi. Konkrētu lietu iznākumam ir sekundāra nozīme kasācijas instancē. Primāra ir publiski tiesiskā interese, lai tiesas darbojas vienoti. Mēs strādājam arī šajā virzienā – gan attīstot judikatūru, gan veidojot tiesu prakses apkopojumus, lai palīdzētu zemāko instanču tiesnešiem, advokātiem un citām ieinteresētām personām orientēties attiecīgajos jautājumos. Pagājušajā gadā uzsāks arī nopietns ilgtermiņa darbs, kura mērķis ir uzlabot sistēmu kopumā, tai skaitā atvieglot kasācijas darbu. Proti, ir uzsākts izstrādāt semināru zemāku instanču tiesnešiem, kurā tiks mācīts, ja tā varētu teikt, kā pareizi skatīt lietu. Joprojām ir pārāk daudz lietu, kuras izskatītas nekvalitatīvi – nav runa par tiesību jautājumu vai likuma interpretāciju, bet kur lieta ir vai nu uzlikta uz nepareizām „juridiskajām sliedēm”, respektīvi, jau pašā sākumā ir iedota nepareiza juridiskā kvalifikācija, vai arī ir ļoti nekvalitatīvi izvērtēti pierādījumi. Pierādījumu vērtēšana un pārvērtēšana nav kasācijas instances mērķis un uzdevums. Bet, ņemot vērā, ka mums tomēr ir jāseko, kas notiek zemākās tiesu instancēs, mēs atceļam spriedumus, kuros pierādījumi izvērtēti nekvalitatīvi. Mēs nevaram pārvērtēt pierādījumus, nevaram pateikt, ka konkrētais pierādījums bija jāvērtē par labu kādai no pusēm. Mēs varam pateikt, ka tika izvērtēti vieni pierādījumi, un nav pamatots, kāpēc nav izvērtēti citi pierādījumi. Šādas situācijas joprojām ir pārāk biežas – ja pagājušajā gadā lietu, kurās ir nekvalitatīva pierādījumu vērtēšana – ir trešā daļa, tad šogad tas sasniedz jau vismaz pusi no lietām. Ceram, ka Senāta izstrādātais seminārs zemāku instanču tiesnešiem ilgtermiņā šo problēmu risinās.

Runājot par uzņēmēju aptauju, protams, priecē tas, ka Augstākajai tiesai uzticas krietni vairāk nekā tiesu sistēmai kopumā. Bet tā nav robeža, un ir jāaug.

62% aptaujāto par Augstākās tiesas spriedumu un lēmumu saprotamību atbild, ka tie ir saprotami. Tas arī ir viens no virzieniem, pie kā Civillietu departamentā šobrīd tiek strādāts. Mēs esam apzinājuši spriedumu problēmas, un tiešām – reizēm tie nav tik saprotami un skaidri, kā varētu būt. Diezgan bieži Senāta spriedumā ir daudz liekas informācijas, kurai juridiski nav nozīmes kasācijas kontekstā. Tas tādēļ, ka vēsturiski daudzi tiesnešu palīgi nāk no pirmās instances vai no apgabaltiesas, kur atspoguļo visus lietas materiālus. Kasācijā ir specifika, ka nozīme ir tikai tiem jautājumiem, kas minēti kasācijas sūdzībā. Bet kā tradīcija ir aizgājis, ka visi lietas jautājumi, neatkarīgi, vai tiem ir nozīme, vai nav nozīmes kasācijas instancē, tiek aprakstīti spriedumā. Tas piesārņo galvu ar nevajadzīgu informāciju un traucē uztvert problemātiku, kam tiešām ir nozīme konkrētā lietā. Šobrīd Civillietu departaments strādā pie iespējamajām spriedumu formāta versijām, lai uzlabotu saprotamību. Pusgada, gada laikā mēs varētu nākt klajā ar uzlabojumiem šajā jomā.

AUGSTĀKAJAI TIESAI IR JĀUZŅEMAS LĪDERĪBAS LOMA

Māris VAINOVSKIS,
Ārvalstu investoru padomes Tiesu efektivitātes darba
grupas vadītājs

Mēs pateicamies Augstākajai tiesai par šo uzaicinājumu uz Mediju dienu. Tas ir likumsakarīgs, jo sadarbība ar Ārvalstu investoru padomi tiešām notiek, un desmit gadu laikā tā tiek padziļināta (protams, ne tikai ar Augstāko tiesu, bet arī ar Tieslietu ministriju), lai kopumā efektīvizētu tiesu sistēmu Latvijā. Darba rezultāts ir apmēram simts konkrētu priekšlikumu ieviešana normatīvajā bāzē, kā arī piemērošanas praksē. Gribu pateikt lielu paldies katram no medijiem, kas šodien esat atnākuši, jo kvalitatīvas informācijas nodošana tālāk ir stūrakmens, lai augtu uzticēšanās Latvijas tiesu sistēmai.

Īpaši gribētu akcentēt, ka jau četrus, piecus gadus Augstākās tiesas retorikā tiek uzsvērtā tiesu sistēmas autoritāte kā viens no galvenajiem sasniegumiem mērķiem, jo ļoti svarīgs ir šis tonis, šī ziņa, kas tiek nodota arī pirmajai un otrajai instancei – darbs uz ekselenci, uz tiesu sistēmas autoritātes celšanu.

Uzņēmēji nav tikai kritizētāji, viņi nāk arī ar ļoti konkrētiem priekšlikumiem, tāpēc gribētu pavisam īsi raksturot gan sasniegumus, kas ir notikuši šo gadu laikā, gan arī pievērsties konstruktīviem priekšlikumiem un kritikai.

Kāda ir uzņēmēju pamatprasība? Uzņēmēji vēlas skaidrību. Uzņēmējs, kurš vērsas pie valsts, lai rastu risinājumu savam strīdam, vēlas saprotamu, skaidru un pamatotu risinājumu. Skaidrs, ka vienmēr būs kāds, kurš zaudē, un kāds, kurš uzvar tiesas procesā. Bet arī zaudētājam ir jāsaprot iznākums, ja nav šis „pārsteiguma spriedums”, kas rada neuzticēšanos un to, ka abas puses, izejot no tiesas zāles, jūtas mazliet kā loterijā, gaidot tiesas nolēmumu un domājot, uz kuru pusi tad būs. Gan no tiesas attieksmes, gan no uzdotajiem jautājumiem, gan no visa tiesas procesa prāvniekiem ir jāsaprot, ka tiesa ir tiešām pēc būtības iedziļinājusies lietā. Rezultātam, ko viņi saņem, ir jābūt skaidram, strukturētam. Nolēmums nav tikai vispārīgas tēzes, tas sastāv no struktūras elementiem – ir ievaddaļa, aprakstošā daļa, motīvu daļa un rezolutīvā daļa. Pie šo nolēmumu struktūras elementu kvalitātes un pilnveides ir būtiski jāstrādā. Tik tiešām – aprakstošā

daļa varbūt ne vienmēr koncentrējas uz juridiski absolūti svarīgiem apstākļiem, kas lietā ir jānoskaidro. Pēc aprakstošās daļas nāk motīvu daļa, kurā sistēmiski, secīgi, loģiski un skaidri jānodod tiesas atbilde uz juridiski būtiskajiem apstākļiem lietā. Lūk, tā ir virzība uz kvalitāti. To var sasniegt ar vairākiem mērķiem. Tā ir apmācība, sadarbība, bet tā ir arī judikatūras apzināta veidošana.

Tā ir viena no uzņēmēju pamatprasībām – lai Latvijā būtu noturīga judikatūra, kas veicina paredzamību. Kā veidojas judikatūra? Kas vispār ir judikatūra? Judikatūra ir atziņu kopums, kuras tiesas pieņem savos nolēmumos, un tās ir atbildes uz būtiskajiem tiesību jautājumiem. Judikatūras kvalitātei ir ļoti liela nozīme, tāpat arī savstarpējam respektam pret judikatūru. Atkāpes no judikatūras ir iespējamas, bet tad to nepieciešams pamatot argumentēt.

Tas nav tikai Ārvalstu investoru padomes viedoklis, uzņēmēji to jūt kopumā, ka tiek strādāts pie judikatūras apkopošanas, sistematizēšanas un publicēšanas. Un gribētu uzsvērt, ka tas ir galvenokārt Augstākās tiesas ieguldījums, bet ne tikai – tas ir arī Satversmes tiesas, Tieslietu ministrijas, Tiesu administrācijas ieguldījums. Mēs augstu novērtējam, ka gandrīz visi Senāta nolēmumi šobrīd ir pieejami Judikatūras datubāzē, tie ir pietiekoši anonimizēti. Bet ne tikai šo nolēmumu ieviešana datubāzē ir viss, pēc tam darbs judikatūras apkopošanā tikai sākas. Es tiešām gribu izteikt pateicību Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas darbam, jo tam ir ļoti būtiska nozīme nodrošinot, ka līdzīgas lietas tiek arī līdzīgi iztiesātas.

Augstākā tiesa, Satversmes tiesa un Latvijas Vēstnesis ir veikuši kopīgu projektu portālā Likumi.lv. Likuma teksts ļoti bieži satur ģenerālklausulas, kā juristi saka – vispārīgus apzīmējumus. Kā šos vispārējos apzīmējumus var saprast? Augstākās tiesas judikatūra un vispār Latvijas tiesu judikatūra dod skaidrojumus, atziņas konkrētajām likuma normām. Likumu portāls ir padarīts ļoti draudzīgs lietotājam, proti, ja skatāmies likumu, tad judikatūras atziņa ir pieejama pie konkrētā likuma panta un var redzēt, ko Augstākā tiesa vai Satversmes tiesa ir par šo tēmu teikusi. Augstākās tiesas informācija ir vēl draudzīgāk pieejama, jo uzreiz varam redzēt tēzi, Satversmes tiesai ir tikai atsauce uz nolēmumu, kas nozīmē, ka jāiet tālāk, jāmeklē un jāskatās pats nolēmums.

Latvijas Augstākās tiesas judikatūras apkopšana ir viena no modernākajām Rietumeiropas valstīs, to varu teikt ar pilnu atbildību, jo ir veikti salīdzinoši pētījumi.

Ko uzņēmēji rekomendē? Pirmkārt, būtu jāturpina judikatūras pētījumi, jo īpaši kritiski svarīgajās nozarēs, kur arī Augstākajai tiesai ir sensitīvi jāreaģē uz to, kas notiek sabiedrībā. Pozitīvi vērtējams ir maksātnespējas tiesvedību pētījums, kur augstas raudzes speciālisti izpētīja tiesu judikatūru, bija konkrēti secinājumi, konkrēti uzvārdi. Tādas lietas ir jāturpina.

Uzņēmēji, piemēram, tagad satraukušies par publiskā iepirkuma lietām. Valsts ir milzīgs klients, liels iepircējs, un uzņēmējiem ir ļoti svarīgi, lai publiskā iepirkuma process būtu skaidrs, caurspīdīgs un veicinātu konkurenci. Par to ir būtiskas bažas. Tāpēc mēs aicinām Augstāko tiesu veikt izpēti par publiskā

iepirkuma jautājumiem, par tendencēm, izskatot lietas publiskā iepirkuma aspektos.

Protams, ir jāanalizē lietu izskatīšanas termiņi. Uzņēmēji saprot, ka termiņi jau nav pašmērķis. Pamatmērķis ir efektivitāte, koncentrēšanās uz pašu galveno. Te ir vairāki instrumenti, kā to realizēt. Laiks tiek patērēts arī juridiski nebūtiskiem apstākļiem – skatot tos, atstrādājot šo procesu, bet patiesībā tam nav lielas ietekmes uz rezultātu. Tas, ko uzņēmēji piedāvā, nav tikai Augstākās tiesas jautājums, tas ir visas tiesu sistēmas jautājums – regulējums par to, kā šajos procesos un ar kādiem instrumentiem veicināt koncentrēšanos uz galveno. Mūsaprāt, nepietiekami tiek izmantotas sagatavošanās sēdes. Kad tiesa jau pašā sākumā apzina būtiskākos apstākļus lietā, iepazīstas ar šiem apstākļiem un sagatavo sagatavošanās sēdi, lai pateiktu, kuri ir pierādījumu jautājumi, kādi ir galvenie strīdus jautājumi šajā lietā, lai pēc tam process notiktu daudz efektīvāk. Mūsaprāt, tā joprojām nav pietiekami izmantota iespēja.

Ārvalstu praksē ir dažādas pieejas. Es pateikšu svešvārdu – tiesas procesa „bifurkācija”, proti, kad tiesnesis konstatē, ka no konkrētā jautājuma ir atkarīgs viss lietas izskatīšanas process tālāk. Saprast, vai tiešām pastāv prettiesiska rīcība, pārkāpums, vai pastāv cēloniskā sakarība, pirms mēs vispār skatāmies zaudējumus, to apjomu, piesaistām ekspertus. Ja ir kāds jautājums, kur tiesnesis skaidri saprot, ka no tā ir atkarīga visas lietas turpmākā virzība, tad nevajag vairākus gadus, lai izskatītu visu un pēc tam pateiktu, ka pašā sākumā mums nebija viens no šiem elementiem. Tā ir kvalitāte, to nav tik viegli realizēt. Bet tas ir tiesnesis kā tiesas zāles saimnieks, kurš spēj to identificēt un arī disciplinēt puses un vadīt uz šo rezultātu.

Vēl par specializāciju. Specializācija ir bāze efektivitātei, ātrumam un risinājumiem. Ārvalstu investoru padome un citas uzņēmēju organizācijas atbalsta komerciesu specializāciju. Lielākajā daļā

pasaules ekonomiku, un tās ir arī daudz mazākas valstis par Latviju, ir komerciesu izskatīšanas specializācija. Ļoti kvalificēti tiesneši palīgi man ārpus protokola, ir teikuši – kad mums ienāk lieta, kur ir Finanšu instrumentu tirgus likuma piemērošana, lieta par akcionāru līguma opcijām vai kas tamlīdzīgs, mēs drošības pēc šādu lietu kādus sešus mēnešus vēlāk nozīmējam izskatīšanai, jo pa to laiku ir jāiepazīstas ar Finanšu instrumentu tirgus likuma regulējumu. Bet paiet laiks, ikdienu dara savu, šī iepazīšanās nav notikusi, un tad to lietu tāpat skata. Šis ir viens no piemēriem, kur specializācija veicinātu lietu efektīvāku izskatīšanu. Uzņēmēji aicina šo specializāciju turpināt. Risinājums, kā tas notiek, ir valsts pusē, bet specializācija ir ļoti būtiska.

Vēlētos nobeigt šo kopsavilkumu ar to, ka Augstākajai tiesai ir ļoti būtiski uzņemties līderības lomu arī attiecībā uz pirmās un apelācijas instances tiesām. Tiesneši arī ir tikai cilvēki, kam motivators ir interesants darbs, atalgojums, bet motivators ir arī atzinība, ka tiešām daru kaut ko labu valstij. Es aicinātu Augstāko tiesu, cik vien iespējams, veicināt pirmās un apelācijas instances tiesu iesaisti judikatūras veidošanā. Proti, radīt sistēmu, kādā veidā zemāko instanču „labie” nolēmumi un nolēmumi, kuri dod pienesumu tiesību sistēmai, kuros tiek risināti būtiski tiesību jautājumi – kā šie nolēmumi tiek virzīti apstrādei un atlasei Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskajā nodaļā. Arī nepārsūdzēti un kvalitatīvi pirmās un apelācijas instances nolēmumi veido judikatūru, jo konkrētajam uzņēmējam tas ir galīgais nolēmums konkrētajā lietā. Pilnveidot šo sistēmu ir ļoti būtiski, tas nenotiek vienā dienā, bet tas ir process.

Tie bija galvenie komentāri no Ārvalstu investoru padomes puses, bet tie nav tikai ārvalstu uzņēmēji. Šie ārvalstu investori ir arī Latvijas uzņēmēji, un viņi maksā ļoti būtisku daļu Latvijas nodokļu naudas. Ja viņi jūtas laimīgi, tad arī mums ir vairāk naudas un mēs varam daudz kvalitatīvāk aizstāvēt pamattiesības.

PROGNOZĒJAMĪBA IR VIENS NO ATSLĒGAS VĀRDIEM

Jānis ENDZIŅŠ,
Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs

Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera apvieno lielāko uzņēmēju skaitu, kāds ir kādā no

organizācijām – mūsu biedri ir vairāk nekā 2600 dažādas individuālas kompānijas, vairāk nekā 60 asociācijas, un biedru kopējais apgrozījums sastāda gandrīz trešdaļu no Latvijas kopējā uzņēmumu apgrozījuma. Mazi biedri, lieli biedri, vidēji biedri, dažādās nozarēs, ar dažādiem kapitāliem – vietējo, ārvalstu, publisko, privāto.

Te bija jautājums, kāpēc Augstākā tiesa ir vaicājusi šos jautājumus tieši uzņēmējiem – es teiktu, tas ir tiešām lieliski, ka ar uzņēmējiem ir sākts. Jā, ir daudzas svarīgas iedzīvotāju grupas, bet Latvijas kontekstā, patiesībā ne tikai Latvijas kontekstā, no tā, kā tiesu sistēmu vērtē uzņēmēji, ļoti lielā mērā ir atkarīga valsts iedzīvotāju labklājība kā tāda. Nesaukšu konkrētas valstis, bet ir tādas, kuras no biznesa perspektīvas izskatās ļoti labi – tirgus ir, kaut ko pārdot var, bet bieži vien, zinot, ka tur vienā dienā var palikt bez visiem saviem īpašumiem un nesaprotamos veidos savas investīcijas var pazaudēt, risks ir par lielu, un uzņēmēji atturas no investīcijām šajās valstīs. Mērit to, kā uzņēmēji kopumā – gan vietējie, gan citi – vērtē Latvijas

tiesu sistēmu, ir ļoti svarīgs jautājums no nākotnes labklājības viedokļa. Ja kopumā būs sajūta, ka ir slikti, nevar pajauties uz tiesu sistēmu un var pazaudēt savas investīcijas, tad vairāk un vairāk uzņēmēji pārcelsies uz citām valstīm, mazāk un mazāk ieradīsies šeit Latvijā. Ja tā sajūta būs kopumā laba, tad būs arī vairāk uz vietas esošo uzņēmēju, un to izjutīs katrs iedzīvotājs savos maciņos – jo no kā tad veidojas algas? Tās veido uzņēmumi, un tad valsts budžetā nauda tiek pārdalīta, tai skaitā tiesnešu algām. Paldies Augstākajai tiesai, ka tā jūt „temperatūru” uzņēmēju vidū, un tā ir ļoti pareiza izvēle aptaujāt uzņēmējus. Protams, atsevišķās lietu kategorijās noteikti ir ļoti svarīgi vērtēt lietas dalībnieku, specifiskākas auditorijas vajadzības un vēlmes.

Gatavojoties šodienas pasākumam, mēs arī jautājām saviem biedriem, kādas ir sajūtas un kā vērtē Augstāko tiesu šobrīd. Tas, ko varu apliecināt – informācija, kas nonāca pie manis, ir kopumā ļoti pozitīva. Protams, mēs neveicām oficiālas aptaujas, tā bija e-pastu izsūtīšana tiem, kas vairāk saskaras ar tiesu, un ir saņemtas tiešām pozitīvas atsauksmes. Tas, ko ļoti atzinīgi novērtē, ir sajūta, ka pēdējos divos gados acīmredzami nepamatotas lietas tiešām netiek pieņemtas izskatīšanai civillietu kategorijā. Redzējām arī Augstākās tiesas statistikas datus, ka 62% ir atteikums ierosināt kasācijas tiesvedību. Jautājums, vai to vērtēt labi vai slikti, – ja ir acīmredzami nepamatoti, tas ir labi, un ir jāstāsta cilvēkiem, ka nevajag acīmredzami nepamatotus pieteikumus iesniegt. Atzinīgi vērtēta arī judikatūra – spriedumi ir pieejami, un tas ir kopumā ļoti pozitīvi.

Bet lai nebūtu pašslavinošs pasākums, bet būtu arī pievienotā vērtība, ir skaidrs, ka vienmēr var ko uzlabot. Pirmā lieta, kuru gribētu pieminēt, kas arī aptaujas prezentācijā parādījās, – kādas ir gaidas un kāda ir realitāte. 85% aptaujāto uzņēmēju uzskata, ka lietas jāizskata gada laikā – tā tas tiešām arī ir, arī pēc manām sajūtām, cik esam Kamerā runājuši. Realitātē lietas tiek izskatītas vidēji astoņos mēnešos, bet – paskatāmies tālāk pa kategorijām. Cepuri nost Civillietu departamentam, tur izskatīšanas laiks ir zem astoņiem mēnešiem, bet administratīvo lietu kategorijā izskatīšanas laiks ir vairāk nekā gads. Ja to būtu iespējams samazināt līdz gadam, būtu lieliski.

Protams, ir dilemma, kā šo jautājumu risināt, jo tiesnešus ievēl uz mūžu un pēkšņi pieņem darbā tiesnešus uz laiku nevar. Civillietu departamenta priekšsēdētājs ļoti precīzi iezīmēja, kā šo problēmu risināt. Vienalga, vai tā ir tiesu lieta, vai kāda cita dokumenta izskatīšana, jautājums ir par to, cik ilgs laiks ir objektīvi vajadzīgs vienas lietas izskatīšanai, un otrs – cik ilgi lieta gaida savu izskatīšanu. Lietu skaits ir tāds, kāds ir, un izskatīšanas laiks arī ir tāds, kāds ir – jautājums ir, kā Strupiņa kungs minēja, kā mēs sākam lietu skatīt – vai no rīta atnākam pie tukša galda un, kāda lieta nāk, to arī skatām (es šobrīd mazliet vienkāršoju), vai mums ir milzīga kaudze iekrājušies. Man tiešām prieks dzirdēt, ka vajadzētu domāt, kādā veidā – droši vien kampaņveidīgi – mazināt lietu uzkrājumu, lai kaut kādā brīdī nonākam nosacīti pie tukša galda. Kā to izdarīt – tiesnešus pieņemt darbā droši vien nē, jo, kā jau Augstākās tiesas priekšsēdētājs

minēja, Latvijā tiesnešu skaits jau ir augstāks nekā vidēji Eiropā, bet atbalsta personālu gan ir iespējams laikā terminēt. Piesaistīt papildu atbalsta personālu līdz brīdim, kamēr tiktu galā ar lietu uzkrājumu, un nav problēmu atbalsta personālu pēc tam mazināt. Tas tiešām ir ļoti svarīgi, jo viena lieta ir, cik ilgi skata pēc būtības, otra – cik ilgi lieta gaida izskatīšanu.

Tas, kas mani mazliet baida šajā kontekstā, ir tas, ka tuvākajā laikā, iespējams, varētu gaidīt kādu ekonomikas satricinājumu. Ekonomisti saka, ka krīzes notiek tajā brīdī, kad iepriekšējās visi ir aizmirsuši un cilvēki sāk pieņemt ekonomiski nepārdomātus lēmumus. Ir jūtamas ekonomikas sabremzēšanās pazīmes – ekonomika ir cikliska. Līdz ar to, lai atkal nerastos milzīgi lietu uzkrājumi, būtu ļoti svarīgi jau šobrīd domāt, kā dabūt „tīru galdū”, jo tad, kad būs (un ticami, ka tuvākajā laikā būs) kādi ekonomiski satricinājumi, lietu, protams, būs vairāk. Ja tās nāks pa virsu esošajām uzkrātajām lietām, baidos, ka mēs neredzēsīm tādus izskatīšanas termiņus, kādus redzam šobrīd. Katrā ziņā Tirdzniecības un rūpniecības kamera no savas puses ir gatava iestāties par šīm idejām, darīt visu, lai tās virzītu uz priekšu, ja Augstākā tiesa redz, ka tas ir risinājums.

Par izglītošanos un uzņēmēju izpratni. Ja 90% uzņēmēju, kā redzams aptaujā, nav saskārušies ar Augstāko tiesu, tad ir grūti vērtēt šīs atbildes. No praktiskās puses varu teikt – iespējams izmantot arī Tirdzniecības un rūpniecības kameras lielo biedru loku un mācības (mums ir vairāk nekā 200 mācības biedriem). Ja Augstākās tiesas pārstāvji būtu gatavi nākt un pastāstīt par ierastākajām tiesāšanās kļūdām, domāju, ka zāles būtu pilnas, un tas varētu līdzēt samazināt nepamatoto pieteikumu skaitu, tādējādi samazinot arī lietu apjomu pašā tiesā. Uzņēmēji vairumā gadījumu nav juristi – ja juristi viņiem saka: „Vajag pārsūdzēt lēmumu, viss būs labi”, tad jāatceras, ka juristam jau par to maksā naudu, un kādēļ gan vēl mazliet nepatiesāties? Tad beigās lieta tiek zaudēta, un viņi saka – jā, Augstākā tiesa neko nesaprot utt. Skaidrot šīs lietas uzņēmējiem noteikti būtu lietderīgi.

Par spriedumu skaidrību. Tā vispār ir šodienas normatīvo aktu, dokumentu problēma, ka cilvēkiem nav laika lasīt sarežģītas lietas. Zinu par uzņēmējiem – ja mēs iedodam saviem biedriem kaut ko vairāk par vienu A4 lapu, tad principā ar to arī viss beidzas. Šajā vienā lapā ir jāiedod ar vienkāršiem vārdiem informāciju, lai tad, ja ir interese, varētu likt klāt vairāk un dziļāk. Ir svarīgi prast nevis vienkāršu lietu pateikt sarežģīti, bet sarežģītu lietu – vienkārši. Tas ir grūti. Ir pētījumi, ka mūsdienās jauniešiem 20 sekunžu videoklips jau ir par garu. Ko mēs gribam, ja iedodam 15 lappušu rakstu darbu? Skaidrs, ka nebūs laika izlasīt, pateiks – neko nesaprotu un punkts. Tā ir problēma un izaicinājums visiem. Mēs arī domājam, kā vienkāršot informāciju, kā to „nolikt uz paplātes”. Iespējams, nākotnē varētu būt mazā *Twitter* formāta anotācija par spriedumu, kas nebūtu juridiska rakstura rakstu darbs, bet lai labāk saprastu – varbūt tas ir virziens, kā, sekojot mūsdienu norisēm, varētu vairo izpratni.

Par specializāciju – mēs esam pārliecināti par to, ka specializācijai ir ļoti būtiska nozīme, un mēs vairāk pozitīvi skatāmies uz ekonomisko lietu tiesu, bet mums

ir arī skepse: specializācija komercietās – jā, bet kā būs ar specializāciju komercietās un krimināllietās – par to ir jautājumi, jo šo lietu kategorijas ir ļoti atšķirīgas.

Visbeidzot, kā Vainovska kungs jau minēja, prognozējamība noteikti ir viens no atslēgas jautājumiem – gan tiesu darba apjomam, gan investīciju klimatam. Jo mazāk būs situāciju, kad uz tiesu spriedumu gaidām kā uz loteriju, jo vairāk pusēm būs absolūti skaidrs – viens zaudēs, viens uzvarēs – dabiski, būs arī mazāk lietu, jo juridiskie konsultanti teiks – šī lieta ir zaudēta, vai arī šī lieta ir vinnēta. Ļoti spēcīga, stabila, vienota judikatūra šeit ir atslēgas jautājums.

Noslēgumā par aptaujām kopumā. Esmu runājis ar Kaktiņa kungu, pētījumu centra SKDS direktoru, kā izskatāties starptautiski. Arī viņš piekrīt atziņai, ka Latvijā sabiedrība pēc definīcijas ir skeptiskāka nekā citur pasaulē.

Es pirmo reizi to sapratu, lasot pētījumu, kur bija konstatēts, ka Latvijā ir viena no bēdīgākajām situācijām pasaulē attiecībā uz attieksmi pret citu valstu tūristiem. Domāju – pēc sajūtām nelielas, ka būtu milzīgas problēmas, vai tiešām ir tik traki? Papētot metodoloģiju, kāpēc bija šādi rezultāti, redzams – vietējiem cilvēkiem katrā valstī bija jautāts: „Novērtējiet 10 ballu sistēmā, kā jums šķiet, kā jūsu valstī apietas ar tūristiem?” Latvieši bija lielākoties atbildējuši ar 7 (labi). Tas bija viens no sliktākajiem novērtējumiem pasaulē. Ziņa, kas no tā aiziet pasaulē – te viss ir ļoti slikti. Mums ir dabisku vai kādu citu iemeslu dēļ lielāka skepse, turpretī igauņi daudzās pozīcijās ir pat vājāki, bet tas, kā viņi sevi pasniedz – šķiet, jābrauc uz Igauniju, tur viss ir lieliski! Bet tā nav. Tā ir lieta, kas, skatot dažādas aptaujas, ir jāņem vērā.

PUBLISKAIS PĀRSKATS PAR AUGSTĀKĀS TIESAS DARBU 2019.GADĀ

Saturs

Ievads	32
Ivars Bičkovičs: Augstākajā tiesā izskatīts vairāk lietu, mazinājies lietu uzkrājums	32
AUGSTĀKĀS TIESAS DARBĪBAS PAMATS, STRUKTŪRA, FUNKCIJAS.....	33
AUGSTĀKĀS TIESAS DARBĪBAS STRATĒGIJA.....	34
Institūcijas, kuru darbību nodrošina Augstākā tiesa	34
AUGSTĀKĀS TIESAS VADĪBA	34
PLĒNUMS.....	35
AUGSTĀKĀS TIESAS SENATORI	35
Senatoru sastāva izmaiņas 2019.gadā	36
Augstākās tiesas senatori pašpārvaldes institūcijās	36
Senatoru papildu pienākumi	36
STRUKTŪRVIENTĪBU DARBĪBAS PĀRSKATS	37
Civillietu departaments	39
Krimināllietu departaments.....	41
Administratīvo lietu departaments	43
Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa	47
Administrācija	49
DISCIPLINĀRTIESA	53

Augstākās tiesas plēnums 2020.gada 17.februārī

Augstākās tiesas gada pārskata plēnums notika 17.februārī. Pārskatu par aizvadīto gadu sniedza struktūrvienību vadītāji – Civillietu departamenta priekšsēdētājs Aigars Strupišs, Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe, Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa, Administrācijas vadītāja Sandra Lapiņa, Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas vadītāja Anita Zikmane, kā arī Disciplinārtiesas priekšsēdētāja Ināra Garda.

Publiskajā pārskatā apkopota informācija no Augstākās tiesas priekšsēdētāja un struktūrvienību vadītāju ziņojumiem plēnumā, statistikas dati un cita Augstākās tiesas informācija.

Plašu informāciju par Augstākās tiesas darbu var atrast mājaslapā www.at.gov.lv

AUGSTĀKAJĀ TIESĀ IZSKATĪTS VAIRĀK LIETU, MAZINĀJIES LIETU UZKRĀJUMS

Ivars BIČKOVIČS,
Augstākās tiesas priekšsēdētājs

2019.gadā Augstākajai tiesai bijusi pozitīva dinamika visos galvenajos rādītājos – saņemto lietu skaits samazinājies par 5%, izskatīto lietu skaits palielinājies par 5%, lietu uzkrājums samazinājies par 9%. Īpaši atzīmējams Administratīvo lietu departamenta lietu izskatīšanas tempu „izrāviens” – izskatīts par 25% lietu vairāk nekā iepriekšējā gadā. Šādas dinamikas uzturēšanai un lietu izskatīšanas termiņu samazināšanai jābūt arī Senāta 2020.gada darba prioritātei.

Samazinās arī senatoru slodze – ja pirms pāris gadiem tā bija vairāk par 100 lietām gadā, tad pagājušajā gadā vidēji viens senators Civillietu departamentā izskatījis 81 lietu, Administratīvo lietu departamentā – 86 lietas,

Krimināllietu departamentā – 98 lietas. Optimālā slodze tiesnesim kasācijas instancē būtu ne vairāk kā 75 lietas gadā.

Senāta departamentu priekšsēdētāji plēnumā uzmanību vērta uz zemāko instanču nepietiekamu darba kvalitāti – augsts ir to spriedumu procents, kuri atcelti procesuālu trūkumu dēļ, it īpaši nekvalitatīvas pierādījumu vērtēšanas dēļ. Iemesls tam varētu būt tiesnešu slodze vai nepietiekama kvalifikācija. Senāts šo situāciju varētu mainīt, piedaloties zemāku instanču tiesnešu profesionālo iemaņu pilnveidošanā, lasot lekcijas Tiesnešu mācību centrā un organizējot seminārus Augstākajā tiesā vai izbraucot uz apgabaltiesām. Kā arī izmantot likumā „Par tiesu varu” un Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā paredzēto iespēju nosūtīt tiesnesi uz profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanu.

Citas iespējas departamentu slodzes mazināšanai ir, piemēram, mazināt departamentu resursu patēriņu ar tiesu procesiem nesaistītu sūdzību izskatīšanu, atbrīvot Augstāko tiesu no kasācijas instancei neraksturīgas funkcijas – speciālo darbību akceptēšanas, kā arī

nodrošināt Augstākās tiesas darbiniekiem kasācijas instances nozīmei atbilstošu atalgojumu. Atbalsta personāla skaita palielināšana būtu iespējama, ja tam budžetā būtu paredzēts papildu finansējums.

Atzīstama aizvadītajā gadā bijusi Augstākās tiesas komunikācija ar sabiedrību – gan informācija par Senātā izskatītajām lietām, gan par tradīciju kļuvuši pasākumi – Pirmkursnieku dienas studentiem un Mediju diena, gan pagājušā gada jauninājums – piedalīšanās sarunu festivālā LAMPA, kā arī Uzņēmēju aptauja par Augstākās tiesas darbu. Tas dod pozitīvu pienesumu ne tikai Augstākajai tiesai, bet visai tiesu sistēmai kopumā.

Nākamais Augstākajai tiesai būs pārmaiņu gads. Vairāki senatori dosies pensijā, līdz ar to būs senatoru sastāva izmaiņas. Arī pie Augstākās tiesas priekšsēdētāja kabineta durvīm 16.jūnijā būs cits uzraksts, jo beidzas mans pilnvaru termiņš šajā amatā. Augstākās tiesas tiesnešiem jāizdara izvēle, ko virzīt par nākamo tiesas priekšsēdētāju. Kaut gan galavārdu sacis Saeima, kandidātu izvirzīšana ir Augstākās tiesas tiesnešu uzdevums.

AUGSTĀKĀS TIESAS DARBĪBAS PAMATS, FUNKCIJAS, STRUKTŪRA

Latvijas trīspakāpju tiesu sistēmā Augstākā tiesa ir augstākās instances tiesa, kas izskata lietas kasācijas kārtībā.

Augstākās tiesas darbības pamats ir noteikts Latvijas Republikas Satversmē. Augstākās tiesas izveidošanu, struktūru un kompetenci nosaka likums „Par tiesu varu”. Procesuālie likumi – Civilprocesa likums, Kriminālprocesa likums un Administratīvā procesa likums – nosaka lietu izskatīšanas procesu kasācijas kārtībā.

Likumos noteiktās Augstākās tiesas funkcijas:

- tiesas spriešana kasācijas instancē;
- vienotas tiesu prakses veidošana un juridiskās domas attīstība;
- lietu izskatīšana Disciplinārtiesā;

- sevišķā veidā veicamo operatīvo pasākumu un kredītiestāžu rīcībā esošo ziņu pieprasījumu akceptēšana.

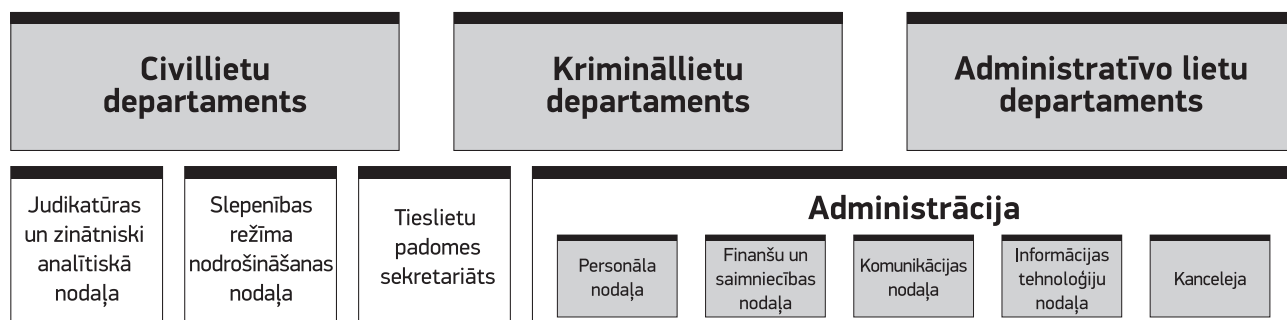
Augstākās tiesas struktūru veido:

- trīs departamenti, kuros kasācijas kārtībā izskata civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas;
- Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa, kas apkopo un pēta tiesu praksi;
- Administrācija, kas nodrošina Augstākās tiesas darbību;
- Slepenības režīma nodrošināšanas nodaļa;
- Tieslietu padomes sekretariāts, kas nodrošina Tieslietu padomes darbību.

● AUGSTĀKĀS TIESAS STRUKTŪRA

AUGSTĀKĀ TIESA SENĀTS

PRIEKŠSĒDĒTĀJS

AUGSTĀKĀS TIESAS DARBĪBAS STRATĒGIJA

Stratēģijā 2017.–2019.gadam noteiktas divas prioritāras darbības jomas:

- efektīva un kvalitatīva tiesas spriešana;
- Augstākās tiesas autoritātes stiprināšana.

Katrai no šīm jomām izvirzīti mērķi un uzdevumi to sasniegšanai.

Efektīva un kvalitatīva tiesas spriešana: tiesas spriešana augstā kvalitātē; pamattiesību ievērošana tiesas spriešanā; tiesu prakses apkopošana un pieejamība; tiesnešu un darbinieku tālākizglītība; cilvēkresursu vadības sistēmas attīstība; informācijas tehnoloģiju attīstība; ātrāka un efektīvāka elektronisko dokumentu aprīte.

Augstākās tiesas autoritātes stiprināšana: kasācijas instances lomas stiprināšana; atklātības nodrošināšana tiesas darbā; sabiedrības tiesiskā izglītošana; Augstākās tiesas vēstures izpēte un saglabāšana.

Augstākā tiesa 2019.gadā darbu organizējusi atbilstoši tai likumos noteiktajai kompetencei un tiesas darbības stratēģijai.

Jauna stratēģija nākamajam periodam netika izstrādāta, līdz 2020.gada beigām pagarināts esošās stratēģijas termiņš.

Institūcijas, kuru darbību nodrošina Augstākā tiesa

Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 89.⁷ pantu Augstākās tiesas priekšsēdētājs vada **Tieslietu padomes** darbu. Tieslietu padomes darbu nodrošina Tieslietu padomes sekretariāts, kas ir Augstākās tiesas struktūrvienība.

Tieslietu padome ir tiesu varas koleģiāla institūcija, kas piedalās tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē, kā arī tiesu sistēmas darba organizācijas pilnveidošanā.

2019.gadā notikušas 24 Tieslietu padomes sēdes (no tām 13 rakstveida procesā), pieņemti 128 lēmumi. Tieslietu padome arī sasauca Latvijas tiesnešu konferenci un nosaka tās darba kārtību. 2019.gadā notika viena klātienē konference un divas neklātienē konferences, kurās vēlēti tiesnešu pašpārvaldes institūciju locekļi.

Tiesnešu klātienē konferences viena daļa bija organizēta pa tiesību nozarēm, šīs daļas saturu nodrošināja Senāta departamenti.

Augstākā tiesa nodrošina **Disciplinārtiesas** darbu. Disciplinārtiesā Augstākajā tiesā tiek sasaukta pārsūdzēto Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu, Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas negatīvo atzinumu un ģenerālprokurora lēmumu par disciplinārsodu piemērošanu tiesiskuma izvērtēšanai. Disciplinārtiesā var pārsūdzēt arī Tieslietu padomes lēmumus par tiesisko attiecību nodibināšanu, grozīšanu un izbeigšanu. Disciplinārtiesas sastāvā ir seši departamentu senatori. 2019.gadā Disciplinārtiesā izskatīja sešas lietas.

AUGSTĀKĀS TIESAS VADĪBA

Augstākās tiesas vadība 2019.gadā: (no kreisās) Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe, Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa, Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs, Civillietu departamenta priekšsēdētājs Aigars Strupiņš

Augstākās tiesas priekšsēdētājs

Augstākās tiesas darbu vada priekšsēdētājs, kuru no tiesnešu vidus amatā pēc plēnuma ieteikuma apstiprinājusi Saeima. Augstākās tiesas priekšsēdētāju apstiprina uz 5 gadiem, viena persona amatā var būt ne ilgāk kā divus termiņus. 2015.gada 28.maijā Saeima par Augstākās tiesas priekšsēdētāju uz otru termiņu apstiprināja Ivaru Bičkoviču.

Augstākās tiesas priekšsēdētāja kompetence noteikta likuma „Par tiesu varu” 50. un 50.¹ pantā. Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir arī Tieslietu padomes priekšsēdētājs.

Arī citos speciālajos likumos noteiktas Augstākās tiesas priekšsēdētāja kā tiesu sistēmas augstākās amatpersonas funkcijas, piemēram, pieņemt advokātu, notāru un tiesu izpildītāju zvērestu, viņiem stājoties amatā. 2019.gadā Augstākās tiesas priekšsēdētājs pieņēma 18 zvērinātu advokātu un 2 notāru zvērestu.

Augstākās tiesas priekšsēdētājam nav vietnieku, pagaidu prombūtnes laikā priekšsēdētāju pēc viņa rīkojuma aizstāj viens no departamentu priekšsēdētājiem.

Departamentu priekšsēdētāji

Senāta departamentu darbu vada priekšsēdētāji, kurus uz piecu gadu termiņu ievēl Augstākās tiesas plēnums.

2019.gadā Civillietu departamenta priekšsēdētājs bija Aigars Strupišs, Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe, Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa.

Administrācija

Administratīvo darbu Augstākajā tiesā veic Administrācija. Tā ir Augstākās tiesas struktūrvienība, kuras mērķis ir radīt priekšnoteikumus tiesas saskaņotai un optimālai darbībai, lai nodrošinātu likumā „Par tiesu varu” noteikto Augstākās tiesas uzdevumu izpildi.

Administrācija darbojas tiešā Augstākās tiesas priekšsēdētāja pakļautībā, tās darbu vada Administrācijas vadītājs, kuru ieceļ priekšsēdētājs. Augstākās tiesas Administrācijas vadītāja ir Sandra Lapiņa.

AUGSTĀKĀS TIESAS PLĒNUMS

Centrālās vēlēšanu komisijas
locekle Marika Senkāne

Likumā „Par tiesu varu” noteikto un citu aktuālu jautājumu izlemšanai tiek sasaukts Augstākās tiesas plēnums jeb visu tiesnešu kopsapulce. 2019.gadā notika trīs plēnuma sēdes.

22.februārī plēnums izvērtēja iepriekšējā gada Augstākās tiesas darbības pārskatu.

8.aprīlī plēnums pat tiesnešu pārstāvi Centrālajā vēlēšanu komisijā ievēlēja Senāta

Civillietu departamenta senatori Mariku Senkāni.

18.oktobrī Augstākās tiesas plēnums uzklaušoja senatores Marikas Senkānes ziņojumu par ģenerālprokurora atlaišanas pamatu pārbaudi, uzklaušoja arī ģenerālprokuroru Ēriku Kalnmeieru un tieslietu ministru Jāni Bordānu un atzina, ka ģenerālprokurora atlaišanai nav pamata.

Lēmumu veikt pārbaudi, vai ir pamats ģenerālprokurora atlaišanai no amata, Augstākās tiesas priekšsēdētājs pieņēma, pamatojoties uz Prokuratūras likuma 41.³ panta otro daļu, pēc 39 Saeimas deputātu pieprasījuma. Deputāti bija norādījuši divus no Prokuratūras likumā paredzētajiem ģenerālprokurora atlaišanas pamatiem – ģenerālprokurora neatbilstību nevainojamas reputācijas prasībām un tišu likumpārkāpumu vai nolaidību, pildot dienesta pienākumus, kā rezultātā iestājušās būtiskas kaitīgas sekas. Senatore Marika Senkāne, kura bija pilnvarota veikt pārbaudi par deputātu pieprasījumā norādītajiem faktiem, savā ziņojumā konstatēja, ka tajā norādītie pārkāpuma fakti pārbaudes gaitā nav guvuši apstiprinājumu.

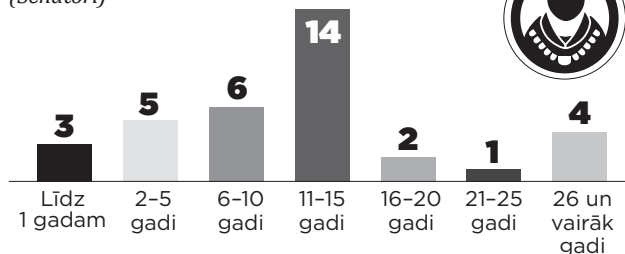
AUGSTĀKĀS TIESAS SENATORI

Augstākās tiesas pamatfunkciju – profesionālu un taisnīgu tiesas spriešanu, izskatot konkrētas civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas augstākajā instancē, nodrošina Augstākās tiesas senatori, kas ir neatkarīgi un pakļauti vienīgi likumam.

Augstākās tiesas senatoru kopskaitu nosaka Saeima pēc Tieslietu padomes priekšlikuma. Senatoru skaitu departamentos nosaka Tieslietu padome. Saeimas apstiprinātais tiesnešu skaits Augstākajā tiesā no 2017.gada 1.janvāra ir 36. 2019.gada sākumā Administratīvo lietu departamentā bija 10 senatori, Civillietu departamentā 17 senatori, Krimināllietu departamentā 8 senatori. Ņemot vērā senatoru sastāva izmaiņas un lietu uzkrājumu departamentos, Tieslietu padome pēc Augstākās tiesas priekšlikuma vairākkārt mainīja senatoru skaitu departamentos. Gada beigās Administratīvo lietu departamentā bija 11 senatori, Civillietu departamentā 16 senatori, Krimināllietu departamentā 8 senatori.

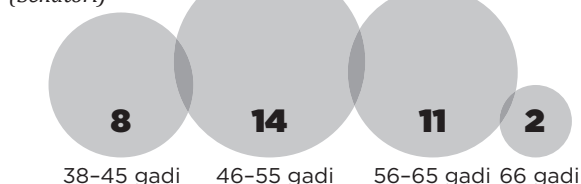
● NOSTRĀDĀTO GADU SKAITS

(Senatori)

● VECUMS

(Senatori)

Senatoru sastāva izmaiņas 2019.gadā

Trīs senatori devās pensijā – 30.aprīlī Senāta Civillietu departamenta senators Valerijans Jonikāns, 9.septembrī Senāta Krimināllietu departamenta senatori Anita Nusberga un Voldemārs Čiževskis.

27.oktobrī veselības stāvokļa dēļ Saeima no tiesneša amata atbrīvoja Senāta Civillietu departamenta senatori Andu Vītolu.

Aivars Uminskis

Tika izsludināts konkurss uz Senāta Krimināllietu departamenta senatora amata vietu. 1.jūlijā ar Tieslietu padomes lēmumu Krimināllietu departamentā tika pārcelts Rīgas apgabaltiesas tiesnesis Aivars Uminskis.

Divi apgabaltiesu tiesneši pildīja Augstākās tiesas tiesnešu pienākumus uz senatoru ilgstošas prombūtnes laiku – Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis Valters

Poķis no 7.janvāra līdz 30.decembrim Senāta Administratīvo lietu departamenta senatora amata pienākumus, bet Rīgas apgabaltiesas tiesnese Dzintra Balta no 1.aprīļa Senāta Civillietu departamenta senatora amata pienākumus.

Lai sekmētu lietu uzkrājuma straujāku samazināšanos Senāta Administratīvo lietu departamentā, Civillietu departamenta senators Normunds Salenieks no 4.februāra līdz 26.augustam pārcelts uz Senāta Administratīvo lietu departamentu. 11.septembrī pēc divarpus gadu prombūtnes Augstākajā tiesā atgriezās Senāta Administratīvo lietu departamenta senatore Jautrīte Briede. Viņa pildīja ilglaicīgā eksperta pienākumus Eiropas Savienības finansētajā Twining projektā Ukrainas Augstākajā tiesā.

Augstākās tiesas senatori pašpārvaldes institūcijās

Tieslietu padome – Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs (Tieslietu padomes priekšsēdētājs), Civillietu departamenta priekšsēdētājs Aigars Strupišs, Civillietu departamenta tiesneša p.i. Dzintra Balta (kā apgabaltiesu pārstāve)

Tiesnešu disciplinārkolēģija – Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe (disciplinārkolēģijas priekšsēdētājs, līdz 5.novembrim), Civillietu departamenta senatore Inta Lauka (līdz 5.novembrim), Civillietu departamenta senators Valerijs Maksimovs (disciplinārkolēģijas priekšsēdētājs), Krimināllietu departamenta senators Pēteris Opincāns, Administratīvo lietu departamenta senatore Līvija Slica.

Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija – Administratīvo lietu departamenta senatore Rudīte Vīduša, Civillietu departamenta senators Aivars Keišs, Krimināllietu departamenta senators Artūrs Freibergs.

Tiesnešu ētikas komisija – Administratīvo lietu departamenta senatore Dzintra Amerika (komisijas priekšsēdētāja), Civillietu departamenta senators Normunds Salenieks.

Senatoru papildu pienākumi

Papildus tiešajam darbam lietu izskatīšanā un tiesnešu pašpārvaldē senatori veic arī citus pienākumus.

- Tiesnešu pārstāvis Centrālajā vēlēšanu komisijā līdz 8.aprīlim Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe, no 8.aprīļa Civillietu departamenta senatore Marika Senkāne.
- Dzintra Balta, Valerijans Jonikāns, Anita Kovaļevska, Veronika Krūmiņa, Zane Pētersone, Marika Senkāne, Aigars Strupišs, Ieva Višķere, Mārīte Zāgere 2019.gadā bija lektori Latvijas Tiesnešu mācību centrā, Veronika Krūmiņa un Ieva Višķere darbojās arī Mācību programmu izstrādes darba grupā. Veronika Krūmiņa un Ieva Višķere lasīja lekcijas Valsts administrācijas skolā, Jautrīte Briede Bāriņtiesu locekļiem, Anita Kovaļevska Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.
- Aigars Strupišs darbojas Uzņēmumu reģistra konsultatīvajā padomē.
- Anda Briede, Inguna Radzeviča un Veronika Krūmiņa ir zvērinātu advokātu eksaminācijas komisijas locekles, Zane Pētersone Mediatoru sertifikācijas un atestācijas komisijas locekle.
- Aigars Strupišs ir maksātnespējas administratoru disciplinārās atbildības komisijas loceklis, Edīte Vernuša zvērinātu tiesu izpildītāju Disciplinārlietu komisijas locekle.
- Zane Pētersone ir Latvijas pārstāve *Eurojust* Apvienotajā uzraudzības iestādē, Eiropas tiesnešu asociācijā mediācijai (*GEMME*) un Latvijas pārstāve Eiropas preču zīmju tiesnešu tīklā (*CET-J*). Aija Branta – Latvijas pārstāve Tieslietu sistēmu efektīvizācijas komisijā (*CEPEJ*), Eiropas tiesnešu konsultatīvajā padomē (*CCJE*), Eiropas Komisijas tieslietu sistēmu kontaktpersona no Latvijas (*Scoreboard*). Dace Mita ir Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras valdes locekļa aizstājēja no Latvijas.
- Aija Branta piedalījās Tieslietu ministrijas izveidotajā Eiropas prokuratūras Eiropas prokurora amata pretendentu atklātā konkursa komisijā (*EPPD*).
- Dzintra Balta ir Rajonu (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieka un tiesu nama priekšsēdētāja amata kandidātu vērtēšanas komisijas priekšsēdētāja; Aigars Strupišs un Dzintra Balta strādāja darba grupā, kas izstrādāja Rajonu (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlases kārtību.
- Aigars Strupišs piedalījās Tieslietu ministrijas pastāvīgajā darba grupā Civilprocesa likuma grozījumu izstrādei, Zane Pētersone Intelektuālā īpašuma tiesību ekspertu darba grupā un Preču zīmju likuma izstrādes darba grupā.

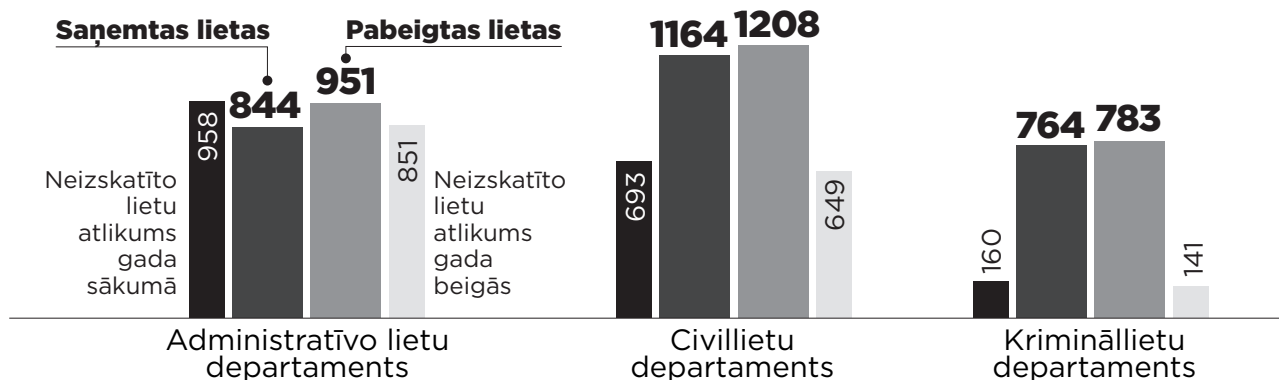
Jāpiezīmē, ka Augstāko tiesu likumprojektu darba grupās bieži pārstāv zinātniski analītiskie padomnieki. Arī lekcijas un seminārus aizvien vairāk vada Augstākās tiesas darbinieki. Latvijas Tiesnešu mācību centrā 2019.gadā lektori bija Senāta departamentu zinātniski analītiskie padomnieki un senatoru palīgi Jānis Baumanis, Nora Magone, Rihards Gulbis, Reinis Odiņš, Santa Savina, Maija Zalpētere, Dārta Ūdre, kā arī Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas vadītāja Anita Zikmane un padomnieki Reinis Markvarts un Aleksandrs Potaičuks.

SRUKTŪRVIENĪBU DARBĪBAS PĀRSKATS

● AUGSTĀKĀS TIESAS DEPARTAMENTOS KOPĀ SAŅEMTO, IZSKATĪTO UN ATLIKUMĀ ESOŠO LIETU SKAITS 2015.-2019.GADĀ

	2015	2016	2017	2018	2019
Saņemtas lietas	3408	3509	3158	2920	2772
Izskatītas lietas	3657	4108	3280	2817	2942
Atlikums	2448	1849	1708	1811	1641

● LIETU SKAITS SENĀTA DEPARTAMENTOS 2019.GADĀ

Saņemto lietu skaits CLD samazinājies par 14%

Izskatīto lietu skaits ALD palielinājies par 25%

Neizskatīto lietu atlikums ALD un KLD samazinājies par 12%

● LIETU IZSKATĪŠANAS KOEFICIENTS SENĀTĀ

(izskatīto lietu skaits pret saņemto lietu skaitu)

● LIETU ATLIKUMS PĒC TO SAŅEMŠANAS LAIKA SENĀTĀ

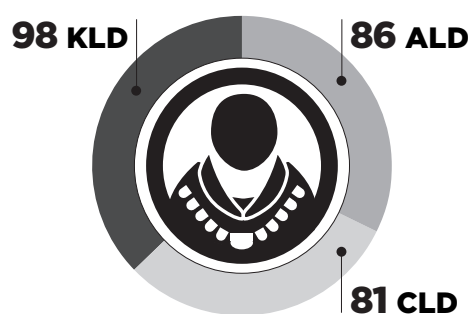
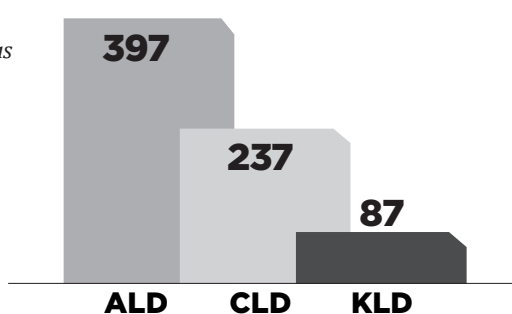
Administratīvo lietu departaments – 851 lieta: no tām 50% saņemtas 2019.gadā

Civillietu departaments – 649 lietas: no tām 84% saņemtas 2019.gadā

Krimināllietu departaments – 141 lieta: no tām 100% saņemtas 2019.gadā

● LIETU IZSKATĪŠANAS VIDĒJAIS ILGUMS UN TIESNEŠU SLODZE SENĀTĀ

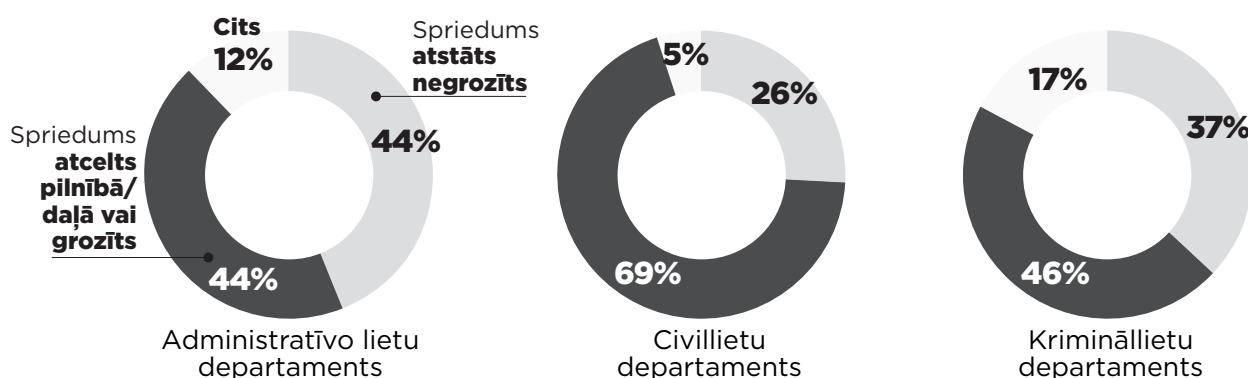
Lietu izskatīšanas ilgums (dienās)

● KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI

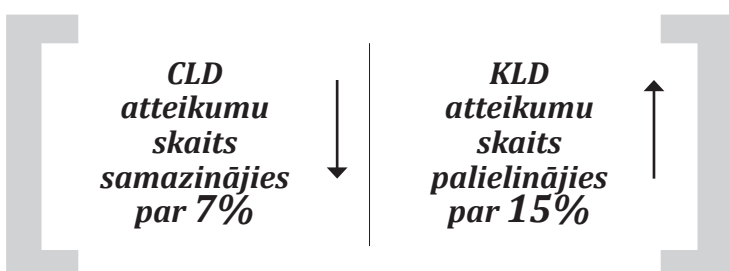
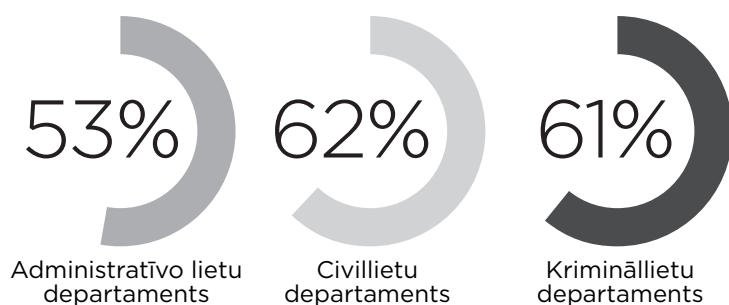
	Izskatīto lietu skaits	Atteikums ierosināt kasācijas tiesvedību	Spriedums atstāts negrozīts	Spriedums atcelts pilnībā/daļā vai grozīts	Cits
Administratīvo lietu departaments	697	372	144	144	37
Civillietu departaments	839	524	83	215	17
Krimināllietu departaments	702	430	101	126	45

● KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ SKATĪTO LIETU REZULTĀTI

CLD atcelti vai grozīti 69% izskatīto spriedumu

● ATTEIKUMS IEROSINĀT KASĀCIJAS TIESVEDĪBU

● BIEŽĀKAIS ATTEIKUMU PAMATOJUMS

Administratīvo lietu departaments: 75% – izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nerodas šaubas par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā (APL 338.1p. 2.d.2.p.)

Civillietu departaments: 88% – izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā (CPL 464.1p.2.d.2.p.)

Krimināllietu departaments: 75% – kasācijas sūdzība vai protests neatbilst likuma prasībām vai tas iesniegts par tiesas nolēmumu, kas saskaņā ar likumu nav pārsūdzams (KPL 573.1 p.1.d.)

CIVILLIETU DEPARTAMENTS

Aigars STRUPIŠS, Civillietu departamenta priekšsēdētājs

Civillietu departamenta senatori 2019.gadā:

Intars BISTERS, Anda BRIEDE, Vanda CĪRULE, Anita ČERŅAVSKA, Ināra GARDA, Valerijans JONIKĀNS (līdz 30.aprīlim), Aivars KEIŠS, Ļubova KUŠNIRE, Inta LAUKA, Valerijs MAKSIMOVŠ, Zane PĒTERSONE, Normunds SALENIEKS (6 mēnešus pārcelts uz Administratīvo lietu departamentu), Marika SENKĀNE, Edīte VERNUŠA, Mārīte ZĀGERE.
Tiesneša pienākumu izpildītāja Dzintra BALTA (no 1.aprīļa).

LIETU IZSKATĪŠANA 2019.GADĀ

Civillietu departamenta lietvedībā 2019.gadā bija 1857 lietas, tai skaitā 2019.gadā saņemtās 1164 lietas plus atlikums no 2018.gada – 693 lietas.

2019.gadā saņemtas 1164 lietas – par 172 lietām mazāk nekā 2018.gadā. Jau vairākus gadus vērojama stabila tendence samazināties saņemto lietu skaitam.

2019.gadā izskatītas 1208 lietas. No tām kasācijas tiesvedībā izskatītas 839 lietas, blakus sūdzības tiesvedībā 343 lietas un protestu kārtībā 27 lietas.

Izskatītas 98 piekritības noteikšanas lietas, kas salīdzinājumā ar 2018.gadu ir par 36 lietām vairāk. 2018.gadā bija 62 piekritības noteikšanas lietas.

Salīdzinājumā ar 2018.gadu, kad tika pabeigtas 1388 lietas, 2019.gadā pabeigto lietu skaits samazinājies par 180 lietām. Samazinājies izskatīto lietu skaits kasācijas tiesvedībā un blakus sūdzības tiesvedībā izskatīto lietu skaits – par 186 lietām un blakus sūdzību tiesvedībā par 1 lietu. Savukārt protestu kārtībā izskatīto lietu skaits ir palielinājies par 9 lietām.

Civillietu departamentam lietu izskatīšanas koeficients joprojām ir pozitīvs – neizskatīto lietu atlikums samazinās. Ja 2019.gada 1.janvārī neizskatīto lietu atlikums bija 693 lietas, tad 2020.gada 1.janvārī 649 lietas.

Lietu izskatīšanas vidējais ilgums Civillietu departamentā 2019.gadā ir 237 dienas.

Izskatīto lietu skaita samazināšanās ir saistāma galvenokārt ar senatoru skaita samazināšanos departamentā. Viens senators, kurš līdz tam skaitliski izskatīja visvairāk lietu, devās pensijā, un šī senatora vakance tika nodota Krimināllietu departamentam. Viena vakance senatores ilgstošas prombūtnes dēļ tika aizpildīta ar pagaidu aizvietošanu no apgabaltiesas tiesnešu vidus, kas arī sākotnēji nedaudz palēnināja lietu izskatīšanas gaitu. Vēl viena senatora vakance uz sešiem mēnešiem bija pārcelta Administratīvo lietu departamentam ar mērķi samazināt Administratīvo lietu departamenta lietu uzkrājumu. Līdz ar to reāli Civillietu departamentā pagājušajā gadā bija 15,5 senatora slodzes.

Neraugoties uz visu to, Civillietu departaments ir paveicis nozīmīgu darbu lietu atlikuma samazināšanā. Lietu vidējais izskatīšanas ilgums ir 8 mēneši, kas ir izcils rādītājs kasācijas instances tiesai. Pārskata periodā, nošķirot sastāvus, kuri skatīja lietas tikai rīcības sēdēs, un sastāvus, kuri skatīja lietas rakstveidā, akcents tika likts uz jau ierosināto lietu izskatīšanu. Rezultātā tika

izskatītas lielākā daļa iepriekšējos gados ierosināto lietu. Tā rezultātā pirmo reizi Civillietu departamenta vēsturē, dalot lietas pagājušā gada decembrī, tika iztukšoti visi lietu skapji, nododot gan tikko saņemtās, gan ierosinātās lietas izskatīšanai referentiem. Līdz ar to Civillietu departaments ir pietuvojies kvalitatīvi jaunai pakāpei kasācijas tiesvedības attīstībā civilprocesā. Pakāpeniski, apmēram pusgada laikā, ja nemainās būtiski apstākļi, ne vien departamentā saņemtās lietas varēs tikt skatītas rīcības sēdē 3–4 mēnešu laikā no saņemšanas dienas, bet arī ierosinātās lietas varēs tikt skatītas praktiski uzreiz pēc ierosināšanas. Ar to tiks sasniegti divi kasācijas tiesvedībai būtiski mērķi.

Pirmkārt, tas vēl vairāk uzlabos Civillietu departamenta efektivitāti, jo lietas vairs nebūs jāsaģatavo izskatīšanai divreiz, kā tas ir bijis līdz šim – vienreiz uz rīcības sēdi un pēc gada-pusotra otrreiz – uz izskatīšanu. Tas nozīmē būtisku laika un darbinieku resursu ietaupījumu.

Otrkārt, tas ļaus Civillietu departamentam strādāt ar patiesi aktuālajiem tiesību jautājumiem, nevis, kā tas bija agrāk, kad šie jautājumi tika skatīti ar 5–6 un vairāk gadu nobīdi. Tas ļaus operatīvi reaģēt uz tiesvedības problēmām zemākās instancēs, tādējādi pozitīvi ietekmējot tiesu sistēmas darbu kopumā.

Pārskata periodā īpaša uzmanība bija pievērsta visai tiesu sistēmai aktuālajiem tiesību jautājumiem, kuri saistīti ar dzīvojamo māju pārvaldīšanu un zemes piespiedu nomu. Vairākas šādas lietas tika skatītas paplašinātā sastāvā. Šo kategoriju lietas lielā skaitā tiek skatītas visu instanču tiesās, tāpēc attiecīgajiem spriedumiem būtu jāsekmē šo lietu iztiesāšanas ātrumu un viendabīgu tiesu praksi.

Paplašinātā sastāvā tika pielikts punkts arī ilgstoši problēmas radījušai lietu kategorijai par padomju laikā celto kooperatīvo garāžu piederību. Kopš šī sprieduma lietā SKC-55/2019 vairāk nekā 100 lietas tiek skatītas uz vienotas metodoloģijas bāzes.

SENATORU SLODZE

2019.gadā viens Civillietu departamenta senators vidēji izskatījis 81 lietu (2018.gadā – 84).

Saņemtās lietas kļūst sarežģītākas, ko cita starpā apliecina tas, ka no izskatīšanai paplašinātā sastāvā nodotajām 10 lietām izskatītas 7 lietas. 2018.gadā paplašinātā sastāvā izskatītas 6 lietas.

Civillietu departamentā 2019.gadā sākotnēji bija 17 senatori. Pensionējoties senatoram Jonikānam,

atbrīvojušies vakance tika nodota Kriminālietu departamentam. Viena senatora vieta tika uz sešiem mēnešiem nodota Administratīvo lietu departamentam. Kopš 1.aprīļa senatoru pagaidu prombūtnes laikā senatora pienākumus pilda Rīgas apgabaltiesas tiesnese Dzintra Balta.

Civillietu departamenta senatori ir iesaistīti dažādās pašpārvaldes institūcijās, lekciju lasīšanā, darba grupās, kā arī dažādās institūcijās, kurās pārstāvība noteikta likumā. Kopumā pašpārvaldēs un ar likumu noteiktajās komisijās darbojas 11 departamenta senatori.

Civillietu departamentā ir 19 senatoru palīgi, divi zinātniski analītiskie padomnieki un konsultante.

LIETU IZSKATĪŠANAS REZULTĀTI

2019.gadā atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību 63% no saņemtajām kasācijas sūdzībām (2018.gadā – 69%). Blakus sūdzībām atteikumi 85% no saņemtajām blakus sūdzībām.

Izskatot lietas sakarā ar blakus sūdzībām, 5 gadījumos lēmums atstāts negrozīts, 43 gadījumos lēmums atcelts vai grozīts.

No ierosinātajām lietām, skatot tās kasācijas kārtībā, 83 lietās no 298 (27,90%) pārsūdzētie spriedumi atstāti negrozīti (2018.gadā – 26%).

PROBLĒMAS

Sūdzības. Civillietu departamentā 2019.gadā ir izskatītas 110 sūdzības un iesniegumi, kuri iesniegti ārpus civilprocesa (sūdzības par tiesu darbu, lietu iznākumiem, tiesnešiem u.tml.). No tām tikai viena sūdzība atzīta par pamatotu, par ko ir ierosināta disciplinārlieta par nepamatoti formālu pieeju lietas ierosināšanā, kā rezultātā tika būtiski skartas pieteikuma iesniedzēja tiesības. Tiesnešu disciplinārkolēģija uzlika tiesnesim disciplinārsodu, šis lēmums ir pārsūdzēts, un sūdzība tiks skatīta Disciplinārtiesā.

Pārējās sūdzības lielākoties vai nu satur lūgumus vēlreiz pārskatīt lietu, kas saskaņā ar likumu nav pieļaujams, vai arī satur sūdzības par tiesnešu rīcību, nenorādot nevienu pārkāpumu, kas varētu būt par pamatu disciplinārbildībai. Daudzas sūdzības regulāri (pat līdz 15 reizēm gadā) iesniedz vienas un tās pašas personas, kuras nevar samierināties ar kādreiz zaudētu lietu tiesā.

Līdz ar to sūdzību izskatīšanai patērēto resursu izmantošanas lietderības koeficients joprojām ir tradicionāli zems (0,90%).

Spriedumu kvalitāte. Joprojām saglabājas augsts to spriedumu procents, kuri atcelti procesuālu trūkumu dēļ, it īpaši nekvalitatīvas pierādījumu vērtēšanas dēļ.

Kā īpaši slikto piemēru var minēt lietu, kura pagājušajā gadā nonākusi Senātā trešo reizi, katru reizi pieļaujot pierādījumu selektīvu vērtēšanu, uz ko tajā pašā lietā Senāts jau divreiz ir norādījis. Šī situācija nav normāla, tiek izskatīta iespēja rosināt disciplinārlietu pret attiecīgā sastāva apgabaltiesas tiesnešiem, lai pārbaudītu, vai cēlonis ir tišs likuma pārkāpums, ignorējot Senāta norādes konkrētā lietā, vai arī kvalifikācijas trūkums, kas ļaus nosūtīt attiecīgos tiesnešus uz ārpuskārtas kvalifikācijas pārbaudi.

Statistika rāda, ka starp apgabaltiesām ir lielas atšķirības pārsūdzēto spriedumu kvalitātē. Piemēram,

par pārsūdzētajiem Kurzemes apgabaltiesas spriedumiem kasācijas tiesvedība tiek rosināta 71,4% gadījumu (Latgales apgabaltiesai – tikai 38,6%), un tie tiek atcelti procentuāli divreiz biežāk (44,6% no ierosinātajām lietām) nekā Rīgas, Vidzemes un Zemgales apgabaltiesas spriedumi un 2,5 reizes biežāk nekā Latgales apgabaltiesas spriedumi. Līdzīga situācija ar Kurzemes apgabaltiesu ir arī blakus sūdzību lietās, vienīgi šeit labākie rādītāji ir Vidzemes apgabaltiesai.

2019.gadā sākām tiesvedības metodoloģijas jautājumu izpēti un attiecīga mācību semināra izstrādi. Šajā darbā iesaistīti Civillietu departamenta padomnieki. Pirmais seminārs pilotprojekta formātā pirmās un otrās instances tiesu tiesnešiem ir paredzēts šā gada jūnijā. Prognozējams, ka tas palīdzēs uzlabot zemāku instanču spriedumu kvalitāti.

Notiek arī Civillietu departamenta spriedumu kvalitātes jautājumu izpēte. Sākotnēji tika konstatēts, ka departamenta spriedumi mēdz būt nevajadzīgi gari, tajos tiek atspoguļota informācija, kurai nav nekādas nozīmes kasācijas tiesvedībā. Tas nevajadzīgi patērē resursus spriedumu rakstīšanai un padara tos grūtāk uztveramus apgabaltiesu tiesnešiem, kuriem attiecīgās civillietas jāskata atkārtoti, un tas nevajadzīgi patērē arī apgabaltiesu resursus. Darbs pie Civillietu departamenta spriedumu formāta jautājumiem turpinās, ir pilotprojektu veidā strādāts pie atsevišķiem spriedumiem, un šie jautājumi tiks apspriesti departamenta sapulcē šā gada pavasarī.

Tas, ka diezgan būtiski palielinājies ierosināto lietu procents (no 31% uz 37%), var norādīt uz apgabaltiesu spriedumu kvalitātes pasliktināšanos. Vienlaikus jāatzīmē, ka nedaudz pieaudzis arī negrozīto spriedumu procents (no 26% līdz 28%), tomēr šis palielinājums neatsver iepriekšējā rādītāja pieaugumu.

Nepietiekama atbalsta personāla kvantitāte. Ar esošo palīgu un padomnieku korpusu ir iespējams praktiski nosegt tikai absolūti nepieciešamo kārtējā darba minimumu, bet departamenta stratēģiskajiem mērķiem (darbs ar apgabaltiesām, Civillietu departamenta kapacitātes uzlabošana) pietrūkst resursu un kapacitātes. Piemēram, minētā Civillietu departamenta spriedumu formāta un tiesvedības metodoloģijas jautājumu analīze varēja būt pabeigta jau iepriekšējā gadā, ja tam būtu adekvāti resursi. Padomnieku slodze darbā ar paplašināto sastāvu lietām un citām sarežģītām lietām, kā arī viņu dalība dažādās darba grupās neļāva minētos projektus pabeigt.

Divi zinātniskie padomnieki un 19 palīgi uz 16 senatoriem ir stipri par maz, lai Civillietu departaments varētu efektīvi izmantot savas iespējas tiesu sistēmas attīstīšanai. Minimālie nepieciešamie resursi būtu viens zinātniskais padomnieks uz 5 senatoriem un vismaz 1,5 palīga slodze uz katru senatora vietu. Optimāls risinājums būtu viena padomnieka vieta uz 3 senatoriem un 2 palīga vietas uz vienu senatoru.

KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTS

Pēteris DZALBE, Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs

Krimināllietu departamenta senatori 2019.gadā:

Aija BRANTA, Voldemārs ČIŽEVSKIS (līdz 9.septembrim), Artūrs FREIBERGS, Anita NUSBERGA (līdz 9.septembrim), Pēteris OPINCĀNS, Anita POĻAKOVA, Inguna RADZEVIČA, Aivars UMINSKIS (no 1.jūlija)

2018.gada nogale un 2019.gada pirmā puse aizritēja Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komitejas Moneyval 5.ziņojuma gaisotnē, kur neproporcionāli liela publiska uzmanība tika pievērsta tiesām.

2019.gada janvārī pēc valdības izveidošanas Senāta Krimināllietu departaments nosūtīja tieslietu ministram J.Bordānam priekšlikumu par praksē radušos jautājumu un neskaidrību risināšanas formu, proti, Tieslietu ministrija organizē ieinteresēto institūciju pārstāvju darba sapulces, lai panāktu vienotu viedokli par neskaidrajiem likumu izpratnes un piemērošanas jautājumiem un izteiktu konkrētus priekšlikumus normatīvo aktu pilnveidošanai. Mūsaprāt risināmie jautājumi varēja būt šādi:

- noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izpratne;
- kaitējuma kompensācija un dubultā sodīšana tā saucamajās nodokļu lietās;
- nepieciešamība grozīt Krimināllikumu un papildināt to ar pantu „Nodokļu krāpšana” u.c.

Nejūtot rosību par šo priekšlikumu, Augstākā tiesas priekšsēdētājs uzaicināja Valsts ieņēmumu dienesta, Ģenerālprokuratūras amatpersonas, lai kopā ar Augstākās tiesas pārstāvjiem izteiktu viedokļus par nodokļu lietām. Jāatzīmē Tieslietu ministrijas aktīvā dalība materiālu sagatavošanā saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un kaitējuma atlīdzināšanu nodokļu lietās.

2019.gada 19.jūnijā Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulce pieņēma divus lēmumus: „Par tiesību normu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu interpretāciju” un „Par valstij nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu lietās par izvairīšanos no nodokļu nomaksas”.

2019.gada sākumā Senāta Krimināllietu departaments nosūtīja Tieslietu ministrijas Kriminālprocesa likuma pilnveidošanas darbu grupai priekšlikumus par grozījumiem Kriminālprocesa likumā. Priekšlikumu būtība ir pārskatīt Augstākajā tiesā izskatāmo lietu veidus, jo, mūsaprāt, daļa no šīm lietu kategorijām neatbilst kasācijas instances tiesas būtībai, piemēram, par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa grozīšanu vai atcelšanu, par Latvijā izpildāmā soda noteikšanu ārvalstī notiesātai personai, lietas, kas skatītas bez pierādījumu pārbaudes. Darba grupa izskatīja priekšlikumus, un vairāki no tiem atrodas izskatīšanā Saeimā.

Jāatzīmē arī, ka veikts organizatoriskais un izziņošais darbs, lai uzsāktu ieinteresēto institūciju praktisku rīcību to pienākumu samazināšanai, kas Augstākās tiesas senatoriem izriet no speciālajiem likumiem.

LIETU IZSKATĪŠANA

2019.gadā Krimināllietu departamentā saņemtas 764 lietas, izskatītas 783 lietas, palika neizskatīta 141 lieta. Salīdzinot ar 2018.gadu, saņemto un izskatīto lietu skaits palielinājās attiecīgi par 27 un 111 lietām, neizskatīto lietu skaits samazinājās par 19 lietām.

2019.gadā nedaudz palielinājās lietu izskatīšanas vidējais ilgums – no 73 dienām 2018.gadā līdz 87 dienām 2019.gadā.

Neraugoties uz plašo papildu pienākumu loku, kam, kā norādīju jau iepriekšējā gada atskaides plēnumā, katrs senators patērē 60 darba dienas, izskatīto lietu skaits uz vienu senatoru Krimināllietu departamentā ir lielāks kā citos departamentos. Departamenta lūgumi par slodzes izlīdzināšanu nav guvuši atbalstu.

JUDIKATŪRA UN TIESU PRAKSE

Nozīmīgu atbalstu departamenta darbā sniedz Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa, kas pēc departamenta senatoru lūguma izpēta starptautisko institūciju atziņas problēmjautājumos.

Augstākās tiesas mājaslapā pieejamā judikatūras nolēmumu arhīvā publicēti 70 Krimināllietu departamenta 2019.gada lēmumi.

Šajā gadā plānoti pētījumi par noziedzīgiem nodarījumiem darba tiesisko attiecību vidē, par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, par noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā, par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajai personai un par Krimināllikumā paredzēto atbildību par kibernetizētiem.

Arī paši saviem spēkiem apkoposim atziņas tā saucamajās nodokļu lietās un pētīsim jautājumu par personu grupas pēc iepriekšējās vienošanās, sadalot lomas, izpratni zādzību lietās. Tāpat apkoposim atziņas par atceltajiem un grozītajiem zemāku instanču tiesu nolēmumiem.

Turpināsim pilnveidot Senāta lēmumu struktūru un saturu, par galveno uzdevumu izvirzot īsas, skaidras, saprotamas pamattēzes formulēšanu.

Sabiedrības uzmanības centrā ir piemērotie sodi un lietu izskatīšanas termiņi. Pēc Valsts prezidenta iniciatīvas Tieslietu padome nolēmusi, ka tiesvedību

ilgumu kavējošos apstākļus vērtēs Augstākās tiesas veidota darba grupa. Viena lieta, kas, domāju, neparādīsies nekādos procesuālajos dokumentos, ir cieņa pret tiesu.

Tiesu noslodzes un procesa ilguma samazināšana iespējama ar izlīguma īstenošanu un procesa vienkāršošanu. Taču procesa vienkāršošana nevar nonākt pretrunā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, kas, kā atzīmē profesore V.Liholaja, „ir kriminālās justīcijas pamatu pamats”.

Konstatējot personu negatīvu rīcību, amatpersonu pirmā reakcija ir rīcības kriminalizācija un sodu palielināšana, kas ir īslaicīgs un sabiedrības domu nomierinošs pasākums. Neviens vēl nav atklājis brīnumlīdzekli, kā izskaust noziedzību, un bargi sodi nav šis brīnumlīdzeklis. Turklāt atsevišķas amatpersonas nāk klajā ar skaļiem paziņojumiem, izmantojot tikai statistiku, kas nebūt neatspoguļo lietas būtību. Tiesu spriež tiesa, tostarp piemēro katrai personai konkrētu sodu. Sabiedrībai ir tiesības apspriest tiesas rīcību, bet

ne ietekmēt personas atzīšanu par vainīgu, sodu vai attaisnošanu.

Krimināllikumā ir noteiktas vispārīgas vadlīnijas sodu noteikšanā. Piemērotie sodi tiek analizēti tiesu prakses apkopojumos un pētījumos, tiek iegūta informācija arī par citu valstu tiesu praksi sodu noteikšanā. Absurda ir bieži lietotā frāze – citās valstīs viss ir citādāk un labāk.

Pēdējiem gadiem raksturīga iezīme – viena reforma nav pabeigta, cita reforma jau pieteikta. Nezinu, kā beigsies juceklis ar Ekonomisko lietu tiesas izveidi un kā tā iecerētajā modelī iekļausies Satversmē nostiprinātajā tiesu sistēmā, bet vēlos uzsvērt – šī tiesa ir vērsta uz pagātni, nevis nākotni. Notiek pāreja no fiziskiem noziegumiem uz noziegumiem virtuālajā vidē. Vai esam tam gatavi? Vai spējam atklāt, izmeklēt un iztiesāt šos noziedzīgos nodarījumus? Domāju, ka ne pārāk. Tāpēc spēku, enerģiju, finanses būtu jāvirza ar skatu uz nākotni, nevis pagātni.

ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTS

Veronika KRŪMIŅA, Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja

Administratīvo lietu departamenta senatori 2019.gadā:

Dzintra AMERIKA, Jautrīte BRIEDE, Andris GUĻĀNS, Vēsma KAKSTE, Anita KOVAĻEVSKA, Dace MITA, Normunds SALENIEKS (6 mēnešus), Līvija SLICA, Rudīte VĪDUŠA

Tiesneša pienākumu izpildītāji: Viesturs POKIS, Ieva VIŠĶERE

2019.gadā apritēja 15 gadi kopš administratīvo tiesu izveides. Kā tika atzīmēts jubilejas konferencē, administratīvās tiesas ir devušas būtisku ieguldījumu Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts attīstībā.

Atskatoties uz departamenta darba gadu, vēlos pateikties departamenta senatoriem, padomniekiem, senatoru palīgiem un konsultantiem par koleģialitāti, cieņpilnu attieksmi, atvērtību, radošumu un profesionalitāti. Viss, kas sasniegts šajā pārskata periodā, ir mūsu kopīgā darba rezultāts. Vēlos pateikties arī kolēģiem Valteram Poķim un Normundam Saleniekam, kuri bija gatavi uz laiku uzņemties departamenta senatora darba pienākumus, tā palīdzot departamentam sasniegt pozitīvus rādītājus. Civillietu departamenta senatora Normunda Salenieka iesaistišanās administratīvo lietu izskatīšanā uzskatāmi arī parādīja to, ka nereti civiltiesībās un administratīvajās tiesībās risināmie jautājumi pārklājas, un ir svarīga to izvērtēšana no šo abu nozaru speciālistu puses. Nākotnē būtu nepieciešams meklēt formu, kā nodrošināt departamentu kopīgas diskusijas par tiesību jautājumiem.

VISPĀRĒJAIS PĀRSKATA PERIODA RAKSTUROJUMS

2019.gadā Administratīvo lietu departamenta lietvedībā ir bijušas 1802 lietas (2018.gadā – 1735 lietas). Departaments kopumā pieņēma 951 nolēmumu (697 kasācijas tiesvedības kārtībā, 251 blakus sūdzības kārtībā, trīs pieteikumi par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem).

Salīdzinot ar 2018.gadu, departamentā saņemto lietu skaits ir palicis gandrīz nemainīgs (nebūtiski samazinoties vien par 0,7%), proti, 844 lietas.

Savukārt būtiski – par 25% – ir palielināties izskatīto lietu skaits, sasniedzot 951 lietu pārskata periodā. Izskatīto lietu skaits veido 53% no visām tiesvedībā esošajām lietām. Izskatīto lietu skaits ir pārsniedzis saņemto lietu skaitu par 13%. 2019.gada beigās neizskatīto lietu atlikums bija 851 lieta, tas ir, par 13% mazāks (107 lietām) nekā iepriekšējā gadā. Neizskatīto lietu atlikums pārskata perioda beigās, salīdzinot ar 2018.gadu, ir samazinājies par 11%.

Šāda pozitīva izskatīto lietu dinamika ir rezultāts gan senatoru skaita palielinājumam, gan rīcības sēžu lēmumu formas optimizēšanai.

Pārskata periodā 11 lietas tika izskatītas mutvārdu procesā. Septiņas lietas (Nr.SKA-1/2019 (A420684911),

Nr.SKA-201/2019 (A420387314), Nr.SKA-272/2019 (A420304114), Nr.SKA-382/2019 (A420159215), Nr.SKA-637/2019 (A420202416), Nr.SKA-791/2019 (A420165317), Nr.SKA-890/2019 (A670014818)) departaments izskatīja kopsēdē. Vienā no kopsēdē izskatītajām lietām (Nr.SKA-890/2019) tika izteiktas senatoru atsevišķās domas.

Joprojām visvairāk tiek izskatītas lietas, kuras ir ierosinātas, pārsūdzot Valsts ieņēmumu dienesta, ministriju un pašvaldību lēmumus.

Trīs lietās departaments iesniedza pieteikumus Latvijas Republikas Satversmes tiesai par tiesību normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmei.

Lietā Nr.SKA-134/2019 (A420297115) tika iesniegts pieteikums par Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta piektās daļas 1.punkta, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu personai, kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, strādāt par pedagogu bērnu izglītības iestādēs, atbilstība Latvijas Republikas Satversmes 106.panta pirmajam teikumam. Šajā lietā Satversmestiesaa2019.gada27.martālēmumu atteicās ierosināt lietu pēc Senāta pieteikuma. Satversmes tiesa lēmumā norādīja, ka šobrīd situāciju regulē divas vienāda juridiskā spēkā tiesību normas, proti, gan Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta piektās daļas 1.punkts, gan Izglītības likuma 50.panta 1.punkts, kurš pēc Satversmes tiesas 2017.gada 24.novembra sprieduma lietā Nr.2017-07-01 pieņemšanas ir izteikts jaunā redakcijā un neatkarīgi no noziedzīga nodarījuma smaguma veida paredz individuālu izvērtējumu, vai personas sodāmība nekaitēs izglītojamo interesēm. Ja tiek konstatēta pretruna starp vienāda juridiska spēka tiesību normām, piemēro jaunāko tiesību normu, un Izglītības likuma 50.panta 1.punkta jaunā redakcija atspoguļo jaunu likumdevēja pieeju strīdus situācijas risināšanā, t.i., individuālu personas, kura vēlas strādāt par pedagogu, tostarp ar bērniem, izvērtējumu.

Lietā Nr.SKA-386/2019 (A420225116) tika iesniegts pieteikums par likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 6.panta otrās daļas (redakcijā, kas bija spēkā no 1998.gada 1.janvāra līdz 2002.gada 31.decembrim), ciktāl tā neparedz darba ņēmēju, kuriem noteikta I vai II grupas invaliditāte, pakļaušanu invaliditātes apdrošināšanai, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam.

Lietā Nr.SKA-1481/2019 (A420271718) tika iesniegts pieteikums par Ministru kabineta noteikumu

normu par vecuma pensijas minimālo apmēru atbilstību 1996.gada 3.maijā Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 12.panta 1.punktam un Latvijas Republikas Satversmes 109.pantam.

Vienā lietā departaments iesniedza lūgumu Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdei lietas pakļautības jautājuma izlemšanai. Tā ir lieta Nr.SKA-1380/2019 (670007319) par procesuālo kārtību, kādā persona var vērsties ar prasījumu par Uzturlīdzekļu garantiju fonda viņas ieskatā nepamatoti piedzīto uzturlīdzekļu piedzišanu, jo paternitāte ir atzīta par spēkā neesošu.

Deviņās lietās departaments pieņēma lēmumus par prejudiciālā jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai.

Lieta Nr.SKA-143/2019 (A420281216) par personas tiesībām saņemt plānveida veselības aprūpes pakalpojumus citā Eiropas Savienības dalībvalstī, ja Latvijā attiecīgā ārstēšanās netiek piedāvāta bez asins pārliešanas, kas ir pretēja personas reliģiskajai pārliecībai. Jautājums par Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regulas (EK) Nr.883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu un par Līguma par Eiropas Savienības darbību 56.panta un Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 9.marta Direktīvas Nr.2011/24/ES par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē interpretāciju kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 10. un 20.pantu (reliģijas brīvību un aizliegumu diskriminēt reliģiskās pārliecības dēļ, kā arī pakalpojumu sniegšanas brīvību).

Lieta Nr.SKA-220/2019 (A420380214) par vara/ vara sakausējuma lietu klasifikāciju. Jautājums par kombinētās nomenklatūras, kas ietverta Eiropas Padomes 1987.gada 23.jūlija regulas (EEK) Nr.2658/87 par tarifu un statistikas nomenklatūru un kopējo muitas tarifu I pielikumā, kurš grozīts ar Komisijas 2011.gada 27.septembra regulu (ES) Nr.1006/2011, interpretējumu.

Lieta Nr.SKA-543/2019 (A420273216) par Itālijas pilsoņa, kurš Latvijā uzturas uz Eiropas Savienības pilsoņa reģistrācijas apliecības pamata, tiesībām saņemt valsts nodrošinātus veselības aprūpes pakalpojumus. Jautājums par Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Direktīvas Nr.2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā un Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regulas (EK) Nr.883/2004 normu interpretāciju, kā arī Latvijas regulējuma atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 18. un 21.pantam (diskriminācijas aizliegums pilsonības dēļ, pārvietošanās brīvība).

Lieta Nr.SKA-101/2019 (A420304815) par sankciju piemērošanu, ja nav izpildīti bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas zālajos atbalstam pieteiktajā platībā pļaušanas nosacījumi, nekonstatējot izmaiņas kultūraugu grupā. Jautājums par Komisijas 2011.gada 27.janvāra Regulā (ES) Nr.65/2011 paredzēto vairāku sankciju piemērošanu par vienu pārkāpumu.

Lieta Nr.SKA-176/2019 (A43007716) par vienas atpērkamās akcijas cenas aprēķināšanas kārtību, izsakot obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu. Jautājums par Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīvas Nr.2004/25/

EK par pārņemšanas piedāvājumiem interpretāciju un zaudējumu atlīdzināšanas pienākumu.

Lietas Nr.SKA-981/2019 (A420185217), Nr.SKA-987 (A420187017), Nr.SKA-1006 (A420186717), Nr.SKA-1074/2019 (A420187417) par patērētāja kredītešanas līguma izmaksu samērīgumu un atbilstību godīgai darījumu praksei. Jautājums par Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 23.aprīļa direktīvas Nr.2008/48/EK par patērētāja kredītīgumiem interpretāciju (jēdziena „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” saturs).

Visu pārskata periodu departaments strādāja 11 senatoru sastāvā. Prombūtnē esošas senatores vietā uz laiku senatora pienākumus sekmīgi pildīja Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis Valters Poķis, kā arī uz laiku darbā departamentā tika pārcelts Civillietu departamenta senators Normunds Salenieks.

Katrs senators pārskata periodā ir izskatījis 86 lietas, kas par 15% pārsniedz šajā periodā noteikto lietu izskatīšanas standartu vienam senatoram. Šajā sakarā būtiski ir ņemt vērā arī to, ka vairāki departamenta senatori darbojas tiesnešu pašpārvaldes institūcijās, kas rada papildu slodzi.

LIETU IZSKATĪŠANAS REZULTĀTI

Pārskata periodā lielākā daļa izskatīto lietu, tas ir 72,7% (697 lietas), ir izskatītas kasācijas tiesvedībā. Savukārt 26,4% (251 lieta) ir izskatīti blakus sūdzības tiesvedībā. Trīs lietas izskatītas, pamatojoties uz pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

No kasācijas tiesvedībā izskatītajām lietām kasācijas tiesvedību ir atteikts ierosināt 54% lietu (378 lietās), kas ir par 2% vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Kasācijas tiesvedība tika ierosināta 288 lietās, kas ir 41% no pārskata periodā kasācijas kārtībā izskatītajām lietām. Salīdzinot ar 2018.gadu, šis rādītājs ir samazinājies par 2%. Pārējos gadījumos kasācijas tiesvedībā tika pieņemts cits nolēmums.

No kasācijas tiesvedībā ierosinātajām lietām 50% zemākas instances tiesas spriedums atstāts negrozīts, savukārt 50% spriedums pilnībā vai daļēji atcelts. Atcelto spriedumu skaits atbilst 20,7% no kopējā kasācijas kārtībā pabeigto lietu skaita pārskata periodā, kas ir par 2,6% zemāks rādītājs nekā 2018.gadā.

No blakus sūdzības tiesvedībā izskatītajām lietām tika ierosinātas 50% lietu (126 lietas). Atteikts izskatīt vai pieņemt blakus sūdzību 43% lietu (107 lietās). Šis rādītājs ir palielinājies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, kas norāda uz nepamatotu blakus sūdzību iesniegšanu. Pārējos gadījumos blakus sūdzības tiesvedībā tika pieņemts cits lēmums.

No blakus sūdzības tiesvedībā ierosinātajām lietām zemāko instanču tiesas lēmumi atstāti negrozīti 51%, savukārt 49% lēmumu pilnībā vai daļēji atcelti. Atcelto lēmumu attiecība pret pabeigto blakus sūdzības lietu kopskaitu, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir samazinājusies par 8%.

Vērtējot lietu izskatīšanas rezultātus, jāatzīmē, ka arī šeit ir vērojama pozitīva tendence, proti, salīdzinot ar 2018.gadu, ir ievērojami samazinājies atcelto nolēmumu skaits, attiecīgajiem rādītājiem atgriežoties 2016., 2017.gada līmenī. Īpaši ievērojams atcelto nolēmumu

īpatsvara samazinājums ir lietās, kas izskatītas blakus sūdzības tiesvedībā.

Joprojām ir lietas, kurās zemāko instanču tiesu nolēmumos ir vērojama salīdzinoši nepilnīga un virspusēja pierādījumu vērtēšana. Turklāt tas ir vērojams nevis nepieredzējušo tiesnešu spriedumos, bet gan tieši pieredzējušo tiesnešu spriedumos. Departaments uz minētajām nepilnībām norāda, arī sniedzot atsauksmes tiesneša profesionālās darbības kārtējā novērtēšanā.

LIETU ATLIKUMS

Administratīvo lietu departamenta senatoru lielā noslodze ir viens no iemesliem, kādēļ vēl arvien veidojas būtisks neizskatīto lietu atlikums kasācijas instancē.

Ir redzams, ka iepriekš rastie risinājumi neizskatīto lietu uzkrājuma samazināšanai, tostarp departamenta senatoru skaita palielināšana uz laiku, ir bijuši efektīvi un sasnieguši izvirzītos mērķus. Taču runājot par vēl arvien salīdzinoši lielo lietu atlikumu, kā arī ilgo vidējo lietu izskatīšanas termiņu administratīvajās lietās kasācijas instancē, norādāms viens no iemesliem šādai situācijai.

Tiesnešu skaits ir būtisks tiesu darba efektivitāti ietekmējošs faktors. Tiesnešu skaita palielināšana vienā instancē uzlabo konkrētās tiesu instances tiesvedības efektivitāti, taču tas vienlaikus korelē ar augstākas instances tiesas darba apjomu. Tādēļ pirms tiesneša skaita palielināšanas zemākas instances tiesā ir jāanalizē, kā tas ietekmēs augstākas instances tiesas darbu. Iztrūkstot šādai prognozei, tiesvedības ilguma problēmas nevis tiek atrisinātas, bet tiek pārceltas no vienas tiesu instances uz nākamo. Līdz ar to sistēma kopumā turpina strādāt neefektīvi ar ilgiem lietu izskatīšanas termiņiem. Jāpatur prātā, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vērtējot lietas izskatīšanas ilgumu, analizē to kopumā.

Latvijā nav izveidota sistēma, lai elastīgi uz laiku varētu palielināt tiesnešu skaitu tur, kur tas ir nepieciešams. Ja salīdzina apelācijas instances tiesu administratīvajās lietās un kasācijas instanci, pašlaik ir izveidojusies atgārņa situācija, kad apelācijas instances tiesa gan saņem, gan izskata būtiski mazāk lietu uz vienu tiesnesi nekā kasācijas instance. Piemēram, 2019.gadā Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis vidēji saņēma 54 lietas, departamenta senators – 84 lietas. Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis vidēji izskatīja 51 lietu, departamenta senators – 86 lietas. Turklāt Tiesu informatīvās sistēmas dati liecina, ka arī tuvākajā laikā tiesnešu noslodzes atšķirība nemainīsies. Administratīvajā apgabaltiesā šodien neizskatīta ir 651 lieta (uz 21 tiesnesi), savukārt departamentā – 853 lietas (uz 10 senatoriem).

Iespējams, ka pašlaik Administratīvās apgabaltiesas viena tiesneša slodze ir optimāla, taču ir acīmredzams, ka kasācijas instancē, kuras nolēmumi ir galīgi un kurā tiek risināti būtiski tiesību normu interpretācijas jautājumi, senatoru skaits ir nepietiekams.

Plānots, ka 2020.gadā departamenta senatoru skaits tiks papildināts ar vienu senatora vietu. Taču, kā redzams no salīdzinoši stabilā saņemto lietu skaita un risināmo jautājumu sarežģītības, tas nebūs pietiekami, lai jau šogad vai nākamgad būtiski samazinātu administratīvo lietu izskatīšanas ilgumu kasācijas instancē. Tāpēc būtu

apsverams jautājums par iespēju plānot papildu budžeta pieprasījumu vēl divām senatoru vietām uz laiku.

SASNIEGUMI

Vēlos atzīmēt arī pārskata perioda sasniegumus, kuri sekmējuši Senāta autoritāti un tiesiskas valsts vērtību aizsardzību

Nozīmīgākā judikatūra. 2019.gadā Administratīvo lietu departaments ir taisījis vairākus spriedumus, kuriem ir būtiska nozīme demokrātiskas un tiesiskas valsts vērtību stiprināšanā un aizsardzībā. Minēšu divus no tiem.

Kopsēdē pieņemts spriedums lietā Nr.SKA-1/2019, kurā Senāts skaidroja *res judicata* principa nozīmi un pieļaujamību atkāpties no tā. Senāts atzina, ka konkrētajā lietā ir pieļaujama atkāpšanās no *res judicata* principa, jo tiesa, kuras spriedums bija stājies spēkā, bija pieļāvusi jurisdikcijas pārkāpumu, kas noveda pie lietas nepareizas izspriešanas pēc būtības, un tā rezultātā tika būtiski pārkāptas ar likumu aizsargājamās publiskās intereses.

Spriedumā informācijas atklātības lietā Nr.SKA-917/2019 apskatītas žurnālistu tiesības saņemt informāciju par publiskās pārvaldes budžeta līdzekļu izlietojumu. Spriedumā tika atzīts, ka žurnālistu darbība, īstenojot vārda un preses brīvību, ir fundamentāla vērtība demokrātiskā valstī, jo tieši ar tās palīdzību lielā mērā tiek nodrošinātas sabiedrības tiesības iegūt informāciju par visai sabiedrībai būtiskiem jautājumiem un tostarp sekot līdzi tam, kā valsts pilda tai uzticētās publiskās funkcijas un kā rīkojas ar nodokļu maksātāju budžetā iemaksātajiem līdzekļiem. Iegūstot un analizējot informāciju par budžeta līdzekļu izlietojumu un publisko funkciju izpildi, žurnālisti pilda savu demokrātijas „sargsuņa” funkciju.

Dialogs tiesiskajā telpā. Pagājušajā gadā departaments kā vienu no stratēģiskajiem mērķiem izvirzīja ciešāku sadarbības veidošanu ar zemākas instances tiesas tiesnešiem. Departaments atsāka ikgadējās tikšanās ar zemākās instances tiesnešiem – notika tikšanās gan ar apelācijas instances tiesnešiem, gan ar pirmās instances tiesnešiem. Tikšanās laikā pārrunāti aktuālie administratīvā procesa jautājumi, kā arī atbildēts uz tiesnešu jautājumiem.

Komunikācija ar sabiedrību. Departamenta senatori un darbinieki aktīvi līdzdarbojas dažādos pasākumos saistībā ar tiesu darba skaidrošanu sabiedrībai. Departaments aktīvi līdzdarbojās Ēnu dienā, kā arī turpināja izglītot skolēnus tiesību zinību stundās, Mediju dienā un sarunu festivālā „Lampa”. Senatori līdzdarbojās studentu tiesu izspēlēs.

Senatori un departamenta darbinieki iespēju robežās piedalās konferencēs. Senatora palīdzē Dārta Freimane un padomniece Santa Savina sāka darboties kā lektores Tiesnešu mācību centrā, kas liecina par darbinieku augstu profesionalitāti.

STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Departaments aktīvi līdzdarbojās Eiropas Savienības Valsts padomju un augstāko administratīvo tiesu asociācijā (*ACA Europe*). Šīs organizācijas mērķis ir veicināt Eiropas Savienības tiesību piemērošanas un administratīvo tiesu darbības izpratni; veicināt

administratīvo tiesu tiesnešu savstarpējo uzticēšanos; stiprināt administratīvo tiesu darbību; veicināt pieredzes un ideju apmaiņu par tiesiskumu administratīvo tiesu sistēmā un veicināt pieeju citu valstu nolēmumiem. Šīs organizācijas ietvaros 2019. gadā Latvija ir atbildējusi uz četrām citu valstu un pašas ACA Europe sagatavotām aptaujām (*questionnaire*), uzdevusi vienu jautājumu un sniegusi divdesmit piecas atbildes dalībvalstu kopīgajā forumā ACA Forum, kā arī sagatavojusi četrpadsmit interesantāko un nozīmīgāko tiesu nolēmumu kopsavilkumus *JuriFast* datubāzei, lai dalītos ar nacionālo pieredzi lietās, kas skar ES tiesību normu piemērošanu.

Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas padomnieks Aleksandrs Potaičuks kā departamenta pārstāvis ne tikai nodrošināja kvalitatīvu komunikāciju asociācijas ietvaros, bet arī dalījās ar Latvijas pieredzi trīs asociācijas organizētos semināros. Martā norisinājās Īrijas Augstākās tiesas seminārs „Kā tiesas lemj: nolēmumu pieņemšanas process augstākajās administratīvajās tiesās”, kurā apspriesta administratīvo lietu izskatīšanas kārtība un tiesas darba organizēšana. Šajā seminārā tika prezentēta Latvijas labā prakse administratīvo tiesnešu specializēšanās jautājumos. Maijā norisinājās Vācijas Augstākās tiesas seminārs „Augstāko administratīvo tiesu funkcijas un pieeja tiesai” un ACA Ģenerālā asambleja, kurā tika apspriestas administratīvo tiesu pamatfunkcijas, to nolēmumu spēks un kasācijas filtri. Latvija šajā seminārā prezentēja savu tiesisko regulējumu un tiesu praksi par nolēmumu saistošo spēku ārpus konkrētas lietas ietvariem. Savukārt septembrī Čehijas Augstākās tiesas seminārā „Pieejas tiesai atvieglošana un ierobežošana” apspriesti dalībvalstu ierobežojumi tiesai un atbalsta mehānismi procesa dalībniekiem. Šajā seminārā Latvija prezentēja savu labo pieredzi tiesvedības procesu vienkāršošanā un lietas dalībnieku godprātības nodrošināšanā. Visos trīs semināros Senāta Administratīvo lietu departamenta darba organizācijas

un tiesvedības efektivizēšanas risinājumi guva īpašu ārvalstu kolēģu atzinību, tādējādi saņemot pozitīvu novērtējumu starptautiskā mērogā.

2019.gadā Ukrainas Augstākajā tiesā noslēdzās vairāk nekā divus gadus ilgušais *Twinning* projekts „Ukrainas Augstākās tiesas institucionālās kapacitātes stiprināšana cilvēktiesību aizsardzības jomā nacionālā līmenī”, kurā ilgtermiņa eksperta pienākumus veica senatore Jautrīte Briede. Noslēdzoties projektam, Ukrainas Nacionālā tiesnešu skola par ieguldījumu Ukrainas tiesnešu mācībās apbalvoja Jautrīti Briedi ar goda zīmi. Kā īstermiņa ekspertes projektā piedalījās arī senatore Anita Kovaļevska un Veronika Krūmiņa.

STRATĒGISKIE MĒRĶI

Tā kā pārskata periodā ir izdevies samazināt neizskatīto lietu skaitu, taču nav izdevies saīsināt lietu izskatīšanas vidējo termiņu, arī 2020.gadā vissvarīgākais stratēģiskais mērķis ir lietu izskatīšanas vidējā termiņa samazināšana.

Departamentam jāturpina veicināt izpratni par tiesību piemērošanu, organizējot zemāko instanču tiesnešu mācības un kopīgu problēmjautājumu apspriešanu.

Valsts prezidents Egils Levits savā uzrunā Satversmes tiesas jaunā gada atklāšanas svinīgajā sēdē minēja četrus tiesiskuma ienaidniekus, proti, tiesību nihilismu, tiesību formālu piemērošanu, tiesību apiešanu un tiesību ļaunprātīgu izmantošanu.¹ Es ļoti vēlētos teikt, ka problēma ar tiesību formālu piemērošanu mums vairs nav aktuāla. Taču tā nav. Viens no zemāko instanču nolēmumu atcelšanas iemesliem ir arī formāla tiesību piemērošana. Ja runājam par tiesību apiešanu un tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, mums būtu jāraugās, lai tas nenotiek ar tiesas nolēmumu palīdzību. Būsim redzīgi un sargāsim tiesiskumu mūsu valstī.

¹ <https://www.president.lv/lv/jaunumi/zinas/valsts-prezidenta-egila-levita-runa-satversmes-tiesas-jauna-gada-atklanas-svinigaja-sede-26093>

JUDIKATŪRAS UN ZINĀTNISKI ANALĪTISKĀ NODAĻA

Anita ZIKMANE, Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas vadītāja

Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas darbinieki 2019.gadā:

Padomnieki Reinis MARKVARTS, Aleksandrs POTAIČUKS, Maija ZALPĒTERE (no februāra līdz septembrim)

Konsultanti Liena HENKE (juridisko tekstu redaktore), Zinaida INDRŪNA (likumu piemērošanas jautājumi)

Kaspars KUKMILKS, Kristīne LAGANOVSKA, Evita FRĪDENTĀLE

No 1.oktobra pieredzes apmaiņas praksē zinātniski analītiskā padomnieka pienākumus pildīja

Administratīvās rajona tiesas tiesnese Dace ĀBELE

JUDIKATŪRA

Augstākās tiesas tīmekļa vietnes sadaļā „Judikatūras nolēmumu arhīvs” apkopoti nolēmumi, kuros paustās atziņas var būt vērtīgas tiesību normu piemērotājiem. Klasifikatoru izkārtojums 2019.gadā nav mainīts, bet ir uzlabots nolēmumu meklēšanas veidlapas vizuālais noformējums un veiktas nelielas tehniskas izmaiņas.

2019.gada statistika par publicēto nolēmumu skaitu dažādās vietnēs:

	Izskatīto lietu skaits	Latvijas tiesu nolēmumu portāls manas.tiesas.lv	Judikatūras nolēmumu arhīvs at.gov.lv	Tiesību aktu portāls likumi.lv
Administratīvo lietu departaments	951	438	170	132
Civillietu departaments	1208	362	113	44
Krimināllietu departaments	783	246	71	41
Kopā	2942	1046	354	217

Latvijas tiesu nolēmumu portālā www.manas.tiesas.lv pieejami anonimizēti visi Senāta nolēmumi, izņemot rīcības sežu lēmumus un nolēmumus, kas taisīti iztiesājot krimināllietas slēgtā tiesas sēdē. Ar grozījumiem Kriminālprocesa likuma 450.pantā, kas stājās spēkā jau 2018.gada nogalē, būtiski paplašināts krimināllietu uzskaitījums, kuras iztiesājamās slēgtā tiesas sēdē. Ņemot vērā, ka Judikatūras nolēmumu arhīvam tiek piedāvāti publicēšanai arī šādās lietās taisīti lēmumi, varam secināt, ka 2019.gadā slēgtās lietās taisīto nolēmumu skaits, kas publicēti, ir palielinājies trīs reizes. Proti, agrāko 4 vietā – 2019.gadā to skaits ir 12.

Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa ir iesaistīta gan nolēmumu anonimizācijā un publicēšanai nepareizi nosūtītu nolēmumu „pārtveršanā”, gan arī tiesu nolēmumu portālā „pazudušu” nolēmumu meklēšanā. Tiesu nolēmumu portālā pēdējos gados Tiesu administrācija veikusi būtisku meklēšanas iespēju uzlabošanu, tāpēc interese par šo resursu ir

liela. Ārvalstu investoru padome ir atzinīgi novērtējusi faktu, ka šobrīd tiesu nolēmumu portālā pieejamo Senāta nolēmumu loks ir būtiski papildināts.

Tieslietu ministrijā turpinās diskusijas par iespēju papildināt arī rajona un apgabaltiesu publicējamo nolēmumu klāstu, jo šobrīd likuma norma uzliek pienākumu publicēt tikai spēkā stājušos spriedumus. Šīs diskusijas ietvarā ir aktualizēts jautājums par īpašas rajona un apgabaltiesu nolēmumu izlases veidošanu, kas būtu pielīdzināma judikatūras nolēmumu arhīvam.

2019.gada martā tika prezentēts Augstākās tiesas, Satversmes tiesas un Latvijas Vēstneša kopīgs projekts par tiesu nolēmumu atziņu pārskatāmu pieejamību tiesību aktu portālā likumi.lv. Tiesību aktu portālam informācijas nodošanu veic Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas darbinieki, pievienojot kopējā ar likumi.lv interneta platformā informāciju par Senāta nolēmumiem, kuri saskaņoti publicēšanai Augstākās tiesas Judikatūras nolēmumu arhīvam ar tēzēm.

Ievērojot katra departamenta atsevišķo sadarbībai izvēlēto kārtību, nodaļa atlasa un piedāvā saskaņošanai atziņas no tiesu nolēmumiem tēžu veidā vai informatīvi par nolēmumā izskatītajiem jautājumiem – virsrakstu veidā. Tādējādi arī veidojas sadalījums Senāta nolēmumiem, kuri tiek publicēti tikai ar virsrakstiem vai kuriem papildu virsrakstam ir pievienota arī tēze, proti, nolēmumā paustās atziņas izvilkums vai kopsavilkums.

Sadalījums pēc publicēšanas veida: ar tēzēm vai tikai ar virsrakstu 2019.gadā

	Kopā publicēti Judikatūras nolēmumu arhīvā	Ar tēzēm	Tikai ar virsrakstu	Procentuāls sadalījums
Administratīvo lietu departaments	170	140	30	82/18
Civillietu departaments	113	44	69	61/39
Krimināllietu departaments	71	48	24	66/34

Judikatūras nolēmumu arhīvs, kas veido Senāta atziņu aktuālo un vēsturisko izlasi, šobrīd aptver nolēmumus

no 2002.gada. Turpinot darbu pie Senāta vēsturiskā mantojuma apgūšanas, plānots pievienot arī informāciju par kopš 1996.gada publicētajiem nolēmumiem.

Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa koordinējusi Augstākās tiesas 2018.gada nolēmumu gadagrāmatas sagatavošanu.

Gādājot par Latvijas Senāta (1918–1940) vēsturiskā mantojuma saglabāšanu, Augstākās tiesas mājaslapā publicēti Latvijas Senāta Apvienotās sapulces 239 nolēmumi un pārskats (avotu rādītājs) par tiem, kā arī izdota grāmata „Latvijas Senāta atziņas: vēsturiskais mantojums”.

TIESU PRAKSES APKOPOŠANA

2019.gadā sagatavoti 16 Senāta tiesu prakses apkopojumi, no tiem publicēti astoņi. Daži vēl atrodas saskaņošanas procesā departamentos, daži pirms publicēšanas vēl aktualizējami.

Sagatavots pārskats arī par Disciplinārtiesas lēmumu arhīvu, sistematizējot lēmumos izteiktās atziņas.

Lai novērtētu apkopojumu izmantošanu ikdienas darbā, tika veikta senatoru aptauja par tiesu prakses apkopojumu kvalitāti un noderīgumu. No apkopotajām atbildēm secināms, ka apkopojumos vismaz reizi mēneši ieskatās 70% senatoru. Ieteikts pārdomāt apkopojumu uztveramību, lietojamību un meklēt veidus, kā apkopojumus uzturēt aktuālus.

Latvijas Tiesnešu mācību centrā interesentiem bija iespēja apmeklēt lekcijas par tiesu prakses apkopojumiem. Secināms, ka lasītājam ir svarīgi uzzināt tiesu prakses apkopojuma sastādīšanas mērķi un nolēmumu atlases kritēriju gan laika, gan satura aspektā.

Šī gada sākumā aptaujāti pirmās un apelācijas instances tiesu priekšsēdētāji par tēmām, kuras viņuprāt būtu aktuālas Senāta tiesu prakses apkopojumā. Ievērojot arī departamentu pausto viedokli, 2020.gada plānā ierakstīti šādi jauni apkopojumi:

- Tiesu prakses apkopojuma publisko iepirkumu jomā aktualizācija;

- Tiesu prakses apkopojuma darba lietās aktualizācija;
- Tiesu prakses apkopojums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu krimināllietās;
- Tiesu prakses apkopojums mantojuma tiesībās;
- Pētījums par negatīvām un priekšlaicīgām prasībām;
- Pētījums par noilguma un prekluzīvo termiņu;
- Tiesu prakses par Zemesgrāmatu likuma piemērošanu aktualizācija un papildināšana par nostiprinājuma lūgumu atstāšanu bez ievērības;
- Tiesu prakses apkopojums par atbrīvojumu no drošības naudas un tās samazinājumu;
- Senāta atziņas Civilprocesa likuma 427.panta piemērošanā.

TIESĪBU JAUTĀJUMU PĒTNIECĪBA ATBILSTOŠI DEPARTAMENTU VAJADZĪBĀM

2019.gadā sagatavoti:

- 15 starptautisko tiesību jautājumi, pārsvarā par Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām;
- 35 Eiropas Savienības tiesību jautājumi, tai skaitā ar Eiropas Savienības Tiesas prakses atziņām saistīti jautājumi;
- 16 salīdzinošo vai nacionālo tiesību jautājumi, tai skaitā citu valstu tiesu prakses jautājumi un vēsturiskie Latvijas tiesu prakses apskati.

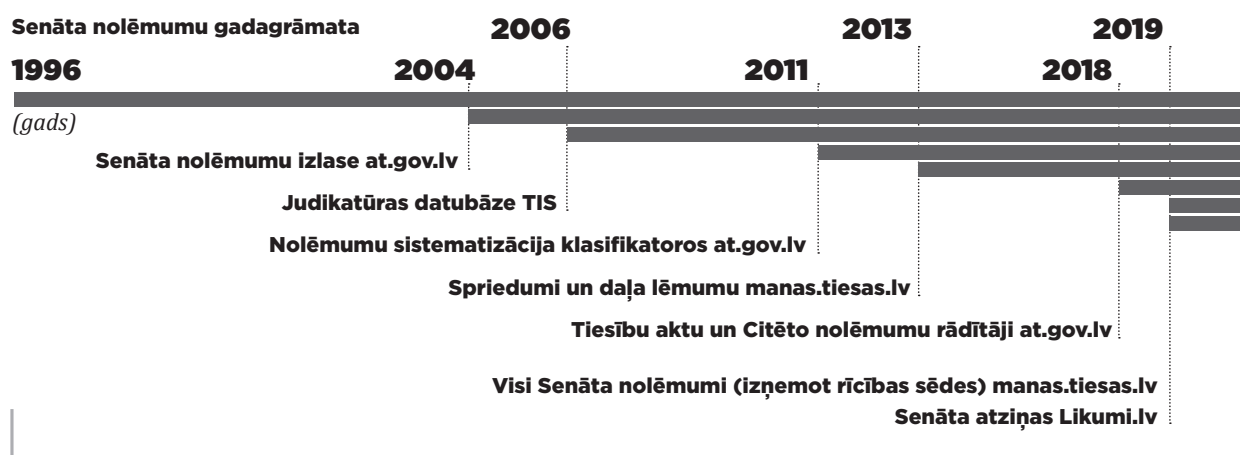
PIEREDZE

Nodaļas darbinieki piedalījušies ar dažādām prezentācijām un priekšlasījumiem 10 dažādos pasākumos, kā arī snieguši prezentācijas Augstākās tiesas viesiem.

Ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu tika organizēta konference par kasācijas tiesvedības kvalitātes uzlabošanu.

Novadītas Augstākās tiesas darbinieku mācības Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības Tiesas nolēmumu, kā arī Eiropas Savienības tiesību aktu meklēšanā. Kopā iesaistījās 22 darbinieki.

● AUGSTĀKĀS TIESAS NOLĒMUMU PIEEJAMĪBAS HRONOĻĢIJA

KOPĀ PIEEJAMI
NOLĒMUMI:

Gadagrāmatās
5519

at.gov.lv
3400

manas.tiesas.lv
9708

likumi.lv
700

(Dati: 30.03.2020.)

ADMINISTRĀCIJA

Sandra LAPIŅA, Administrācijas vadītāja

Administrācijas vadība 2019.gadā:

Finanšu un saimniecības nodaļas vadītājs Uldis ČUMA-ZVIRBULIS

Personāla nodaļas vadītāja Gunita ĀRGALE

Komunikācijas nodaļas vadītāja Rasma ZVEJNIECE

Informācijas tehnoloģiju nodaļas vadītājs Pāvels VEČECKIS

Kancelejas vadītāja Elīna MAJORE

Projektu vadītājs Jānis SUPE, juriskonsulte Ilze LEJA

Administrācija ir Augstākās tiesas struktūrvienība, kuras mērķis ir radīt priekšnoteikumus tiesas saskaņotai un optimālai darbībai, lai nodrošinātu likumā noteikto Augstākās tiesas uzdevumu izpildi. 2019. gadā Administrācijas sastāvā bija Kanceleja un četras nodaļas – Personāla nodaļa, Finanšu un saimniecības nodaļa, Komunikācijas nodaļa, Informācijas tehnoloģiju nodaļa. Administrācijā strādāja 20 Administrācijas nodaļu darbinieki un 17 Kancelejas darbinieki.

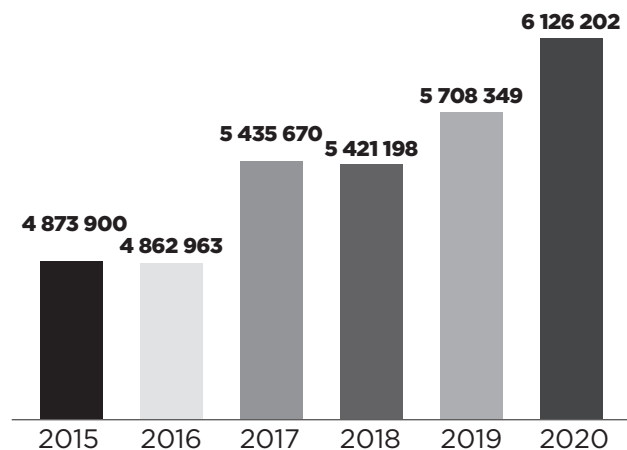
2019.gads Administrācijai bija būtisks ar jaunām iniciatīvām personālvadībā, dokumentu aprītē un projektu vadībā. Gadu Administrācija uzsāka ar strukturālām pārmaiņām: Dokumentu pārvaldības nodaļa tika apvienota ar Kanceleju, kas deva iespēju optimizēt dokumentu apriti tiesā. Tika izveidota jauna vakance – projektu vadītājs. Vakance iegūta reorganizācijas rezultātā, nepalielinot štata vietu skaitu. Abas šīs izmaiņas devušas pozitīvu rezultātu – sakārtoti un vienādoti dokumentu aprites procesi tiesā un attīstīta aktīva Augstākās tiesas dalība gan starptautiskos, gan vietējos projektos.

FINANŠU VADĪBA UN MATERIĀLTEHNISKAIS NODROŠINĀJUMS

2019.gadā Augstākās tiesas budžets bija 5 708 349 euro (t.sk. dotācija no vispārējiem ieņēmumiem), kas ir par 5,3% vairāk nekā 2018.gadā (izmaiņas – palielināts finansējums tiesnešu atalgojumam).

● AUGSTĀKĀS TIESAS BUDŽETS

2015.-2020.g., euro

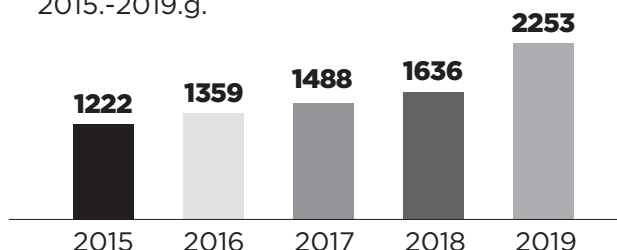
DOKUMENTU PĀRVALDĪBA

Veiksmīgi noslēgusies Kancelejas un Dokumentu pārvaldības nodaļas apvienošana, kā rezultātā pārskatīti un pārdalīti darbinieku amata pienākumi, veikta iekšējā darbinieku rotācija. Novērsta darbinieku veikto pienākumu pārklāšanās, panākta lielāka dokumentu un lietu aprites pārskatāmība, palielināta Kancelejas darba efektivitāte un darbinieku savstarpējā aizvietojamība.

Galvenais darba virziens 2019.gadā bija un 2020.gadā būs dokumentu elektronizācija – elektroniskā dokumentu aprite un droša elektroniskā paraksta lietošana. Ar 2019.gada 1.janvāri ieviesta jauna lietvedības sistēma (ALS), lai vienkāršotu un padarītu efektīvāku dokumentu elektronisko apriti, veicinātu elektronisko rezolūciju lietošanu, kā arī izvairītos no nevajadzīgas elektronisko dokumentu drukāšanas un kopēšanas. 2019.gadā turpināja palielināties elektroniski saņemto un nosūtīto dokumentu skaits. Saņemti 2253 sūtījumi ar drošu elektronisko parakstu, tas ir par 38% vairāk nekā 2018.gadā.

● SAŅEMTI DOKUMENTI, KAS PARAKSTĪTI AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU

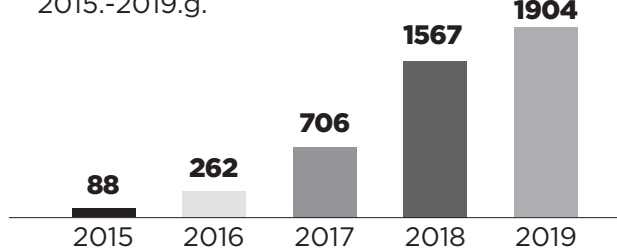
2015.-2019.g.

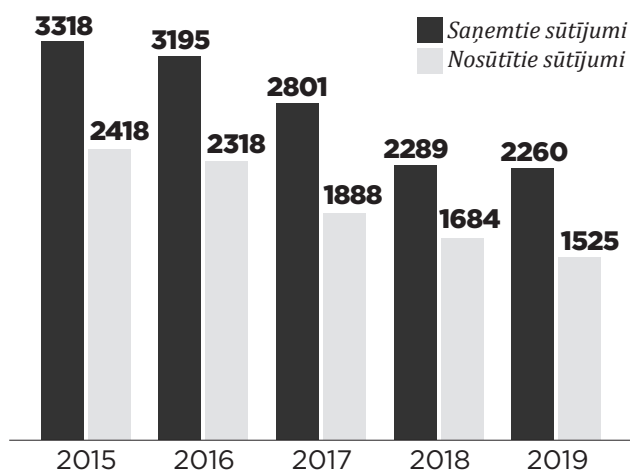
Elektroniski nosūtīto dokumentu skaits palielinājies par 22%. 2019.gadā ar drošu elektronisko parakstu nosūtīti 1904 dokumenti, 2018.gadā – 1567.

● AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU PARAKSTĪTI NOSŪTĀMIE DOKUMENTI

2015.-2019.g.

● SAŅEMTO UN NOSŪTĪTO SARAKSTES DOKUMENTU SKAITS 2015.-2019.g.

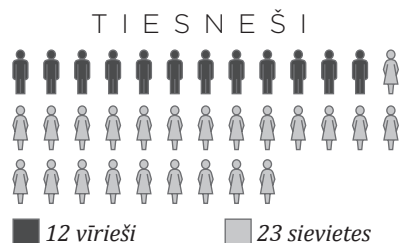

PERSONĀLVADĪBA

2019.gadā Augstākajā tiesā strādāja vidēji 115 darbinieki un 35 tiesneši.

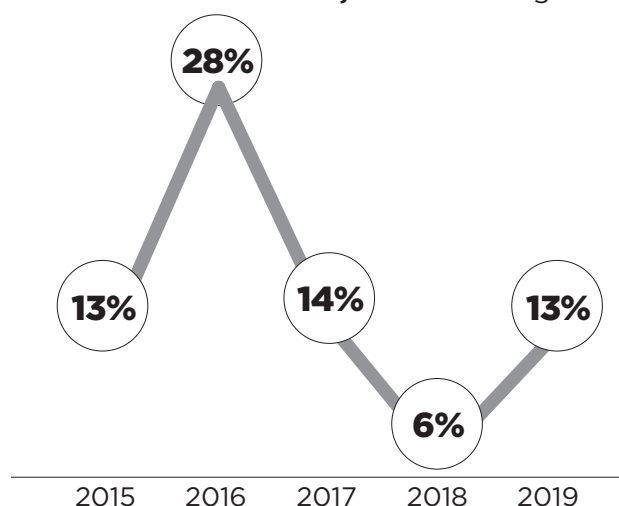
Tiesneša amatu sakarā ar došanos pensijā atstāja trīs ilggadēji tiesneši, viens tiesnesis atbrīvots no amata veselības stāvokļa dēļ. Atbrīvojoties vakancēm, tika izsludināts konkurss uz vakantajām Krimināllietu departamenta tiesnešu amata vietām. 2019.gadā amatā iecelts viens jauns tiesnesis un 2020.gada februārī darbu uzsāka divas jaunas tiesneses.

● PERSONĀLA SADALĪJUMS PĒC DZIMUMA

2019.gadā darbā pieņemti 16 darbinieki (2018.g. – 12), darba tiesiskās attiecības izbeigtas ar 14 darbiniekiem (2018.g. – 7). Organizēti deviņi ārējie un viens iekšējais amata konkurss, no tiem viens konkurss izbeigts bez rezultāta.

● DARBINIEKU MAINĪBA, % 2015.-2019.g.

2019.gadā personāla mainības indekss atkal atgriezies vidējā līmenī – 13%. Personāla mainība bijusi ar pozitīvu ievirzi darbinieku karjeras izaugsmē, jo četri tiesnešu palīgi kļuvuši par tiesnešiem, tāpēc izbeiguši darba attiecības ar Augstāko tiesu.

2019.gadā viena no Administrācijas prioritātēm bija iekšējās komunikācijas un mikroklimata uzlabošana Augstākajā tiesā. Dažādu paaudžu darba vidē ļoti svarīga ir ne tikai materiālā motivācija, bet arī nemateriālā motivācija, piemēram, pozitīva darba vide. To, ka tas ir aktuāli un svarīgi mūsu tiesas darbiniekiem, secinājām gan pēc novērtēšanas veidlapām, gan sarunām ar darbiniekiem. Darbinieki neatstāj darbavietu tikai augstākas samaksas dēļ – patiesībā bieži pat svarīgāka par materiālo motivāciju ir viņu sociālā un emocionālā piesaiste darbavietai.

Šajā jomā esam daudz izdarījuši. Izveidots video rullītis ar aicinājumu būt vienotiem, apzināties tiesas misiju un vērtības, būt nozīmīgai kolektīva daļai. Lai veicinātu izpratni par katra vietu un lomu tiesas darbā, struktūrvienības iepazīstinājušas ar savu darbu. Organizētas darbinieku fokusgrupas tikšanās ar mērķi noskaidrot viedokli par darba apstākļu uzlabošanu tiesā.

Ieviests elastīgais darba laiks, šobrīd to izmanto 32 darbinieki. Lai informētu par šo iespēju, notika darbinieku sapulce jaunā online formātā.

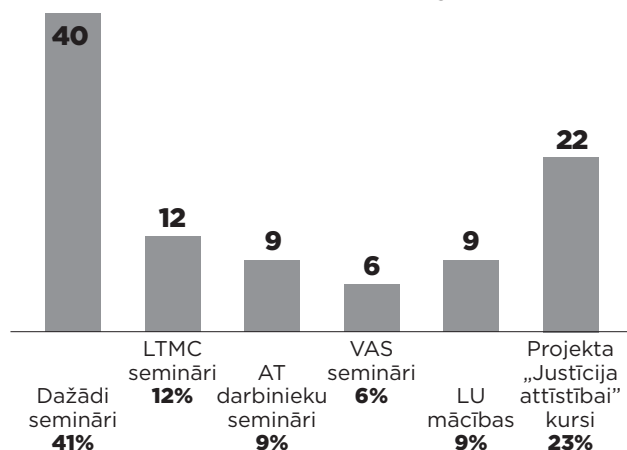
Uzlabots jauno darbinieku adaptācijas process – jaunie darbinieki iepazīstas ar struktūrvienību vadītājiem, noskaidro svarīgāko informāciju, kas dod iespēju ātrāk un veiksmīgāk adaptēties jaunajā vidē.

Organizēti darbinieku pieredzes apmaiņas braucieni uz zemākas instances tiesām. Uzlabots virtuvišu un mācību telpu vizuālais noformējums, izmantojot darbinieku iesūtītas fotogrāfijas.

Šī gada sākumā veicām darbinieku apmierinātības pētījumu, kurā piedalījās 69 respondenti (gandrīz 70% no darbinieku skaita). Būtiskākie secinājumi: darbinieki kopumā ir apmierināti ar darbu Augstākajā tiesā, bet ir nianses, kuras jāuzlabo gan ilggadējiem darbiniekiem, gan jaunajiem.

Sadarbojoties ar Tiesnešu mācību centru un citiem mācību pakalpojumu sniedzējiem, organizēti 98 dažādi kursi un semināri.

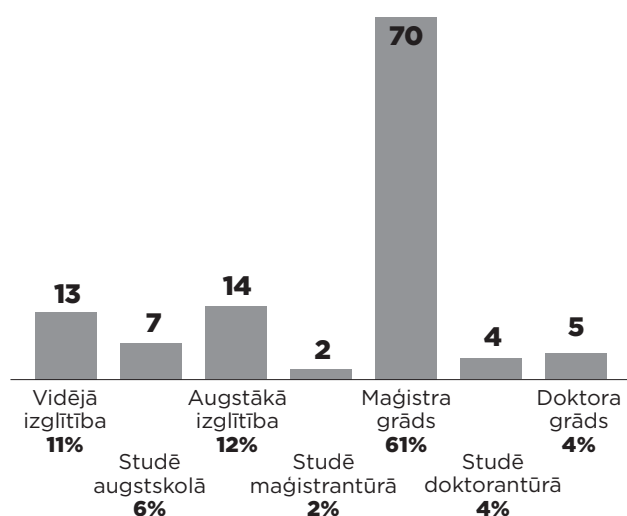
● SEMINĀRI UN MĀCĪBAS 2019.g.

Turpinājās angļu valodas nodarbības tiesnešiem. Tiesnešu un darbinieku profesionālā kompetence tika pilnveidota arī ārzemēs, piedaloties semināros un citos pieredzes apmaiņas pasākumos. 2019.gadā tiesneši un darbinieki bijuši 59 komandējumos.

2019.gadā 23 augstskolu studenti izgāja mācību prakses programmu Augstākajā tiesā.

● DARBINIEKU IZGLĪTĪBAS LĪMENIS 2019.g.

2019.gadā tiesnešiem un darbiniekiem piešķirti 15 Augstākās tiesas apbalvojumi. Vienam tiesnesim piešķirta Tieslietu sistēmas Goda zīme. Diviem tiesnešiem piešķirts Valsts augstākais apbalvojums – Triju Zvaigžņu ordenis.

INFORMĀCIJAS TEHNOLOĢIJAS

2019.gadā veikta IT infrastruktūras attīstība un modernizācija, ieviešot jaunus tehniskus risinājumus un tehnoloģijas.

Optimizēta un pilnveidota virtuālo serveru infrastruktūra, veikta konfigurācija informācijas sistēmu drošībai. Paaugstināta glabājamo datu drošība, ieviešot jaunu failu serveri un veicot glabājamo datu revīziju un restrukturizāciju.

Modernizēts Augstākās tiesas datortīkls, nomainot astoņus datortīkla komutatorus.

KOMUNIKĀCIJA UN STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Pēc iepriekšējā gada, kas bija Latvijas valsts un Latvijas Senāta simtgades gads, 2019.gads Augstākajā tiesā komunikācijas ziņā varētu likties salīdzinoši mierīgs, bez lieliem pasākumiem. Taču izaicinājumu netrūka arī šķietami mierīgajā ikdienā.

Augstākās tiesas komunikācija kļuvusi aktīvāka – reaģējam uz nepatiesiem faktiem, proaktīvāk paužam savu skaidrojumu un viedokļus. Informējot par notikumiem Augstākajā tiesā un par tiesu lietām, uzrakstītas 374 preses relīzes – par 17% vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Īpaša mediju uzmanība bija saistībā ar Saeimas deputātu iniciēto ģenerālprokurora atlaišanas pamatu pārbaudi un jaunu ģenerālprokurora amata kandidātu izvirzīšanas kārtības maiņas projektu. Organizētas trīs preses konferences par šo procesu un pārbaudes rezultātiem.

Produktīva Mediju diena – pēc departamentu priekšsēdētāju uzstāšanās tajā par tiesu lietām, kas var būt noderīgas mediju darbā, vairāki mediji rakstīja par Mediju dienā aktualizētajām tēmām, piemēram, par tiesvedības problēmām un kasācijas procesa būtību, par bāriņtiesu lietām.

Augstākās tiesas mājaslapas unikālo apmeklējumu skaits palielinājies par 40%, visvairāk tiek skatīta Judikatūras sadaļa – 55%.

No jauna mājaslapā izveidots Disciplinārtiesas lēmumu klasifikators un paplašināta Vēsturiskās judikatūras sadaļa, pievienojot digitalizētus 1918.–1940.gada Senāta Apvienotās sapulces un Civilās Kasācijas departamenta spriedumus. Ņemot vērā pieaugošo interesi par „Augstākās Tiesas Biļetena” publikācijām, sāka veidot Biļetena interneta versiju, kas dos iespēju pārskatāmi redzēt katra Biļetena saturu un tā publikācijas ērti izmantot citēšanai un atsaucēm.

Izdoti „Augstākās Tiesas Biļetena” divi numuri. Biļetenā publicēts arī publiskais pārskats par Augstākās tiesas darbu 2018.gadā.

Pirmkursnieku dienas studentiem un Senatoru stundas skolēniem notiek jau desmito gadu, bet arvien tām ir daudz interesentu. Pirmkursnieku dienās Augstāko tiesu apmeklēja un ar tiesas priekšsēdētāju tikās 206 studenti no četrām augstskolām. Atsevišķām studentu grupām organizētas tematiskas lekcijas: par tiesību pamatiem, par Tieslietu padomi, Disciplinārtiesu un speciālajām operatīvajām darbībām. Tiesību pamatu stundās piedalījušies 312 skolēni no 11 skolām un Latvijas Universitātes Jauno juristu skolas 50 skolēni. Ēnu dienā bija 17 ēnas senatoriem, tiesneša palīgiem un zinātniskajiem padomniekiem.

Aizvadītajā gadā Augstākā tiesa pirmo reizi piedalījās sarunu festivālā LAMPA. Diskusija „Tiesa. Taisnīgums. Tiesneša mugurkauls” bija plaši apmeklēta un guva pozitīvas atsauksmes.

Augstāko tiesu apmeklēja 23 ārvalstu viesu delegācijas.

Augstākās tiesas muzejā notikušas 68 ekskursijas – ārvalstu delegācijām un viesiem, studentu un skolēnu grupām, Latvijas Senāta senatoru pēctečiem, muzeju darbiniekiem, Bāriņtiesu locekļiem, Valsts valodas

centra kolektīvam, Augstākās tiesas jaunaļiem darbiniekiem. Esam dalījušies ar savu pieredzi starptautiskā tiesu komunikācijas konferencē Ungārijā, stāstot, kā savu vēsturi izmantojam Augstākās tiesas komunikācijā.

PROJEKTU VADĪBA

Darbu ārējo projektu jomā objektīvi varēs novērtēt ilgākā termiņā, jo darbs pie projektu pieteikumu sagatavošanas projektu konkursos ir laikietilpīgs un rezultāti zināmi pēc ilgāka laika.

Šobrīd galvenais sasniegums ir projekts „Tiesnešu palīgu loma efektīvā Augstākās tiesas darba organizācijā”, kuru finansē Ziemeļvalstu Ministru padome. Projekta ietvaros astoņiem tiesnešu palīgiem no visiem departamentiem bijusi iespēja piedalīties pieredzes apmaiņas vizītēs Islandes, Somijas, Zviedrijas un Norvēģijas Augstākajās tiesās, tiekoties ar šo tiesu tiesnešu palīgiem. Gūta vērtīga pieredze, kā tiek organizēta tiesneša un palīga sadarbība citās valstīs, kā arī ierosme tiesnešu palīgu darba efektīvākai organizēšanai.

Sagatavošanā ir trīs projektu pieteikumi – divi Eiropas Komisijas projektu konkursam, viens – Ārlietu ministrijas projektu konkursam.

Veiksmīgi uzsākts iekšējais projekts darbinieku pieredzes apmaiņas braucieniem uz zemākas instances tiesām. Augstākās tiesas darbinieki guvuši pieredzi un kontaktus Jēlgavas tiesās, Administratīvajā apgabaltiesā, Rīgas rajona tiesas Jūrmalas un Tukuma tiesu namos. Braucieni uzlabojuši sadarbību starp darbiniekiem dažādu instanču tiesās, kā arī starp dažādām Augstākās tiesas struktūrvienībām. Projektu vadītājs koordinēja arī Augstākās tiesas iesaisti sarunu festivālā LAMPA.

Kā iekšējs projekts tika realizēta jaunas dokumentu pārvaldības sistēmas ALS ieviešana, kā arī semināri darbiniekiem par dokumentu noformēšanu tiesā.

KOPSAVILKUMS

Būtiskākie sasniegumi 2019.gadā:

- Pozitīvs Valsts kontroles atzinums par 2018.gadu – finanšu vadības sistēma nodrošina skaidru un patiesu informāciju par Augstākās tiesas finansiālo stāvokli, iekšējā kontroles sistēma nodrošina valsts budžeta līdzekļu izlietošanas efektīvu kontroli;
- Pabeigti telpu remontu, nodrošināti ergonomiskie palīglīdzekļi darba vides uzlabošanai;
- Vidēji par 11% palielināts atalgojums tiesnešu atbalsta personālam – palīgiem, konsultantiem, padomniekiem, tiesas sekretāriem;
- Aktīva dalība starptautiskos projektos – tiesnešu palīgu pieredzes apmaiņas braucieni uz Islandes, Somijas, Zviedrijas un Norvēģijas Augstākajām tiesām;
- Efektīvi personāla saliedēšanas projekti – būtisks nemateriālais motivācijas instruments, kas dod iespēju darbiniekiem labāk izprast tiesas kopējo vīziju, sasniedzamos mērķus, veicināt savstarpēju sadarbību starp struktūrvienībām;
- Optimizēta un vienkāršota dokumentu aprīte, veicot Dokumentu pārvaldības nodaļas

pievienošanu Kancelejai un ieviešot jaunu dokumentu pārvaldības sistēmu ALS;

- Proaktīva komunikācija ar sabiedrību – sarunu festivāls LAMPA, vairāk un plašākas preses relīzes;
- Latvijas uzņēmēju aptauja par informētību un saskarsmi ar Augstāko tiesu – noderīgs materiāls tiesas darba uzlabošanai un efektīvizēšanai;
- Augstākās tiesas datortīkla modernizācija, veicot datortīkla komutatoru nomaiņu un nodrošinot mobilās darbstacijas tiesnešiem un padomniekiem.

Administrācijas prioritātes 2020.gadā:

- Efektīva finanšu vadība, aktualitāte – tiesas darbinieku atalgojuma sistēmas sakārtošana;
- Iekšējās komunikācijas un mikroklimata uzlabošana, savstarpējas sadarbības veicināšana starp struktūrvienībām;
- Individuāla mācību vajadzību analīze, darbinieku motivācija profesionālai attīstībai un mērķu sasniegšanai, vadītāju kompetenču attīstība;
- Sarakstes dokumentu elektroniskā aprīte visā tiesā; ar drošu elektronisko parakstu parakstītu dokumentu skaita palielināšana tiesvedībā;
- Interaktīva materiālu vizualizācija par Latvijas Senātu 1918-1940 Augstākās tiesas muzejā;
- Atjaunotā Senāta 25 gadu jubileja;
- Jauna brošūra par Augstāko tiesu latviešu un angļu valodā;
- Tiesas darbinieku iesaiste starptautiskos projektos.

DISCIPLINĀRTIESA

Ināra GARDA, Disciplinārtiesas priekšsēdētāja

Disciplinārtiesā 2019.gadā:

Ināra GARDA, Andris GUĻĀNS, Vēsma KAKSTE, Ļubova KUŠNIRE, Anita POĻAKOVA, Inguna RADZEVIČA

Disciplinārtiesā 2019.gadā izskatītas sešas sūdzības – par trīs Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumiem (no kuriem viens par tiesneša atcelšanu no amata), diviem Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas lēmumiem un vienu ģenerālprokurora pavēli par disciplinārsoda piemērošanu. Visos gadījumos lēmumi atstāti negrozīti un sūdzības noraidītas.

Sūdzībās par Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas sniegto negatīvo atzinumu tiesiskumu galvenais problēmjautājums bija saistīts ar tiesas nolēmumu kvalitāti. Proti, ar nemotivētu nolēmumu tiek pārkāptas personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Konstatēts, ka atkārtoti tiek pieļautas vienas un tās pašas kļūdas, uz kurām norādīts augstākas instances tiesas nolēmumos. Secināts, ka statistikai ir sava vieta tiesneša profesionālās darbības novērtējumā, taču kvantitāte jeb sastādīto nolēmumu skaits nevar prevalēt pār kvalitāti jeb to, cik profesionāli šie nolēmumi taisīti. Tieši nolēmumu saturā atklājas tiesneša profesionālās spējas. Turklāt minētajam rādītājam ir tālāka un plašāka saikne ar tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanu.

Izskatītas trīs lietas par Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumiem.

Viena – par tīšu likuma pārkāpšanu lietas izskatīšanā. Zemesgrāmatu tiesnese pieņēma lēmumu labot kļūdu, kad bija mainījies nekustamā īpašuma īpašnieks. Proti, nostiprināja jaunu tiesību (aizlieguma atzīmi) ar lēmumu par kļūdas labošanu, lai tādā veidā mazinātu nelabvēlīgās sekas, kuras izraisīja viņas nevērība, savlaicīgi likumā noteiktā kārtībā neizlemjot nostiprinājuma lūgumu daļā par aizlieguma atzīmes nostiprināšanu.

Otra – par darba pienākumu nepildīšanu (procesuālā termiņa kavējums sprieduma sastādīšanā). Konstatēts, ka neapdomīga tiesas sēžu nozīmēšana varētu būt viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ tiesnesim radušās grūtības Civilprocesa likumā noteikto termiņu ievērošanā, taču tas neattiecināms pieļauto pārkāpumu (neprasme plānot un organizēt savu darbu, noteikt prioritātes). Pirmkārt, tiesneša noslodze nevar tikt atzīta par attaisnojošu iemeslu sprieduma nesagatavošanai ilgstošu laiku (termiņš 2019.gada 2.janvāris, bet sagatavots 13.maijā) jau pēc disciplinārlietas ierosināšanas). Otrkārt, netika veikti nekādi pasākumi, lai pēc iespējas ātrāk novērstu pārkāpuma nelabvēlīgās sekas, kas izpaudās lietā iesaistīto personu tiesību uz lietas pabeigšanu saprātīgā termiņā aizskārumā. Treškārt, nav atbalstāms, ka tiesnesis dodas atvaļinājumā, nepabeidzis jau iesāktās lietas (uzreiz pēc slimības bija ieplānots ceļojums uz ārvalstīm).

Trešā – par administratīvo pārkāpumu. Ar noteiktu saturu tika aizpildīta ģenerālklausula „nevainojama reputācija”. Būtiskākais aspekts – sabiedrības cieņas

un uzticēšanās baudīšanas priekšnosacījums – tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām.

Tiesnese vadīja transportlīdzekli dzērumā (2,93 promiles). Šāda tiesneses rīcība nav savienojama ar tiesneša statusu un neatbilst nevainojamas reputācijas prasībām. Pārkāpums izdarīts ar tiešu nodomu. Disciplinārtiesā atstāja negrozītu lēmumu, ar kuru bija nolemts ierosināt tiesnesi atcelt no amata. Saeima atcēla tiesnesi no amata.

Ģenerālprokurora pavēle par disciplinārsoda piemērošanu bija lietā par prokurora tīšu likuma pārkāpumu, nepareizi kvalificējot izdarīto noziedzīgo nodarījumu kā mazāk smagu, lai gan tas bija acīmredzami smags noziedzīgs nodarījums (vienošanās process).

PERSONU IESNIEGUMI

Disciplinārtiesā saņem personu iesniegumus, kuros lūgts ierosināt disciplinārlietas pret tiesnešiem. 2019.gadā atbildēts uz pieciem iesniegumiem.

Iesniegumus atteikts pieņemt, atbildēs izskaidrojot Disciplinārtiesas kompetenci, disciplinārlietas ierosināšanas kārtību (šādas – trīs atbildes).

Vienā gadījumā atteikts pieņemt sūdzību un, ņemot vērā tajā norādītos apstākļus, sūdzība atbilstoši Trauksmes celšanas likuma 7.panta otrajai daļai pārsūtīta Iekšlietu ministrijai.

No Valsts policijas saņemts pārsūtīts personas iesniegums un lēmums, ar kuru atteikts uzsākt kriminālprocesu un norādīts, ka iesniegums nosūtāms Disciplinārtiesai pārbaudes veikšanai saistībā ar tiesas procesu pamatotību. Šajā gadījumā iesniegums atgriezts iesniedzējam, izskaidrojot disciplinārlietas ierosināšanas kārtību. Valsts policija informēta par Disciplinārtiesas kompetenci un to, ka lēmumā par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu kļūdaini norādīts, ka Disciplinārtiesai jāveic pārbaude saistībā ar tiesas procesu pamatotību.

DISCIPLINĀRTIESAS NOLĒMUMU KLASIFIKATORS

Disciplinārtiesā Augstākajā tiesā tika izveidota 2010.gadā. Deviņos gados uzkrāta pieredze un jau veidojas sava veida Disciplinārtiesas judikatūra. Sadarbībā ar Judikatūras un zinātniski analītisko nodaļu un Komunikācijas nodaļu sagatavots pārskats par Disciplinārtiesas darbu kopš tās izveidošanas – nolēmumu pārskats un klasifikators, norādīti atslēgvārdi, atziņas un piemērotās tiesību normas. Disciplinārtiesas nolēmumu klasifikators pievienots Augstākās tiesas mājaslapā un tiek aktualizēts pēc katra nolēmuma.

TIESLIETU PADOMES INFORMĀCIJA

TIESLIETU PADOME

VĒLAS SAGLABĀT VIENOTU KONKURSU UZ AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNEŠA AMATU

Kopumā atbalstot likumu grozījumus, kas nodrošinātu Satversmes tiesas neatkarību un nostiprinātu Satversmes tiesas tiesneša statusu, Tieslietu padome neatbalsta grozījumu likumā „Par tiesu varu”, kas paredz Satversmes tiesas tiesnešiem tiesības pretendēt uz Augstākās tiesas tiesneša amatu ārpus vispārējās atlases kārtības. Tieslietu padome uzskata, ka tas sašaurinātu Augstākās tiesas tiesnešu amata kandidātu loku un samazinātu Senāta departamentu tiesnešu kopsapulces kompetenci.

Šobrīd Satversmes tiesas, starptautiskas vai pārnacionālas tiesas bijušajiem tiesnešiem, pretendējot uz Augstākās tiesas tiesneša amatu, tāpat

kā citiem pretendentiem (rajona (pilsētas) tiesas vai apgabaltiesas tiesnesim, augstskolas tieslietu specialitātes akadēmiskajam personālam, zvērinātam advokātam vai prokuroram) jāpiedalās atklātā konkursā, taču nav jākārt kvalifikācijas eksāmens. Likuma grozījumi paredz, ka Satversmes tiesas, starptautiskas vai pārnacionālas tiesas tiesnesim būtu tiesības pretendēt uz Augstākās tiesas tiesneša vakanci pirms tiek rīkota kandidātu atlase atklātā konkursā. Tikai tad, ja šie kandidāti nav izteikuši vēlmi pretendēt vai nav saņēmuši pozitīvu Senāta departamenta tiesnešu kopsapulces atzinumu, notiktu atklāts konkurss uz tiesneša amatu.

ROSINA DOT IESPĒJU TIESNEŠIEM IZDIENAS PENSIJAI, JA DARBA STĀŽS 30 GADI

Tieslietu padome aicina Tieslietu ministriju virzīt grozījumus Tiesnešu izdienas pensiju likumā, lai dotu iespēju tiesnesim, kurš ir nostrādājis tiesneša vai tam pielīdzinātā amatā 30 gadus, doties pensijā neatkarīgi no vecuma. Pēdējiem 10 gadiem no šiem trīsdesmit jābūt nostrādātiem tiesneša amatā. Tieslietu padome uzskata, ka iespēja tiesnesim ar pietiekamu darba stāžu aiziet pensijā ātrāk, neatkarīgi no vecuma, sekmēs paaudžu nomaiņu tiesu sistēmā un esošajiem tiesnešiem nodrošinās lielākas sociālās garantijas.

Saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likumu izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša, prokurora un tiesībsarga amatā nostrādāto laiku, advokāta profesijā un augstskolas tieslietu specialitātes akadēmiskā personāla amatā nostrādāto laiku, kas nav mazāks par 10 gadiem. Šobrīd, lai saņemtu izdienas pensiju, kopējam darba stāžam jābūt 20 gadi, no kuriem pēdējie 10 gadi nostrādāti tiesneša amatā, kā arī ir sasniegts vecuma pensijas piešķiršanai noteiktais vecums.

ENCJ PROJEKTA DARBA GRUPĀ UN SEMINĀRĀ DISKUTĒ PAR TIESU NEATKARĪBU

Tieslietu padomes sekretariāta padomniece Dace Šulmane martā piedalījās Eiropas Tieslietu padomju asociācijas (ENCJ) projekta „Neatkarība un atbildīgums” darba grupas sanāksmē Parīzē. Projekta ietvaros 2020.–2021.gadā tiek organizētas vairākas dalībvalstu aptaujas par tieslietu sistēmām. Latvija sadarbībā ar ekspertiem ir aizpildījusi divas anketas. Vienu – par tiesnešu iecelšanas amatā garantijām, Tieslietu padomju funkcijām, tiesu administrēšanas funkcionālo sadalījumu. Otra anketa – par lietu izskatīšanas

procesuāliem jautājumiem (tiesas sēžu norise, tulku piesaiste utt). Projekta darba grupa salīdzināja un analizēja aptauju rezultātus, ko plānots prezentēt ENCJ Ģenerālajā Asamblejā jūnijā.

Savukārt decembrī Briselē notika ENCJ organizēts seminārs, kurā Eiropas Savienības Tiesas (EST) ģenerāladvokāts Giovanni Pitruzzella skaidroja spriedumu apvienotajā lietā C-585/18, C-624/18 un C-625/18. Lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu bija iesnieguši trīs Polijas tiesneši, uz kuriem attiecas jaunās

tiesu reformas nosacījumi par pensionēšanās vecuma samazinājumu. Seminārā tika uzsvērta efektīvas tiesību aizsardzības kā vērtības funkcionalitāte ES tiesībās. Ģenerāladvokāts norādīja, ka šo lietu kontekstā EST ir skaidri pārdusi, ka tiesu neatkarība ir ES vērtību kodolā, jo līdz šim jautājums ticis vairāk skatīts no nacionālā/ konstitucionālā aspekta. EST pārstāvis skaidroja sarežģītos politiskos apstākļus, kādos atrodas Polijas tiesu vara ES tiesību kontekstā. Diskusijās

paustas bažas, vai Polijas izpildvaras argumenti, ka citās demokrātiskās valstīs izpildvarai (ministram, prezidentam) ir teikšana pār tiesu varas amatpersonu izvēli un administratīvo vadību, nevar radīt turpmākus tiesiskuma apdraudējumus. Diskutēts par sarežģīti definējamo jēdzienu „sabiedrības uzticēšanās” tiesu varas kontekstā, jo populistiski noskaņota valsts vara „sabiedrībā” var ieklausīties fragmentāri, izvēloties tos segmentus, kuros tiek pausts atbalsts.

TIESLIETU PADOMES LĒMUMI TIESU SISTĒMAI KONCEPTUĀLOS JAUTĀJUMOS

15.04.2020. LĒMUMS NR.21

PAR SENATORU SKAITU AUGSTĀKĀS TIESAS DEPARTAMENTOS

Pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 48.panta pirmo daļu, Tieslietu padome nolēma:

- noteikt, ka Augstākās tiesas departamentos no 2020.gada 1.maija ir šāds senatoru skaits:
Administratīvo lietu departamentā – 11 senatori;
Civillietu departamentā – 15 senatori;
Krimināllietu departamentā – 9 senatori.

15.04.2020. LĒMUMS NR.20

PAR RAJONA (PILSĒTAS) TIESAS UN APGABALTIESAS TIESNEŠA AMATA KANDIDĀTU ATLASĒS KĀRTĪBU

Pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 54.¹ panta pirmo daļu, Tieslietu padome nolēma:

- apstiprināt Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlasē kārību saskaņā ar pielikumu

RAJONA (PILSĒTAS) TIESAS UN APGABALTIESAS TIESNEŠA AMATA KANDIDĀTU ATLASĒS KĀRTĪBA

Tiesneša amata kandidātu atlasē mērķis ir nodrošināt, ka par tiesnešiem kļūst augsti kvalificēti juristi ar nevainojamu reputāciju, ar atbilstošām profesionālām prasmēm un personiskām īpašībām, proti, personas, kas pārzina visu tiesību sistēmu kopumā, spēj padziļināti specializēties konkrētā tiesību nozarē, apzinās, ka tiesneša amats pildāms, respektējot cilvēka cieņu, ievērojot cilvēktiesības un stiprinot Latviju kā demokrātisku un tiesisku valsti, personas, kas spēj uzņemties atbildību un apzinās savas rīcības ietekmi uz tiesu varas autoritāti kopumā, kā arī rūpējas par nepārtrauktu izaugsmi, ievēro augstus ētikas standartus, apzinās, ka gan tiesneša profesionālā darbība, gan privātā dzīve var tikt vērtēta sabiedrībā, un veido priekšstatu par tiesu varu kopumā.

I. Vispārīgie jautājumi

1. Kārība nosaka rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu (turpmāk – tiesneša amata kandidāts) atlasē kārību (turpmāk – atlasē).

2. Atlasē notiek atklātā pretendenta uz tiesneša amata kandidāta statusu (turpmāk – pretendents) konkursā, izvērtējot tiesneša amatam nepieciešamās profesionālās,

personīgās un sociālās kompetences (1. pielikums). Konkurss tiek organizēts ne retāk kā reizi trijos gados, izņemot gadījumu, ja amatu kandidātu saraksta spēkā esamības termiņš tiek pagarināts saskaņā ar Tieslietu padomes lēmumu.

3. Atlasē organizēšanu un tiesneša amata kandidātu atlasē komisijas (turpmāk – Komisija) administratīvo darbu nodrošina Tiesu administrācija (turpmāk – Administrācija).

4. Komisijas sekretāra pienākumus pilda Administrācijas norīkota persona.

II. Atlasē izsludināšana un pieteikuma izskatīšanas kārtība

5. Atlasē Administrācija izsludina oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” un portālā www.tiesas.lv Sludinājumā norāda informāciju par tiesneša amata kandidātam izvirzītajām prasībām, pieteikšanās termiņu, kas nevar būt mazāk par divdesmit dienām, un iesniedzamo informāciju.

6. Piesakoties konkursā, Administrācijā jāiesniedz:

6.1. Pieteikuma vēstule, pamatojot atbilstību likumā „Par tiesu varu” noteiktajām prasībām tiesneša amata kandidātam un apliecinot, ka uz viņu nav attiecināmi likumā „Par tiesu varu” noteiktie ierobežojumi ieņemt tiesneša amatu;

6.2. Dzīves apraksts (atbilstoši *Europass CV* standartam). Dzīves aprakstā norādītā elektroniskā pasta adrese tiek izmantota Administrācijas rakstiskajai saziņai ar pretendentu;

6.3. Izglītību un darba stāžu juridiskajā specialitātē apliecinājoši dokumenti;

6.4. Atbildes uz šīs kārtības 29. punktā ietvertajiem jautājumiem.

7. Administrācija, lai Komisija varētu pārbaudīt, vai attiecībā uz pretendentu nepastāv likumā „Par tiesu varu” noteiktie ierobežojumi ieņemt tiesneša amatu, pieprasa informāciju par viņu no kompetentajām institūcijām. Nepieciešamības gadījumā Administrācija var lūgt pretendentam iesniegt papildu informāciju.

8. Kad nepieciešamā informācija no kompetentajām institūcijām saņemta, Administrācija to kopā ar pieteikuma vēstuli un tai pievienotajiem dokumentiem nodod Komisijai izvērtēšanai.

III. Atlasē komisija

9. Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlasē Tieslietu padome uz trim

gadiem izveido Komisiju, kuras sastāvā ir trīs senatori, trīs apgabaltiesu tiesneši un trīs rajona (pilsētu) tiesu tiesneši.

10. Komisijas priekšsēdētājs un viņa vietnieks ar balsu vairākumu tiek ievēlēti no locekļu vidus. Komisijas priekšsēdētāja prombūtnes laikā viņa pienākumus pilda Komisijas priekšsēdētāja vietnieks.

11. Komisija ir lemttiesīga, ja tās darbā piedalās Komisijas priekšsēdētājs vai viņa vietnieks un vismaz pieci komisijas locekļi.

12. Komisijas priekšsēdētājs ir atbildīgs par atlases procesa norises gaitu atbilstoši šīs kārtības prasībām.

13. Komisijas loceklis nepiedalās pretendenta vērtēšanā, ja attiecīgais pretendents ir Komisijas locekļa laulātais, Komisijas locekļa vai viņa laulātā radnieks taisnā līnijā visās pakāpēs, sānu līnijā līdz ceturtajai pakāpei vai svainībā līdz trešajai pakāpei, kā arī ir Komisijas locekļa vai viņa laulātā adoptētais vai adoptētais. Komisijas loceklis nepiedalās vērtēšanā arī tad, ja Komisijas loceklis ir personīgi vai mantiski tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti. Komisijas loceklis par interešu konflikta apstākļiem informē Komisiju, un Komisijas sekretārs to fiksē protokolā.

IV. Atlases vispārīgie nosacījumi

14. Atlase notiek piecās kārtās:

14.1. pirmā kārtā – pieteikuma izvērtēšana, pārbaudot formālos kritērijus: pretendenta atbilstību likumā „Par tiesu varu” noteiktajām prasībām tiesneša amata kandidātam un noteikto ierobežojumu ieņemt tiesneša amatu neesamību;

14.2. otrā kārtā – pretendenta pieteikumā iesniegto atbildi uz jautājumiem vērtēšana, pārliecinoties par pretendenta motivāciju un prasmi to pamatot;

14.3. trešā kārtā – profesionālo zināšanu pārbaudes tests (turpmāk – tests). Tests tiek kārtots datorizēti, tajā pārbauda pretendenta profesionālās zināšanas, kas nepieciešamas tiesneša amata pienākumu pildīšanai;

14.4. ceturrtā kārtā – rakstiska risinājuma sniegšana diviem juridiskās problēmas uzdevumiem (turpmāk – kāzuss) un sniegtā risinājuma mutiska aizstāvēšana Komisijai. Vērtē pretendenta spēju piemērot normatīvos aktus atbilstoši problēmsituācijai, prasmi argumentēt un prezentēt savu viedokli;

14.5. piektā kārtā – kompetenču intervija, kurā vērtē pretendenta personīgās un sociālās kompetences.

15. Šīs kārtības 14.punktā minēto uzdevumu saturs pirms atlases pārbaudījuma nav pieejams. Pēc atlases noslēgšanas uzdevumu saturs ir ierobežotas pieejamības informācija.

16. Komisijas sēdes ir slēgtas. Tiesības iepazīties ar informāciju, kas saistīta ar atlases procesu, pēc atlases procesa beigām piešķir Komisijas priekšsēdētājs ar rakstisku atļauju, ievērojot Informācijas atklātības likumā noteikto kārtību.

17. Ja tiesneša amata pretendents nokavē atlases sākumu, viņam ar Komisijas priekšsēdētāja atļauju ir tiesības piedalīties atlases pārbaudījumā, bet darba izpildes laiks netiek pagarināts.

18. Pirms katras atlases kārtas, izņemot pirmo un otro kārtu, Komisijas sekretārs sastāda pretendentu,

kas piedalās atlases pārbaudījumā, sarakstu un pārbauda viņu personas datus saskaņā ar uzrādīto personu apliecinošo dokumentu.

19. Atklājot atlasi, Komisijas priekšsēdētājs paziņo Komisijas sastāvu.

20. Atlases telpās drīkst atrasties pretendenti, Komisija un Komisijas sekretārs, piektajā kārtā arī speciālists, ko Tieslietu padome pieaicinājusi piedalīties kompetenču vērtēšanas procesā. Komisijas locekļi savstarpēji vienojas par Komisijas locekļu skaitu atlases trešās kārtas pārbaudījuma norises laikā, ceturrtās kārtas rakstiskajā daļā un piektās kārtas pārbaudījuma norises laikā.

21. Atlases kārtas pretendents kārtu patstāvīgi, netraucējot citus pretendētus. Trešajā kārtā pretendentam aizliegts izmantot saziņas līdzekļus un palīgmateriālus, atlases ceturrtajā kārtā – kāzusa risinājuma sagatavošanā – atļauts izmantot normatīvos aktus. Pretendents kāzusa risinājuma aizstāvēšanas laikā drīkst izmantot sagatavošanās laikā izdarītās piezīmes.

22. Ja pretendents atlases norises laikā izmanto saziņas līdzekļus, neatļauti izmanto palīgīdzekļus, traucē citus pretendētus vai nestrādā patstāvīgi, Komisijas priekšsēdētājs liedz viņam turpināt piedalīties atlasē, izraida no atlases pārbaudījuma norises telpas un protokolā tiek izdarīta atzīme par izraidīšanu.

23. Komisijas sekretārs protokolē atlases pārbaudījuma norises gaitu, katrai atlases kārtai sagatavojot atsevišķu protokolu. Protokolā norāda konkursa norises vietu, laiku, atlases kārtu, Komisijas sastāvu, pretendentu, kuri piedalās konkrētajā atlases kārtā, vārdus un uzvārdus, Komisijas apspriežu laiku un pieņemtos lēmumus, atlases kārtas rezultātus. Protokolam pievieno pretendenta atbildes uz otrās kārtas jautājumiem, kā arī aizpildītos trešās kārtas testa variantus un rakstītos kāzusu risinājumus reizē ar otrās, trešās, ceturrtās un piektās kārtas vērtējumu lapām. Katras atlases kārtas protokolu paraksta visi Komisijas locekļi, kas piedalījušies vērtēšanā, un Komisijas sekretārs.

24. Ja pretendents neievēro atlases kārtās noteikto laika ierobežojumu un turpina pildīt testu vai kāzusu pēc noteiktā laika beigām, aizpildīto testu vai kāzusu nevērtē. Komisijas sekretārs protokolā norāda, ka tests vai kāzuss aizpildīts pēc noteiktā laika.

25. Protokola oriģināleksemplāru un citus ar atlasīti saistītos materiālus Administrācija glabā trīs gadus no konkursa beigu dienas.

26. Atlases kārtas rezultāti tiek paziņoti individuāli, nosūtot tos uz pretendenta pieteikumā norādīto elektroniskā pasta adresi.

V. Atlases pirmā kārtā

27. Ja pretendents atbilst likumā „Par tiesu varu” noteiktajām prasībām un uz viņu nav attiecināmi likumā „Par tiesu varu” noteiktie ierobežojumi ieņemt tiesneša amatu, Komisija pretendentu informē, ka viņš tiek virzīts uz otro atlases kārtu, rakstveidā paziņojot par tās norises datumu.

28. Ja pretendents neatbilst likumā „Par tiesu varu” noteiktajām prasībām vai ja uz viņu ir attiecināmi likumā „Par tiesu varu” noteiktie ierobežojumi ieņemt tiesneša

amatu, Komisija rakstveidā informē pretendentu, ka viņš netiek virzīts uz otro kārtu. Atteikumu pieļaut atlasē pārbaudījumiem pretendents var pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

VI. Atlases otrā kārtā

29. Atlases otrajā kārtā Komisija, nepiedaloties pretendentam, vērtē pretendenta pieteikumā sniegtās izvērstās atbildes par:

29.1. iepriekšējo darba pieredzi un nozīmīgākajiem profesionālajiem sasniegumiem pēdējo trīs gadu laikā, kur pretendents raksturojis savu lomu to sasniegšanā un savus ieguvumus;

29.2. vienu svarīgu personīgu panākumu, kur raksturota situācija, sava loma un rīcība, rezultāti, sniegti secinājumi par iegūto pieredzi un tās tālāko izmantojumu;

29.3. situāciju darbā vai sociālajā dzīvē, kas risinājās ilgākā periodā, kurā bija iesaistītas arī citas personas un kurā nācās saskarties ar grūtībām, kā arī tās atrisināt, lai sasniegtu vēlamo rezultātu; pretendents raksturojis situāciju un grūtības, savu rīcību un secinājumus un iegūtās pieredzes tālāko pielietojumu;

29.4. savām īpašībām un prasmēm, kas liecina par piemērotību tiesneša amatam, kā arī mērķiem, kurus šajā amatā vēlas piepildīt;

29.5. savu redzējumu par tiesu sistēmas un tiesneša lomu valsts attīstībā.

30. Pretendenta atbildes katrs Komisijas loceklis novērtē punktus no 1 līdz 10 saskaņā ar šīs kārtības 2. pielikumu. Pretendents netiek virzīts tālāk, ja vidējais Komisijas locekļu piešķirto punktu skaits ir zemāks par 7 punktiem. Iegūto aritmētisko rezultātu noapaļo līdz diviem cipariem aiz komata (ja decimāldaļskaitļa trešais cipars aiz komata ir cipars „5” vai lielāks par „5”, otro ciparu aiz komata apaļo uz augšu). Ja pretendents atlasē otro kārtu nokārtojis sekmīgi, kopā ar otrās kārtas rezultātu tiek paziņots atlasē trešās kārtas laiks un vieta.

VII. Atlases trešā kārtā

31. Atlases trešā kārtā notiek testa formā, kurā tiek pārbaudītas pretendenta profesionālās zināšanas, tai skaitā izpratne par Satversmē ietvertajām konstitucionālajām vērtībām, aktuālajām atziņām, kas izriet no ES Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Satversmes tiesas un Augstākās tiesas judikatūras dažādās tiesību nozarēs, šo tiesu nolēmumu procesuālo un saturisko nozīmi tiesneša darbā (piemēram, prejudiciālā lēmuma lūgums, vērsšanās Satversmes tiesā), kā arī par procesuālo tiesību normām un juridisko metodi.

32. Testā ir 30 jautājumi ar atbilžu variantiem. Komisija pirms katras atlasē nodrošina vismaz divu testa variantu izstrādi atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai tiesas kompetencei, ņemot vērā šīs kārtības 31. punktā minēto.

33. Pretendents testu aizpilda datorizēti, ar datoriem aprīkotā atlasē pārbaudījuma norises telpā. Testa izpildei noteiktais laiks ir viena stunda.

34. Pretendents, kurš aizpildījis testu, atstāj atlasē pārbaudījuma norises telpu.

35. Trešās kārtas rezultāti tiek vērtēti pilnos punktus, par katru pilnīgi pareizu testa atbildi piešķirot vienu

punktu. Tiesneša amata pretendents trešo atlasē kārtu ir nokārtojis sekmīgi, ja testā ir ieguvis vismaz 21 punktu. Negatīva vērtējuma saņemšana atlasē trešajā kārtā liedz pretendentam tiesības piedalīties atlasē ceturtajā kārtā. Ja pretendents testu nokārtojis sekmīgi, kopā ar trešās kārtas rezultātu tiek paziņots atlasē ceturtais kārtas laiks un vieta.

VIII. Atlases ceturta kārtā

36. Atlases ceturtajai kārtai ir divas daļas:

36.1. rakstiskā daļa – divu kāzusu rakstiska risinājuma sagatavošana atbilstoši tiesas kompetencei;

36.2. mutiskā daļa – sagatavoto risinājumu prezentēšana.

37. Kāzusā tiek pārbaudītas pretendenta zināšanas atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai tiesas kompetencei, kā arī izpratne par Satversmē ietvertajām konstitucionālajām vērtībām, aktuālajām atziņām, kas izriet no ES Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Satversmes tiesas un Augstākās tiesas judikatūras dažādās tiesību nozarēs, šo tiesu nolēmumu procesuālo un saturisko nozīmi tiesneša darbā (piemēram, prejudiciālā lēmuma lūgums, vērsšanās Satversmes tiesā), kā arī par procesuālo tiesību normām un juridisko metodi.

38. Komisija pirms atlasē nodrošina vismaz triju kāzusu variantu izstrādi.

39. Pretendents izlozē kāzusu variantus. Pretendenta izlozētā kāzusa variantu numurus Komisijas sekretārs norāda protokolā. Atkārtota izloze nav atļauta.

40. Pretendentam divu kāzusu rakstiska risinājuma sagatavošanai ir paredzētas divas stundas. Pēc kāzusa risinājuma sagatavošanas pretendents to iesniedz Komisijas priekšsēdētājam un atstāj atlasē norises telpu.

41. Pēc rakstiskās daļas beigām Komisijas priekšsēdētājs aicina pretendentus atlasē norises telpā pa vienam alfabēta secībā pēc uzvārdiem uz mutisko daļu. Katra kāzusa risinājuma prezentēšanai ir paredzētas 10 minūtes.

42. Pēc pretendenta kāzusa prezentācijas Komisijas locekļi var uzdot papildjautājumus.

43. Pretendents, kas pabeidzis atlasē otrās kārtas mutisko daļu, atstāj atlasē norises telpu.

44. Katrs Komisijas loceklis atsevišķi izvērtē rakstveidā sagatavoto kāzusa risinājumu un risinājuma prezentāciju atbilstoši atlasē ceturtais kārtas vērtēšanas kritērijiem (3.pielikums). Vērtējumu ieraksta ceturtais kārtas vērtējumu lapā (4.pielikums), pievienojot īsu vērtējuma pamatojumu, un nosaka katra kāzusa kopējo vērtējumu, saskaitot par prezentāciju un rakstisko risinājumu iegūtos punktus.

45. Katra Komisijas locekļa ceturtais kārtas kopējo vērtējumu iegūst, saskaitot katra kāzusa kopējos vērtējumus un izdalot ar ciparu divi. Iegūto rezultātu nenoapaļo un ieraksta vērtējuma lapā (4.pielikums). Vērtējuma lapu paraksta Komisijas loceklis.

46. Komisijas sekretārs apkopo vērtējuma lapās ierakstītos rezultātus. Pretendenta ceturtais kārtas kopējo vērtējumu iegūst, summējot visu Komisijas locekļu dotos kopējos ceturtais kārtas vērtējumus un dalot ar Komisijas locekļu skaitu, kuri piedalījušies vērtēšanā. Iegūto aritmētisko rezultātu noapaļo līdz diviem cipariem aiz komata (ja decimāldaļskaitļa trešais cipars aiz komata ir cipars „5” vai lielāks par „5”, otro ciparu aiz komata apaļo

uz augšu). Ja iegūtais aritmētiskais rezultāts nesasniedz septiņus punktus, to neapaļo. Pretendenta ceturtās kārtas kopējo vidējo vērtējumu novērtējumu Komisijas sekretārs ieraksta protokolā.

47. Pretendents ceturto atlasē kārtu ir nokārtojis sekmīgi, ja vidējais šīs kārtas vērtējums ir vismaz 7 punkti. Negatīva vērtējuma saņemšana atlasē ceturtajā kārtā liedz pretendētājam tiesības piedalīties atlasē piektajā kārtā. Ja pretendents atlasē ceturto kārtu nokārtojis sekmīgi, kopā ar ceturtās kārtas rezultātu tiek paziņots atlasē piektās kārtas laiks un vieta.

IX. Atlasē piektā kārta

48. Pretendenta personīgās un sociālās kompetences saskaņā ar 5.pielikumu tiek vērtētas kompetenču intervijas formā, sarunā ar komisiju vai speciālistu, ko Tieslietu padome pieaicinājusi piedalīties kompetenču vērtēšanas procesā. Intervijā izmanto arī informāciju par pretendentu, kas iegūta atlasē iepriekšējās kārtās.

49. Kompetenču interviju neveic, ja tiesneša amata kandidāts, kurš ir iekļauts kādā no tiesnešu amata kandidātu sarakstiem, vēlas pretendēt uz tiesneša amata kandidātu statusu arī citā sarakstā.

50. Pretendenta, kuram nav jāpiedalās kompetenču intervijā, atlasē piektās kārtas protokolā un atlasē rezultātu lapā (6.pielikums) pie rezultātiem tiek ierakstīts iepriekš kompetenču intervijā iegūtais vērtējums.

51. Komisijas sekretārs apkopo vērtējuma lapās ierakstītos rezultātus. Pretendenta piektās kārtas kopējo vērtējumu iegūst, summējot visu Komisijas locekļu dotos kopējos piektās kārtas vērtējumus un dalot ar to Komisijas locekļu skaitu, kuri piedalījušies vērtēšanā. Iegūto aritmētisko rezultātu noapaļo līdz diviem cipariem aiz komata (ja decimāldaļskaitļa trešais cipars aiz komata ir cipars „5” vai lielāks par „5”, otro ciparu aiz komata apaļo uz augšu). Ja iegūtais aritmētiskais rezultāts nesasniedz septiņus punktus, to neapaļo. Pretendenta piektās kārtas kopējo vidējo vērtējumu Komisijas sekretārs ieraksta protokolā.

52. Pretendents piekto atlasē kārtu ir nokārtojis sekmīgi, ja ir ieguvis vismaz 7 punktus. Negatīva vērtējuma atlasē piektajā kārtā saņemšanas gadījumā pretendents netiek iekļauts tiesneša amata kandidātu sarakstā.

53. Piektās atlasē kārtas rezultātus Komisijas sekretārs ieraksta protokolā.

X. Atlasē kopējā rezultāta noteikšana un paziņošana

54. Atlasē kopējo rezultātu iegūst, summējot atlasē otrajā, trešajā, ceturtajā un piektajā kārtā iegūto pretendenta vērtējumu. Rezultātu ieraksta atlasē rezultātu lapā (6.pielikums), ko paraksta Komisijas priekšsēdētājs un Komisijas loceklis, kas piedalījušies vērtēšanā.

55. Pretendenta atlasē rezultātu, kā arī viņa kārtas numuru tiesneša amata kandidātu sarakstā tiesneša amata kandidātam paziņo ne vēlāk kā piektajā darba dienā pēc atlasē procesa noslēguma, nosūtot rakstisku paziņojumu uz tiesneša amata kandidāta pieteikumā norādīto elektroniskā pasta adresi.

56. Pretendents atteikumu iekļaut tiesneša amata kandidātu sarakstā var pārsūdzēt tiesā Administratīvā

procesa likumā noteiktajā kārtībā sakarā ar atlasē kārtu laikā pieļautajiem atlasē kārtības pārkāpumiem, kas varēja ietekmēt atlasē rezultātu kopumu.

XI. Tiesneša amata kandidātu saraksts

57. Pretendents, kurš sekmīgi nokārtojis atlasē pārbaudījumus, kļūst par tiesneša amata kandidātu un tiek iekļauts kādā no tiesneša amata kandidātu sarakstiem, ņemot vērā tiesas kompetenci un tiesu instanci. Kandidāts var vienlaikus atrasties dažādu specializāciju tiesneša amata kandidātu sarakstos. Vienas specializācijas ietvaros apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu sarakstā iekļauta persona pēc viņas vēlēšanās var tikt iekļauta arī rajona tiesas tiesneša amata kandidātu sarakstā. Sarakstā tiesneša amata kandidāts tiek iekļauts uz trijiem gadiem. Tiesnešu amata kandidātu saraksta spēkā esamības termiņu var pagarināt ar Tieslietu padomes lēmumu. Pēc saraksta spēkā esamības termiņa izbeigšanās personai ir tiesības atkārtoti pieteikties tiesneša amata kandidātu atlasē. Pirms termiņa notecējuma kandidāts tiek svītrots no saraksta pēc paša vēlēšanās vai arī, ja ir iestājies, kāds no apstākļiem, kas ir šķērslis personas pretendēšanai uz tiesneša amatu, par ko kandidātam ir pienākums paziņot Tieslietu padomei.

58. Kandidāti sarakstā tiek sarindoti atbilstoši tiesneša amata kandidātu atlasē iegūtajam rezultātam, sākot ar lielāko punktu skaitu.

59. Atklājoties tiesneša amata vakancei, vakantā tiesneša amata vieta tiek piedāvāta kandidātam, kuram attiecīgajā kandidātu sarakstā ir lielākais punktu skaits.

60. Ja tiesneša amata kandidāts piedāvājumu pieņem, tiesneša amata kandidāts tiek virzīts apstiprināšanai vai iecelšanai tiesneša amatā. Ja kandidāts, kurš sarakstā ieņem pirmo vietu, atsakās no vakantās tiesneša amata vietas, tā pati vakantā tiesneša amata vieta tiek piedāvāta sarakstā nākamajam kandidātam ar lielāko punktu skaitu.

61. Ja vienlaikus atklājas vairākas vakantās tiesneša amata vietas, kandidātam, kuram attiecīgajā kandidātu sarakstā ir lielākais punktu skaits, ir tiesības izvēlēties, kuru no piedāvātajām tiesnešu amata vakancēm pieņemt.

62. Ja, atklājoties vakantajai tiesneša amata vietai, kandidātu sarakstā atrodas vairāki kandidāti ar vienādu atlasē procesā iegūto rezultātu un tie visi izteikuši gatavību pieņemt vakanto tiesneša amata vietu, organizējamās kandidātu intervijas ar attiecīgās tiesas priekšsēdētāju. Lēmumu par piemērotākās kandidātūras virzīšanu iecelšanai amatā pieņem tās tiesas priekšsēdētājs, kurā ir vakantā tiesneša amata vieta. Lēmums nav pārsūdzams.

XII. Nobeiguma jautājumi

63. Kārtība stājas spēkā vienlaikus ar grozījumiem likuma „Par tiesu varu” 54.¹pantā, kas izslēdz stažēšanos un kvalifikācijas eksāmenu kā tiesneša amata kandidātu atlasē procesa daļu.

64. Tiesneša amata kandidātu atlasē konkursi, kas uzsākti līdz šīs kārtības spēkā stāšanās brīdim, tiek pabeigti saskaņā ar Tiesneša amata kandidātu atlasē, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtošanas kārtību, kas apstiprināta ar Tieslietu padomes 2018. gada 25. jūnija lēmumu Nr. 333.

1. PIELIKUMS

TIESNEŠA AMATAM NEPIECIEŠAMĀS PROFESIONĀLĀS, PERSONĪGĀS UN SOCIĀLĀS KOMPETENCES

1. Profesionālās kompetences

1.1. Atbilstoša profesionālā kvalifikācija un pieredze, kas ietver:

- zināšanas konkrētajā tiesību jomā, kā arī spēju tās piemērot praksē; prasmi izmantot juridisko metodi; prasmi apgūt jaunas tiesību jomas; prasmi uztvert faktus un atšķirt būtiskos no nebūtiskajiem; prasmi strukturēt darbu, izmantojot judikatūru un literatūru; analītisko domāšanu; labas analītiskās un konceptuālās domāšanas prasmes; izpratni par starpdisciplinārām sakarībām (piemēram, sociālām, saimnieciskām, tehniskām, politiskām); labas vispārīgās zināšanas un informētību par aktuālajiem politiskajiem jautājumiem; datorlietošanas prasmes vismaz pieredzējuša ikdienas lietotāja līmenī; nepieciešamo darba un dzīves pieredzi; pārliecību par nepieciešamību izglītoties profesionālā un vispārīgā jomā; prasmi veikt pašvadītu mācīšanos.

1.2. Amata izpratne, kas ietver:

- spēju būt objektīvam, neraugoties uz konkrēto cilvēku; spēju distancēties, būt atturīgam (izdarīt objektīvus secinājumus); spēju apzināties un pārbaudīt savu aizspriedumu iespējamību; spēju izvairīties no ietekmes un ietekmes iespējām; izpratni par privāto darījumu ietekmi uz amatu; pilsonisku drosmi; spēju apzināties iekšējo un ārējo neatkarību; gatavību piedalīties pašpārvaldes institūciju darbā.

1.3. Argumentācijas un pārliecināšanas spējas:

- prot skaidri un saprotami formulēt viedokli; prot saprotami izskaidrot arī sarežģītus jautājumus; prot argumentēt loģiski un metodiski pareizi; prot pamatot viedokli detalizēti, individuāli un konkrēti; prot izvairīties no pārmērīgi zinātniskiem pārsātinājumiem; prot precīzi subsumēt; ir atvērts citādiem atšķirīgiem viedokļiem un spēj veidot konstruktīvu diskusiju.

1.4. Lietas sagatavošanas izskatīšanai un tiesas procesa vadīšanas prasmes:

- rūpīgi sagatavoja lietas izskatīšanai; pārzina lietas materiālus; prot strukturēt lietas izskatīšanas procesu; labas reakcijas spējas; prasme skaidri noteikt robežas; prasme radīt konstruktīvu un uzticamu atmosfēru; prasme runāt droši un laipni; prasme novērst nepamatotus aizskārumus; prasme atpazīt situācijas, kurās iespējams izlīgums, un veicināt to; prasme kontrolēt un vadīt situāciju.

1.5. Izglītošanas kompetence/prasme:

- gatavība uzņemt un iesaistīt darbā praktikantus; gatavība iesaistīties lekciju, semināru sagatavošanā, vadīšanā.

2. Personīgās kompetences

2.1. Vispārīgās personības iezīmes:

- piemīt vispusīgas intereses (arī ārpus sava amata); pamana citu panākumus; piemīt dabiska autoritāte; pārliecinoša izturēšanās, labas manieres; izvirza sev augstas prasības; apzinās savas emocijas un spēj tās vadīt; ir apdomīgs un saglabā mieru; kontrolē savu izturēšanos pat kritiskās situācijās; spēj pašreflektēt; analizē savas stiprās un vājās puses un strādā pie personības pilnveides.

2.2. Pienākumu un atbildības apziņa:

- apzinās savu atbildību sabiedrības priekšā un apzinās, ka ir paraugs sabiedrībai; uzņemas atbildību; spēj izvērtēt savu pieņemto lēmumu sekas; darbu veic rūpīgi; ir atvērts komunikācijai kompetences ietvaros; efektīvi izmanto savā rīcībā esošos resursus; apzinās sevi kā daļu no tiesu varas un tiesu varai piederīgo personu loka.

2.3. Gatavība darbam un slodzes panesamība:

- Piemīt lielas darbības spējas un augsta slodzes noturība, tajā skaitā psihoemocionālas slodzes noturība, apzinās savas robežas; gatavs uzņemties papildu pienākumus; arī stresa apstākļos strādā ātri un koncentrēti; nezaudē kvalitāti, darot vairākus darbus; iztur spiedienu un saglabā mieru; uzņemas iniciatīvu; ir gatavs palīdzēt.

2.4. Pašorganizēšanās un organizēšanas prasmes:

- plāno savu darbu un laiku, nosaka prioritātes; darbojas patstāvīgi un mērķtiecīgi; efektīvi plāno sava darba procesu un optimizē to; īsteno darba plānu soli pa solim; spēj motivēt sevi un citus; prot deleģēt; seko līdzi darba procesam; plānojot termiņus, ņem vērā iesaistīto intereses.

2.5. Apņēmība un gatavība pieņemt lēmumus:

- piešķir samērīgu tiesisko aizsardzību; izprot lēmuma pieņemšanas gatavību un veicina to; ja nepieciešams, spēj pieņemt ātru lēmumu; uzņemas atbildību par pieņemtajiem lēmumiem; nevairās no nepieciešamām diskusijām.

2.6. Gatavība inovācijām un elastība:

- ir atvērts jaunām darba metodēm un modernizācijai; apgūst jaunu pieredzi un attīsta jaunas idejas un risinājumus; reaģē uz situācijas pārmaiņām un spēj tām pielāgoties.

3. Sociālās kompetences

3.1. Spēja strādāt komandā:

- nodod tālāk informāciju, pieredzi, zināšanas un risinājumus; veicina un stiprina komandas sajūtu; iekļaujas komandā un atbalsta pārējos komandas dalībniekus; spēj strādāt pie kopīgiem risinājumiem.

3.2. Komunikācijas spējas:

- ir atvērts lietišķai komunikācijai; veido un spēj uzturēt lietišķus kontaktus; aktīvi klausās un ļauj paust viedokli; izsakās skaidri un saprotami; argumentē objektīvi un balstās uz faktiem; lēmumus pieņem atklāti; precīzi spēj identificēt problēmas un piedāvāt tām risinājumu; veicina pieredzes apmaiņu.

3.3. Konflikta risināšanas spējas:

- atšķirīgu viedokli pauž un kritizē konstruktīvi; noskaidro konflikta cēloņus; apdomā citu argumentus un ir gatavs kompromisiem; veicina izpratni un izlīgumu; izturas godīgi un koleģiāli

un pieprasa to arī no citiem; neizvairās no nepieciešamiem lēmumiem; ieņem skaidru pozīciju.

3.4. Orientācija uz pakalpojumu:

- ir draudzīgs un laipns; ievēro norunas; velta laiku sarunas partnerim; spēj būt empātisks; apzinās savas personības stiprās un vājās puses; spēj saglabāt mieru un līdzsvaru stresa situācijās,

kā arī radīt mierīgu atmosfēru; ir iecietīgs un pacietīgs.

3.5. Komandas vadīšanas kompetence:

- aicina iesaistīties; prot sniegt atgriezenisko saiti par darba rezultātiem; deleģē un dod skaidrus uzdevumus; rada pozitīvu darba klimatu; ņem vērā darbinieku intereses.

2. PIELIKUMS

TIESNEŠA AMATA KANDIDĀTU ATLASĒS OTRĀS KĀRTAS VĒRTĒJUMA LAPA

Komisijas loceklis		
	(vārds, uzvārds)	
Tiesneša amata pretendents		
	(vārds, uzvārds)	
Skaidrojums, novērtējuma kritēriji	Vērtējums desmit punktu sistēmā (1-10)	
Pretendentam ir pietiekamas datorprasmes darbā ar teksta sagatavošanu un noformēšanu		
Pretendents pārzina latviešu valodas gramatiku un nepieļauj stila kļūdas		
Teksts ir labi strukturēts un viegli uztverams		
Ir sniegtas atbildes uz jautājumiem pēc būtības		
Pretendents demonstrē izpratni par tiesneša darbu un amatam atbilstošas kompetences		
Kopējais vērtējums:		

Komisijas locekļa paraksts _____

3. PIELIKUMS

TIESNEŠA AMATA KANDIDĀTU ATLASĒS CETURTĀS KĀRTAS VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

1. RAKSTISKĀS DAĻAS VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

Vērtējums piecu punktu sistēmā	Skaidrojums, novērtējuma kritēriji
5 punkti	Pilnīga izpratne par normatīvo aktu pielietojumu. Ļoti labas argumentācijas prasmes, sniegts izsmeljošs problēmjautājuma risinājums. Risinājums ir precīzs un loģiski strukturēts.
4 punkti	Labā izpratne par normatīvo aktu pielietojumu, labas argumentācijas prasmes, taču konstatējami atsevišķi mazāksvarīgi trūkumi problēmjautājuma risinājumā. Risinājums ir pietiekami strukturēts. Vietām vērojama neliela liekvārdība.
3 punkti	Ir izpratne par normatīvo aktu pielietojumu, ir novērojamas argumentācijas prasmes, taču pietrūkst padziļināts problēmjautājuma risinājums. Vērojama izteikta liekvārdība, risinājums nav strukturēts.
2 punkti	Vāja izpratne par normatīvo aktu pielietojumu. Vājas argumentācijas prasmes. Vāja izpratne par problēmjautājumu. Viedokļa izklāsts ir haotisks. Vērojama liekvārdība.
1 punkts	Nav izpratnes par normatīvo aktu pielietojumu. Nav izpratnes par problēmjautājumu. Secinājumi nav veikti. Viedokļa izklāsts ir haotisks. Vērojama liekvārdība.

2. MUTISKĀS DAĻAS VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

Vērtējums piecu punktu sistēmā	Skaidrojums, novērtējuma kritēriji
5 punkti	Ļoti labas prezentācijas prasmes. Loģiski formulēts, skaidrs, pamatots un prasmīgi argumentēts viedoklis. Atbildot uz jautājumiem, aizstāv savu viedokli, sniedzot pietiekamu pamatojumu un argumentāciju.
4 punkti	Labas prezentācijas prasmes, taču vispārīgs un formāls viedokļa pamatojums un argumentācija. Atbildot uz jautājumiem, mēģina pārliecināt par sava viedokļa pareizību, taču reizēm nesniedz pietiekamu pamatojumu un argumentāciju.
3 punkti	Prezentācijā nolasa iepriekš sagatavotu tekstu. Vājš viedokļa pamatojums un argumentācija. Atbildot uz jautājumiem, nemēģina pārliecināt par sava viedokļa pareizību. Neprecīza jēdzienu un faktu izmantošana.
2 punkti	Vājas prezentācijas prasmes. Spēcīgs satraukums traucē skaidri un loģiski formulēt savu viedokli. Runā haotiski.
1 punkts	Nepiemīt prasmes prezentēt savu viedokli. Spēcīgi izteikts satraukums. Zaudē paškontroli.

4. PIELIKUMS

TIESNEŠA AMATA KANDIDĀTU ATLASĒS
CETURTĀS KĀRTAS VĒRTĒJUMA LAPA

Komisijas loceklis				
		(vārds, uzvārds)		
Tiesneša amata pretendents				
		(vārds, uzvārds)		
Kāzusa biļetes Nr.	Rakstiskā risinājuma vērtējums (1-5)	Prezentācijas vērtējums (1-5)	Kāzusa kopējais vērtējums (1-10)	Piezīmes
a	b	(a+b)		
Ceturtās kārtas kopējais vērtējums: (1-10)				

Komisijas locekļa paraksts _____

5. PIELIKUMS

TIESNEŠA AMATA KANDIDĀTU ATLASĒS
PIEKTĀS KĀRTAS VĒRTĒJUMA LAPA

Komisijas loceklis vai persona, kas pieaicināta veikt kompetenču interviju	
	(vārds, uzvārds)
Tiesneša amata pretendents	
	(vārds, uzvārds)
Skaidrojums, novērtējuma kritēriji	Vērtējums desmit punktu sistēmā (1-10)
Vērtības un ētiskums Misijas un vērtību apzināšanās, pieņemšana un atbalstīšana. Izpratne par organizācijas kultūras un vērtību lomu valsts tiesību sistēmā. Spēja ievērot ētikas principus, pildot savus darba pienākumus un sadarbojoties ar klientiem un sadarbības partneriem.	

Analītiskā un konceptuālā domāšana Problēmas un situācijas izpratne, sadalot to daļās un saskatot cēloņu un sekas sakarības, kā arī spēja izdarīt atbilstošus secinājumus. Spēja sistematizēt, prasme izvēlēties prioritātes un sastādīt plānu. Spēja saskatīt sakarības starp situācijām un procesiem, kuri nav acīmredzami saistīti. Prasme identificēt būtiskākos jautājumus un pamatcēloņus sarežģītās situācijās. Spēja domāt vispārīgākos un radoši.	
Gatavība mācīties/ Orientācija uz attīstību Apzināti analizē personīgās stiprās un vājās puses, lai noteiktu attīstības vajadzības un uzlabotu personīgo un iestādes sniegumu. Īsteno attīstības vajadzības, pamatojoties ne tikai uz darba devēja iniciatīvu, bet arī pašmācības ceļā.	
Spēja pieņemt lēmumus un uzņemties atbildību Spēja pieņemt lēmumus, izvērtējot informāciju un izmantojot dažādas pieejas.	
Komunikācija, spēja sadarboties Spēja uzklaut citus un veidot efektīvu komunikāciju. Spēja kontaktēties un sadarboties ar citiem, izmantojot piemērotu komunikācijas veidu un kanālu. Spēja uztvert un nodot informāciju. Vēlme un spēja sadarboties ar kolēģiem, lai veicinātu komandas mērķu sasniegšanu. Spēja uzturēt labas attiecības ar komandas biedriem, apmainīties ar nozīmīgu informāciju, veidot kopīgas komandas izjūtu.	
Plānošana, organizēšana un elastība Prasme noteikt prioritātes, plānot, organizēt un kontrolēt savu un citu darbu īsā un ilgstošā laika termiņā, nodrošinot efektīvu laika un resursu izmantošanu. Ātri un efektīvi pielāgojas (maina plānus un prioritātes) apstākļu, darba prasību, situāciju vai vajadzību izmaiņām.	
Kopējais piektās kārtas vērtējums:	

Komisijas locekļa vai personas, kas pieaicināta veikt kompetenču interviju, paraksts _____

6. PIELIKUMS

TIESNEŠA AMATA KANDIDĀTU ATLASĒS REZULTĀTU LAPA

Nr. p. k.	Pretendenta vārds, uzvārds	Atlases otrās kārtas vērtējums (punktu skaits)	Atlases trešās kārtas vērtējums (punktu skaits)	Atlases ceturtās kārtas vērtējums (punktu skaits)	Atlases piektās kārtas vērtējums (punktu skaits)	Atlases kopējais vērtējums (punktu skaits)
--------------	-------------------------------	---	--	--	---	--

Komisijas priekšsēdētājs: _____
(vārds, uzvārds, paraksts)
Komisijas locekļi:

(vārds, uzvārds, paraksts)

(vārds, uzvārds, paraksts)

(vārds, uzvārds, paraksts)

30.03.2020. LĒMUMS NR.16

PAR KONKURSU UZ ĢENERĀLPROKURORA AMATU

Pamatojoties uz Prokuratūras likuma 38.panta otro un ceturto daļu, Tieslietu padome nolēma:

1. apstiprināt Ģenerālprokurora amata kandidātu konkursu, vērtēšanas kritēriju un kārtības nolikumu saskaņā ar pielikumu;
2. izsludināt atklātu konkursu uz ģenerālprokurora amatu.

ĢENERĀLPROKURORA AMATA KANDIDĀTU KONKURSA, VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJU UN KĀRTĪBAS NOLIKUMS

I. Vispārīgie jautājumi

1. Nolikums nosaka ģenerālprokurora amata kandidātu konkursa kārtību, kā arī vērtēšanas kritērijus.
2. Ģenerālprokurora amata kandidātu konkursa organizēšanu un atlasu nodrošina Tieslietu padomes sekretariāts (turpmāk – sekretariāts).
3. Informācijas statuss par pretendentiem tiek noteikts saskaņā ar Informācijas atklātības likumu. Tiesības iepazīties ar informāciju par pretendentu novērtēšanas procesu pēc lēmuma pieņemšanas par kandidāta iecelšanu amatā piešķir Tieslietu padomes priekšsēdētājs ar rakstisku atļauju, ievērojot Informācijas atklātības likumā noteikto kārtību.

II. Pieteikumu iesniegšana

4. Konkursu uz vakantu ģenerālprokurora amatu izsludina oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” un Augstākās tiesas mājaslapā (tīmekļa vietnē www.at.gov.lv, sadaļā „Tieslietu padome”), norādot ģenerālprokurora amata kandidātam izvirzītās prasības, iesniedzamos dokumentus, pieteikšanās termiņu un vietu. Pieteikumu iesniegšanas termiņš – 15 darbdienas.
5. Konkursu izsludina ne vēlāk kā 6 mēnešus pirms ģenerālprokurora pilnvaru termiņa beigām vai ja attiecīgā amata vieta kļuvusi vakanta pirms ģenerālprokurora pilnvaru termiņa beigām, – 5 darbdienas laikā no dienas, kad attiecīgā amata vieta kļuvusi vakanta.
6. Pretendentam jāiesniedz šādi dokumenti:
 - 6.1. motivēta pieteikuma vēstule, apliecinot atbilstību Prokuratūras likumā ietvertajām prasībām;
 - 6.2. prokuratūras darbības attīstības koncepcija (turpmāk – attīstības koncepcija), kurā pretendents izklāsta savu viedokli par prokuratūras turpmāko darbību un attīstību, stratēģiskiem mērķiem, Latvijas Republikas Prokuratūras starptautisko integrāciju un sadarbību. Ja pretendents piesakās uz atkārtotu termiņu šajā amatā, koncepcijā iekļaujams iepriekšējā pilnvaru termiņā paveiktā izvērtējums;
 - 6.3. dzīves gājuma apraksts (Europass CV standarta forma);
 - 6.4. izglītību un darba pieredzi juridiskajā specialitātē apliecinājoši dokumenti;
 - 6.5. pretendenta pašrocīgi aizpildīta aptaujas lapa saskaņā ar Ministru kabineta 2004. gada 6. janvāra

noteikumu Nr. 21 „Valsts noslēpuma, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificētās informācijas aizsardzības noteikumi” 2. pielikumu. Aptaujas lapu ievieto slēgtā aploksnē un iesniedz personīgi, uz aplokšnes norādot „Aptaujas lapa”.

7. Pieteikums un dokumenti nosūtāmi vai iesniedzami personīgi Tieslietu padomes sekretariātam.

III. Vērtēšanas kritēriji

8. Pēc pieteikuma saņemšanas sekretariāts pārbauda katra pretendenta atbilstību Prokuratūras likuma 36. pantā izvirzītajām prasībām.
9. Par katru pretendentu, kurš atbilst Prokuratūras likuma 36. pantā izvirzītajām prasībām, Satversmes aizsardzības birojam tiek pieprasīts atzinums par atbilstību likumā „Par valsts noslēpumu” noteiktajām prasībām speciālās atļaujas saņemšanai pieejai valsts noslēpumam (turpmāk – atzinums).
10. Pretendenti, kuri neatbilst Prokuratūras likuma 36. pantā izvirzītajām prasībām vai kuri nav saņēmuši pozitīvu atzinumu, turpmāk konkursā nepiedalās.
11. Pretendentu, kas saņēmuši pozitīvu atzinumu, iesniegtās attīstības koncepcijas tiek publicētas portālā „Latvijas Vēstnesis” un Augstākās tiesas mājaslapā (tīmekļa vietnē www.at.gov.lv, sadaļā „Tieslietu padome”), un viņi tiek aicināti uz Tieslietu padomes sēdi.
12. Pretendentu uzklauššana notiek atklāti. Apspriede un balsojums notiek slēgti.
13. Vērtējot pretendenta piemērotību amatam, Tieslietu padome ņem vērā:
 - 13.1. darba pieredzi un izglītību;
 - 13.2. darba organizācijas un vadības prasmes;
 - 13.3. viedokli par prokuratūras turpmāko darbību un attīstību, stratēģiskiem mērķiem, Latvijas Republikas Prokuratūras starptautisko integrāciju un sadarbību;
 - 13.4. reputāciju;
 - 13.5. darbību zinātniskajā vai akadēmiskajā jomā;
 - 13.6. svešvalodu (angļu, franču vai vācu valodas) prasmes;
 - 13.7. aktivitātes profesionālās kvalifikācijas celšanai;
 - 13.8. citas aktivitātes (semināru vadīšana, publikācijas, dalība normatīvo aktu izstrādes darba grupās u.c.).

IV. Lēmuma pieņemšana

14. Lēmumu par piemērotāko kandidātu Tieslietu padome pieņem, balsojot par katru pretendentu atsevišķi. Ģenerālprokurora amatam tiek virzīts kandidāts, par kuru nobalsojusi vairāk kā puse no likumā noteiktā Tieslietu padomes locekļu kopskaita (8 balsis).
15. Tieslietu padome izsludina jaunu konkursu uz ģenerālprokurora amatu, ja:
 - 15.9. neviens no pretendentiem nav saņēmis pozitīvu Satversmes aizsardzības biroja atzinumu;
 - 15.10. Tieslietu padome nevienu no pretendentiem nav atzinusi par piemērotu ģenerālprokurora amatam;
 - 15.11. Saeima noraidījusi Tieslietu padomes virzīto kandidātu.

10.02.2020. LĒMUMS NR.11 PAR TIESVEDĪBU ILGUMA IZVĒRTĒŠANU

Nolūkā izvērtēt ilgo tiesvedību cēloņus un to novēršanas iespējas, Tieslietu padome nolēma:

aicināt Augstāko tiesu, Judikatūras un zinātniski analītiskajai nodaļai piesaistot tieslietu jomas ekspertus, izveidot darba grupu ar uzdevumu:

- analizēt ilgo tiesvedību cēloņus civillietās, krimināllietās un administratīvajās lietās;
- identificēt tiesvedību ilgumu ietekmējošos faktorus saistībā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos pret Latviju izteiktajām atziņām un tās judikatūrā noteiktajiem kritērijiem;
- izstrādāt priekšlikumus ilgo tiesvedību cēloņu novēršanai;
- par darba rezultātiem sniegt ziņojumu Tieslietu padomei līdz 2020.gada 1.oktobrim.

10.02.2020. LĒMUMS NR.4 PAR MAKSĀTNESPĒJAS ADMINISTRATORU EKSAMINĀCIJAS KOMISIJAS LOCEKLI

Pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ panta desmito daļu un Maksātnespējas likuma 16.¹ panta pirmo daļu, Tieslietu padome nolēma:

- darbam maksātnespējas administratoru eksaminācijas komisijā izvirzīt Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnesi Uldi Apsīti.

2019.GADĀ TIESU VADĪBAS AMATOS TIESLIETU PADOME IECĒLUSI

Tieslietu padome 2019.gadā tiesas priekšsēdētāja amatā iecēlusi trīs tiesnešus, tiesas priekšsēdētāja vietnieka amatā 11 tiesnešus, tiesu nama priekšsēdētāja amatā vienu tiesnesi.

TIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJI

- Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja Daiga Vilsone (01.07.2019.)
- Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja Sandra Strence (01.07.2019.)
- Rēzeknes tiesas priekšsēdētājs Pēteris Novičenoks (01.07.2019.)

TIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJA VIETNIEKI

- Administratīvās apgabaltiesas priekšsēdētāja vietniece Sanita Kanenberga (05.07.2019.)
- Kurzemes rajona tiesas priekšsēdētāja vietniece Elga Guitāne (05.07.2019.)
- Zemgales rajona tiesas priekšsēdētāja vietniece Iveta Salaka (21.10.2019.)
- Zemgales rajona tiesas priekšsēdētāja vietniece Gita Zenfa (13.06.2019.)

- Vidzemes rajona tiesas priekšsēdētāja vietniece Inese Kiršteine (19.06.2019.)
- Rīgas rajona tiesas priekšsēdētāja vietniece Ināra Zariņa (05.07.2019.)
- Rēzeknes tiesas priekšsēdētāja vietnieks Gunārs Siliņš (13.06.2019.)
- Daugavpils tiesas priekšsēdētāja vietnieks Juris Taukuls (05.07.2019.)
- Daugavpils tiesas priekšsēdētāja vietnieks Ģirts Aizsils (19.06.2019.)
- Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja vietniece Žanna Zujeva (05.07.2019.)
- Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas priekšsēdētāja vietniece Gunta Sokolova (21.10.2019.)

TIESU NAMU PRIEKŠSĒDĒTĀJI

- Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu nama priekšsēdētāja Kristīne Brokāne (05.07.2019.)

TIESNEŠU KONFERENCES LĒMUMS

PAR TIESNEŠU KVALIFIKĀCIJAS KOLĒĢIJAS LOCEKĻA IEVĒLĒŠANU

Par Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas locekli no rajona (pilsētu) tiesu tiesnešu vidus Tiesnešu e-konferencē 2020.gada 7.aprīlī ievēlēja Inga ZĀLĪTE, Zemgales rajona tiesas (Aizkrauklē) tiesnese.

TIESNEŠU PAŠPĀRVALDE

TIESNEŠU PAŠPĀRVALDES INSTITŪCIJĀM JAUNI PRIEKŠSĒDĒTĀJI

2019.gada novembrī ievēlēja jauna Tiesnešu disciplinārkolēģija, par kuras priekšsēdētāju disciplinārkolēģija ievēlēja Augstākās tiesas Civillietu departamenta senatoru Valeriju MAKSIMOVU.

Sakarā ar to, ka bijusī Tiesnešu ētikas komisijas priekšsēdētāja Alla Šilova ievēlēja Tiesnešu disciplinārkolēģijā, Ētikas komisija novembrī ievēlēja jaunu komisijas priekšsēdētāju – Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta senatori Dzintru AMERIKU.

TIESNEŠU KVALIFIKĀCIJAS KOLĒGIJA GŪST PIEREDZI PORTUGĀLĒ

Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas priekšsēdētājs Māris Vigants, locekļi Silva Reinholde, Marianna Terjuhana, Ināra Zariņa, Kristīne Zdanovska, Rudīte Vīduša un Tieslietu padomes sekretariāta konsultante Irīna Čaša decembrī pieredzes apmaiņas vizītē Portugālē apmeklēja Juridisko profesiju (tiesnešu un prokuroru) apmācības centru un Augstāko Tieslietu padomi. Tiekoties ar šo institūciju vadošajām amatpersonām, gūta informācija par Portugāles pieredzi tiesnešu amata kandidātu atlasē, eksāmeniem, par jauno tiesnešu apmācību, tiesnešu tālākizglītības sistēmu, tiesnešu karjeras virzību un tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanu.

Portugālē tiesnešu profesionālā darbība reizi četros gados tiek vērtēta tikai pirmās instances tiesnešiem, apelācijas instances tiesnešiem – izņēmuma gadījumos, bet Augstākās tiesas tiesnešu profesionālās darbības novērtēšana netiek veikta.

Profesionālās darbības pamatvērtējums ir pozitīvs vai negatīvs, taču pozitīvā vērtējuma skalā ir četri vērtējumi – izcili, teicami, labi un apmierinoši. Lai veidotu tiesneša karjeru un pretendētu uz Augstākās tiesas vai apelācijas instances tiesneša amatu, kandidātam iepriekšējās divās novērtēšanās ir jāsaņem pozitīvs vērtējums izcili vai teicami līmenī.

Ja saņemts pozitīvs vērtējums apmierinoši, tiek doti ieteikumi profesionālās darbības pilnveidei. Ja saņemts negatīvs vērtējums, tiesnesim amats jāatstāj, netiek dots laiks darbības uzlabošanai.

Novērtēšanas procesā iesaistīti 20 inspektori, kas ir apelācijas instances tiesneši, ko uz četriem gadiem inspektoru amatā iecēlusi Augstākā Tieslietu padome un kuri šajā laikā nepilda tiesneša amata pienākumus.

Inspektors izvērtē ziņas par tiesneša darbu, statistiku, nolēmumu stabilitāti, darba organizēšanas prasēm, citu tiesas priekšsēdētāja informāciju, kā arī, apataujājot advokātus un prokurorus, iegūst informāciju par tiesneša izturēšanos tiesu procesos. Visu iegūto informāciju inspektors apkopo atzinumā, ko uzrāda pašam tiesnesim. Pēc tam novērtēšanas dokumenti tiek iesniegti Augstākās Tieslietu padomes komisijai, kura sniedz attiecīgu vērtējumu tiesneša profesionālajai darbībai. Tiesnesis tiesīgs komisijas vērtējumu (gan negatīvu, gan pozitīvu) pārsūdzēt Augstākajā Tieslietu padomē, pēc tam arī Augstākajā tiesā.

Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas locekļi atzīst, ka Portugāles pieredze varētu būt noderīga Latvijā, izstrādājot jaunus tiesneša amata kandidātu atlases kritērijus, kā arī kvalifikācijas eksāmena saturu un norisi.

TIESLIETU PADOMES DARBĪBA PIRMAJĀ DESMITGADĒ (2010-2020)

Apkopojusi dr.iur. Dace ŠULMANE, Tieslietu padomes sekretariāta padomniece

Tieslietu padome (turpmāk arī TP) Latvijā pastāv desmit gadus. Tā tika izveidota ar 2010.gada 3.jūnija likumu „Grozījumi likumā „Par tiesu varu””. Tieslietu padomes darbības galvenie tiesiskie aspekti iekļauti likuma „Par tiesu varu” 13.¹ nodaļā. Likuma 89.¹ pants noteic, ka „Tieslietu padome ir koleģiāla institūcija, kas piedalās tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē, kā arī tiesu sistēmas darba organizācijas pilnveidošanā”. Tieslietu padomes priekšsēdētājs kopš tās izveides saskaņā ar likumu „Par tiesu varu” ir Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs.

Pārskats veidots, secīgi un tematiski¹ raksturojot Tieslietu padomes darbības dažādību un iesaisti tiesu varas neatkarības stiprināšanā laikā no tās izveides līdz 2020.gadam. Tajā redzams, ka daļa konceptuālu jautājumu dienaskārtībā nonāk vairākas reizes, risinājumus meklējot daudzu gadu garumā. Pārskatā izmantota informācija no Tieslietu padomes sagatavotajām ziņām medijiem², kas pieejamas Tieslietu padomes sadaļā Augstākās tiesas mājaslapā. Izmantoti citāti no Tieslietu padomes lēmumiem, kā arī intervijām un amatpersonu uzrunām, kas publicētas Augstākās Tiesas Biļetenā un žurnālā „Jurista Vārds”.

TIESLIETU PADOMES IZVEIDOŠANA UN DARBĪBAS UZSĀKŠANA (2010-2013)

Tieslietu padomes izveide tika paredzēta jau 2002.gadā sagatavotajā koncepcijā³. Pēc vairākkārtējiem šī jautājuma aktualizēšanas posmiem ideja par Tieslietu padomes izveidi ieguva praktiskas aprises **2010.gadā**. Kā žurnālā „Jurista Vārds” uzsvēra bijusī tieslietu ministre Ingrīda Labucka, sākotnējā koncepcija „paredzēja daudz plašākas TP funkcijas, tostarp pilnībā pārstāvēt tiesu varu budžeta izstrādāšanas un izpildes procesā, sniegt atzinumus normatīvo aktu projektiem, kas skar tiesu sistēmu, iesniegt priekšlikumu Saeimai par ģenerālprokurora iecelšanu amatā u.c.”⁴ Augstākās tiesas priekšsēdētājs I.Bičkovičs norādīja, ka Tieslietu padomes „izveidošana ir pareizs un sen gaidīts solis tiesu varas neatkarības stiprināšanas virzienā. Taču, ņemot vērā šobrīd iecerēto tai piešķiramo funkciju apjomu, par īstu soli [...] to nosaukt grūti. Drīzāk

par nelielu kustību šajā virzienā”⁵. Kā atzina J.Endziņš, „pašreiz iecerētajai TP ir tikai padomdevēja kompetence. Ja tāda TP tiek arī veidota, pat grūti saprast, kāpēc tā vispār tiek veidota, ja nav noteiktas atbilstošas pilnvaras. Nav vērts to veidot ķeksiša pēc. [...] Ir novērojama izpildvaras nevēlēšanās daļu savu pilnvaru nodot TP kompetencē.”⁶

Tieslietu padomes sastāvs tika veidots no 15 locekļiem, no kuriem septiņi ir vēlēti tiesneši (viens Augstākās tiesas plēnuma ievēlēts, seši Tiesnešu konferences ievēlēti), kā arī *ex officio* locekļi (amatpersonas): 1) Augstākās tiesas priekšsēdētājs; 2) Satversmes tiesas priekšsēdētājs; 3) tieslietu ministrs; 4) Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs; 5) ģenerālprokurors; 6) Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs; 7) Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētājs; 8) Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes priekšsēdētājs.

2010.gadā Tieslietu padomei tika noteiktas šādas funkcijas:⁷

(1) Tieslietu padome sniedz viedokli par tiesu un tiesu namu darbības teritorijām un to atrašanās vietu, kā arī par tiesu un zemesgrāmatu nodaļu budžeta pieprasījumu.

(2) Pēc tiesneša iecelšanas vai apstiprināšanas amatā Tieslietu padome nosaka konkrētu tiesu, tiesu namu vai zemesgrāmatu nodaļu, kurā pildāmi tiesneša pienākumi, kā arī lemj par tiesneša pārcelšanu darbā citā tādā pašā tiesu instancē.

(3) Tieslietu padome uzklaua Satversmes tiesas tiesneša amata kandidātus un sniedz Saeimai viedokli par viņiem.

(4) Tieslietu padome uzklaua Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata kandidātus un sniedz Augstākās tiesas plēnumam viedokli par viņiem.

(5) Tieslietu padome apstiprina Tiesnešu konferences nolikumu, kā arī sasauca Tiesnešu konferenci, nosakot tajā izskatāmos jautājumus.

(6) Tieslietu padome apstiprina tiesnešu specializācijas pamatprincipus un lietas slodzes rādītāju noteikšanas kārtību, kā arī izstrādā vadlīnijas citos tiesu un zemesgrāmatu nodaļu darba organizācijas jautājumos.

(7) Tieslietu padome uzklaua Tiesu administrācijas ikgadējo pārskatu par darba rezultātiem.

(8) Tieslietu padome Satversmes tiesas likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā var iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā.

(9) Tieslietu padome nosaka kārtību, kādā tiesneši šajā likumā noteiktajos gadījumos kārtā kvalifikācijas eksāmenu.

(10) Tieslietu padome veic citas šajā likumā noteiktās funkcijas.

Vairākas Tieslietu padomes funkcijas līdz šim bija Augstākās tiesas priekšsēdētāja kompetencē.

¹ Ar pilnu Pārskata tekstu (ar atsaucēm uz Tieslietu padomes lēmumiem) iespējams iepazīties Augstākās tiesas mājaslapas Tieslietu padomes sadaļā. Pārskatā nav iekļauti Tieslietu padomes lēmumi, kas attiecas uz tiesnešu karjeru (pārcelšana uz citu tiesu, iecelšana tiesas priekšsēdētāja amatā u.tml).

² Izstrādājusi Augstākās tiesas Komunikācijas nodaļa, tās vadītāja Rasma Zvejniece.

³ Projekts 11.07.2002. Likums „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”, Tiesu varas likums. Likumprojektus izstrādājusi darba grupa tieslietu ministres Ingrīdas Labuckas vadībā.

⁴ I.Labucka, Numura tēma: Vai iecerētā Tieslietu padome attaisnos cerības. Jurista Vārds. 26.01.2010. Nr.4., 16.lpp.

⁵ Bičkovičs I., turpat 15.lpp.

⁶ A.Endziņš, turpat, 11.lpp.

⁷ Likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ pants.

Likumā tika noteikts, ka Tieslietu padomes darbu nodrošina Augstākās tiesas Administrācija. Šīs funkcijas nodrošināšanai valsts sākotnēji nepiešķir finansējumu.

2010.gada 3.septembrī Latvijas tiesnešu konferencē pirmo reizi tika ievēlēti seši pārstāvji Tieslietu padomē – Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja Sandra Strence un Latgales apgabaltiesas priekšsēdētājs Andris Strauts, no rajonu tiesām – Administratīvās rajona tiesas priekšsēdētāja Ilze Freimane, Tukuma rajona tiesas priekšsēdētāja Adrija Kasakovska un Bauskas rajona tiesas tiesnesis Aigars Sniedzītis, no Zemesgrāmatu nodaļām – Jūrmalas zemesgrāmatu nodaļas tiesnese Ināra Jaunzeme. Augstākās tiesas pārstāve – senatore Ināra Garda – tika ievēlēta Augstākās tiesas plēnumā 30.augustā.

Pirmajā Tieslietu padomes darba periodā (2010–2012) pieņemta virkne pamatdokumentu, kā arī pamatdarbības reglamenti: Tieslietu padomes reglaments (04.10. 2010. lēmums Nr.4); Tiesnešu ētikas komisijas reglaments (07.05.2012. lēmums Nr.29); Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas reglaments (18.06. 2012.).

Jau savas darbības sākumā Tieslietu padome aktīvi iesaistījās vienu no svarīgākajām pamatproblēmām – tiesnešu atalgojuma jautājumā. 2010.gada 1.decembrī padome pieņēma lēmumu neatbalstīt Ministru kabineta sagatavotos likumprojektus normatīvajos aktos, kas paredz tiesnešu atalgojuma iekļaušanu vienotajā valsts atalgojuma sistēmā. Lēmumā tika uzsvērts, ka šajos likumprojektos nav ņemts vērā Satversmes tiesas 2010.gada 18.janvāra spriedumā lietā Nr.2009-11-01 norādītais, kā arī tie neatbilst Latvijas starptautiskajām saistībām un rekomendācijām.

Pēc Saeimas Juridiskās komisijas lūguma **2011.gada** sākumā Tieslietu padome puda savu viedokli par ierosinātajiem grozījumiem Saeimas vēlēšanu likumā, atbalstot tiesības tiesnesim saglabāt amatu, kandidējot Saeimas vēlēšanās. Pausts Tieslietu padomes viedoklis arī par to, ka Augstākās tiesas tiesneša minimālā vecuma cenzs⁸ ir nesamērīgi augsts un neatbilstošs faktiskajai situācijai valstī. Tieslietu padome puda viedokli par atteikšanos no tiesnešu kvalifikācijas klasēm, ieviešot jaunu tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanas sistēmu, uzsverot nepieciešamību jauno tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanas kritēriju un kārtības izstrādi un apstiprināšanu deleģēt Tieslietu padomei.

26. maijā steidzamības kārtībā Saeima pieņēma grozījumus Likumā par budžetu un finanšu vadību, lai izpildītu Satversmes tiesas 2010.gada novembra spriedumu. Tieslietu padome 31.maijā savā lēmumā puda nostāju, ka pieņemtie grozījumi nenodrošina Satversmes tiesas sprieduma izpildi un nenovērš normatīvā regulējuma trūkumus, kas saistīti ar konstitucionālo institūciju un Tiesībsarga budžeta pieprasījuma neatkarības nodrošināšanu.

Tieslietu padome ar 2011.gada 8.–10. jūnijā Viļņā notikušās Eiropas Tieslietu padomju asociācijas (*ENCJ – European Network of Councils for the Judiciary*) ģenerālās asamblejas lēmumu tika uzņemta par asociācijas locekli.

Jūlijā Tieslietu padome atbalstīja grozījumus likumā „Par tiesu varu”, kas paredzēja ar 2012.gada 1.janvāri iekļaut zemesgrāmatu nodaļas rajonu (pilsētu) tiesu

sastāvā, nododot zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kompetencē vairāku lietu kategoriju izskatīšanu.

Savukārt attiecībā uz ierosinātajiem grozījumiem Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā, kas paredzēja samazināt Augstākās tiesas tiesnešu pārstāvniecību disciplinārkolēģijā, to vietā iekļaujot tieslietu ministru un ģenerālprokuroru, Tieslietu padome puda negatīvu viedokli.

25. novembrī notikusī Latvijas tiesnešu konference bija pirmā Tieslietu padomes sasauktā tiesnešu konference, un Augstākās tiesas priekšsēdētājs tiesnešus pirmo reizi uzrunāja arī kā Tieslietu padomes priekšsēdētājs. Atskatoties uz pirmo Tieslietu padomes gadu, priekšsēdētājs akcentēja darbu pie viedokļu sniegšanas par tiesu sistēmai būtiskiem normatīvo aktu projektiem un tiesu budžeta jautājumiem, uzsverot: „Tieslietu padomi nevajadzētu uztvert kā opozīciju izpildvarai vai likumdevējam, un tās atzinumus nedrīkstētu noliegt vai ignorēt”.⁹

2012.gada sākumā Tieslietu padomes darba kārtībā bija vairāki nozīmīgi jautājumi. Pirmkārt, norisinājās diskusijas par likumprojektu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, ar kuriem paredzēts reorganizēt tiesu sistēmu, tostarp likvidējot Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātu. Otrkārt, Tieslietu padome atbalstīja tiesneša amata pildīšanas maksimālo vecumu 70 gadus visu līmeņu tiesu tiesnešiem. Treškārt, tika apspriesta ideja par tiesu varas amatpersonu vienotas disciplinārkolēģijas izveidošanu.

2012.gads Tieslietu padomes darbā iesaistījis ar būtiskām diskusijām par tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanu – pamatprincipiem, kritērijiem un ietekmi uz tiesneša atalgojumu. Lai veicinātu tiesnešu nepārtrauktu profesionālo izaugsmi visas tiesneša karjeras laikā, notika atteikšanās no līdzšinējās kvalifikācijas klašu sistēmas, tā vietā no 2013.gada nosakot tiesnešu profesionālās darbības regulāru novērtēšanu reizi piecos gados.

2.novembrī Tieslietu padomes sasauktā Latvijas tiesnešu konference bija veltīta tiesu darbam atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai. Izvērtējot otro Tieslietu padomes darbības gadu, priekšsēdētājs I.Bičkovičs iesaistīja vienu no vairākkārt skatītiem jautājumiem, kas arī 2020.gadā nav zaudējis aktualitāti, proti, par tiesneša amata vietu vakancēm. Toreizējais tieslietu ministrs J.Bordāns savā uzrunā tiesnešiem norādīja, ka „valsts pārvaldē reformas ir mūžīgas kā pati valsts, kopš tās atjaunošanas brīža, bet tiesu iekārtu vajadzētu vienreiz beigt reformēt. [...] Valsts izpildvarai ir jāpasargā tiesu vara no nebeidzamām pārmaiņām”.¹⁰

Arī gada nogalē Tieslietu padomē bijusi diskusijām bagāta. Dažas dienas pēc Tiesnešu konferences 5.novembra sēdē Tieslietu padome uzklusēja dažādus viedokļus un diskutēja par priekšlikumu attiecībā uz Augstākās tiesas nosaukumu. Tieslietu padome vienojās,

⁹ Bičkovičs I. Tieslietu padome – tiesu varas spēks, ar ko jārēķinās. Augstākās Tiesas Biļetens. Nr.3, 2011, 3.lpp.

¹⁰ Tieslietu ministrs: Izpildvarai jāpasargā tiesu vara no nebeidzamām pārmaiņām. Augstākās Tiesas Biļetens, Nr.6, 2013, 35.–36.lpp.

⁸ Likuma spēkā esošajā redakcijā – 40 gadu.

ka arī pēc strukturālās reformas būtu saglabājams Augstākās tiesas nosaukums, Senāts varētu tikt saglabāts kā Augstākās tiesas struktūrvienības nosaukums. Pēc Satversmes tiesas lūguma Tieslietu padome puda viedokli lietā Nr.2012-16-01. Tieslietu padome atbalstīja spēkā esošo likuma „Par tiesu varu” noteikto aizliegumu tiesneša amatu savienot ar piederību pie partijām un citām politiskajām organizācijām.

2013.gada janvārī Tieslietu padome neatbalstīja sagatavoto likumprojektu „Grozījumi Prokuratūras likumā”, kas paredzēja atteikties no prokuroru administratīvās imunitātes. Tiesnešu atlīdzības jautājumā padome atbalstīja grozījumus Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā, ar kuriem paredzēts tiesnešu amatalgas piemaksu par kvalifikācijas klasi aizstāt ar izdienas piemaksu par tiesneša amatā nostrādāto laiku. Vērā ņemams ir Tieslietu padomes atkārtoti uzsvērtais, ka vienotās atlīdzības likums nenodrošina līdzsvaru starp valsts iestāžu juristu un tiesnešu atalgojumu, kā arī tas, ka, aprēķinot laiku, par kuru tiesnesim piešķir izdienas piemaksu, tajā būtu jāieskaita arī laiks, ko tiesnesis pirms iecelšanas amatā nostrādājis tiesu sistēmā. Šis jautājums Tieslietu padomē tika aktualizēts arī 2019.gadā.

Aprīlī divās sēdēs Tieslietu padome izskatīja apjomīgus grozījumus likumā „Par tiesu varu”. Pirmkārt, Tieslietu padome atbalstīja lietu izskatīšanas termiņu pārvaldības ieviešanu tiesās, tiesas nolēmumu publicēšanu mājaslapā internetā un tiesas sēžu kalendāra veidošanu. Otrkārt, neatbalstīja tiesu priekšsēdētāju pilnvaru termiņu ierobežojumus, bet piekrita, ka Augstākās tiesas priekšsēdētāja viena pilnvaru termiņa ilgums tiek samazināts no līdzšinējiem septiņiem uz pieciem gadiem. Treškārt, Tieslietu padome atbalstīja tā sauktās „tīrās” trišpakāpju tiesu sistēmas ieviešanu Latvijā. Likumprojektā tika paredzēts Augstākās tiesas trīs kasācijas instances struktūrvienības saukt par departamentiem, atsakoties no Senāta vārda. Tieslietu padome puda viedokli „paredzētajos grozījumos saglabāt vārdu „Senāts”, nosakot, ka Augstākās tiesas struktūrā ir Administratīvo lietu Senāts, Civillietu Senāts un Krimināllietu Senāts”.

1.novembrī Tieslietu padomes sasauktās Latvijas tiesnešu konferences tematika bija tiesu darbs pēc grozījumiem likumā „Par tiesu varu”, cilvēktiesību aktualitātes un korupcijas uztveres pētījums, ko pēc Tieslietu padomes pasūtījuma veikuši Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta pētnieki sadarbībā ar SIA „Socioloģisko pētījumu centrs”.

Gada otrajā pusē vairākkārt tika aktualizēts jautājums par tiesu nolēmumu anonimizēšanas procesu. Proti, atbilstoši grozījumiem likumā „Par tiesu varu”, kas stājās spēkā 2013.gada 1.septembrī, tiesu darbiniekiem būtiski palielinājās noslodze, veicot šo papildu funkciju.

Tieslietu padomes sēdē 16.decembrī tika atbalstīts izstrādātais metodiskais materiāls tiesu priekšsēdētājiem „Vadlīnijas lietu izskatīšanas termiņu standarta noteikšanai”, kā arī prezentēts pētījums „Tiesnešu apstiprināšana amatā un viņu karjeras virzība. Spēkā esošais normatīvais regulējums un nepieciešamie grozījumi”.

TIESLIETU PADOMES DARBA AKTUALITĀTES (2014–2016)

2014.gads Tieslietu padomē iesākās ar vairāku būtisku tiesu sistēmas organizatorisku un procesuālu jautājumu izskatīšanu. Tieslietu padome atzina par nepieciešamu izveidot valstī vienotu tiesu ekspertīžu centru, kas būtu Tieslietu ministrijas padotības iestāde.

Tieslietu padome puda nostāju vairākos būtiskos civillietu izskatīšanu ietekmējošos jautājumos: par lietas dalībnieku atbildības pastiprināšanu civilprocesā, par grozījumiem Civilprocesa likumā saistībā ar lietu par maza apmēra prasībām izskatīšanas īpatnībām apelācijas instancē, kā arī par izmaiņām tiesas sēdes gaitas fiksēšanas procesā (izmantojot tehniskos līdzekļus).

Tieslietu padome atbalstīja Augstākās tiesas plēnuma lēmumu, aicinot Saeimu atjaunot un saglabāt Latvijas Republikas augstākajai tiesu instancei tās vēsturisko nosaukumu „Senāts”, kas zudis sakarā ar 2013.gada 13.jūnija grozījumiem likumā „Par tiesu varu”.

10.marta sēdē Tieslietu ministrija informēja Tieslietu padomi par grozījumiem likumā „Par tiesu varu”, ar kuriem paredzēts paplašināt Tieslietu padomes kompetenci. Tieslietu padome aprīļa sēdē konceptuāli atbalstīja Tieslietu ministrijas sagatavoto projektu, kura realizācijā plānots piesaistīt Eiropas Sociālā fonda līdzekļus.

Savukārt viens no būtiskākajiem 2014.gadā Tieslietu padomē skatītajiem tiesu sistēmas reformas jautājumiem bija tā sauktais „tiesu namu koncepts”.

5.septembrī notikušajā Latvijas Tiesnešu konferencē tika pārvēlēti tiesnešu pārstāvji Tieslietu padomē. Izvērtējot pirmos četrus Tieslietu padomes darbības gadus, tās priekšsēdētājs uzsvēra, ka nākotnē „jāpaplašina Tieslietu padomes kompetence, īpaši tiesnešu amatā apstiprināšanas un ar karjeras virzību saistītajos jautājumos”, kā arī „jāpanāk pienācīgs Tieslietu padomes finansējums un cilvēkresursi”.¹¹

Vadlīnijas tiesvedībā pieņemtu lietu nodošanai citai tiesai saskaņā ar Civilprocesa likuma 32.¹ pantu tika apstiprinātas 24.novembra sēdē. Lai īstenotu jaunās rajona (pilsētu) tiesu reformas, 2014.gada nogalē tika pieņemta kārtība par tiesnešu pārcelšanu līdz ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas un Siguldas tiesas pievienošanu citai tiesai. 2015.gadā pieņemta kārtība attiecībā uz citām tiesām līdz ar tiesu reorganizāciju.

2014.gada nogalē un **2015.gadā** Tieslietu padomes redzeslokā vairākkārt nonāca jautājums par tiesnešu karjeras virzību kontekstā ar Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas likvidēšanu. Tieslietu padome puda nostāju par tiesu palātas tiesnešu sociālajām garantijām, īstenojot minētās reformas. Tāpat tika pausts viedoklis attiecībā uz tiesnešu statusu.

Viens no plašu diskusiju avotiem tiesu varas ietvaros bija jau 2012.gadā diskutētais, Tieslietu padomē konceptuāli atbalstītais priekšlikums par tiesu sistēmas disciplinārbildības reformu, kas paredz vienotu apelācijas instanci visu tiesu sistēmai

¹¹ Bičkovičs I. Tieslietu padomes attīstība un perspektīvas. Referāts Latvijas tiesnešu konferencē 2014.gada 5.septembrī. Jurista Vārds 09.09.2014.

piederīgo amatpersonu disciplinārlietās. 6.martā Augstākās tiesas plēnums aicināja Tieslietu padomi atkārtoti skatīt šo jautājumu. Padome 9.marta sēdē secināja, ka minētos argumentus ir nepieciešams apsvērt un turpināt diskusiju. Atgriežoties pie tiesnešu atalgojuma jautājuma, Tieslietu padome savā lēmumā atkārtoti aicināja likumdevēju novērst atbildības sistēmas problēmas atbilstoši Satversmes tiesas konstatētajam. Pēc Satversmes tiesas lūguma Tieslietu padome 18.maijā puda viedokli lietā „Par Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 11.⁶ panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 100.pantam”, secinot, ka likumā noteiktais ierobežojums publiskot lēmumu par tiesnešu disciplinārlietu ierosināšanu un disciplinārlietu materiālus ir samērīgs un atbilstošs.

Šajā sēdē tika apstiprināti divi nozīmīgi dokumenti – „Tiesu sistēmas komunikācijas vadlīnijas” un „Tiesu komunikācijas stratēģija”.

Turpinot tiesu reformu, Tieslietu padome 8.jūnijā piekrita Jūrmalas pilsētas tiesas reorganizācijai ar 1.augustu.

Gada otrajā pusē Tieslietu padome atalgojuma jautājumu skatīja divreiz: 31.augusta sēdē atbalstot tiesnešu atalgojuma aprēķinam piemērot koeficientu 4,31 (atalgojuma līdzsvarošana nosakot trīs gadu pārejas periodu no 2017.gada) un 28.septembra sēdē nolemjot „atīt par nepietiekamu finansējumu tiesu sistēmas darbinieku atalgojumam”. Turpinot diskusiju, vai tiesnešiem un prokuroriem būtu jāatceļ imunitāte administratīvo pārkāpumu lietās un pie atbildības būtu jāsauc vispārējā kārtībā, Tieslietu padome uzskatīja par lietderīgu jautājumu apspriest Latvijas tiesnešu konferencē novembrī.

Tieslietu padome 26.oktobra sēdē apstiprināja Tieslietu ministrijas sagatavoto Latgales tiesu apgabala rajona tiesu reorganizācijas plānu no 2016.gada 1.februāra. Tieslietu padomes sēdē par šo jautājumu izvērtās plašas diskusijas.

21.decembrī Tieslietu padome pieņēma lēmumu, kurā tā atbalstīja tiesas galīgā nolēmuma publiskošanu disciplinārlietā, atklājot tiesneša, par kura rīcību skatīta lieta, identitāti.

2016.gada februāra sēdē Tieslietu padome atkārtoti vērsa uzmanību uz nepietiekamo finansējumu tiesu un prokuratūras darbinieku atalgojumam. Otrs būtisks diskusijas temats bija konceptuālais ziņojums par advokātu procesa ieviešanu atsevišķās civillietu kategorijās, ko prezentēja Tieslietu ministrija kopā ar Zvērinātu advokātu padomi. Norādot, ka nebija pietiekami ilgs laiks iesniegtā ziņojuma izdiskutēšanai, atturējās no lēmuma pieņemšanas.

Tieslietu padome 21.marta sēdē atgriezās pie jautājuma par Augstākās tiesas Disciplinārtiesas pārveidošanu par vienotu apelācijas instanci visu tiesu sistēmai piederīgo personu disciplinārlietu pārsūdzībai. Priekšlikums netika atbalstīts. Pēc Saeimas Juridiskās komisijas lūguma Tieslietu padome 26.aprīļa sēdē sniedza viedokli par priekšlikumiem Civilprocesa likumā ar mērķi efektīvāzēt kasācijas instanci. Nozīmīgs bija Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas priekšsēdētāja Māra Vīganta ziņojums par pirmo visu Latvijas tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanu, kas veikta trīs gadu laikā. Absolūtais vairums tiesnešu saņēmuši pozitīvu profesionālās darbības novērtējumu,

tikai sešiem pirmās instances tiesas tiesnešiem sniegts negatīvs atzinums.

13.maijā notika Latvijas tiesnešu konference, kuras pamattēma bija tiesnešu ētika. Tika publicēts Tiesnešu ētikas komisijas atziņu apkopojums, kā arī prezentēts pētījums, kurā izvērtēta Tiesnešu ētikas komisijas darbība.

Par īpaši nozīmīgu Tieslietu padomes darbībā un attīstībā atzīstama 13.jūnija sēde, kurā tika prezentēts Valsts prezidenta izveidotās Tiesiskās vides pilnveides komisijas ziņojums par Tieslietu padomes darba pilnveidošanas iespējām. Savukārt 27.jūnijā, atkārtoti skatot koncepciju par zvērināta advokāta procesa ieviešanu noteiktu civillietu kategoriju iztiesāšanā, sākot jau ar pirmo instanci, Tieslietu padome lēma to atbalstīt.

18.oktobrī Tieslietu padome apstiprināja Tiesu administrācijas sagatavoto tiesnešu specializācijas principu un slodzes rādītāju noteikšanas kārtību, kas paredz izmantot automatizēto sadali Tiesu informācijas sistēmā. Šajā sēdē pieņemts lēmums vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atbildības likumā noteiktās tiesnešu un prokuroru atalgojuma sistēmas neatbilstību Satversmei.

Pēc Eiropas Tieslietu padomju asociācijas (ENCJ) iniciatīvas Latvijas tiesneši 2016.gada novembrī tika aicināti piedalīties elektroniskā Eiropas tiesnešu neatkarības aptaujā.

Turpinot tiesu reformu, Tieslietu padome 28.novembra sēdē atbalstīja Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas un Kurzemes rajona tiesas reorganizāciju.

TIESLIETU PADOMES DARBĪBAS STIPRINĀŠANA (2017–2019)

2017.gada 1.janvārī darbu sāka jauna Augstākās tiesas struktūrvienība – Tieslietu padomes sekretariāts četru darbinieku sastāvā.

Tieslietu padome apstiprināja padomes darbības stratēģiju 2017.–2019.gadam. Stratēģijā tika noteikti trīs prioritārie mērķi: tiesu varas neatkarība, efektivitāte un sabiedrības uzticēšanās.

Tieslietu padome 24.aprīļa sēdē diskutēja par grozījumiem Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā (par disciplinārlietu lēmumu publiskošanu, kā arī atbalstīja priekšlikumu palielināt apgabaltiesu priekšsēdētāju atbildību disciplinārlietu ierosināšanā), analizēja paveikto kopš Latvijas tiesu Komunikācijas stratēģijas ieviešanas (iegūtas balvas Baltijā lielākajā komunikācijas nozares konkursā „Mi:t&Links. Baltic Communication Awards 2017”).

12.jūnijā Tieslietu padome atbalstīja Tieslietu ministrijas sagatavotos rajona (pilsētu) tiesu reorganizācijas plānus Rīgas, Kurzemes, Vidzemes un Zemgales tiesu apgabalā, saskaņā ar kuriem 2018.gadā tika pabeigta tiesu teritoriālā reforma Latvijā.

Tieslietu padome augustā puda atbalstu tieslietu ministra Dzintara Rasnača Valsts kancelejai iesniegtajiem papildu apsvērumiem valdības sēdes darba kārtībai, kuros pamatotas tieslietu nozares prioritātes valsts budžetā.

Tieslietu padomes 11.septembra sēdē Valsts kontrole

prezentēja revīzijas ziņojumu par laikā no 2009. līdz 2015.gadam veikto tiesu sistēmas attīstības pasākumu efektivitāti.

Turpinot strādāt pie grozījumiem likumā „Par tiesu varu”, Tieslietu padome septembra un oktobra sēdēs atbalstīja Augstākās tiesas departamentu tiesnešu kopsapulces kompetences palielināšanu Augstākās tiesas tiesnešu kandidātu atlasē. Skatot tiesu budžetu pieprasījumu 2018.gadam, Tieslietu padome atzina, ka daļā par atlīdzībām tas neatbilst 2017.gadā uzsāktajai tiesu darbinieku atalgojuma reformai. 2017.gada oktobrī apstiprināts Tieslietu padomes reglaments jaunā redakcijā.

26.oktobrī tika pasludināts Satversmes tiesas spriedums par tiesnešu mēnešalgu piesaistes valsts tiesās pārvaldes iestādes augsti kvalificēta jurista jeb 12.mēnešalgas maksimālajam apmēram neatbilstību Satversmes 83. un 107.pantam.

Ilgadējā Latvijas tiesnešu konference norisinājās 3.novembrī. Tās pamattēma – tiesnešu neatkarība – bija pamatota ar Eiropas Tieslietu padomju asociācijas (ENCJ) aptaujas par tiesnešu neatkarību rezultātiem, kas atkārtoti uzrādīja, ka Latvijas tiesnešu pašvērtējums par savu neatkarību ir viszemākais no visām Eiropas valstīm. Kā konferencē konstatēja Tieslietu padomes priekšsēdētājs I.Bičkovičs, „tiesu varas neatkarības institucionālā stiprināšana Latvijas normatīvajos aktos notiek, bet visai lēni. Jau 2010.gadā izveidotā Tieslietu padome tikai 2017. gada beigās var sagaidīt funkciju paplašināšanu tiesnešu atlases un karjeras jautājumos”.¹²

Tieslietu padomes 27.novembra sēdē izskatīti vairāki tiesu sistēmai būtiski jautājumi. Pirmkārt, sniegts konceptuāls atbalsts Tieslietu ministrijas plānotajai reformai zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrēšanai rajonu (pilsētu) tiesās ar 2019.gada 1.janvāri. Otrkārt, uzklautā Tieslietu ministrijas prezentācija par Tiesneša amata kandidātu atlases un jauno tiesnešu apmācības kārtību. Treškārt, Tieslietu padome atkārtoti atbalstīja grozījumus likumā „Par tiesu varu”, ar kuriem tiktu atcelts ierobežojums vienai un tai pašai personai būt par rajona (pilsētas) vai apgabaltiesas priekšsēdētāju vairāk nekā divus termiņus pēc kārtas.

12.februārī spēkā stājās grozījumi likumā „Par tiesu varu”, kas palielina Tieslietu padomes lomu tiesnešu karjeras gaitā, samazinot šajos jautājumos izpildvaras un likumdevēja ietekmi. Raksturojot šos grozījumus, Tieslietu padomes priekšsēdētājs norādīja: „Tie ir nopietni grozījumi, bet jāatceras arī, ka tie apjoma un satura ziņā ir tikai neliela daļa, pirmais solis, lai sasniegtu to tiesu varas neatkarības garantiju standartu, ko savā ziņojumā ietvēra Valsts prezidenta Tiesiskās vides pilnveides komisija”.

Kopš **2018.gada** 12.februāra Tieslietu padomei noteiktas vairākas jaunas funkcijas. Rajona (pilsētas) un apgabaltiesas tiesas priekšsēdētāju amatā ieceļ, kā arī var no amata atbrīvot Tieslietu padome, nevis tieslietu ministrs. Saeima vairs nelemj par tiesnešu pārcelšanu augstāka vai zemāka līmeņa tiesā, šis jautājums ir Tieslietu padomes kompetencē. Tieslietu padome, nevis Ministru

kabinets, noteic tiesneša amata kandidāta atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtības kārtību. Tāpat Tieslietu padome, nevis Ministru kabinets, nosaka rajona (pilsētas) tiesas, to tiesu namus un zemesgrāmatu nodaļas, to darbības teritorijas un atrašanās vietas, kā arī apgabaltiesu teritorijas, to namus un to darbības teritorijas. Arī Goda tiesneša nosaukumu piešķir Tieslietu padome, nevis Saeima. Līdz šim Tieslietu padomes lēmumi nebija pārsūdzami, bet ar grozījumiem likumā „Par tiesu varu” noteikts, ka turpmāk tiesnesis, uz kuru attiecas Tieslietu padomes lēmums par tiesisko attiecību nodibināšanu, grozīšanu vai izbeigšanu, var to pārsūdzēt Disciplinārtiesā.

2018.gada 15.janvārī noslēdzās viens no tiesu teritoriālās reformas posmiem – samazinot pirmās instances tiesu skaitu Rīgas pilsētā, Ziemeļu rajona tiesa pievienota Vidzemes priekšpilsētas tiesai. Līdz 1.martam tiesu teritoriālā reforma tika pabeigta arī Vidzemes, Zemgales un Kurzemes tiesu apgabalos. Pēc tiesu teritoriālās reformas, kas noslēdzās 1.martā, Latvijas tiesu sistēmu veido desmit rajona (pilsētas) tiesas, sešas apgabaltiesas un Augstākā tiesa.

Tieslietu padomes sēdē 22.janvārī un turpinājumā 5.februārī tika nolemts aicināt Augstāko tiesu, piesaistot tieslietu jomas ekspertus, apkopot un izanalizēt maksātspējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa problemātiku (2008– 2014).

5.marta Tieslietu padomes sēdē pieņemti lēmumi vairākos jautājumos: pirmkārt, uzklautot Augstākās tiesas priekšlikumus, nolemt rosināt grozījumus Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā (par mēnešalgu apmēru tiesu iestādēs nodarbinātajiem (izņemot tiesnešus)). Otrkārt, neatbalstīt Saeimā apspriestos grozījumus Tiesu izpildītāju likumā par zvērinātu tiesu izpildītāju amata atlīdzības apmēra neizvērtētu un nepamatotu ierobežošanu. Treškārt, Tieslietu padome konceptuāli atbalstīja Saeimā izskatāmos grozījumus normatīvajos aktos par Tiesnešu disciplinārkolēģijas tiesībām noteikt tiesnesim ārpuskārtas profesionālās darbības novērtēšanu.

23.aprīļa sēdē tika prezentēts pētījums par Latvijas tiesu sistēmu, ko sagatavojusi Eiropas Padomes Komisija Tiesu efektivitātei (*European Commission for the Efficiency of Justice, CEPEJ*) Eiropas Sociālā fonda projekta „Justīcija attīstībai” ietvaros.

25.jūnija sēdē Tieslietu padome nolēma neatbalstīt priekšlikumu rajona (pilsētas) un apgabaltiesu tiesu priekšsēdētāju kandidātu izvirzīšanu nodot tiesnešu kopsapulces kompetencē. Savukārt vienbalsīgi atbalstīti Augstākās tiesas priekšlikumi tās vēsturiskā nosaukuma „Senāts” atjaunošanai.

Tieslietu padome apstiprināja Augstākās tiesas tiesneša amata kandidātu atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtības kārtību un rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtības kārtību.

Viens no sabiedrībā lielāko publicitāti guvušajiem lēmumiem 2018.gadā bija Tieslietu padomes 27.augusta lēmums par maksātspējas procesu tiesvedību izvērtējumu. Tas tika nosūtīts Ģenerālprokuratūras izvērtējumam, Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijai un citām tiesnešu pašpārvaldes institūcijām, kā arī tiesu priekšsēdētājiem.

¹² Bičkovičs. I. Tiesneša neatkarības jēdziena centrālā ass ir pats tiesnesis kā personība. Uzruna Latvijas tiesnešu konferencē, 2017.gada 3.novembrī. Augstākās Tiesas Biļetens, Nr.16, 2018, 73.lpp.

Latvijas tiesnešu 2018.gada konference 7.septembrī bija veltīta Latvijas tiesu sistēmas simtgadei. Šajā konferencē, atskatoties uz diviem termiņiem Tieslietu padomes locekļa amatā, tiesnese Adrija Kasakovska puda: „Nākotnes vīzija, ja drīkst pasapņot: Ziemeļeiropas modelis – Tieslietu padome kā tiesu varas lēmēj institūcija, kuras pārraudzībā ir Tiesu administrācija, neatkarīgs tiesu budžets”.

15.oktobrī Tieslietu padome sanāca jaunā sastāvā, jo darbu sāka pieci no jauna ievēlēti tiesnešu pārstāvji. Sēdes darba kārtībā bija diskusija ar Valsts kanceleju par likumprojektu par tiesnešu atlīdzības sistēmu. Līdz 2020. gada 31.decembrim tika pagarināta Civilprocesa likuma 32.¹ panta darbība. Vērtēti grozījumi likumā „Par tiesu varu” pirms trešā lasījuma (Senāta nosaukuma atgriešana kasācijas instancei; tiesu priekšsēdētāju iecelšana Tieslietu padomes kompetencē). Šajā sēdē netika atbalstīts likumprojekts grozījumiem Zemesgrāmatu likumā, ar kuriem nekustamā īpašuma īpašniekam, zemesgrāmatā iesniedzot nostiprinājuma lūgumu, netiktu obligāti prasīta notāra klātbūtne.

Novembra sēdē veikti grozījumi Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas reglamentā, paredzot vairākus darba uzlabojumus, piemēram, turpmāk kolēģija, novērtējot pozitīvi tiesneša profesionālo darbību, lēmumā var norādīt ieteikumus tiesneša profesionālās darbības pilnveidei.

2019.gada 1.februārī Latvijas tiesneši tika aicināti piedalīties Eiropas Tieslietu padomju asociācijas (ENCJ) aptaujā par tiesnešu neatkarību.

Tieslietu padome 25.marta sēdē sāka skatīt nepieciešamos grozījumus tiesnešu disciplinārās atbildības regulējumā un vienojās par principiem, kā tiesnesis atstādināms no amata pienākumu pildīšanas saistībā ar pret viņu ierosinātu disciplinārlietu. Otrs apspriežamais jautājums bija par tiesnešu imunitātes atcelšanu administratīvo pārkāpumu lietās.

Atbilstoši 2018.gada 25.oktobrī pieņemtajiem grozījumiem likumā „Par tiesu varu” ar 2019.gada 1.jūniju Zemesgrāmatu nodaļas kā atsevišķas struktūrvienības rajona (pilsētu) tiesu sastāvā beidza darbību. Tieslietu padome 16.maijā pieņēma lēmumus par zemesgrāmatu tiesnešu integrēšanu tiesu sastāvā.

3.jūnija sēdē Tieslietu padome neatbalstīja atsevišķas specializētas ekonomisko lietu tiesas veidošanu. Debatēs atzīmēts, ka pēdējo gadu laikā veiktas trīs būtiskas tiesu sistēmas reformas (pāreja uz tīro trīs instanču tiesu sistēmu, zemesgrāmatu tiesnešu integrācija vispārējās tiesās, kā arī tiesu teritoriālā reforma) ar mērķi nodrošināt kvalitāti un tiesnešu specializāciju. Nav tikuši izvērtēti realizēto reformu ieguvumi.

Tieslietu padome 1.jūlija sēdē skatīja problemātiku, kad tiesneša izdienas pensijas aprēķinā netiek ietverts advokāta amatā nostrādātais laiks, ja tas ir mazāks par 10 gadiem. Turpinot vērtēt priekšlikumu par Ekonomisko lietu tiesas izveidi, žurnālā „Jurista Vārds” publicēts Tieslietu padomes locekļa A.Strupiņa raksts „Pārdomas par ekonomisko tiesu: joprojām neatbildēti jautājumi”.¹³

Atbalstot iesniegtos tiesu budžeta pieprasījumus 2020. gadam, Tieslietu padome 30.septembrī izdarīja piezīmes

par nepietiekamo darbinieku atalgojumu, vienlaikus neatbalstot Ekonomisko lietu tiesas izveidi. 21.oktobra sēdē skatīja jautājumu par tiesnešu disciplināratbildības regulējumu un konceptuāli lēma, ka atceļama tiesnešu imunitāte administratīvo pārkāpumu lietās.

1.novembrī norisinājās Latvijas tiesnešu konference, kas bija veltīta tiesu darba un tiesnešu pašpārvaldes institūciju aktualitātēm. Valsts prezidents Egils Levits savā uzrunā ierosināja „izveidot [...] komisiju, kas izpēta desmit ilgākos procesus Latvijā un sniedz secinājumus par problēmām”. Savukārt Tieslietu padomes priekšsēdētājs I.Bičkovičs norādīja: „Pieaugot Tieslietu padomes atbildības un darba apjomam, perspektīvā jādomā arī par to, ka tā pārveidojama par pastāvīgu, ikdienas režīmā strādājošu institūciju, kā tas ir lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu”.

25.novembra sēdē diskutēja par Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas aicinājumu apsvērt grozījumus likumā „Par tiesu varu” un noteikt advokātu noslodzes kalendāram tikai informatīvu nozīmi. Tieslietu padome atbalstīja Saeimā uz 2.lasījumu sagatavotos grozījumus likumos, kas saistīti ar tiesnešu imunitātes atcelšanu administratīvo pārkāpumu lietās. Padome atkārtoti puda noraidījumu Ekonomisko lietu tiesas izveidei.

Tieslietu padome 16.decembra sēdē atbalstīja grozījumus likumos, ar kuriem plānots mainīt ģenerālprokurora amata kandidāta izvirzīšanas kārtību, nododot šo pienākumu Tieslietu padomei.

2020.gada 10. februāra sēdē nolemts aicināt Augstāko tiesu izveidot darba grupu ar uzdevumu līdz 1.oktobrim analizēt ilgo tiesvedību cēloņus civillietās, krimināllietās un administratīvajās lietās un izstrādāt priekšlikumus ilgo tiesvedību cēloņu novēršanai.

Tieslietu padome 9.marta sēdē aicināja Tieslietu ministriju virzīt grozījumus Tiesnešu izdienas pensiju likumā, lai dotu iespēju tiesnesim, kurš ir nostrādājis tiesneša vai tam pielīdzinātā amatā 30 gadus, doties pensijā neatkarīgi no vecuma. Atbalstīti grozījumi normatīvajos aktos, ar kuriem tiktu stiprinātas Satversmes tiesas tiesnešu garantijas. Tieslietu padome neatbalstīja grozījumu likumā „Par tiesu varu”, kas paredzētu Satversmes tiesas tiesnešiem tiesības pretendēt uz Augstākās tiesas tiesneša amatu ārpus vispārējās atlases kārtības.

11.martā spēkā stājās grozījumi likumā „Par tiesu varu” un Prokuratūras likumā, ar kuriem mainīta ģenerālprokurora izraudzīšanas un iecelšanas amatā kārtība, saskaņā ar ko 30.martā notikušajā Tieslietu padomes attālinātajā klātienes sēdē apstiprināts Ģenerālprokurora amata kandidātu konkursa, vērtēšanas kārtības un kritēriju nolikums.

Apskata nolīgumā simboliski iekļaujas viens no pēdējiem Tieslietu padomes veikumiem: 15.aprīlī tika apstiprināta jaunā Rajona (pilsētas) un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlases kārtība, kurā noteikta konceptuāli jauna pieeja tiesneša profesionālajam standartam. Kandidātu atlases mērķis ir nodrošināt, ka par tiesnešiem kļūst augsti kvalificēti juristi ar nevainojamu reputāciju, ar atbilstošām profesionālām prasmēm un personiskām īpašībām. Tieslietu padomes paveiktais pirmajos desmit gados ir līcis spēcīgu pamatu pilnvērtīgai tiesu neatkarībai nākamajā desmitgadē.

¹³ Strupiņš A. Pārdomas par ekonomisko tiesu: joprojām neatbildēti jautājumi. Jurista Vārds. 13. augusts 2019, Nr.32 (1090).

IV

PIEREDZE: KOMANDĒJUMU INFORMĀCIJA UN ATZIŅAS

Administratīvo lietu departamenta tiesneša palīgs Mikēlis ZUMBERGS piedalījās Eiropas Savienības Tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai lietā Nr.C-243/19

(Luksemburga, 2020.gada 12.februāris – 13.februāris)

Administratīvo lietu departamenta zinātniski analitiskā padomniece Ieva LIEPIŅA piedalījās Eiropas Universitātes Institūta sadarbībā ar Eiropas Komisiju organizētā seminārā „Līdzsvarojot normatīvā regulējuma noteiktību un investīcijas digitālajā laikmetā”

(Brisele, 2020.gada 23.janvāris – 25.janvāris)

Eiropas Savienības Tiesā lietā Nr.C-243/19 ir uzsākta pēc Senāta iesniegtā prejudiciālā jautājuma lietā Nr.SKA-18/2020 (A420281216), līdz ar to tiesas sēde apmeklēja, lai uzzinātu un labāk izprastu tos lietas aspektus, par kuriem Eiropas Savienības Tiesas sēdes dalībnieki diskutē tiesas sēdē, bet kuri var nebūt pilnvērtīgi atspoguļoti vēlāk pieņemtajā Tiesas prejudiciālajā nolēmumā, līdz ar to var nebūt zināmi Senātam, izskatot administratīvo lietu pēc prejudiciālā nolēmuma pieņemšanas.

Tā kā lieta attiecas uz personas tiesībām saņemt pārrobežu veselības aprūpi Eiropas Savienības ietvaros, kā arī ietekmē dalībvalstu veselības aprūpes budžetu, tajā tiek būtiski skartas gan pacientu, gan valstu intereses. Eiropas Savienības Tiesai rakstveida apsvērumus iesniedza ne vien Latvijas Republikas valdība un Veselības ministrija, kura ir atbildētāja pusē pieaicinātā iestāde administratīvajā lietā, bet arī Polijas Republikas un Itālijas Republikas valdība. Netieši par lietas nozīmību liecina arī tas, ka tiesas sēdi apmeklēja aptuveni 70–80 klausītāju. Procesa dalībnieki savos apsvērumos vērsa uzmanību uz virkni apstākļu, kuri neatkarīgi no Eiropas Savienības Tiesas nolemtā būtu jāpārbauda valsts tiesai. Līdz ar to tiesas sēdē dzirdētie argumenti, kā arī Tiesas uzdotie jautājumi palīdzēs saprast, kuriem apstākļiem jāpievērš uzmanība, kad lieta tiks izskatīta Administratīvo lietu departamentā. Gūtā pieredze noderēs arī turpmākajā darbā, saskaroties ar Eiropas Savienības tiesību jautājumiem, piemēram, sastādot prejudiciālos jautājumus citās lietās.

Seminārā aplūkoti aktuālie jautājumi elektronisko sakaru jomā, kā arī apspriesti iespējamie nākotnes uzdevumi. Tiesneši, regulatoru un Eiropas Komisijas pārstāvji diskutēja par pieredzi, problēmām un izaicinājumiem, ar ko jāsaskaras šajā jomā.

Semināru atklāja Vispārējās tiesas tiesnesis Pauls Nihouls, iepazīstinot ar svarīgākajiem jaunumiem Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā attiecībā uz telekomunikācijām. Apskatītas tādas lietas kā *VodafoneZiggo* (T-660/18), *Telefonica* (C-119/18), *X and Visser* (C-360/15), *Polkomtel* (C-277/16), *Europa Way* (C-560/15). Minēto nolēmumu sakarā izvērsās diskusijas par Eiropas Savienības un dalībvalstu, kā arī tiesu un regulatoru kompetences atšķirībām un pārbaudes apmēru. Tāpat apspriesta Eiropas Komisijas sniegto komentāru ietekme uz jautājuma izskatīšanu nacionālā līmenī. Kā viens no apstākļiem, kas sarežģī lietu izskatīšanu un pārbaudes veikšanu, ir lietu tehniskā sarežģītība.

Tālāk semināra dalībnieki iepazīnās ar vairāku valstu pieredzi, tostarp atsevišķiem tiesu nolēmumiem. Pirmajā semināra panelī tika apspriesta elektronisko sakaru likumu piemērošana. Beļģijas Tirdzniecības tiesas pārstāvji Marks Bosmans un Anne Mari Vitera iepazīstināja ar Tirdzniecības tiesas nolēmumos ietvertajiem principiem telekomunikāciju jautājumos. Nīderlandes Tirdzniecības un rūpniecības apelācijas instances tiesas pārstāvis Heiko Kermesters izklāstīja apstākļus aktuālā lietā *KPN, VodafoneZiggo a.o./ACM*, iezīmējot arī galvenos strīdus jautājumus.

Vilņas apgabala administratīvās tiesas tiesnese Jovita Einikiene iepazīstināja ar trīs nozīmīgākajām Lietuvā izskatītajām lietām elektronisko sakaru jomā.

Otrā paneļa tēma bija investīciju stimulēšana sakaru tīklos. Eiropas Komisijas pārstāvis Andreass Geiss iepazīstināja ar tendencēm 5G ieviešanā, tostarp ar Eiropas Elektronisko sakaru kodeksu. Norādīts, ka 5G ir liela iespēja, tomēr investīcijas var kavēt, piemēram, neskaidrs licences termiņš vai augstas izsoles cenas. Vācijas regulatora pārstāve Annegreta Groebela izklāstīja Vācijas pieredzi 5G ieviešanā. Vācijā 5G spektra izsole bija veiksmīga, jo to ieguva trīs vēsturiskie operatori un viens jaunpienācējs, tādējādi nodrošinot intensīvāku konkurenci. Konkurences apelācijas tribunāla pārstāvis Adams Skots izklāstīja apsvērumus saistībā ar Apvienotajā Karalistē izskatītu lietu *Hutchison [2017] EWHC 3376 (Admin)*, kā arī iezīmēja praktiskas problēmas sakaru tīklu ieviešanas procesā.

Pēcpusdienas sesija bija veltīta politikas jautājumiem elektronisko sakaru nozares regulēšanā digitālajā laikmetā. Eiropas Komisijas pārstāve Irēna Roše Laguna iepazīstināja ar jaunumiem e-komercijas regulējumā, kā arī informēja par jaunajām iniciatīvām elektronisko sakaru jomā. Kā nākotnes izaicinājumi saistībā ar digitālo pakalpojumu izplatīšanu iezīmēti, piemēram, sarežģījumi atbildīgās personas noteikšanā. Madrides Politehniskās universitātes pārstāve Zoraida Frias referēja par konkurenci un ieguldījumiem lieljaudas tīklos. Eiropas Komisijas pārstāvis Entonijs Vilans noslēdza sesiju, apspriežot simetrisko un asimetrisko regulējumu saskaņā ar Eiropas Elektronisko sakaru kodeksu.

Secināms, ka šajā nozarē tiesneši jau šobrīd saskaras ar tehniski sarežģītām lietām, un nākotnē šāda tendence tikai pieaugs. Tāpat arvien grūtāk būs noteikt tirgu un uzņēmuma būtisku ietekmi tirgū, kā arī biežākas kļūst situācijas, kad uzņēmumi veidos kopīgo dominanci. Seminārs deva priekšstatu par problēmjautājumiem, kas tuvākajā nākotnē būs aktuāli tiesnešiem, tiesību normu izstrādātājiem un piemērotājiem elektronisko sakaru jomā.

**Administratīvo lietu departamenta senatore
Anita KOVALEVSKA piedalījās
Eiropas Tiesnešu apmācības tīkla organizētā
seminārā „Administratīvais process Eiropā”**

(Roma, 2019.gada 13.novembris – 15.novembris)

Semināra mērķauditorija bija ES dalībvalstu tiesneši. Piedāvātas lekcijas un organizētas diskusijas par administratīvā tiesas procesa pamatprincipiem Eiropas Savienībā un aktuālo tiesu praksi šajos jautājumos.

Pirms semināra visiem dalībniekiem bija jāizlasa vairāki materiāli: dažādi pētījumi par Eiropas

Savienības administratīvā procesa principiem un astoņi Eiropas Savienības Tiesas (EST) spriedumi (C-57/16 P, C-72/12, C-137/14, C-265/17 P, C-298/16, C-604/12, C-556/17, 585/16), kā arī ģenerāladvokāta viedoklis divās no šīm lietām (C-137/14 un C-556/17).

Īpaši izcelt var lietu C-556/17 *Torubarov*, kur EST atzina, ka no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47.panta var izrietēt dalībvalsts tiesas pienākums pārsūdzēto iestādes lēmumu aizstāt ar savu lēmumu, ja lieta ir par pieteicēja ES tiesību īstenošanu (piemēram, patvēruma jomā) un pārsūdzētais iestādes lēmums neatbilst dalībvalsts tiesas iepriekšējam spriedumam, vajadzības gadījumā nepiemērojot valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru tiesai šādi rīkoties nav atļauts. Proti, lai arī nacionālās tiesību normas neparedz tiesas kompetenci pašai izdot personai labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai var būt pienākums to darīt, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu efektīvu ES tiesību īstenošanu. Ņemot vērā, ka Administratīvā procesa likumā ir paredzēts pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, kā arī ir paredzēti mehānismi, lai sūdzētos par tiesas spriedumu nepildīšanu, nepieciešamība piemērot iepriekš minētās EST atziņas Latvijā varētu būt ārkārtīgi reta. Tomēr nevar izslēgt, ka kādā gadījumā tiesai ir jāapsver arī EST norādītais risinājums.

Savukārt lietā C-137/14 *Komisija pret Vāciju* EST vērtēja, vai Direktīvas 2011/92 par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu 11.pantam (Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar valsts tiesību sistēmu attiecīgās sabiedrības daļas locekļiem ir iespēja pārskatīšanas kārtībā ierosināt lietu tiesā, lai apstrīdētu tādu lēmumu, darbību vai bezdarbības būtības vai procesuālo likumību, uz kuru attiecas šīs direktīvas noteikumi par sabiedrības līdzdalību) atbilst Vācijas Administratīvā procesa iestādē likuma 46.pantā noteiktais, ka administratīvo aktu nevar atcelt tikai tāpēc, ka tā izdošanā ir pieļauts procesuāls pārkāpums, kas nav ietekmējis lietas iznākumu. EST atzina, ka šāda prasība, ciktāl ar šo tiesību normu prasītājam, kurš ir „attiecīgās sabiedrības daļas loceklis”, ir noteikts pienākums pierādīt cēloņsakarību starp viņa apgalvoto procesuālo noteikumu pārkāpumu un administratīvā lēmuma rezultātu, ir Direktīvas 2011/92 11.panta pārkāpums. Ja administratīvā lēmuma, kas pieņemts, pārkāpjot procesuālo noteikumu, atcelšana tiek atteikta tikai tādēļ, ka prasītājs nespēj pierādīt šī pārkāpuma ietekmi uz minētā lēmuma pamatotību, šai Savienības tiesību normai tiek liegta jebkāda lietderīga iedarbība. Savienības likumdevējs nav paredzējis ne ierobežot pamatus, uz kuriem var atsaukties, pamatojot prasību, kas celta saskaņā ar valsts tiesību normu, ar kuru ir transponēts Direktīvas 2011/92 11.pants, ne saistīt iespēju norādīt uz procesuālo noteikumu pārkāpumu ar nosacījumu, ka tam ir jāietekmē apstrīdētā galīgā lēmuma saturs. EST arī atzina, ka Direktīvas 2011/92 11.pantam neatbilst vēl cita Vācijas tiesību norma, kas liedza tiesā prasību pamatot ar tādiem argumentiem, kuri nebija minēti procesā iestādē. EST gan norādīja, ka valsts likumdevējs ir tiesīgs paredzēt īpašus procesuālos noteikumus, piemēram, par argumenta, kurš ir norādīts ļaunprātīgi vai ļaunticīgi, nepieņemamību, kas ir uzskatāmi par pienācīgiem mehānismiem tiesvedības

tiesā efektivitātes nodrošināšanai. Ņemot vērā, ka Latvijā ir līdzīgs tiesiskais regulējums, ir nepieciešams pievērst uzmanību šīm atziņām lietās, kas ir saistītas ar Direktīvas 2011/92 normu īstenošanu.

Profesors Mateo Gness (*Matteo Gnes*) priekšlasījumā par ES administratīvā procesa pamatprincipiem un to ietekmi uz nacionālajām administratīvā procesa tiesībām kā nozīmīgu atzīmēja gan vispārējos ES tiesību pamatprincipus, gan arī īpaši uzsvēra ES administratīvo tiesību principus. Profesors sīkāk apskatīja labas pārvaldības principu, informācijas atklātības principu, kā arī lojālas sadarbības principu. Lojālas sadarbības princips ir iekļauts Līguma par Eiropas Savienību 4.panta trešajā daļā. Tam ir gan pozitīvais elements (jādara viss, lai izpildītu pienākumus, kas izriet no ES līgumiem), gan negatīvais elements (nedrīkst darīt neko, kas kavē minēto pienākumu izpildi). Profesors uzsvēra, ka tas ir klasisks starptautisko tiesību princips un tas aptver arī ES institūciju pienākumus par labu nacionālajām institūcijām (230/81; C-2/88; C-2/88).

Praktiskajās nodarbībās tika risināti kāzusi un uz tā pamata salīdzinātas pieejas kāzusa jautājumiem dažādās ES valstīs. Risinot kāzus profesore Diāna Urānijas Galetas (*Diana Urania Galetta*) vadībā, varēja konstatēt, ka ir valstis, kurās administratīvajā procesā nepastāv pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Šajās valstīs tiesas lemj par atteikuma izdot labvēlīgu administratīvu aktu atcelšanu, un, ja atteikums tiek atcelts, tas nozīmē, ka iestādei vēlreiz jālelmj par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Šādas pieejas priekšrocība ir tā, ka lielāka nozīme tiek piešķirta procesuālajiem principiem un procesuālajiem pārkāpumiem, kas var mudināt iestādes precīzāk ievērot visas procesuālās prasības. Taču šāda pieeja arī rada risku, ka nenotiek efektīva ES materiālo tiesību īstenošana, jo viens un tas pats jautājums iestādē var tikt skatīts vairākas reizes.

Savukārt risinot kāzus tiesneša Holgera Bomanas (*Holger Böhm*) vadībā, raisījās diskusijas par administratīvo tiesu kompetenci un robežām starp valsts pārvaldes kontroli un stāšanos valsts pārvaldes vietā. Vienā no kāzusi apstākļi bija tādi, ka personas patvēruma pieteikums nebija ilgstoši izskatīts un nebija notikusi pat likumā paredzētā intervija, kuras laikā iestāde noskaidro visus apstākļus. Patvēruma meklētāja vērsās tiesā, prasot uzlikt pienākumu iestādei noteiktā termiņā izskatīt viņas pieteikumu. Viņa skaidri norādīja, ka nelūdz, lai tiesa uzliktu iestādei pienākumu piešķirt bēgļa vai alternatīvo statusu (izdot konkrēta satura obligāto administratīvo aktu). Tiesnesis H.Bomans norādīja, ka Vācijā šādās situācijās tiesa parasti pieteikumu interpretējot kā pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Vācijas tiesa tomēr lēma (*BVerwG 1 C 18.17*), ka šajā gadījumā ir pieļaujams prasījums tikai par pienākuma uzlikšanu izskatīt patvēruma pieteikumu. Kā norādīja H.Bomans, šāds risinājums ir nepieciešams, lai nodrošinātu efektīvu ES tiesību īstenošanu. Tiesai izskatot pieteikumu kā prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, pieteicējai tiktu liegta lietas izskatīšana pēc būtības iestādē. Taču atbilstoši ES tiesību aktiem patvēruma procesā lietisku un dokumentāru pierādījumu neesības dēļ īpaša nozīme tiek piešķirta personiskai intervijai

ar patvēruma meklētāju, kuru iestādei ir pienākums organizēt atbilstoši dažādām prasībām, kas nodrošina patvēruma meklētājam iespēju brīvi (bez bailēm un kultūras īpatnību radītiem ierobežojumiem) izklāstīt savus apstākļus. Patvēruma procesa dēļ īpaši nozīmīgi ir arī nodrošināt pienācīgas pārsūdzības iespējas, jo var rasties komunikācijas kļūdas, kad patvēruma meklētāja stāstītais ir pārprasts vai patvēruma meklētājs nav sapratis jautājumu. Līdz ar to ir svarīgi nesamazināt personai pieejamo instanču skaitu, kas viņas lietu skatītu pēc būtības.

Salīdzinot Vācijas Administratīvā tiesas procesa likuma attiecīgo normu (113.panta piektā daļa) ar līdzīgu normu Administratīvā procesa likumā (254.pants), var konstatēt, ka Vācijas likums ir formulēts daudz elastīgāk un Vācijas likuma teksts pieļauj arī tādu risinājumu, ka iestādei tiek vienkārši uzdots izskatīt lietu, nenosakot konkrētu izdodamā obligātā administratīvā akta saturu. Vācijas likuma tekstā tiesas pienākums noteikt izdodamā administratīvā akta saturu nav saistīts ar iestādes rīcības brīvības neesību. Izdodamā akta saturs ir jānosaka, ja lieta ir gatava izlemšanai (*wenn die Sache spruchreif ist*). Pretējā gadījumā iestādei tiek uzdots izlemt lietu.

Itālijas Valsts padomes tiesnesis Fabricio Kafadžī (*Fabrizio Cafaggi*) runāja par ES Pamattiesību hartā nostiprinātajām tiesībām uz efektīvu ES tiesību aizsardzību un sarežģītiem jautājumiem, ko šīs tiesības varētu radīt. Tiesnesis uzdeva, piemēram, jautājumu, vai šī norma nozīmē, ka vienas valsts tiesa varētu uzlikt pienākumu citas valsts iestādei sadarboties ar pirmās valsts iestādi, kurai ir jāizdod administratīvs akts ES tiesību regulētā jomā un kur ir nepieciešama šo iestāžu sadarbība.

Spānijas Augstākās tiesas tiesnesis Rafaels Toledano Kantero (*Rafael Toledano Cantero*) runāja par tiesnešu atbildību. Tiesnesis norādīja, ka EST lietā *Köbler* (C-224/01) atzina, ka valsts atbildība var iestāties arī par pēdējās instances tiesu pieļautu ES tiesību pārkāpumu. Taču EST arī uzsvēra, ka valsts atbildība var iestāties tikai izņēmuma gadījumā, kad šī tiesa ir acīmredzamā veidā pārkāpusi piemērojamās tiesības. Konkrētajā gadījumā EST secināja, ka pārkāpums ir pietiekami nopietns, taču nav acīmredzams. Savukārt sprieduma lietā *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03) 43.punktā EST norādīja, kādi apstākļi ir jāizvērtē nacionālajai tiesai, kura lemj par valsts atbildību tiesas pārkāpuma gadījumā. Vienlaikus EST atzina: lai arī nav izslēdzams, ka valsts tiesībās ir precizēti kritēriji attiecībā uz pārkāpuma būtību vai pakāpi, kas ir jāizpilda, lai varētu iestāties valsts atbildība par Kopienas tiesību pārkāpumu, kas ir piedēvējams valsts tiesai, kura pieņem nolēmumu pēdējā instancē, šie kritēriji katrā ziņā nevarētu noteikt stingrākas prasības par tām, kas attiecināmas uz piemērojamo tiesību acīmredzamu pārkāpumu, kā tas ir precizēts arī iepriekš minētā sprieduma lietā *Köbler* 53.–56.punktā. Tiesnesis R.T.Kantero norādīja, ka jautājumus par valsts atbildību par tiesas pieļautu ES tiesību pārkāpumu EST ir risinājusi arī lietās C-154/08 *Commission versus Spain*: 12 November 2009; C-379/10 *Commission versus Italy*: 24 November 2011; C-160/14 *Ferreira da Silva*: 9 September 2015; C-416/17 *Commission versus France*: 4 October 2018.

Austrijas tiesnesis Martins Cukers (*Matin Zucker*) sniedza savu skatījumu par digitalizācijas radītajiem izaicinājumiem tiesu darbā. Kā trūkumus digitalizācijai viņš norādīja to, ka tiesnesim piezīmes ir ērtāk izdarīt papīra lietā, nevis e-lietā; darbs ar e-lietu var prasīt vairāk laika tiesnesim; ir risks, ka tiesas zālē visi skatās uz ekrāniem, nevis viens uz otru un lieciniekiem, līdz ar to var zust būtisks moments liecinieku liecību novērtēšanā; ilgstošs darbs ar digitāliem materiāliem var radīt papildu kaitējumu tiesneša veselībai. Pēc tiesneša runas diskusijā iesaistījās arī pārējie dalībnieki, kuri uzsvēra to, ka digitalizācijai ir arī pozitīvie aspekti, jo tie ļauj daudziem procesa dalībniekiem ērtāk iesniegt tiesai dokumentus un piekļūt lietas materiāliem; lietas izskatīšana ir iespējama arī tad, ja visas iesaistītās personas neatrodas vienā vietā (videokonferences); tiesnešiem ir vieglāk strādāt no mājām.

**Civillietu departamenta senatores
Zane PĒTERSONE un Dzintra BALTA
piedalījās Eiropas Savienības Intelektuālā
īpašuma biroja (EUIPO) organizētajā
Vienpadsmitajā Eiropas preču zīmju un
dizainparaugu tiesnešu simpozijā**

(Alikante, 2019.gada 6.novembris – 9.novembris)

Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja (EUIPO) rīkotais Eiropas preču zīmju un dizainparaugu tiesnešu simpozijš ir nozīmīgākais preču zīmju tiesnešu mācību un pieredzes apmaiņas pasākums, kas notiek reizi divos gados. 2019.gadā otro reizi simpozija programmā bija iekļauta sesija, kas saistīta ar jaunākajām tendencēm autortiesību jomā.

Simpozijā piedalījās Eiropas Komisijas pārstāvji, Eiropas Savienības Tiesas tiesneši, pārstāvji no WIPO, EUIPO un Apelācijas padomēm, EIROJUST, INTERPOL, dažādu Eiropas valstu tiesneši, kas specializējušies intelektuālā īpašuma strīdu izskatīšanā.

Simpozija ievadā ar runu uzstājās EUIPO izpilddirektors *Christian Archambeau*, uzsverot šāda veida foruma lomu un nozīmi.

Simpozijš norisinājās lekciju un diskusiju formā, darbs bija organizēts piecās sesijās: 1) Sertifikācijas zīmes, kolektīvās zīmes un ģeogrāfiskā izcelsme; 2) Dizainparaugi; 3) Aptaujas un pētījumi kā pierādījumi; 4) Autortiesību jaunākās tendences: Lieta C-476/17 (*Pelham*); 5) Nelegālais tirgus tumšajā tīmeklī.

Pirmās sesijas darbs bija saistīts ar sertifikācijas zīmju un kolektīvo zīmju izaicinājumiem, iespējamiem konfliktiem.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 14.jūnija Regulu (ES) Nr.2017/1001 par Eiropas Savienības preču zīmi (turpmāk – ESPZR) sertifikācijas

zīmes sniedz iespēju nošķirt preces vai pakalpojumus, ko zīmes īpašnieks ir sertificējis attiecībā uz materiālu, preču ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas veidu, kvalitāti, precizitāti vai citu īpašību, izņemot ģeogrāfisko izcelsmi, no tādām precēm un pakalpojumiem, kas nav šādi sertificēti (ESPZR 83.panta 1.punkts). Tātad sertifikācijas zīmi nevar izmantot, lai sertificētu preču un pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi.

Savukārt Eiropas Parlamenta un Padomes 2015.gada 16.decembra Direktīvas (ES) Nr.2015/2436, ar ko tuvinā dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm, 28.panta 4.punkts paredz, ka, atkāpjoties no šīs direktīvas 4.panta 1.punkta c apakšpunkta, dalībvalstis var paredzēt, ka apzīmējumi vai norādes, kas komercdarbībā var kalpot, lai apzīmētu preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, var veidot garantijas vai sertifikācijas zīmes.

Kā redzams, šeit veidojas ievērojama pretruna attiecībā uz to, vai ģeogrāfiskā izcelsme būtu aizsargājama ar sertifikācijas zīmi. Simpozijā, tostarp neformālajās pieredzes apmaiņas sarunās, tika pausts viedoklis, ka būtu atbalstāma Regulā nostiprinātā pieeja un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes nebūtu jāaizsargā ar sertifikācijas zīmēm, jo ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm ir savs regulējums. Direktīvā pieļautā pieeja nebūtu atbalstāma nacionālo valstu tiesību aktos, jo īpaši tajās valstīs, kurās nekas tāds līdz šim nav pastāvējis.

Šāds priekšlikums jau ir ticis nodots Tieslietu ministrijas darba grupai, kas strādāja pie jaunā Preču zīmju likuma izstrādes, un tiks nodots Saeimas atbildīgajai komisijai, kurā tiek izskatīts minētais likumprojekts.

Simpozija 1.sesijā tika runāts arī par kolektīvajām zīmēm – īpašām preču zīmēm, kas spēj nošķirt tās apvienības locekļu, kas ir preču zīmes īpašnieki, preces vai pakalpojumus no citu uzņēmumu precēm vai pakalpojumiem (ESPZR 74.pants). Ir iespējams reģistrēt kolektīvu preču zīmi, kas norāda uz tās aptverto preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi. Lietošanas noteikumos skaidri jānorāda, ka ikvienam, kura preču un pakalpojumu izcelsme ir attiecīgajā ģeogrāfiskajā apgabalā, ir tiesības kļūt par apvienības, kurai pieder preču zīme, locekli (ESPZR 75.panta 2.punkts).

Šajā sesijā tika prezentēta EUIPO pieredze, tostarp lietās C-689/15 *Gözze*; C-673/15 *Darjeeling*; C-514/18 P *Steirisches Kürbiskernöl*; T-253/17 (apelācija C-143/19 P) *Der Grüner Punkt*; T-328/17 (apelācija C-766/18 P) HALLOUMI (ES kolektīvā) un T-825/16 (apelācija C-608/18 P) HALLOUMI (UK sertifikācijas), kā arī Lietuvas un Itālijas prakse. Itālijā un Lietuvā šādu lietu vēl nav, jo attiecīgās zīmes tikai nesen paredzētas tiesību normās. Taču Lietuvā, piemēram, ģeogrāfiskās izcelsmes norāde nekad netiek atzīta par tādu, kas nodrošina atšķirtspēju, bet gan vienmēr par aprakstošu.

Otrā sesija tika veltīta dizainparaugu funkcionālajiem elementiem, tostarp lietā C-395/16 *Doceram* izteikto atziņu kontekstā. Apgūta Vācijas pieredze minētajā lietā radīto atziņu izmantošanā. Aplūkota EUIPO prakse, piemēram, lietās T-191/18, T-153/08, T-90/16, T-559/18. Diskusijai tika piedāvātas atziņas par to, ka, vērtējot kopējo iespaidu, informētais lietotājs neignorēs funkcionālos elementus, bet neanalizēs saistību starp to tehnisko funkciju un izskatu. Citiem vārdiem,

informētais lietotājs nav dizainers un tehniskais eksperts, viņš nepielieto (viņam nav jāpielieto) *Doceram* testu. Novērtējot kopējo iespaidu, jāņem vērā, kādā mērā funkcionālo elementu izskatu var diktēt tehniskā funkcija. Sakritība funkcionālo elementu izskatā vien nevar radīt tādu pašu kopiespaidu.

Trešajā sesijā tika aplūkoti izaicinājumi, ar kuriem sastopas aptauju un pētījumu izstrādātāji, un iespēja tos izmantot kā pierādījumus. Tika prezentēta Beniluksa valstu pieredze aptauju un pētījumu vērtēšanā. Vairākās valstīs ir izdotas vadlīnijas šāda veida pierādījumu iegūšanai (Apvienotā Karaliste, Vācija, Somija, Šveice).

Svarīgi, kā tiek definēta grupa (attiecīgais patērētāju loks), kas aptaujājama. Savukārt, piemēram, pētot atšķirtspēju – norāda zīmi un preces vai pakalpojumus, taču vērtējot reputāciju – tikai zīmi, nevis preces vai pakalpojumus.

Atklāts ir jautājums, piemēram, par to, cik lielas daļas aptaujāto pozitīva atbilde ir pietiekama, lai konstatētu atšķirtspējas iegūšanu lietošanas ceļā. Prakses atziņa ir tāda, ka atšķirtspējas iegūšanu ar lietošanu nevar pierādīt, tikai atsaucoties uz vispārējiem, abstraktiem datiem, piemēram, iepriekš noteiktiem procentiem.

Ceturtajā sesijā tika aplūkota Eiropas Savienības Tiesas lieta C-476/17 *Pelham* un ar to saistītā dalībvalstu pieredze. Šajā lietā, atbildot uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Eiropas Savienības tiesa 2019.gada 29.jūlijā citastarp nosprieda, ka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/29/EK (2001.gada 22.maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā 2.panta „c” punkts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas gaismā ir jāinterpretē tādējādi, ka fonogrammu producentam ar šo normu piešķirtās ekskluzīvās tiesības atļaut vai aizliegt savas fonogrammas reproducēšanu ļauj šim producentam iebilst pret to, ka kāda trešā persona izmanto no tā fonogrammas paņemtu kādu – pat ļoti īsu – skaņu fragmentu (*sample*), lai šo fragmentu iekļautu citā fonogrammā, izņemot gadījumus, kad šis fragments šajā darbā ir iekļauts grozītā formā un nav atpazīstams ar dzirdi.

Ar atziņām no Parīzes Augstās tiesas prakses (Francija) dalījās tiesas viceprezidente *Florence Butin*. Par to, kā tiek veikta oriģināldarbu un pretstatīto mūzikas paraugu tehniskā analīze, prezentāciju sniedza Francijas kolektīvā pārvaldījuma organizācijas *SACEM* eksperte *Angélique Gounod*. Līdzību vērtē no muzikālā viedokļa. Profesionāļu veiktu klausīšanos papildina līdzības vizuāla atspoguļošana notīs. Izmanto spektrogrammas.

Lai trenētos praksē pielietot lietā C-476/17 attīstītās atziņas, tika organizēta mūzikas paraugu vērtēšanas aktivitāte spēles veidā. Tās gaitā simpozija dalībniekiem pēc oriģināldziesmas un pretstatītās dziesmas noklausīšanās bija jāieņem sava vieta attiecīgajā zāles sektorā, atkarībā no tā, vai pretstatītajā dziesmā

iekļautais oriģināldziesmas fragments bija vai nebija atpazīstams ar dzirdi. Atsevišķi savu atzinumu sniedza arī šajā panelī iesaistītie tiesneši un eksperti. Pārsvārā dalībnieku viedoklis sakrita ar ekspertu viedokli, taču atsevišķos gadījumos domas dalījās, kas liecina par šāda vērtējuma veikšanas komplicētību.

Piektajā sesijā *DHS Homeland Security Investigations* (ASV) speciālais aģents *Jared Der-Yeghiayan* simpozija dalībniekiem soli pa solim atklāja „*Silk Road*” lietas izmeklēšanas aizkulises. „*Silk Road*” bija tiešsaistes melnais tirgus, kas kalpoja kā platforma narkotiku tirdzniecībai. Tīmekļa vietne nelegālo darbību veikšanai bija izveidota 2011.gadā un darbojās tā, lai lietotāji varētu to pārlūkot anonīmi, bez iespējamās datplūsmas uzraudzības. Narkotikas tika piegādātas ar pasta sūtījumu starpniecību. Saskaņā ar vēlāk publiskoto apsūdzību vietnē bija notikuši aptuveni 1 429 465 darījumi; kopējie ieņēmumi no tiem bija 9 519 664 bitmonētas, un kopējās komisijas naudas bija 614 305 bitmonētas jeb aptuveni 1,2 miljardi dolāru ieņēmumu un 79,8 miljoni dolāru komisijas naudas; iesaistīti bija 146 946 pircēji un 3 877 pārdevēji. Pēc divu gadu garumā veiktajām izmeklēšanas darbībām 2013.gadā Federālais izmeklēšanas birojs (FIB) slēdza tīmekļa vietni un arestēja vietnes dibinātāju *Ross Ulbrich*, kurš to uzturēja ar pseidonīmu *Dread Pirate Roberts*. ASV federālā tiesa Manhetenā viņu atzina par vainīgu astoņās apsūdzībās un piesprieda mūža ieslodzījumu.

Simpozija dalībnieki bija izpildījuši lūgumu atvest no savas valsts produktu, kas ir aizsargāts vienā no trīs Eiropas Savienības ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un tradicionālo darinājumu sistēmām. Tās popularizē un aizsargā kvalitatīvu lauksaimniecības un pārtikas preču nosaukumus ar aizsargātas izcelsmes norādi (*protected designation of origin (PDO)*), aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādi (*protected geographical indication (PGI)*) un garantētas tradicionālās īpatnības norādi (*traditional specialties guaranteed (TSG)*). Iepriekšējos gados Latvijas pārstāves jau bija iepazīstinājušas simpozija dalībniekus ar Carnikavas nēģiem, pelēkajiem zirņiem un salināto rudzu rupjmaizi, bet šoreiz bija aizvedušas Jāņu sieru.

Dalība simpozijā deva iespēju padziļināt izpratni par sertifikācijas zīmēm, kolektīvajām zīmēm, ar tām saistītajiem problēmjautājumiem, par dizainparaugu funkcionālo elementu nozīmi, intelektuālā īpašuma strīdos izmantojamo pierādījumu – aptauju un pētījumu veidošanas un vērtēšanas labo praksi, mūzikas paraugu tehniskās un juridiskās vērtēšanas niansēm, kā arī apgūt praktiskās iemaņas to novērtēšanā. Tika iepazītas *EUIPO*, Eiropas Savienības tiesas un nacionālo valstu tiesu prakses jaunākās tendences. Par vērtīgu atzīstama arī neformālā viedokļu un pieredzes apmaiņa, kuras ietvaros iespējams noskaidrot nianšes, kas var noderēt, tostarp izstrādājot Latvijas tiesisko regulējumu sertifikācijas un kolektīvajām zīmēm.

PIEREDZES APMAIŅAS VIZĪTE EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESĀ

Augstākās tiesas delegācija – Senāta Administratīvo lietu departamenta senatore Rudīte VĪDUŠA, Krimināllietu departamenta senatore Anita POĻAKOVA, Civillietu departamenta senators Normunds SALENIEKS un Administratīvo lietu departamenta zinātniski analītiskā padomniece Santa SAVINA decembrī apmeklēja Eiropas Cilvēktiesību tiesu Strasbūrā.

Vizīte Eiropas Cilvēktiesību tiesā sākās ar Lielās palātas tiesas sēdes apmeklējumu lietā *Alberts un citi pret Ungāriju* (Nr.5294/14). Pieteicēji šajā lietā ir akciju īpašnieki kooperatīvos–krājaizdevu kooperatīvi. 1993.gadā šie kooperatīvi līdz ar citiem iekļāvās brīvprātīgā integrācijas shēmā, kuras mērķis bija paaugstināt finanšu drošību. 2006. un 2008.gadā sabiedrības tika pārveidotas par akciju sabiedrībām un saņēma kredītiestāžu darbības licenci, turpinot palikt integrētās shēmas ietvaros. Ar 2013.gada t.s. Integrācijas likumu šie krājaizdevu kooperatīvi–bankas kļuva par Krājaizdevu bankām (kurai kā integrācijas centrālajai bankai tika piešķirtas lielākas pilnvaras) akcionāriem un Integrācijas organizācijas biedriem, proti, notika obligāta (piespiedu) integrācija. Ar Integrācijas likumu tika izveidots arī finanšu risku kopfonds (*pool*). Krājaizdevu bankas uzrauga kooperatīvu–banku darbību, un tās kompetencē ir arī izdot rīkojumus, lai panāktu to darbības atbilstību likumam un Integrācijas organizācijas un Krājaizdevu bankas izdotajiem normatīvajiem dokumentiem. Virkne lēmumu kooperatīvos–bankās var tikt pieņemti, tikai saskaņojot ar Krājaizdevu banku, tās piekrišana vajadzīga arī pārvaldes institūciju locekļu iecelšanai. Krājaizdevu bankas noteiktos gadījumos var apturēt pārvaldes institūciju locekļu pilnvaras un iecelt pienākumu izpildītājus, piemēram, krīzes situācijās. Savukārt Integrācijas organizācijai ir tiesības uz laiku apturēt kooperatīvu–banku akcionāru balsstiesības, tās kompetencē ir individuāli noteikt kooperatīvu–banku maksātspējas kapitāla prasības.

Pieteicēji šajā lietā sūdzas par Integrācijas likuma ietekmi uz viņu tiesībām ietekmēt to banku darbību un politiku, kurās viņiem pieder akcijas. Viņi atsauca uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencijas Pirmā protokola 1.pantu (tiesības uz īpašumu).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2019.gada 29.janvārī šajā lietā taisīja spriedumu, ar kuru atzina, ka nav pieļauts pārkāpums, bet pēc tam lieta tika pieņemta izskatīšanai Lielajā palātā.

Pēc tiesas sēdes par šīs lietas būtību un līdzšinējo Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi vairāk varēja uzzināt sarunā ar tiesas juristi Lāsmu Liedi.

Pēc tam delegācija tikās ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesi no Latvijas Mārtiņu Mitu un juristi Dainu Celmu. Bija iespēja uzzināt par tiesneša darba specifiku šajā tiesā, procesa norises īpatnībām un atsevišķām aktualitātēm tiesas praksē.

Pēc tam notika plašāka saruna – pieredzes apmaiņa – ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas juristēm Lāsmu Liedi, Dainu Celmu un Adeli Zalamani.

Daina Celma iepazīstināja ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi vairākos jautājumos, kas saistās ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, jo īpaši gadījumos, ja lieta ir par sodu, kam ir krimināltiesiskas sankcijas raksturs. Šāda tēma jau iepriekš tika pieteikta no delegācijas puses. Tika pievērsta uzmanība tiesībām uz tiesas sēdi, šajā ziņā iesakot vērtēt nianšes Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos lietās *Jussila pret Somiju* (Nr.73053/01) un *Ramos Nunes de Carvalho e Sá pret Portugāli* (Nr.55391/13). Lai izprastu tiesas nostāju attiecībā uz tiesībām būt klāt tiesas sēdē, kā noderīgi tika apspriesti spriedumi lietās *Hermi pret Itāliju* (Nr.18114/02), *Yevdokimov un citi pret Krieviju* (Nr.27236/05), *Andersena pret Latviju* (Nr.79441/17) un *Ternovskis pret Latviju* (Nr.33637/02). Notika plašāka saruna par personas tiesībām uz tās izvēlētu pārstāvi, un šajā jautājumā norādīts uz tiesas spriedumiem lietās *Beuze pret Beļģiju* (Nr.71409/10) un *Frolovs pret Latviju* (Nr.13289/06).

Sarunā bija iespēja vispārīgi pievērsties arī jautājumiem, kas ir aktuāli Latvijas tiesās, piemēram, procesuālās iespējas un procesuālo instrumentu robežas, veicinot efektīvu kriminālprocesa norisi, atsevišķi tiesnešu ētikas standartu un disciplinārās atbildības aspekti utt.

PROJEKTU AKTIVITĀTES – PIEREDZES APMAIŅAI

ZIEMEĻVALSTU UN BALTIJAS VALSTU MOBILITĀTES PROGRAMMAS PROJEKTS „TIESNEŠU PALĪGU LOMA EFEKTĪVĀ AUGSTĀKĀS TIESAS DARBA ORGANIZĀCIJĀ”

Augstākā tiesas Administrācijas sagatavotais projekts „Tiesnešu palīgu loma efektīvā Augstākās tiesas darba organizācijā” guvis atbalstu Ziemeļvalstu un Baltijas valstu mobilitātes programmā „Valsts administrācija”.

Projekta mērķis bija nodrošināt pieredzes apmaiņu starp Latvijas Augstākās tiesas un Ziemeļvalstu Augstāko tiesu tiesnešu palīgiem. Augstākās tiesas tiesnešu palīgi un padomnieki devās uz Zviedrijas, Somijas, Norvēģijas un Islandes Augstākajām tiesām un diskutēja par inovatīviem veidiem, kā sniegt atbalstu tiesneša darbā, tiesneša palīgu kompetenci un lomu nolēmumu kvalitātes nodrošināšanā, kā arī dažādām nolēmumu rakstīšanas tehnikām. Projekts nodrošināja labās prakses apmaiņu efektīvā lietu izskatīšanā Augstākajās tiesās.

NORDIC-BALTIC
MOBILITY
PROGRAMME

Public administration

ZVIEDRIJA: tiesnešu palīgu lielā atbildība – patstāvīgi izstrādāts nolēmuma projekts

Februārī pieredzes apmaiņas vizītē uz Zviedrijas tiesām devās Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja palīdze Sanita JEFIMOVA un tiesneša palīdze Agnese ADGERE, Administratīvo lietu departamenta tiesneša palīgs Miķelis ZUMBERGS un Civillietu departamenta tiesneša palīdze Elīna PURĒNA.

Augstākās tiesas pārstāvji guva ieskatu Zviedrijas tiesu sistēmā, apmeklējot Stokholmas apelācijas instances administratīvo tiesu, Zviedrijas Augstāko tiesu un Zviedrijas Augstāko administratīvo tiesu.

Stokholmas apelācijas instances tiesā Augstākās tiesas delegācija iepazīstināta ar tiesas ēku, tās vēsturi, prezentācijas veidā sniegts ieskats Zviedrijas tiesu sistēmā, sīkāk izklāstot Stokholmas apelācijas instances administratīvās tiesas kompetenci un darba organizāciju. Savukārt Latvijas delegācija sniedza prezentāciju par Latvijas tiesu sistēmu, Latvijas Republikas Augstāko tiesu, tās struktūru, kompetencēm atbilstoši katram departamentam, statistikas datiem, informācijas sistēmām, nolēmumu pieejamību.

Zviedrijas Augstākajā tiesā un Zviedrijas Augstākajā administratīvajā tiesā Latvijas delegācija iepazīstināta ar tiesu ēkām, to vēsturi. Zviedrijas Augstākajā tiesā divi jaunākie tiesneši prezentācijas veidā iepazīstināja ar abu Zviedrijas Augstāko tiesu vēsturi, to organizatorisko struktūru, Augstāko tiesu lomu tiesu sistēmā, statistikas datiem, lietu izlemšanas kārtību. Tāpat tika izklāstīti iemesli sūdzības pieņemšanai, sīkāk paskaidrojot minētā institūta (sūdzības izvērtēšanas, lai izlemtu, vai tā ir pieņemama) specifiku. Latvijas

pārstāvji uzzināja, kā Zviedrijā kļūst par tiesnesi. Zviedrijas Augstākajā administratīvajā tiesā notika diskusija ar tiesnešu palīgiem no Zviedrijas Augstākās tiesas un no Zviedrijas Augstākās administratīvās tiesas. Diskusijas laikā apspriesti ar tiesu darba organizāciju, lietu veidu, virzību, izskatīšanas kārtību saistītie jautājumi, kā arī notika informācijas apmaiņa par vispārīgiem ar tiesu sistēmu saistītiem jautājumiem, sabiedrības attieksmi pret tiesu sistēmu, medijiem.

Tiesnešu palīgu darbs Zviedrijas Augstākajā tiesā un Augstākajā Administratīvajā tiesā ir iedalīts divos posmos: ziņošana par lietām tiesnešiem, lai noskaidrotu, vai lietā ir jautājums, kam ir juridiska nozīme, kā arī darbs ar lietām, kuras tiesa ir pieņēmusi izskatīšanai pēc būtības. Palīgs arī piedalās tiesas sēdē, ja tāda lietā ir noteikta, un pilda tiesas sēdes sekretāra funkciju.

Zviedrijas Augstākajās tiesās nav izteiktas specializācijas – gan tiesneši, gan palīgi pamatā strādā ar visu kategoriju lietām. Reizi ceturksnī notiek arī atskaitīšanās tiesas priekšsēdētājam par lietām, kuras atrodas tiesvedībā visilgāk (parasti, ja termiņš pārsniedz sešus mēnešus). Tiesnešu palīgu skaits divkārt pārsniedz tiesnešu skaitu – uz 16 tiesnešiem katrā no Augstākajām tiesām ir aptuveni 30 tiesnešu palīgi, kā arī daži juriskonsulti.

Latvijas delegācija secināja, ka tiesnešu palīgu darbs Zviedrijas Augstākajās tiesās un Latvijā ir līdzīgs ar to, ka tas notiek uz darba līguma pamata un ka sadarbība tiesnešu un palīgu starpā ir samērā neformāla un līdz ar to elastīga. Galvenā atšķirība, ka tiesnešu palīgiem Zviedrijā atbildība ir lielāka, jo viņi nestrādā tikai ar konkrēta tiesneša lietām viņa tiešā uzraudzībā un

Augstākās tiesas pārstāvji ar Zviedrijas Augstākās tiesas kolēģiem

atbilstoši viņa dotajiem uzdevumiem, bet gan patstāvīgi uzņemas konkrētas lietas no tiesā saņemtajām, un par katru lietu ziņo attiecīgajam tiesas sastāvam, piedāvājot pilnīgi izstrādātu nolēmuma projektu. Tiesnešu palīgi secināja, ka ir vairākas lietas, ko Latvijas tiesu sistēma varētu pārņemt no Zviedrijas Augstāko tiesu pieredzes, piemēram, būtu nepieciešams palielināt tiesnešu

palīgu skaitu Augstākajā tiesā, lai viens tiesnesis varētu izskatīt vairāk lietu; varētu ieviest regulāru atskaitīšanos tiesas vadībai par iemesliem, kuru dēļ vēl nav izskatītas visvecākās lietas; tiesnešu palīgiem varētu piešķirt plašākas funkcijas un atbildību, kā arī iespēju strādāt attālināti, tādējādi palielinot darba efektivitāti un taupot resursus.

SOMIJA: padomnieku specializācija un atbildība par lietu virzības ātrumu

Novembrī pieredzes apmaiņas vizītē Somijā bija Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja palīdze Santa OZOLA un tiesneša palīgs Mīkēlis ZUMBERGS, Krimināllietu departamenta tiesneša palīdze Agnese ADGERE un Civillietu departamenta zinātniski analītiskais padomnieks Reinis ODINŠ.

Augstākās tiesas pārstāvjiem bija iespēja iepazīties ar Somijas tiesu sistēmu, gūstot ieskatu Helsinku rajona tiesas, Helsinku apelācijas tiesas, Somijas Augstākās tiesas un Somijas Augstākās Administratīvās tiesas darbā. Latvijas delegācija iepazīnās ar katras tiesu iestādes struktūru, sastāvu, tiesnešu palīgu darba

pienākumiem abās augstākajās tiesās, izgāja ekskursijā pa tiesu ēkām, turklāt papildus Somijas Augstākajā Administratīvajā tiesā tika prezentēta imigrācijas lietu izskatīšanas kārtība, bet Somijas Augstākajā tiesā – sadarbības modelis starp tiesnešu palīgiem un tiesnešiem.

Somijā tiesnešu palīgu pienākumiem līdzīgas funkcijas veic padomnieki (*referendary*), kuri ir amatpersonas un atrodas valsts dienestā. Somijas Augstākajā tiesā ir 28 šādi padomnieki (iepriekš 18 tiesnešiem), un tie tiek dalīti divās grupās – civillietu un krimināllietu. Katrai no grupām ir vadītājs, kurš pats arī ir viens no šiem padomniekiem un kura kompetencē ir iedalīt saņemtās lietas konkrētam padomniekam, regulējot noslodzi.

Augstākās tiesas delegācija Somijas Augstākajā Administratīvajā tiesā

Padomnieku galvenais uzdevums ir sagatavot atzinumu par lietu, apkopojot lietas faktus, tiesisko regulējumu, tiesu praksi līdzīgās lietās un citus tiesību avotus, kā arī izsakot viedokli par lietas iznākumu. Pēc tam viņi prezentē savu ziņojumu tiesas sastāvam. Padomnieku pienākums ir sagatavot arī nolēmuma projektu. To mēdz gatavot arī vienlaikus ar atzinumu. Tiesas sastāvs var pieprasīt papildu izpēti, tādā gadījumā padomnieks gatavo jaunu atzinumu. Ja tiesas sastāvs nepiekrīt padomnieka atzinumam un nobalso par citu lietas iznākumu, nolēmumam var tikt pievienotas padomnieka piezīmes (atsevišķās domas).

Atšķirībā no Somijas Augstākās tiesas tiesnešiem, kuriem ir jāskata visu veidu lietas (gan civillietas, gan krimināllietas), padomnieki specializējas konkrētos jautājumos. Tādēļ viņi nav piesaistīti konkrētam tiesnesim, bet patstāvīgi plāno darbu ar iedalītajām lietām, būdami atbildīgi par konkrētu lietu virzību (izskatīšanas ātrumu). Līdz ar to tikai tad, kad lietai tiek piesaistīts uzraugošais (referējošais) tiesnesis, padomniekam ir iespējams konsultēties ar tiesnesi par lietas problēmjautājumiem. Pārējais tiesas sastāvs tiek izveidots katrai lietai pēc nejaušības principa.

Kasācijas tiesvedība sastāv no divām stadijām. Vispirms tiek izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības pieļaujamību, bet pēc tam lieta tiek izskatīta ar spriedumu rakstveida procesā. Ja nepieciešams, nosaka tiesas sēdi, taču šādu lietu ir tikai 10–20 gadā. Pieļaujamības stadijā Somijas Augstākajā tiesā tiek atsiļāti vairāk nekā 90% lietu, jo ar spriedumu tiek izskatīti tikai 6% saņemto lietu. Mēnesī ir apmēram trīs dienas, kurās padomniekam jāprezentē lietas, un katrā šādā dienā var prezentēt sešas lietas, attiecīgi tiek sagaidīts, ka viens padomnieks mēnesī rīcības sēdei sagatavos 18 lietu. Ja lietā padomniekam jāgatavo spriedums, tiek samērīgi samazināts viņa rīcības sēdei sagatavojamo lietu skaits.

Lietu izskatīšanas grafiks parasti tiek plānots divus mēnešus uz priekšu, bet, ņemot vērā padomnieku specializāciju, lietas saņemšanas datums nav vienīgs

kritērijs, pēc kura viņi sastāda izskatīšanas grafiku. Tikpat nozīmīgs kritērijs ir arī apstākļi, ka vairākās lietās ir līdzīgs izspriežamais jautājums. Tādā gadījumā šādas lietas var tikt virzītas izskatīšanai vienlaicīgi neatkarīgi no to saņemšanas datuma.

Slodze katram padomniekam ir 15–20 lietas, kurās nav izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības pieļaujamību, kā arī 1–3 lietas, kurās jālemj pēc būtības.

Padomnieka amats ir prestižs un labi atalgots. Par padomniekiem Augstākajā tiesā mēdz kļūt arī rajona tiesu tieņeši, kā arī padomnieki no apgabaltiesām.

Somijas Augstākajā Administratīvajā tiesā padomnieku loma ir līdzīga, taču darba organizācijā ir arī zināmas atšķirības.

80% administratīvo lietu Somijas Augstākajā Administratīvajā tiesā ir pakļautas kasācijas atļaujas saņemšanai, no tām atļauja tiek sniegta 10–20% gadījumā. Atcelto nolēmumu īpatsvars ir 10% no visām lietām.

Ar kasācijas sūdzību pēc saņemšanas tiesā vispirms darbojas sekretārs, savācot lietas materiālus un pieprasot pusēm rakstveida apsvērumus gadījumā, ja kasācijas atļauja nav nepieciešama. Pēc tam padomnieks sagatavo atzinumu un nolēmuma projektu, ko iesniedz tiesas sastāvam 1–2 nedēļas pirms apspriedes, cenšoties izvēlēties apspriedei 3–8 līdzīgas lietas. Katram padomniekam mēnesī ir 2–3 šādas apspriedes, kurām viņš atbilstoši sagatavo nozīmētās lietas.

Atzinumam jābūt sastādītam noteiktā formātā, un tajā ir informācija par pušu lūgumiem, lietas fakti, tiesiskais regulējums (nacionālais, Eiropas Savienības, starptautiskais; arī izstrādes materiāli), tiesu prakse (ieskaitot Eiropas Savienības Tiesu, Eiropas Cilvēktiesību tiesu u.c.), tiesību literatūra, kā arī juridiskais pamatojums tam, vai kasācija ir pieļaujama. Atzinuma saturs un apjoms var ļoti atšķirties (no 1 līdz 50 lapām).

Dienu pirms apspriedes referējošais tiesnesis sniedz padomniekam savus komentārus. Savukārt apspriedes laikā vispirms padomnieks prezentē savu atzinumu un priekšlikumu par to, kā lieta izlemjama, tad viedokli izsaka referējošais tiesnesis, bet pēc viņa – pārējie

tiesneši, sākot ar jaunāko. Pēc apspriedes padomnieks pabeidz nolēmuma projektu un paraksta (vizē) to pēc referējošā tiesneša un tiesas sastāva priekšsēdētāja. Ja tiesas sastāvs nobalso pret padomnieka piedāvāto risinājumu, nolēmumu raksta jaunākais no tiesnešiem, kuri balsoja pret.

Sarežģītās lietās liela nozīme ir sadarbībai starp padomnieku un referējošo tiesnesi, tādēļ, ja nepieciešams, referējošais tiesnesis var tikt noteikts agrākā lietas stadijā nekā parasti.

Padomnieki parasti ir daudz vairāk specializējušies savā jomā nekā tiesneši, un tas atvieglo materiālo tiesību vienveidīgu piemērošanu, bet var pastāvēt atšķirības procesuālajos jautājumos, sevišķi starp Augstākās Administratīvās tiesas departamentiem.

Tiesā šobrīd ir 27 tiesneši un 40 padomnieki, kuri iedalīti trijos departamentos, kuros izskata atšķirīgu

kategoriju lietas. 60% lietu īpatsvars ir imigrācijas jautājumi, bet 14% ir saistīti ar sociālo un veselības aprūpi, pārējām lietām veidojot atlikušo daļu. Lietu izskatīšanas vidējais termiņš ir 7 mēneši. Neskaitot imigrācijas lietas, kuru vidējais izskatīšanas termiņš ir 3,5 mēneši, atlikušās lietas tiek izskatītas aptuveni gada laikā.

Vizītes dalībnieki secināja, ka pastāv būtiskas atšķirības Latvijas un Somijas tiesnešu palīgu darbā. Somijā tiesnešu palīgi (padomnieki) atrodas valsts dienestā, tie neatrodas konkrēta tiesneša pakļautībā un savā darbībā ir patstāvīgi, bet līdz ar to tiem ir arī lielāka atbildība, tostarp pamatā tieši viņi ir atbildīgi par lietu savlaicīgu izskatīšanu. Neskatoties uz šīm atšķirībām, darba efektivitātes uzlabošanai var apsvērt tiesnešu palīgu specializācijas pārņemšanu Latvijas tiesu sistēmā.

LATVIJAS PĀRSTĀVĪBA EIROPAS PADOMES TIESLIETU ORGANIZĀCIJĀS

EIROPAS SAVIENĪBAS VALSTU TIESLIETU KONTAKTPERSONU SANĀKSME

Krimināllietu departamenta senatore Aija BRANTA kā Latvijas kontaktpersona Eiropas Savienības tieslietu sistēmā (*Justice Scoreboard*) janvārī piedalījās kontaktpersonu sanāksmē Briselē.

Sniegta informācija par 2020.gada Ziņojumu par situāciju tiesiskuma jomā Eiropas Savienības valstīs, kas drīzumā tiks publicēts. Ziņojumā iekļautas jaunas sadaļas – par īpašiem pasākumiem bērnam draudzīgam procesam un par pasākumiem nolēmumu publicēšanai tiešsaistē.

Komisijas uzdevumā ziņojumu par tiesas nolēmumu mašīnlasišanu bija sagatavojusi Boloņas (Itālija) universitātes datorzinību un tiesību profesore Monika Palmirāna (*Monica Palmirani*). Profesore sniedza ieskatu par to, kā tiesas nolēmumu sagatavošanas jaunās metodes var atvieglot pieeju tiesai. Profesore atzina, ka caurskatāmība ir svarīgākais elements, lai veidotu un saglabātu iedzīvotāju uzticēšanos mākslīgā intelekta sistēmu attīstītājiem un pašām sistēmām. Tehnoloģiskā caurskatāmība prasa, lai mākslīgā intelekta sistēmas būtu pārbaudāmas, salīdzināmas un saprotamas indivīdiem dažādos izpratnes līmeņos. Biznesa modeļa caurskatāmība nozīmē, ka indivīds ir atbilstoši informēts par attīstītāju un tehnoloģiju ieviešēju mērķiem.

Profesore minēja piemērus, kā mākslīgais intelekts palīdz iedzīvotājiem iesniegumu sagatavošanā. Proti, ar šabloniem un paraugiem; seko labojumiem dokumentos sagatavošanas fāzē un iesniegšanas gaitā; dokumenta projektu transformē oficiālā dokumentā; veic atsauces

uz normatīviem un citiem avotiem (piemēram, atrod atbilstošus citākus); palīdz ar tulkošanu un lingvistiku; palīdz sameklēt atbilstošu judikatūru u.tml.

Arī Eiropas Komisijas pārstāvis Eike Grāfs (*Eike Graf*) savā ziņojumā pieskārs tādiem jautājumiem kā mākslīgais intelekts, ētika un likumdošana.

Savukārt Eiropas Komisijas pārstāves Jana Hoskova (*Jana Hoskova*) un Marija Karavasila (*Maria Karavasili*) runāja par iespējām, kādas piedāvā Eiropas fondu programmas tieslietu jomā.

Eiropas Tieslietu padomju asociācijas (ENCJI) direktore Monika van der Gosa (*Monique van der Goes*) un Utrehtas universitātes profesors Francis van Diks (*Frans van Dijk*) prezentēja asociācijas pētījumu par tiesnešu skatījumu uz tiesu varas un tiesnešu neatkarības aspektiem savā valstī.

Sanāksmes noslēdzošajā daļā, kas bija veltīta sabiedrības informēšanas kampaņām par tieslietām, ar prezentācijām uzstājās pārstāvji no Vācijas Federālās tieslietu ministrijas, Dānijas Tiesu administrācijas un Starptautiskās Advokātu asociācijas. Vācijas un Dānijas pārstāvji demonstrēja īsfilmīgas un dažādas uzskates līdzekļus, ko kampaņas ietvaros demonstrē iedzīvotājiem (piemēram, plakāti transporta līdzekļu pieturās, īsfilmas pirms kino seansa u.tml.).

EIROPAS PADOMES TIESLIETU SISTĒMU EFEKTIVIZĀCIJAS KOMISIJAS PLENĀRSĒDE

Krimināllietu departamenta senatore Aija BRANTA
kā Latvijas pārstāve Eiropas Padomes Tieslietu sistēmu efektīvizācijas komisijā (CEPEJ)
2019.gada decembrī piedalījās komisijas plenārsēdē un CEPEJ vadlīniju nolēmumu izpildē
10.gadadienai veltītajā konferencē Strasbūrā.

Konferenci, kas veltīta CEPEJ „Vadlīniju Eiropas Padomes izstrādāto rekomendāciju nolēmumu izpildes jomā sekmīgākai ieviešanai” [CEPEJ(2009)11E] 10.gadadienai veltīto konferenci CEPEJ organizēja sadarbībā ar Starptautisko Tiesu izpildītāju asociāciju (UIHJ).

UIHJ ir 1952.gadā izveidota starptautiska nevalstiska organizācija, kuras galvenā mītne atrodas Parīzē. Tās sastāvā ir 93 nacionālās nodaļas vai profesionālās apvienības. Organizācija pārstāv savus biedrus starptautiskajās organizācijās un nodrošina nacionālo tiesu izpildītāju organizāciju savstarpējo sadarbību. Tā strādā, lai uzlabotu nacionālo procesuālo likumu normas, kas reglamentē tiesu izpildītāju statusu un darbību, kā arī veicinātu inovatīvu projektu ieviešanu tiesu izpildītāju darba uzlabošanai. Organizācija izmanto savu pieredzi un ietekmi, lai nodrošinātu tiesu nolēmumu izpildes efektivitāti.

Atklājot konferenci, uzruna teica UIHJ prezidents Marks Šmits (*Marc Sckmitz*) un CEPEJ prezidents Ramins Gurbanovs (*Ramin Gurbanov*).

Ar referātu „10 gadi kopš CEPEJ vadlīniju pieņemšanas” uzstājās UIHJ viceprezidents Metjū Šardons (*Mathieu Chardon*), tiesu izpildītājs no Francijas. Ar referātu „CEPEJ Labās prakses rokasgrāmata tiesas nolēmumu izpildei” uzstājās Gijoms Pejons (*Guillaume Payan*), Tulonas universitātes Juridiskās fakultātes lektors, CEPEJ sertificēts eksperts. Referents runāja arī par Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi lietās, kas saistītas ar tiesas nolēmumu izpildi.

Konferences otrajā daļā „Algoritmi un tiesas nolēmumu izpilde: jauni izaicinājumi ekonomikā un tiesībās” ar referātu „Mākslīgais intelekts, pamattiesības un ētika” uzstājās Janiks Menesers (*Yannick Meneceur*), tiesnesis no Francijas. Natālija Fricero (*Natalie Fricero*), Nicas universitātes privāto tiesību profesore, Nicas Juridiskā institūta direktore, runāja par tiesas nolēmumu izpildi informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā. Savukārt Jozs Uifenhūns (*Jos Uitdehaag*), tiesu izpildītājs no Nīderlandes, un Sjefs Erps (*Sjef van Erp*), Māstrihtas universitātes profesors, uzstājās ar referātu „Gudrie ligumi un to izpilde”, kā arī izvērtēja problēmjautājumus, kas saistīti ar kriptovalūtas izmantošanu.

CEPEJ plenārsēde sākās ar apbalvošanas ceremoniju. Par ieguldījumu CEPEJ darbā Tieslietu sistēmu izvērtēšanas darba grupas bijušajam priekšsēdētājam Žanam-Polam Žanam (*Jean-Paul Jean*) pasniedza Eiropas Padomes Pro Merito medaļu.

Tika uzklaut CEPEJ prezidenta un sekretariāta informācija par dalību dažādos pasākumos, kā arī dalībvalstu, tostarp Latvijas, informācija par pēdējā pusgadā veiktajiem pasākumiem tieslietu sistēmas

uzlabošanā. CEPEJ prezidents informēja plenārsēdē par savu vizīti Latvijā un tikšanos ar Augstākās tiesas pārstāvjiem un piedalīšanos Latvijas tiesnešu konferencē.

Izvērtēšanas darba grupas priekšsēdētājs informēja par darbu pie valstu tieslietu sistēmu nākošā izvērtējuma cikla 2018.–2020.gadam, kuru paredzēts apstiprināt 2020. gada jūnija plenārsēdē. Informēja par sadarbību ar Eiropas Savienību, nodrošinot datus ikgadējā apkopojuma par tiesiskumu ES valstīs *EU Justice Scoreboard* sagatavošanā.

Kvalitātes darba grupas priekšsēdētājs, informējot par paveikto, norādīja, ka ir pabeigts CEPEJ Eiropas Ētikas hartu mākslīgā intelekta izmantošanai tieslietu sistēmās tulkojums, tostarp arī latviešu valodā.

Pieņemtas vadlīnijas tiesnešu prasmi un kompetenču uzlabošanai [CEPEJ(2019)15]. Pieņemti arī vairāki ar mediāciju saistīti dokumenti: Mediācijas programma tiesnešiem – CEPEJ(2019)18; Mediācijas programma notāriem – CEPEJ(2019)20; Mediācijas programma advokātiem – CEPEJ(2019)21.

Pieņemts CEPEJ izmantotās terminoloģijas vārdnīcas projekts – CEPEJ(2019)5REV1, kas turpmāk tiks papildināts.

Sekretariāts atzīmēja atsevišķu pilottiesu darbības nepietiekamo aktivitāti, ieviešot CEPEJ izstrādātos instrumentus. Norādīja, ka sadarbībā vairāk būtu jāizmanto tiesu labākā prakse, kas ir nozīmīgs informācijas avots par Eiropas tiesu ikdienas darbu. Norādīja, ka valstu nozīmētajām pilottiesām ir aktīvāk jāiesaistās Pilottiesu tīklojuma darbā.

Tika apstiprināta Darbības programma 2020.–2021.gadam, atzīstot, ka tiesu neatkarība un efektivitāte paliek nemainīgā darbības prioritāte.

Sekretariāts informēja par dalību Eiropas Padomes sadarbības programmās Latvijā (sadarbības turpinājums ar CEPEJ ekspertiem tieslietu efektīvizācijā 3 galvenajās jomās: mediācija, valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība un tiesu menedžmenta uzlabošana), Albānijā, Azerbaidžānā, Balkānos, Maltā, Moldovā, Slovākijā (tiesu sistēmas efektivitātes un kvalitātes stiprināšana), Spānijā (kiberjustīcijas attīstība), Tunisijā (tiesu sistēmas darbības un piekļuves tiesai uzlabošana), Marokā un Ēģiptē (likumības un cilvēktiesību ieviešanas nodrošināšana).

Sekretariāts informēja par 2019.gada oktobrī Oslo notikušo „Temīdas kristāla svaru” balvas ceremoniju un apsveica šīs balvas ieguvēju Slovēnijas Augstāko tiesu par projektu „Tieslietu kvalitātes uzlabošana”. Balvas ieguva arī Luksemburgas pirmās instances tiesa par projektu „Tiesu procesa harmonizēšana”, Nīderlandes nacionālais koordinators mediācijā krimināllietās par projektu „Mediācija krimināllietās” un Spānijas Tieslietu ministrijas projekts „Digitālā justīcija”. Konkursa uzvarētāji prezentēja savus projektus.

V

TIESĪBDOMAS: PRIEKŠLASĪJUMI, PUBLIKĀCIJAS

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU NORMU PIEMĒROŠANA ADMINISTRATĪVAJĀ PROCESĀ

Referāts nolasīts Latvijas Universitātes 78.starptautiskajā zinātniskajā konferencē 2020.gada 10.februārī

Jautrīte BRIEDE, Dr.iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras profesore, Senāta Administratīvo lietu departamenta senatore

IEVADS

Eiropas Savienības (turpmāk – ES) tiesības visvairāk skar tieši administratīvo tiesību jomu un tādējādi primāri tiek iedzīvinātas ar ES institūciju un dalībvalstu pārvaldes iestāžu izdoto administratīvo aktu starpniecību. Piemērojamās ES tiesību normas nereti ir grūti uztveramas, jo ir radītas, vienojoties dalībvalstu politiķiem un ekspertiem, turklāt latviešu valodā tās tiek tulkotas no Eiropas Savienības institūcijā lietotās darba valodas.

Tomēr, ja noteiktos tiesiskajos apstākļos ir jāizdod administratīvais akts, iestāde to izdod, neatkarīgi no tā, vai piemērojamās ES tiesību normas saturs (tiesiskie apstākļi un/vai tiesiskās sekas) ir pietiekami skaidrs vai nav. Iestādes dažkārt izmanto iespēju lūgt tiesību normas skaidrojumu attiecīgajām ES institūcijām, kas atbild par konkrēto ES darbības jomu, bet Eiropas Savienības Tiesā (turpmāk – EST) savas interpretācijas pareizību iestāde pēc pašas iniciatīvas pārbaudīt nevar. Tomēr iestāde, pamatojot administratīvo aktu, var izmantot atsauci uz EST judikatūru, ja vien EST par konkrētās normas interpretāciju ir sniegusi atziņas. Tas, ka arī iestādei ir jāievēro EST judikatūra, *expressis verbis* ir noteikts arī Administratīvā procesa likuma¹ 15.panta ceturtajā daļā.

Ja administratīvais akts, kura izdošanā piemērotas ES normas, neapmierina adresātu vai trešo personu, lieta var nonākt administratīvajā tiesā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 103.pantam

administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole pār iestādes izdoto administratīvā akta tiesiskumu. Tādējādi administratīvās tiesas pārbauda, vai iestādes pareizi ir atradušas piemērojamās tiesības, tostarp ES tiesību normas, un vai tās atrastās tiesību normas ir pareizi interpretējušas, vai lietā ir noskaidroti visi nepieciešamie faktiskie apstākļi un vai tiesību normas tiesiskais sastāvs pareizi attiecināts uz šiem faktiskajiem apstākļiem.

Kā norādījusi Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemeļe, jebkura dalībvalsts tiesa vienlaikus ir ES tiesa.² Atšķirībā no iestādes, ja administratīvajai tiesai rodas jautājums par ES tiesību normas interpretāciju vai spēkā esību, tai ir iespējas dot ieguldījumu ES tiesību attīstībā, uzdodot prejudiciālo jautājumu EST. Atzīts, ka prejudiciālā jautājuma institūts ir arī veids, kā indivīds netieši, ar nacionālo tiesu starpniecību, var ietekmēt procesus „Briselē”.³

EST var vērsties un dažkārt vēršas arī pirmās⁴

¹ Administratīvā procesa likums. LV likums. Pieņemts 25.10.2001.

² Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles priekšlasījums Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7.starptautiskajā zinātniskajā konferencē. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-priekssedetajas-inetas-ziemeles-priekslasijums-latvijas-universitates-juridiskas-fakultates/> (aplūkots 18.03.2020.).

³ Tomuschat C. 50th anniversary of the judgment in *Van Gend en Loos*, 1963-2013. Conference proceedings, Luxembourg, 13 May 2013, p.5.

⁴ 2019.gadā EST pēc Administratīvās rajona tiesas lūguma ierosināta lieta C-206/19. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 06.05.2019, C 155/34.

un otrās instances tiesas, taču visbiežāk šo iespēju (vienlaikus arī pienākumu) izmanto augstākās tiesas.⁵

Administratīvajās tiesās jautājumi, kas vairāk vai mazāk saistīti ar ES tiesībām, nonāk regulāri. Ja iestāde ir piemērojusi ES līguma vai regulas normas, tad atsauce uz konkrēto ES normu vienmēr tiek iekļauta administratīvajā aktā. Ja tiek piemērota direktīva, kas iestrādāta nacionālo tiesību normās, atsauce uz ES normu var arī nebūt iekļauta administratīvajā aktā. Ja rodas strīds par piemērotās normas interpretāciju, papildus argumentācijai iestāde vai privātpersona (adresāts un/vai trešā persona) nereti izmanto arī atsauces uz ES tiesību normu un EST doto šīs normas interpretāciju. Tomēr var būt situācijas, kad neviens jautājumu par ES tiesībām neaktualizē un ES tiesību piemērošana arī tiesas spriedumos nebūs redzama.

Rakstā pamatā analizēta Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) prakse ES tiesību normu piemērošanā 2019.gadā. Analīzei izmantoti tikai tie Senāta nolēmumi, kuros tiešā tekstā minētas ES tiesību normas vai pieminēta EST judikatūra. Salīdzinājumam aplūkots arī viens lūgums EST, kas iesniegts civillietā.

2019.gadā ir bijuši aptuveni 150 Senāta nolēmumi (no tiem 64 spriedumi) administratīvajās lietās, kuros ir minētas ES tiesību normas vai ir dota atsauce uz EST judikatūru. Sešās administratīvajās lietās Senāts ir vērsies EST ar prejudiciālajiem jautājumiem. Četrās lietās spriedumi pieņemti pēc tam, kad ir saņemti EST spriedumi ar atbildēm uz uzdotajiem jautājumiem.

1.

VĒRŠANĀS EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĀ

Lai nodrošinātu vienotu ES tiesību piemērošanu visā ES, tiesām neskaidriību gadījumā ir dotas iespējas gūt skaidrību, vērsties ar prejudiciālo jautājumu EST. Atbilstoši Līguma par ES darbību 267.pantam, ja jautājums par ES tiesību normas interpretāciju vai spēkā esību ir ierosināts Senātā (tiesā, kuras lēmumus nevar pārsūdzēt), tam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums uzdot prejudiciālo jautājumu.⁶ Arī tad, ja tiesību norma jau ir interpretēta, bet dalībvalstu tiesa nav pārliecināta, vai šī interpretācija joprojām ir atbilstoša, tā var vērsties EST ar jautājumu.

Formulējums „jautājumu ierosina” nav pārāk izdevies, jo no tā varētu saprast, ka kādam no malas ir jāierosina jautājums par interpretāciju, tāpēc precīzāk (un tas pēc būtības atbilst arī EST judikatūrai) būtu teikt „ja jautājums ir radies”.

2019.gadā Senātam bija radušies jautājumi par ES tiesību normu interpretāciju saistībā ar ārniecības pakalpojumu sniegšanu, vara izstrādājumu klasifikāciju, patērētāja tiesību aizstāvību, akcijas vērtības noteikšanu obligātās atpiršanas piedāvājumam un valsts atbildības jautājumiem, kā arī ar laukuattīstības atbalsta pasākumiem. Neviens no jautājumiem nav saistīts ar iepriekšējo EST prakses apšaubīšanu un/vai vēlēšanos pārliecināties, ka

iepriekš EST sniegtā interpretācija joprojām ir atbilstoša.

Tiesai, vērstoties EST, ir jāsniedz to iemeslu izklāsts, kas tai likuši šaubīties par noteiktu ES tiesību normu interpretāciju vai spēkā esību.⁷ Jāatzīmē, ka EST ieteikumos norādīts: tā kā lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jātulko visās ES oficiālajās valodās, ir nepieciešams, lai iesniedzējtiesas sagatavotā redakcija būtu vienkārša, skaidra un precīza, bez liekiem elementiem. Pieredze rāda, ka ar 10 lappusēm bieži vien ir pietiekami, lai adekvāti izklāstītu ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saistītos tiesiskos un faktiskos apstākļus, kā arī vērtēšanas EST iemeslus.⁸

Vairāki Senāta 2019.gadā iesniegtie lēmumi pārsniedz ieteiktās 10 lappuses (ir pat 17 lpp. gari). Savukārt tas, cik lēmums par vērtēšanu EST ir izvērts, atšķiras no lietas uz lietu. Lielā mērā tas atkarīgs no tā, cik daudz EST iepriekš ir izteikusies par konkrēto jautājumu. Ja EST datubāzē ir atrodami spriedumi, kuros aplūkots konkrētais tiesību jautājums, Senāts analizē EST līdzšinējo praksi un pārbauda, vai tajā atrodamās atziņas ir piemērojamas izskatāmajā lietā. Ja no šīm atziņām atbilde uz jautājumu netiek rasta, tiesa uzdod jautājumu EST.

Piemēram, EST lietā C-243/19 Senāts ir uzdevis jautājumus EST saistībā ar Jehovas liecinieku tiesībām prasīt iespēju veikt sirds operāciju citā valstī, kur operāciju var veikt bez asins pārliešanas (asins pārliešana ir pretrunā pacienta reliģiskajai pārliecībai). Senāts, analizējot EST praksi, ir secinājis: EST izskatītajām lietām izriet, ka „visi katru konkrēto gadījumu raksturojošie apstākļi”, kuri jāņem vērā, vērtējot, vai tikpat efektīvu ārstēšanu var veikt pacienta dzīvesvietas dalībvalstī, aptver dažādus apstākļus, kas ir saistīti ar pacienta veselību. Līdz šim EST nav norādījusi, vai šādā kontekstā kompetentajai iestādei būtu jāņem vērā arī citi ar pacienta veselību tieši nesaistīti apstākļi, tostarp personas reliģiskā pārliecība.⁹ Līdzīgi kā EST lietā C-535/19 Senāts, analizējot līdzšinējo EST judikatūru, konstatēja, ka EST līdz šim nav skatītas lietas tieši par valsts apmaksātas veselības aprūpes nodrošināšanu ES pilsoņiem dalībvalstīs, kur šāda veselības aprūpe tiek nodrošināta tās pilsoņiem. Rezultātā Senāts uzdevis EST sešus prejudiciālos jautājumus par veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu citas ES dalībvalsts pilsonim.¹⁰

EST lietā C-686/19 saistībā ar jēdzienu „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” Senāts, analizējot ES normas, EST praksi un ģenerālvokātu secinājumus, faktiski nonācis pie secinājuma, kā piemērojamās normas būtu jāinterpretē. Tomēr no lēmuma redzams, ka šaubas, vai tā ir pareiza interpretācija, pilnībā nav novērstas, un tāpēc tiesa nolēmusi vērsties ar prejudiciālajiem jautājumiem.¹¹

⁷ Eiropas Savienības Tiesas Ieteikumu valstu tiesām par prejudiciālā nolēmuma tiesvedības ierosināšanu 15.punkts. (2019/C 380/01). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 08.11.2019, C 380/1.

⁸ Ieteikumu 14.punkts.

⁹ Senāta 08.03.2019. lēmums lietā Nr.SKA-143/2019. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/eclinolemumi/ECLI:LV:AT:2019:0308.A420281216.3.L> (aplūkots 18.03.2020.).

¹⁰ Senāta 09.07.2019. lēmums lietā Nr.SKA-543/2019. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/eclinolemumi/ECLI:LV:AT:2019:0709.A420273216.6.L> (aplūkots 18.03.2020.).

¹¹ Senāta 12.09.2019. lēmums lietā SKA-1006/2019. Nav publicēts.

⁵ Sk. arī: Dāce L. Administratīvo tiesu dialogs ar Satversmes tiesu un Eiropas Savienības Tiesu. Jurista Vārds, 24.04.2018, Nr.17/18 (1023/1024), 57.–77.lpp.

⁶ Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.panta trešā daļa. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 09.05.2008, C 115/47.

Savukārt EST lietā C-340/19 uzdots ļoti tehnisks jautājums, kurš tomēr ir saistīts ar tiesību normas interpretāciju. Proti, Senātam ir radušās šaubas par vara sakausējumu lietņu klasifikāciju (no tā atkarīgs, vai ievēdmuitas nodokļa pamatlīkme ir 0% vai 4,8%). Lēmumā par jautājuma uzdošanu Senāts ir analizējis ES normas, kas dod norādījumus, kā preces ir klasificējamas, taču secinājis, ka konkrētajā lietā tās tomēr nedod pietiekami skaidru atbildi.¹²

Ir arī gadījumi, kad Senāts secina, ka EST nav judikatūras par piemērojamo tiesību normu interpretāciju. Tādā gadījumā lēmumā par vēršanos EST analizēta faktiskā situācija un uz šo situāciju attiecināmās tiesību normas. Tā lietā SKA-10/2019¹³ Senāts analizējis vairākas piemērojamās regulas un Ministru kabineta noteikumu normas, kā rezultātā secinājis, ka tam ir neskaidrības par normu interpretāciju, kā arī samērīguma principa apsvērumiem, tāpēc nolēmis uzdot trīs jautājumus EST.¹⁴

Visos sešos gadījumos uzdoti jautājumi par ES tiesību normu, nevis Latvijas tiesību normu interpretāciju vai faktu jautājumiem, kas radušies pamatlīkmes ietvaros. Tas atbilst arī EST vadlīnijās norādītajam.¹⁵ Šajā sakarā salīdzinājumam minami Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas uzdotie jautājumi EST lietā C-762/19.¹⁶ Šajā lietā tiesa ir uzdevusi jautājumus formā, kas liek domāt, ka jautājums ir nevis par ES normas interpretāciju, bet gan par faktu novērtējumu. Proti, tiesa vaicā, vai „atbildētājas darbība, nodrošinot galalietotāja pāradresāciju [...], ir interpretējama tādejādi, ka tā atbilst [minēta ES tiesību norma]”. Arī otrajā jautājumā tiesa vaicā, vai „meta tagu saturošā informācija, kas tiek atainota atbildētājas meklētājā, ir interpretējama tādejādi, ka tā atbilst [ES tiesību norma]”. Uz šādiem jautājumiem jāatbild dalībvalsts tiesai pašai. Tiesai bija jāvaicā, vai ES tiesību norma interpretējama tādejādi, ka tai atbilst attiecīgās situācijas. Tāpēc iespējams, ka šajā lietā EST tiesa precīzēs vai pārformulēs uzdotos jautājumus.

Visos sešos 2019.gada Senāta lūgumos ietvertie jautājumi attiecas uz materiālo tiesību normu interpretāciju. Kaut arī procesuālās tiesības ES normas regulē ļoti minimāli, EST tomēr tiek uzdoti arī jautājumi, kas saistīti ar procesuālajām tiesībām, un EST uz tiem parasti sniedz atbildi.¹⁷ Piemēram, lietā, kas bija saistīta ar lauku atbalsta atcelšanu, EST atbildēja uz Senāta uzdoto jautājumu par uzklaušanās pienākumu (tā neesību).¹⁸

¹² Senāta 18.04.2019. lēmums lietā Nr.SKA-220/2019. Npublicēts.

¹³ Senāta 30.09.2019. lēmums lietā Nr.SKA-101/2019. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/eclinolemumi/ECLI:LV:AT:2019:0930.A420304815.6.L> (aplūkots 18.03.2020.).

¹⁴ EST ierosināta lieta C-736/19. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis. 09.12.2019., C 413/32.

¹⁵ EST Ieteikumu 8.punkts.

¹⁶ EST ierosināta lieta C-762/19. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis. 16.12.2019., C 423/30.

¹⁷ Sal. Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropēizācija un tiesas loma Eiropas Savienības tiesību īstenošanā. Jurista Vārds, 24.04.2018., Nr.17/18 (1023/1024), 50.lpp.

¹⁸ EST 07.02.2013. spriedums lietā C-454/11 Pusts. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=133623&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2868927> (aplūkots 18.03.2020.).

2.

EIROPAS SAVIENĪBAS NORMU PIEMĒROŠANA, NEVĒRŠOTIES EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĀ

EST vairākkārt ir paudusi, ka pastāv trīs izņēmumi, kad pēdējās instances dalībvalstu tiesas drīkst izlemt radušos ES tiesību jautājumu pašas bez vēršanās EST: 1) ja jautājums ir nesvarīgs lietas iznākumam; 2) ja attiecīgā tiesību norma jau ir tikusi interpretēta kādā no iepriekšējiem EST spriedumiem; 3) ja pareiza ES tiesību piemērošana ir tik acīmredzama, ka neatstāj vietu nekādām saprātīgām šaubām.¹⁹

Vispirms jāņem vērā, ka tad, kad lieta nonāk administratīvajā tiesā, ar administratīvo aktu parasti jau ir strādājušas divas pārvaldes iestādes – akta izdevējs un augstāka iestāde, turklāt augstāka iestāde ir izvērtējusi arī procesa dalībnieku apstrīdēšanas iesniegumā norādītos argumentus un sniegusi papildu argumentāciju. Tādējādi administratīvā tiesa vērtēšanai parasti saņem jau no tiesību viedokļa izsvērtu un argumentētu administratīvo aktu. Visbiežāk strīds ir nevis par piemērotās tiesību normas interpretāciju, bet gan par tiesiski būtisko faktu novērtēšanu.

Šajā ziņā EST nekādi nevar palīdzēt, jo faktu novērtēšana ir tikai dalībvalstu tiesu ziņā. EST vairākkārt ir atgādinājusi, ka Līguma par ES darbību 267.pantā noteiktās procedūras ietvaros, kuras pamatā ir funkciju sadale starp valsts tiesām un EST, tikai valsts tiesas kompetencē ir konstatēt un novērtēt pamattiesvedības faktus.²⁰

Kaut arī procesa dalībnieki, pārsūdzot zemāko instanču tiesu spriedumus, nereti kasācijas sūdzībā atsaucas uz ES tiesību normu pārkāpumu vai EST judikatūras neievērošanu, pēc būtības bieži izrādās, ka strīds ir nevis par normas interpretāciju, bet gan par pierādījumu novērtēšanu. Jo īpaši tas redzams lietās, kas saistītas ar pievienotās vērtības nodokļu atskaitīšanu. Piemēram, kasācijas sūdzībās tiek norādīts, ka zemākas instances tiesa neesot ievērojusi EST judikatūru, jo lietā trūkstot pierādījumu, ka pieteicējs zinājis, ka iesaistās dokumentu noformēšanā par faktiski neesošu darījumu un ka tā rīcība bijusi ļaunprātīga vai krāpnieciska. Ir lietas, kurās, pārbaudot šos argumentus, Senāts secina, ka sūdzības iesniedzējam ir taisnība, tāpēc spriedums ir atceļams un nododams jaunai izskatīšanai.²¹ Taču nereti Senāts konstatē, ka tiesas spriedums ir balstīts uz pierādījumiem, bet pieteicējs faktiski ir vēlējis pierādījumu pārvērtēšanu.

Piemēram, kādā lietā komersants kasācijas sūdzībā atsaucies uz EST atziņām, ka priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības ir atsakāmas tikai tad, ja uz objektīvu pierādījumu pamata tiek atzīta nodokļu maksātāja rīcības ļaunprātība. Senāts, atbildot uz šiem

¹⁹ Sk. arī Buka A. Tiesas nevēršanās pēc prejudiciālā nolēmuma kā ES tiesību pārkāpums: jaunākā EST judikatūra. Jurista Vārds, 14.05.2019., Nr.19 (1077), 26.–28.lpp.

²⁰ Sk., piemēram, EST 26.04.2017. spriedumu lietā C-564/15 *Farkas* 37. punktu. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190141&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2869238> (aplūkots 18.03.2020.).

²¹ Piemēram, Senāta 08.03.2019. spriedums lietā Nr.SKA-218/2019. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/eclinolemumi/ECLI:LV:AT:2019:0308.A420519111.2.S> (aplūkots 18.03.2020.).

argumentiem, norādīja: lietā ir secināts, ka darījumi vispār nav notikuši, jo pieteicēja nav saņēmusi strīdus pakalpojumus. Tādējādi ir prezumējama pieteicējas apzināta rīcība, jo labticīga darījuma dokumentu noformēšana par neesošu pakalpojumu ir grūti iedomājama, un tādēļ detalizēta nodokļu maksātāja (pieteicējas) ļaunticības pamatošana šādos gadījumos nav nepieciešama. Līdz ar to pieteicējas apsvērumi, ka tiesa nav vērtējusi, vai pieteicēja zināja, vai tai vajadzēja zināt par iesaistīšanos pievienotās vērtības nodokļa nepamatotas samazināšanas shēmā, un nav ņēmusi vērā EST atziņas, ir nepamatoti.²²

Apkopojot iepriekš minēto, varētu teikt – kaut arī jautājums par ES tiesību interpretāciju vairākās lietās it kā tiek rosināts, tas pēc savas būtības nav jautājums par interpretāciju, līdz ar to Līguma par ES darbību 267. pants nav piemērojams.

Kādā labi novērtētā Latvijas Universitātes bakalaura darbā ir aizstāvēta tēze, ka Senāta prakse *acte clair* doktrīnas piemērošanā ir ļoti minimāla.²³ Šai tēzei var piekrist tikai tiktāl, ciktāl tā attiecas uz šā svešvārdu termina *expressis verbis* norādīšanu nolēmuma tekstā. Ja ar *acte clair* doktrīnas piemērošanu uzskata tā piemērošanu pēc būtības, tad šī tēze ir pilnīgi aplama. Senāts pēc būtības ļoti bieži šo kritēriju ir izmantojis, argumentējot savu nolēmumu.

Piemēram, kādā lietā tika konstatēts, ka laikrakstā un tā mājaslapā vairāk nekā pirms desmit gadiem tika publicēta intervija ar kādu privātpersonu. Datu valsts inspekcija komersantam, kam pieder laikraksts, aizliedza publiskot minēto informāciju. Komersants vērsās tiesā, lūdzot inspekcijas lēmumu atcelt, un atsaucās arī uz vārda brīvības ierobežojumu. Senāts spriedumā šajā lietā citastarp atsaucās uz ES Pamattiesību hartas 7.pantu un Eiropas Parlamenta un Padomes 1995.gada 24.oktobra Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti. Senāts, analizējot vairākus EST spriedumus, konstatēja: EST praksē atzīts, ka darbība, kuras ietvaros interneta mājaslapā tiek norādītas vairākas personas un tās identificētas, ir uzskatāma par personas datu apstrādi pilnībā vai daļēji ar automatizētiem līdzekļiem. Tā kā konkrētajā lietā strīdus rakstā minētā informācija nepārprotami ļauj identificēt šīs personas, datu ievietošana interneta mājaslapā uzskatāma par datu apstrādi.²⁴ Tādējādi Senāts pēc savas iniciatīvas piemēroja ES tiesību normas, kuras tam bija saprotamas un skaidras. Senāts faktiski piemēroja *acte clair*.

Turklāt gan šajā lietā, gan citās lietās *acte clair* kritērijs tiek izmantots kopā ar atsaucēm uz kādu no EST spriedumiem (tātad, piemērojot arī otru CILFIT lietas spriedumā minēto izņēmuma gadījumu: ja attiecīgā tiesību norma jau ir tikusi interpretēta kādā no iepriekšējiem EST spriedumiem).

²² Senāta 28.06.2019. spriedums lietā Nr.SKA-31/2019. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/ecinolemumi/ECLI:LV:AT:2019:0628.A420276714.2.S> (aplūkots 18.03.2020.).

²³ Prindulis R. *Acte clair* doktorīna Eiropas Savienības tiesībās. Bakalaura darbs. Latvijas Universitāte. 2019. Nav publicēts.

²⁴ Sk. Senāta 22.02.2017. sprieduma lietā Nr.SKA-276/2017 7.punktu. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs> (aplūkots 18.03.2020.).

Iepriekš minētais ir piemērs, kad tiesa nolēmuma tekstā ir atsaukusies uz ES tiesību normām un EST judikatūru. Taču jāņem vērā, ka tiesa nolēmumā neapraksta un tai nav jāapraksta viss lēmuma pieņemšanas process – tiesnešu savstarpējās diskusijas, ar kurām tiesību normām tiesneši ir iepazinušies, cik daudz un kādus zinātniskos rakstus un spriedumus ir izlasījuši. Lai rastu iekšēju pārliecību par sprieduma pareizību, dažkārt tie ir desmiti EST un Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu. Šis darbs ne tuvu netiek atspoguļots tiesas nolēmumos. Turklāt Senāta izpētes darbā nereti tiek iesaistīta arī Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa, kas pēc tiesnešu lūguma sniedz pārskatu par Senāta un EST atziņām par konkrētas normas interpretāciju un citiem tiesību avotiem.²⁵ Taču, sastādot nolēmumu, Senāts nolēmuma tekstā parasti atsaucas tikai uz tiem tiesību avotiem, kas tā ieskatā dod visskaidrāko atbildi uz jautājumiem, kuri radušies lietā.

Ir arī gadījumi, kad tiesa spriedumā nenorāda ES tiesību normu, bet tikai izmanto atsauci uz EST spriedumu. Piemēram, lietā, kurā administratīvā tiesa bija atcēlusi Datu valsts inspekcijas lēmumu, ar kuru autostāvvietas īpašnieci uzlika pienākumu pārtraukt trešās personas datu apstrādi, kas vērsta uz līgumsoda piedziņu, Senāts, atsaucoties uz vairākiem EST spriedumiem, atzina, ka personas datu apstrāde ir pieļaujama, ja tā ir pamatota ar kādu no Fizisko personu datu aizsardzības likuma 7.pantā noteiktajiem pamatiem un atbilst datu apstrādes kvalitātes prasībām, tostarp ir tiesiska un godprātīga, tiek veikta atbilstoši paredzētajam mērķim un nepārsniedz šā mērķa sasniegšanai nepieciešamo apjomu.²⁶ Kaut arī Senāts tiešā tekstā nav atsaucies uz nevienu EST normu, šo tiesību pārzinātājiem ir skaidrs, ka lietā netieši ir piemērotas arī iepriekš minētās normas (direktīvas par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti).

Jāņem vērā arī tas, ka Latvijā samērā reti administratīvā procesa dalībnieki lūdz vērsties ar prejudiciāliem jautājumiem EST. Lielākajā vairumā lietu, kurās Senāts ir vērsies EST, tas to ir darījis pēc savas iniciatīvas, nevis tāpēc, ka to ir lūdzis dalībnieks. Gadījumos, kad to ir lūdzis dalībnieks, ne vienmēr šis lūgums tiek apmierināts. Senāts, noraidot lūgumu, norāda arī tā noraidīšanas pamatojumu.

Piemēram, kādā lietā pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka tiesa nepamatoti liegusi pieteicējai tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu tā iemesla dēļ, ka pieteicēja nav pārliecinājusies par tās personas identitāti, kura ieradies vienoties par darījumu jomā, kas prasa īpašus drošības pasākumus. Pieteicēja uzskatīja, ka ir jāvērsas EST ar prejudiciālu jautājumu.

Senāts, noraidot šo lūgumu, pamatojās uz trim apsvērumiem: 1) jautājums par to, vai pieteicēja nav pārliecinājusies par ieradušās personas identitāti, vēl ir atklāts (jo spriedums tika atcelts un lieta nodota

²⁵ Par šo nodaļu vairāk sk. Augstākās tiesas mājaslapā <http://www.at.gov.lv/lv/par-augstako-tiesu/struktura/judikaturas-un-zinatniski-analitiska-nodala>.

²⁶ Sk. Senāta 08.04.2016. sprieduma lietā Nr.SKA-15/2016 7.punktu. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs> (aplūkots 18.03.2020.).

jaunai izskatīšanai); 2) pieteicēja pati apgalvo, ka tās darbinieki ir pārliecinājušies par amatpersonas identitāti, un tas arī izriet no liecībām. Līdz ar to vairs nebūtu pamata atsaukties uz to, ka nav šāda pienākuma. Ja reiz pieteicēja apgalvo, ka tā ir pārliecinājusies par ieradušās personas identitāti, tad tiesai tas ir jāpārbauda, un, ja šādi apstākļi neapstiprinās, tad tas ir pamats secinājumam, ka pieteicēja sniegusi sagrozītu informāciju par lietas apstākļiem, kas ir atbilstoši jānovērtē; 3) jautājums par to, vai uzņēmējam ir pienākums pārliecināties par personas, kas piedalās darījumā, identitāti, jau ir atrisināts gan EST, gan arī Senāta praksē (*spriedumā dotas atsaucē uz vairākiem spriedumiem*), un tā paredz, ka vispārīgi šāds pienākums nepastāv, tomēr, ja konkrētā situācija to saprātīgi prasa, tad tas ir attiecīgi jānovērtē. Līdz ar to vērtēšanā EST ar tādu pašu jautājumu nav lietderīga.²⁷

Senāts atsaucē uz ES tiesībām izmanto arī gadījumus, kad tās nav tieši piemērojamas un, kad konkrēto situāciju regulē tikai Latvijas tiesību normas. Tādos nolēmumos atsaucē uz EST judikatūru izmantota kā palīgarguments lietās. Piemēram, kādā kopsēdes lietā Senāts argumentācijai izmantoja atziņas no vairākiem EST spriedumiem par *res judicata* principa nozīmīgumu tiesiskajā kārtībā.²⁸

SECINĀJUMI

1. Senāts lēmumos, ar kuriem tas vērtē Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciāliem jautājumiem, samērā plaši aplūko iepriekšējo Eiropas Savienības Tiesas judikatūru par konkrētajiem jautājumiem. Neatrodot atbildes uz saviem jautājumiem, Senāts tos uzdod Eiropas Savienības Tiesai. 2019.gadā nav jautājumu, no kuriem izrietētu, ka Senāts nepiekrīt Eiropas Savienības Tiesai vai vēlētos Eiropas Savienības Tiesas iepriekšējās prakses maiņu.

2. Vērtoties Eiropas Savienības Tiesā, tiesai jāuzdod jautājumi par Eiropas Savienības tiesību, nevis nacionālo tiesību normu vai lietas faktu interpretāciju. Senāta uzdotie jautājumi šai prasībai atbilst, savukārt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas uzdotie jautājumi Eiropas Savienības Tiesas lietā C-762/19 šai prasībai ir neatbilstoši.

3. Senātā ir lietas, kurās jautājums par Eiropas Savienības tiesību interpretāciju tiek rosināts, taču faktiski ietver apsvērumus par tiesisko apstākļu novērtēšanu, līdz ar to Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.pants šajās lietās nav piemērojams.

4. Administratīvās tiesas, piemērojot Eiropas Savienības tiesības, izmanto *acte clair* doktrīnu, uz to tiešā tekstā nenorādot. Visbiežāk tā tiek izmantota kopā ar otru CILFIT spriedumā norādīto kritēriju (judikatūras esība).

²⁷ Senāta 29.11.2019. spriedums lietā Nr.SKA-29/2019. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/eclinolemumi/ECLI:LV:AT:2019:1129.A420384213.2.S> (aplūkots 18.03.2020.).

²⁸ Senāta 17.12.2019. sprieduma lietā Nr.SKA-1/2019 (A420684911) 24.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/eclinolemumi/ECLI:LV:AT:2019:1217.A420684911.2.S> (aplūkots 18.03.2020.).

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS KRIMINĀLLIETU IZSKATĪŠANĀ SENĀTĀ

Referāts nolasīts Latvijas Universitātes 78.starptautiskajā zinātniskajā konferencē 2020.gada 10.februārī

Anita ZIKMANE

Augstākās tiesas Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas vadītāja

[1] Eiropas Savienības tiesību zinātnes attīstība vairs nenotiek doktrīnā, proti, tiesību teorētiķu rakstos un runās. Tiesību zinātnes attīstība kopumā vairs nav tiesību zinātnieku rokās. Tiesību zinātnieki vairumā gadījumu reflektē par to, ko ir izlēmuši politiķi un kā tiesību normas ir piemērojusi tiesa.

Šodien ir reti izņēmumi, kad varam tiešāk vai netiešāk saskatīt tiesību zinātnes ietekmi uz tiesību attīstību. Realitātē tiesību attīstību noteic sociāli – ekonomiskie procesi sabiedrībā, krīzes un tehnoloģiju attīstības ātrums. Tāpēc nacionālās tiesību zinātnes attīstās būtiski atšķirīgi. Tikpat atšķirīgi, cik ir to jurisdikcijā esošās vērtības un tehnoloģiju iespējas.

Tomēr jau vairāk kā pusgadsimtu ir reālas kopējās vērtības, kuras sākotnēji ir bijušas starptautiskās tiesības, bet pamazām valstu demokrātijām integrējoties un upurējot zināmu daļu savas suverenitātes kopējās labklājības vārdā – šīs vērtības kļuvušas par noteicošām arī tiesību piemērotājiem.

Šodien atlikšu malā Apvienoto Nāciju Organizācijas un Eiropas Padomes dokumentu ietekmi. Palikšu tikai apsoltā temata rāmī, proti, Eiropas Savienības tiesību piemērošanas Senāta praksē.

[2] Kopš nedz teorētiķus un tiesību normu piemērotājus nav jāpārlicina, ka Krimināllikums un Kriminālprocesa likums nav vienīgie krimināltiesību jomā piemērojamie tiesību akti, pašsaprotami, ka arī Eiropas Savienības tiesības un starptautiskās tiesības varētu noteikt tiesību un pienākumu saturu krimināltiesībās un kriminālprocesā. Tomēr mans novērojums liek secināt, ka tādu Latvijas tiesību sistēmā saistošu tiesību kā Eiropas Savienības tiesību vai īpašu starptautisko tiesību avotu tieša piemērošana tiesās joprojām nebūt nav ikdiens. Lasot ikdienā tiesu nolēmumus, esmu izdarījusi divus secinājumus, kas savstarpēji var pirmsšķietami šķist pretrunīgi. Pirmais novērojums: tiesas labi tiek galā ar Eiropas Savienības tiesību piemērošanu. Otrs novērojums: Eiropas Savienības tiesības ikkatrā lietā ir izaicinājums. Abus secinājumus primāri gribu attiecināt uz tiesu darbu, bet tie ar mazām niansēm būtu attiecināmi arī uz lietas dalībniekiem.

Domājot par Eiropas Savienības tiesībām, ir svarīgi redzēt to četras lielās dimensijas: 1) tieši piemērojamās normas (regulas, pamatlīgumi), 2) pēc ieviešanas nacionālajās tiesībās saistošās Eiropas Savienības tiesības (direktīvas, pamatlēmumi), 3) Eiropas Savienības starptautisko tiesību instrumenti,

un 4) atsevišķi – Eiropas Savienības Tiesas judikatūra. Pēdējā minētajā uzreiz jāsaskata divas absolūti nošķiramas situācijas: Eiropas Savienības Tiesa lemj par Eiropas Savienības tiesību interpretāciju un spēkā esību. Eiropas Savienības Tiesa, bet kā pirmā instance daudzos jautājumos – Vispārējā tiesa – izskata lietas, kas tieši izriet no Eiropas Savienības kā organizācijas darbības, proti, mūsu izpratnē no Eiropas Savienības administratīvajām tiesībām. Šim aspektam nebūs laika pievērsties, bet to vajadzētu atcerēties ikreiz pirms atsaucē izdarīšanas uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru.

Kopumā minētie četri Eiropas Savienības tiesību kā avota aspekti ar to piemērošanas niansēm ir jāpatur prātā, ikreiz redzot norādi, ka *Eiropas Savienības tiesībās noteikts*.... Jo ne viss, kas tiek apzīmēts ar „Eiropas Savienības tiesības”, nozīmē to pašu tiesību avota statusu un attiecīgi ietekmi tiesību piemērošanā.

Senātam bija jādod risinājums, ko darīt ar diviem pretrunīgiem pirmās instances tiesas nolēmumiem par personas pārņemšanu sodu izpildei vienā lietā. Respektējot Līgumā par Eiropas Savienības darbību nostiprināto lojālās sadarbības principu un sadarbību krimināltiesību jomā kā vienu no stūrakmeņiem vienotajā tiesiskajā Eiropas Savienības telpā, risinājums bija vērsts, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tiesību efektivitāti. Ņemot vērā, ka konkrētā lieta bija saistīta ar personas pārņemšanu soda izpildei un attiecīgi arī ar ārvalstīs piesprieda soda pielāgošanu un izpildi Latvijā, šie jautājumi Eiropas Savienības tiesībās ir atrunāti pamatlēmumā, tāpēc Senāts, tieši atsaucoties uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, konkrēti *Pupino*¹ nolēmumu par pamatlēmumu atbilstīgas interpretācijas pienākumu, deva nepieciešamās norādes par nolēmumu pretrunas atbilstošu risinājumu.

Tas būs arī tuvākās nākotnes izaicinājums – pārvaldīt direktīvās ietvertu principu un nostiprināto indivīdu tiesību piemērošanu kriminālprocesā. Pirmie jautājumi jau ir vērtēšanā.

[3] Savā uzrunā iezīmēšu pēdējos, manuprāt, interesantākos Senāta nolēmumus, kuros piemērotas Eiropas Savienības tiesību normas vai dota norāde par to ietekmi uz Latvijas tiesību normu piemērošanu.

Juristam, kurš mazliet seko līdz krimināllietu iztiesāšanai, pirmā asociācija ar Eiropas Savienības

¹ Eiropas Savienības Tiesas 2005.gada 16.jūnija spriedums lietā „Pupino”, C-105/03, ECLI:EU:C:2005:386.

tiesību jautājumiem rodas kontrabandas jomā. Tāpēc par šīs normas piemērošanu nobeigumā. Sākumā par darba drošības jomu.

[3.1] 2019.gada 16.maija lēmums lietā SKK-3/2019² bija par darba devējam celtu apsūdzību par darba aizsardzības noteikumu pārkāpšanu, proti, uzņēmējdarbības vadītāja, kas ir atbildīga par darba aizsardzības reglamentējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu, pārkāpa normatīvajos aktos noteiktās prasības, un tas izraisīja cilvēka nāvi. Pirmkārt, Senāts atkārtoti norāda uz Satversmes tiesas³ atzīto, ka kriminālatbildību noteicošas normas nevar atzīt par neskaidrām tāpēc vien, ka to saturs noskaidrojams, pamatojoties uz citiem normatīvajiem aktiem.

Krimināllikuma 146.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums apdraud personas tiesības uz tādiem darba apstākļiem, kuri nodrošina darba aizsardzību un tehnisko drošību, nodarot kaitējumu cilvēka veselībai un dzīvībai. Šajā gadījumā Krimināllikuma normu saturu piepilda Ministru kabineta noteikumu regulējums, proti, Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.219 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude” normas. Savukārt šajos Ministru kabineta noteikumos iekļautas tiesību normas, kas izriet no Padomes 1989.gada 12.jūnija Direktīvas 89/391/EEK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību. Attiecīgi principu līmenī direktīvas normu interpretācija ir svarīga attiecīgo Ministru kabineta noteikumu normu izpratnei. Šajā lietā direktīvas mērķis tika izmantots regulējuma satura noskaidrošanai.

Kriminālatbildība saskaņā ar šo Krimināllikuma normu iestājas uzņēmuma (uzņēmējdarbības) vadītājam, kas atbildīgs par darba aizsardzības vai tehnisko drošību reglamentējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu, ja vadītājs nav ievērojis šo normatīvo aktu prasības un tas izraisījis miesas bojājumus ar veselības traucējumu vai darbspēju paliekošu zaudējumu, vai cilvēka nāvi. Proti, minētā norma nosaka kriminālatbildību par personas rīcību (darbību vai bezdarbību), kas paredzēta citā normatīvā aktā. Mainoties darbinieka veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem vai īpašajiem apstākļiem, personai, kura atbildīga par darba aizsardzības reglamentējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu, ir pienākums nosūtīt darbinieku uz ārpuskārtas (papildu) veselības pārbaudi, neraugoties uz to, ka ir spēkā kārtējās veselības pārbaudes rezultāti. Minētais attiecas arī uz gadījumiem, kad persona turpina veikt tos pašus darba pienākumus, bet tiek konstatēti līdz šim neidentificēti veselībai kaitīgi darba vides faktori.

[3.2] Sadarbība krimināltiesiskajā jomā (līdzīgi kā visiem ierastā sadarbība civiltiesību jomā ar Briseles regulējumu) ir būtiska procesuālo tiesību sastāvdaļa. Tomēr rūpīgs tiesību piemērotājs ātri konstatētu, ka krimināltiesību jomā ir mazāk ierasti Eiropas Savienības

tiesību avoti, proti, pamatlēmumi. To piemērošanas nacionālajās tiesību sistēmās pamatprincipus iedibinājusi Eiropas Savienības Tiesa. Tāpat Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai ir bijusi būtiska loma dažādu konceptu izpratnes nostiprināšanā un pat tiesnešu radīta regulējuma izveidošanā par noteiktiem jautājumiem. Krimināltiesiskās sadarbības pamatā ir pamatlēmums par Eiropas apcietināšanas lēmumu jeb aresta orderi. Senāts ir vienīgā instance, kurā tiek pārskatīti nodošanas lēmumi, proti, par personu, tai skaitā Latvijas pilsoņu, nodošanu kriminālprocesuālo darbību veikšanai citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Šīs nodošanas procedūras pamatā ir savstarpēja tiesu un tiesībsargājošo iestāžu uzticēšanās. Šim mehānismam izaicinājumus praktiski nepārtraukti met dažādi tiesiskumu apdraudoši procesi un procedūras dalībvalstīs. Piemēram, prokuratūras iestāžu kā tādu iestāžu, kuras ir tiesīgas pieņemt lēmumus par personu nodošanas pieprasīšanu, neatkarības apšaubīšana, kā rezultātā Eiropas Savienības Tiesa atzina⁴, ka Vācijas prokuratūras iestādes nav pietiekoši neatkarīgas, lai tiktu atzītas par tiesām Eiropas apcietināšanas lēmuma vajadzībām. Konkrētais nolēmums tieši attiecas uz Vācijas prokuratūru, bet vienlīdz jautājums ir skatīts arī attiecībā pret citām valstīm, kurās prokuratūras darbojas pēc līdzīga modeļa. Tas uzliek pienākumu Senātam katrā konkrētā gadījumā pārbaudīt attiecīgās lūgumu atsūtījušās valsts iestādes atbilstību pamatlēmumā nostiprinātajam standartam. Arī Brexit veido tiesību jautājumus, par kuriem būs jālemj tuvākajā laikā.

[3.3] Krimināllietu departaments lietā SKK-1/2020⁵ risinājis kaitējuma kompensācijas piedziņas jautājumu saistībā ar noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpumu.

2012.gadā Eiropas Savienības Tiesā⁶ ar prejudiciālo jautājumu par kaitējuma kompensācijas tvērumu, pēc tam Satversmes tiesā⁷ par Ministru kabineta noteikumu atbilstību augstākstāvošā likuma normām vērsās Civillietu departaments⁸. Šo lietu atziņas tika izmantotas līdzšinējā praksē. Savukārt šajā lēmumā Krimināllietu departaments īpaši uzsver, ka kaitējuma kompensācija cietušajiem, kas par tādiem atzīti noziedzīgā nodarījumā, kas saistīts ar ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpumiem, būtiski atšķiras no vispārējās Kriminālprocesa likumā noteiktās kārtības, jo šajos gadījumos kaitējuma kompensācijas veidu, apmēru un saņemšanas kārtību regulē speciālais Obligātās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas likums un saskaņā ar to izdotie Ministru kabineta noteikumi.

⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 27.maija spriedums lietā „OG (Parquet de Lübeck)”, C-508/18, ECLI:EU:C:2019:456.

⁵ Senāta 2020.gada 21.janvāra lēmums lietā SKK-1/2020 (11181142713).

⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 24.oktobra spriedums lietā „Drozovs”, C-277/12, ECLI:EU:C:2013:685.

⁷ Satversmes tiesas 2014.gada 29.decembra spriedums lietā Nr.2014-06-03.

⁸ Senāta 2015.gada 25.februāra spriedums lietā SKC-1/2015 (C04330607).

² Senāta 2019.gada 16.maija lēmums lietā SKK-3/2019 (11087124114).

³ Satversmes tiesas 2008.gada 16.decembra sprieduma lietā Nr.2008-09-0106 7.2.punkts.

Attiecīgi šajā tiesiskā regulējuma ietvarā arī pamatā jānotiek kaitējuma kompensācijai.

[4] Izmantojot Senāta tiesu praksi salīdzinājumam, nobeigumā, kā soli, pievērsīšos kontrabandas lietu iztiesāšanai. Izrādās, ka tiesību zinātnei bija palicis nemanīts fakts, ka kopš 2004.gada 1.maija Latvija ir Eiropas kopējā tirgus dalībvalsts un Latvijas ārējā robeža ir Eiropas Savienības ārējā robeža. Kaitējums, kas nodarīts ar kontrabandas preču nokļūšanu Latvijā, tiek nodarīts gan Eiropas Savienības finanšu interesēm, gan Latvijas finanšu interesēm.

Kopš 2016.gada Krimināllietu departamenta⁹ un mazliet agrāk arī Administratīvo lietu departamenta¹⁰ praksē ir konsekventi nošķirta preces nokļūšana Eiropas Savienības kopējā tirgū, lai noteiktu kaitējuma piedziņas tiesiskumu. Šajā jautājumā pamatu veido Eiropas Savienības Tiesas atziņas¹¹ par preces nokļūšanu brīvā apgrozībā un konkurences radišanu tiesiski apgrozībā laistām precēm. Kā žargonā tiek teikts: *pirms barjeras* vai *pēc barjeras*. Proti, ja preces

fiziski Eiropas Savienības kopējā tirgū nav nonākušas, bet izņemtas kontroles procedūrās *pirms barjeras*, tad kaitējuma kompensācijas pamats neveidojas. Tomēr veidojas kriminālbildības pamats par kontrabandu. Savukārt, ja preces tikušas pāri robežai, tad kopējā tirgū esošās preces ir apdraudētas un attiecīgi par šādām precēm personai ir jāmaksā arī visi nodokļi, neatkarīgi no preču izņemšanas. Lai gan pēdējos gados vairāki nolēmumi par nelikumīgām darbībām ar akcīzes precēm vai kontrabandu nonāk pat Senāta atziņu publicētajā izlasē, manuprāt, šajos jautājumos vēl ir gana daudz Eiropas Savienības Tiesas judikatūras, kurai nav pienācis atbilstošs brīdis tikt izmantotai. Tā tas ir, piemēram, attiecībā uz personām, kas vainīgas par šāda veida nelikumīgām darbībām ar akcīzes precēm.¹²

Eiropas Savienības Tiesas praksē ir arī interesantas un noderīgas atziņas, piemēram, attiecībā uz predikatīvā nozieguma aspektu, kas nav svešs koncepts Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā vismaz kopš „Vo” sprieduma¹³ 2012.gada aprīlī.

[5] Zināmā mērā metot izaicinājumu šī gada Latvijas Universitātes konferencei, noslēdzot uzstāšanos, aicinu tiesību zinātnē un studijās veidot izpratni par Eiropas Savienības tiesību lomu un piemērošanas praksi. Dalīties ar šo pieredzi ir profesionāla pasniedzēja būtībā. Šāda konference ļauj papildināt zināšanas, kas nepieciešamas, lai kvalitatīvi dalītos tajās.

⁹ Senāta 2016.gada 26.maija lēmums lietā SKK-51/2016 (11816004414) un 2016.gada 21.jūnija lēmums lietā SKK-99/2016 (15890011613). Būtiski atzīmēt arī vēlākus nolēmumus šajos jautājumos, piemēram, Senāta 2017.gada 10.februāra lēmums lietā SKK-26/2017 (15890008713), 2018.gada 25.oktobra lēmums lietā SKK-57/2018 (12501000217).

¹⁰ Senāta 2012.gada 10.februāra spriedumā lietā SKA-160/2012 (A42646007).

¹¹ Senāta nolēmumos pamatā dotas norādes uz Eiropas Savienības Tiesas 2009.gada 2.aprīļa spriedumu lietā „Elshani”, C-459/07, ECLI:EU:C:2009:224, un 2010.gada 29.aprīļa spriedumu lietā „Dask Transport og Logistik”, C-230/08, ECLI:EU:C:2010:231.

¹² Piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 2.jūnija spriedums lietā „Kapnoviomichania Karelia”, C-81/15, ECLI:EU:C:2016:398.

¹³ Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 10.aprīļa spriedums lietā „Vo”, C-83/12 PPU, ECLI:EU:C:2012:202.

TIESNEŠU PAŠPĀRVALDES INSTITŪCIJU LOMA VARAS DALĪŠANAS MEHĀNISMĀ

Referāts nolasīts Latvijas Universitātes 78.starptautiskajā zinātniskajā konferencē 2020.gada 20.februārī.

Tajā pausts autores personīgais viedoklis

Solvita HARBACEVIČA

LU Juridiskās fakultātes doktorante,
Tieslietu padomes sekretariāta vadītāja

1. IEVADS

Tiesu varas neatkarība pēdējos gados ir plaši apspriests temats gan Latvijā, gan Eiropas Savienībā. Pieaugot populisma tendencēm politiskajā spektrā, tieši tiesu vara ir visapdraudētākais valsts varas mehānisma zobs. Īpaši būtisks šādas apdraudētības risks ir valstīs, kur sabiedrības uzticēšanās valsts varas struktūrām ir zema. Šāda situācija visbiežāk noved nevis pie vienotas varas atzaru stratēģijas sava darba uzlabošanai, bet pie sabiedriskajā telpā konkurējošas kritiskas retorikas, kas kopumā neveicina valsts mērķu sasniegšanu.

Tādēļ gan likumdevējam, gan izpildvarai, gan tiesu varai ir svarīgi pievērsties pašrefleksijai. Jau pašu atbildības, atskaites mehānismu esamība palīdz nostiprināt tiesu varas legimitāti.¹ Pašanalīze, sistēmiska domāšana un izaugsmes vēlme īpaši svarīga ir tiesu varai, kas kopš Monteskjē laikiem, un arī pašreizējā tās stāvoklī Latvijā, objektīvi ir vājākā no varām un daudzos tās darbības aspektos atkarīga gan no likumdevēja, gan no izpildvaras.

Viss, ko savai nostiprināšanai izdarīs pati tiesu vara, kalpos ne vien tās pašas izaugsmei, bet arī valsts varas iekšējam līdzsvaram un varas dalīšanas mehānisma optimālai funkcionēšanai.

Satversmes tiesa pēdējā no saviem „tiesnešu algu” sērijas spriedumiem atgādināja, ka „[t]iesu vara ir viens no trim valsts varas atzariem atbilstoši no pamatnormas atvasinātajam un Satversmes 1.pantavērumā ietilpstošajam varas dalīšanas principam. Saskaņā ar Satversmes 82.pantu tiesu sistēma ir konstitucionāls orgāns, savukārt tiesneši ir šā konstitucionālā orgāna amatpersonas, kas īsteno tiesas spriešanu valstī. Ikviens tiesnesis (ja lieta tiek izspriesta vienpersoniski) vai tiesnešu kolēģija (ja lieta tiek izspriesta koleģiāli), kas veido tiesas sastāvu, savā amata darbībā īsteno tiesu varu. Tādējādi ikviens tiesnesis, spriežot tiesu, darbojas arī kā izpildvaras un likumdevējvaras atsvārs no valsts varas dalīšanas principa izrietošajā līdzsvara un atsvara sistēmā.”²

Tiesu varas neatkarības princips visupirms nozīmē tiesas neatkarības garantijas tiesas spriešanas laikā. Šīs garantijas ir konstitucionālas, tālāk likumos izvērstas. Tomēr, kā norāda Satversmes tiesa, konstitucionāla funkcija ir veicama katram tiesnesim.

Tādēļ tiesneša neatkarībai ir ne vien objektīvā, bet arī

subjektīvā puse. Tikai tiesnesis, kas ir pietiekami kvalificēts, izprot profesionālās ētikas principus (gan attiecībā uz savu rīcību, gan uz to, kāda rīcība ir ētiska, pieļaujama attiecībā pret viņu) un ar cieņu izturas pret sava amata statusu, var būt patiesi neatkarīgs.

Tiesu vara modernā sabiedrībā ir sarežģīts institucionāls mehānisms, kura optimālai funkcionēšanai ir nepieciešami vienoti ētikas, profesionālie un disciplīnas standarti.

Analizējot tiesneša, kas, kā to atgādināja Satversmes tiesa, arī individuāli veic konstitucionālu funkciju, atbildību (*accountability* nozīmē), to var iedalīt piecās formās³ – *juridiskā (legal)*, kas tiek realizēta, piemēram, caur pārsūdzību, *institucionālā*, kas saistīta ar karjeras virzību, *profesionālā* – kolēģu veikta zināšanu pārbaude, *vadības (managerial)* pārbaude, kas saistās ar darba organizāciju un efektivitātes standartiem, un *sabiedrības priekšā (societal)*, kas tiek nodrošināta caur informācijas pieejamību un tieslietu sistēmas caurredzamību.

Šo tiesneša darba aspektu analīze ir tiesnešu pašpārvaldes institūciju – Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas, Tiesnešu disciplinārkolēģijas un Tiesnešu ētikas komisijas – kompetencē. Ir svarīgi apzināties to lomu – ne vien to individuālajos, uz katra tiesneša karjeru attiecināmajos lēmumos, bet arī kopējo, sistēmisko.

2.

TIESNEŠU PAŠPĀRVALDES INSTITŪCIJAS

2.1 Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija

Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija (turpmāk – TKK) ir tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kura veic tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanu. Tās darbību regulē likums „Par tiesu varu” un kolēģijas reglaments, kuru apstiprina Tieslietu padome.

TKK ir visu trīs instanču tiesneši, savukārt sistēmisku informētību par tās darbu nodrošina iespēja tajās piedalīties likumā uzskaitītām amatpersonām.⁴

TKK, kā jau tas izriet no tās nosaukuma, pēc būtības ir profesionālās sagatavotības iekšējās kontroles mehānisms, ar kura palīdzību pārbauda gan tiesneša amata kandidātus, gan tiesnešus regulāri karjeras gaitā, kā arī mainot

³ Daniel Piana. *Judicial Accountabilities in New Europe: from Rule of Law to Quality of Justice*, Routledge, 2016.

⁴ Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs, tieslietu ministrs, ģenerālprokurors, Augstākās tiesas priekšsēdētājs vai viņu pilnvarotas personas, Latvijas Zinātņu akadēmijas apstiprinātu tiesību zinātņu ekspertu deleģēts pārstāvis, kā arī tiesnešu biedrību pārstāvji. Praksē tās gan ir tikai tieslietu ministra un Augstākās tiesas priekšsēdētāja pilnvarotas personas, kā pēdējā atsevišķos gadījumos arī šī raksta autore.

¹ David Košar. *Perils of Judicial self government in transitional societies*, Cambridge University press 2016, 63.lpp.

² Satversmes tiesas 2017. gada 26. oktobra spriedums lietā Nr.2016-31-01.

jurisdikciju (piemēram, no administratīvās tiesas uz vispārējo) vai instanci.⁵

Visbūtiskāko TKK darba daļu veido tiesneša profesionālās darbības kārtējā novērtēšana reizi piecos gados. Kārtējais novērtēšanas cikls ir sācies 2018.gadā un uz šī raksta pabeigšanas brīdi ir novērtēta vairāk nekā puse Latvijas tiesnešu. Būtisks jauninājums šajā novērtēšanas ciklā izriet arī no nesenajiem grozījumiem TKK reglamentā⁶, kas ļauj TKK pozitīva novērtējuma gadījumā izteikt piezīmes par to, kādi tiesneša darba aspekti uzlabojami līdz nākamajai novērtēšanai. Tagad jānodrošina, lai šai informācijai būtu sekas tādā nozīmē, ka tā jāņem vērā ne vien pašam tiesnesim, bet arī tiesas priekšsēdētājam un Tiesnešu mācību centram, gatavojot mācību programmas un akceptējot tiesnešu dalību tajās. Nākotnē sagaidāms jauninājums TKK darbā būs ārpuskārtas novērtēšana, kas veicama pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas nosūtījuma.

2.2 Tiesnešu disciplinārkolēģija

Tiesnešu disciplinārkolēģija (turpmāk – TDK) ir tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kas izskata lietas par visu līmeņu tiesu tiesnešu disciplināriem un administratīviem pārkāpumiem. Tās darbību regulē Tiesnešu disciplinārās atbildības likums⁷, atsevišķi likuma „Par tiesu varu” panti un pašas Disciplinārkolēģijas apstiprināts nolikums.

Tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par tišu likuma pārkāpumu tiesas lietas izskatīšanā, darba pienākumu nepildīšanu, necienīgu rīcību un par administratīvu pārkāpumu. Savukārt tiesas nolēmuma atcelšana vai grozīšana pati par sevi nav iemesls tam, lai sauktu pie atbildības tiesnesi, kas piedalījies tā pieņemšanā, ja viņš nav pieļāvis tišu likuma pārkāpumu vai nolaidību.⁸

Lietas izskatīšanu Disciplinārkolēģijā var ierosināt gan visu līmeņu tiesu priekšsēdētāji⁹, gan Tiesnešu ētikas komisija un arī tieslietu ministrs¹⁰.

Pēdējo gadu laikā Disciplinārkolēģijas darbu regulējošajos likumos ir veikti vairāki grozījumi. 2017.gadā trīs mēnešu termiņš soda uzlikšanai pēc disciplinārā vai administratīvā pārkāpuma *atklāšanas* dienas tika aizstāts ar triju mēnešu termiņu pēc *disciplinārlietas ierosināšanas* dienas, atvieglojot sodīšanas iespēju. Apspriežot šos grozījumus, tika izlemts nemainīt vispārējo divu gadu termiņu soda uzlikšanai pēc pārkāpuma *izdarīšanas* dienas, tomēr jau šobrīd Saeimā pieņemšanu trešajā lasījumā gaida kārtējais Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma grozījumu projekts, kurā šis termiņš pagarināts no diviem uz četriem gadiem.¹¹ Tāpat 2017.gada grozījumi ieviesa lielāku

caurspīdīgumu disciplinārkolēģijas darbā, paredzot, ka, publicējot disciplinārlietā pieņemto lēmumu, pie atbildības sauktās personas vārds un uzvārds netiek aizsegts.¹²

2.3 Tiesnešu ētikas komisija

Tiesnešu ētikas komisija (turpmāk – TĒK, Komisija) ir koleģiāla tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kuras kompetencē ir sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī skaidrot tiesnešu ētikas normas. Tās darbību regulē likums „Par tiesu varu” un Tieslietu padomes apstiprināts reglaments. Komisijas kompetencē ir sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, skaidrot un analizēt Tiesnešu ētikas kodeksa normas, kā arī konsultēt tiesnešus par tiesnešu ētikas jautājumiem, apkopot atziņas un skaidrojumus par ētikas normu interpretāciju un piemērošanu, apspriest ētikas normu pārkāpumus, izstrādāt Tiesnešu ētikas kodeksa normas, kā arī lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

Šī brīža komisijas darba aktualitāte ir jaunā Tiesnešu ētikas kodeksa projekts, kura apstiprināšana gaidāma 2020.gada Tiesnešu konferencē. Kodekss balstās uz pieciem kanoniem – neatkarība, godprātība un cieņa, objektivitāte, kompetence, atbilstība.¹³ Kanoni un tos detalizējošās normas ir mēraukla, ar kuru tiek samērota katra individuālā tiesneša situācija. Komisijas skaidrojumi, atzinumi un lēmumi, piemērojot Ētikas kodeksa normas individuālām situācijām, ir publiski pieejami.¹⁴

Trīs aprakstītās tiesnešu pašpārvaldes institūcijas rūpējas katra par savu tiesneša darbības aspektu, taču to darbā ir vērojama kompetenču saskare. Piemēram, ja Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka tiesnesis ir pieļāvis *rupju* tiesneša ētikas normu pārkāpumu, tas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai, kurā lēmums pieņemams jau TDK. Līdzīgi, disciplinārlietas izskatīšanas gaitā var tikt secināts, ka pārkāpuma īstais iemesls ir kvalifikācijas problēmas, kas tādā gadījumā izvērtējamas TKK ārpuskārtas novērtēšanas formā.

Likums „Par tiesu varu” visai strikti nodala visas trīs pašpārvaldes institūcijas un Tieslietu padomes vēlēto personālsastāvu, nosakot, ka to starpā nav pieļaujama personāliju pārkļāšanās. Tas tomēr nenozīmē, ka tiesnesis, kas pagātnē strādājis vienā no šīm institūcijām, vēlākā periodā nevar strādāt citā. Tāpat minētā kompetenču saskare dod iemeslu savstarpējām konsultācijām par sistēmiskiem jautājumiem – piemēram par Ētikas kodeksa „rupja pārkāpuma” jēdzienisko ietilpību.

3.

TIESLIETU PADOME

Tieslietu sistēmas paškontroles mehānismu analīze nebūtu pilnīga bez pievēršanās Tieslietu padomei un tās saistībai ar trijām tiesnešu pašpārvaldes institūcijām.

Pirmkārt gan jāatrunā, ka pati Tieslietu padome *nav* tiesnešu pašpārvaldes institūcija, tās kompetence *nav* personālsastāvs ir plašāks un citādi veidots, iekļaujot gan politiķus, gan brīvo juridisko profesiju pārstāvjus. Likuma „Par tiesu varu” 89.¹ pants noteic, ka „Tieslietu padome ir

⁵ Izvērsumu skat. Māris Vīgants. Aktualitātes tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanā. Augstākās Tiesas Biļetens Nr.19/2019, 39.–41.lpp.

⁶ Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ panta deviņto daļu un 94.panta ceturto daļu TKK reglamenta jaunā versija apstiprināta ar Tieslietu padomes 2018. gada 12. novembra lēmumu Nr.359. Teksts atrodams <http://www.at.gov.lv/lv/tieslietu-padome/dokumenti>

⁷ Latvijas Vēstnesis, Nr.132, 10.11.1994., konsolidētā versija https://likumi.lv/doc.php?id=57677&version_date=24.11.1994.

⁸ Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.pants.

⁹ Par savas tiesas tiesnešiem – visos likumā paredzētajos gadījumos, par katras zemākās instances tiesas tiesnesi – vienīgi par tišu likuma pārkāpumu tiesas lietas izskatīšanā.

¹⁰ Par rajona un apgabaltiesu tiesnešiem visos likumā paredzētajos gadījumos.

¹¹ Likumprojekts Nr.481/Lp13, <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttocategory=481/Lp13>

¹² <https://likumi.lv/ta/id/292027-grozijumi-tiesnesu-disciplinaras-atbildibas-likuma>

¹³ Tiesnešu ētikas komisijas priekšsēdētājas Allas Šilovas runa 2019.gada Tiesnešu konferencē, Augstākās Tiesas Biļetens Nr.19/2019, 44.lpp.

¹⁴ <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

koleģiāla institūcija, kas piedalās tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē, kā arī tiesu sistēmas darba organizācijas pilnveidošanā”.

Savā 2016.gada Ziņojumā par Tieslietu padomes darba pilnveidošanu Valsts prezidenta izveidotā Tiesiskās vides pilnveides komisija norādīja, ka šāds vispārīgs Tieslietu padomes kompetences definējums norāda uz plašas kompetences piešķirumu Tieslietu padomei un ir pietiekams pamats tam, lai Tieslietu padome varētu īstenot mērķus, kuru labad tā tika izveidota, proti, nodrošināt tiesu varas efektivitāti un kvalitāti, aizsargāt tiesnešu un tiesu neatkarību un vairot sabiedrības uzticību tiesu varai.¹⁵

Pirms pievērsīties pašreizējās situācijas analīzei, īss Tieslietu padomes izveides konteksts.

Periodā, kad Latvijā uzsākās diskusijas par Tieslietu padomes izveidošanas nepieciešamību, izpratne par šāda tipa institūciju funkcionālo nozīmi arī Eiropā strauji attīstījās. Kopumā Tieslietu padomes ir salīdzinoši jaunas institūcijas, to rašanās ir saistīta ar Eiropā pagājušā gadsimta otrajā pusē aizvien pieaugošo nozīmi, kas Eiropas Savienībā tika piešķirta tiesu varas neatkarībai.

Cenšoties attīstīt analīzi par optimālo Tieslietu padomes institucionālo modeli un vietu katras valsts, arī Latvijas, konstitucionālajā sistēmā, jāatceras divi faktori, kas to ietekmē.

Pirmkārt, visas Eiropas Savienības valstis jau gadu desmitiem virzās uz atsevišķu nacionālo tiesību sistēmu sektoru konvergenci. Viens no šīs konverģences aspektiem ir likumdošanas harmonizācija, kas noved pie tiesību normu tuvināšanas ES kompetencē esošajās tiesību jomās. Lai arī šajā līmenī joprojām esam pieraduši primāri domāt par materiālajām tiesību normām jomās, kas saistītas ar iekšējo tirgu un muitas savienību, harmonizācija skar arī administratīvo un kriminālo atbildību nosakošās tiesību normas (nepieciešamība noteikt sankcijas par ES tiesību pārkāpumiem) un procesuālo likumdošanu. Šie abi aspekti ir saistīti arī ar ES tiesību efektivitāti – tām jābūt vienlīdz viegli izpildāmām ar nacionālo procesuālo normu starpniecību. Procesuālo normu konverģence notiek arī caur nepieciešamību nodrošināt starptautisko tiesisko sadarbību.

Ja saprotam šo efektivitātes nozīmi mikro līmenī, individuālās normās un individuālu tiesisko situāciju risinājumos, jāsaprot arī, ka nacionālajām institūcijām, kas nodrošina tiesisko strīdu izšķiršanu, ir jāstrādā atbilstoši noteiktiem kvalitātes standartiem. Attiecībā uz tiesas spriešanu viens no pamatpostulātiem tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā ir neatkarīgas tiesas. Šīs idejas aizstāvēbai tiek veidotas Tieslietu padomes. Bet arī pašām Tieslietu padomēm jāatbilst noteiktiem kritērijiem, lai tās varētu efektīvi pildīt savas funkcijas. Šīs prasības nav noteiktas saistošu starptautisku normu formā, bet atrodamas vispārīgākās un respektētās rekomendācijās. Katrai valstij jāsamēro savs izvēlētais modelis ar starptautiski definēto standartu. Piemēram, optimālajā gadījumā (kam ne vienmēr atbilst visu ES dalībvalstu praktiskie risinājumi) Tieslietu padomes locekļu vairākumu ir jāveido tiesnešiem, bet vēlams tomēr izvēlēties jauktā sastāva modeli, lai Tieslietu padome nezaudētu savu valstisko lomu un netransformētos, pēc būtības vai

sabiedrības uztverē, vien par tiesnešu interešu aizsardzības institūciju.¹⁶

No otras puses, katra tiesību sistēma veidojas un funkcionē konkrētās valsts vēsturiskajā, kultūras un sabiedrības kontekstā. Tādēļ arī katra Tieslietu padome ir unikāla un starpvalstu salīdzinājumiem un modeļu analīzei ir vairāk iedvesmas nozīme. Labi darbojošos modeli nevar automātiski pārnest no vienas valsts uz otru, jo katrs no tiem darbojas individuālā „checks and balances” sistēmā.¹⁷

Plašākā Eiropas kontekstā tieslietu sistēmas pārvaldības institucionālos modeļus nosacīti iedala Ziemeļeiropas un Dienvideiropas modelī. Ja Ziemeļeiropas modelis ir vairāk orientēts uz tiesu sistēmas praktiskās pārvaldes jautājumiem, tad Dienvideiropas modeli raksturo augsts institucionālais statuss un plašas pilnvaras. Tā Francijas¹⁸, Itālijas¹⁹, arī Spānijas²⁰ un Portugāles²¹ Tieslietu padomju statuss ir konstitucionāli nostiprināts. Itālijas padomi *ex officio* formāli vada Republikas prezidents, savukārt Spānijas un Portugāles – līdzīgi kā Latvijā – Augstākās tiesas priekšsēdētājs.

Latvijas izvēlētajā institucionālajā modelī Tieslietu padome daudzējādā ziņā no pirmā acu uzmetiena atgādina noteiktus Dienvideiropas modeļa aspektus – tā plašo sastāvu, *ex officio* vadību un arī plašo kompetenci. Tomēr daudzi faktori norāda uz to, ka šī līdzība ir tikai virspusēja. Būtiskākie no tiem ir Tieslietu padomes institucionālā kapacitāte, kā arī atsevišķu tās funkciju ierobežotā realizācijas iespēja.

Pievēršoties vienam no svarīgākajiem Tieslietu padomes darba aspektiem – līdzdalībai tieslietu sistēmu regulējošo normatīvo aktu izstrādē.

Likumdošanas jomā Tieslietu padome sniedz savu viedokli par likumprojektiem, kas ietekmē tiesu varas uzbūves un funkcionēšanas principus.

Tieslietu padomei nav likumdošanas iniciatīvas tiesības, tādēļ gadījumos, ja tā uzskata par nepieciešamu izdarīt kādus grozījumus, tā var vērsties pie Tieslietu ministrijas vai Saeimas Juridiskās komisijas.

Savukārt likumdošanas procesā pēdējo gadu laikā plaši pielietota ir prakse, kad Tieslietu ministrija virza likumprojektu nevis parastajā saskaņošanas procesā uz Ministru kabinetu, bet tieši uz Saeimu, lūdzot Juridisko komisiju pieņemt tās priekšlikumus kā savus.

No vienas puses, šāda prakse ir pozitīvi vērtējama no

¹⁵ http://at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/www_president_lv_TVPK.pdf

¹⁶ Varas deleģēšana tiesnešiem prasa atbildību un atvērtību sabiedrībai, un abi šie aspekti realizējami ar Tieslietu padomju starpniecību. Skat. Garoupa, Ginsburg, The Comparative Law and Economics of Judicial Councils. University of Illinois, Illinois Law and Economics Research Paper Series, Research Paper No. LE08-036, 6.lpp. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1299887

¹⁷ Vims Fūrmans. Tieslietu padomes Eiropā: tendences un modeļi. Jurista Vārds, 28.09.2004., Nr.37(342).

¹⁸ Kopsavilkums https://www.encj.eu/images/stories/pdf/factsheets/csm_france.pdf

¹⁹ Kopsavilkums https://www.encj.eu/images/stories/pdf/factsheets/italy_csm.pdf (vispārējā tiesa) un https://www.encj.eu/images/stories/pdf/factsheets/italy_cpga.pdf (administratīvā tiesa).

²⁰ https://www.encj.eu/images/stories/pdf/factsheets/cgpp_spain.pdf

²¹ https://www.encj.eu/images/stories/pdf/factsheets/csm_portugal.pdf

varu līdzsvara viedokļa, ierobežojot izpildvaras ietekmi. Tomēr šāds process ir īsāks laikā un tādējādi daļēji apdraud kvalitatīvu konsultāciju iespēju. Esošā regulējuma ietvaros risinājums būtu ikreizējas konsultācijas Tieslietu padomē, vēl pirms likumprojekts tiek izstrādāts un iesniegts Saeimā, kopā ar jau iedibināto praksi Tieslietu padomē saņemot likumprojektu no Saeimas viedokļa paušanai pirms otrā, pamatlasījuma.²²

Tāpat būtu tālāk analizējama un paplašināma prakse likumā „Par tiesu varu” ietvert deleģējumus Tieslietu padomei noregulēt atsevišķus jautājumu lokus ar saviem lēmumiem, kā tas jau nesen noticis attiecībā par tiesas priekšsēdētāju un viņu vietnieku iecelšanas kārtību²³ un tiesnešu kandidātu atlasi un apstiprināšanu.²⁴

Likumdošanas iniciatīvas tiesības Tieslietu padomei ir grūti iniciējams jautājums, jo prasītu Satversmes 65.panta grozījumus. Gadījumā, ja tas tomēr tiktu nopietni apsvērts (iespējams, vienlaikus ar pašas Tieslietu padomes ierakstīšanu Satversmē, līdzīgi kā tas ir jau pieminēto ES dalībvalstu piemēros), formulējums varētu būt līdzīgs kā Satversmes tiesas likuma²⁵ 17.pantā ietvertais attiecībā uz Tieslietu padomes tiesībām iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā – „likumā noteiktās kompetences ietvaros”.

Tieslietu padomes lomas nostiprināšana likumdošanas procesā būtu nepieciešama arī tādēļ, ka pārmērīga un dažreiz nekonsekventa pārējo varu līdzdalība tieslietu sistēmas problēmu risināšanā savukārt noved pie tiesiskās nestabilitātes. Visai uzskatāmi to parāda vienkārši skaitļi – kopš Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma pieņemšanas Saeimā 1994.gada 27.oktobrī, tam bijušas 7 grozījumu paketes, savukārt likums „Par tiesu varu” kopš tā pieņemšanas 1992.gada 15.decembrī ir grozīts 41 reizi.

Atskatoties uz jau pieminēto Tiesiskās vides pilnveides komisijas ziņojumu, jākonstatē, ka liela daļa tās ieteikumu par kompetenču piešķiršanu Tieslietu padomei ir izpildīti. Īpaši būtiska ir tiesneša karjeras jautājumu nodošana Tieslietu padomes kompetencē. Te visai precīzi realizējušās arī agrākas tieslietu ekspertu rekomendācijas.²⁶

Savukārt komisijas ieteikumi par Tieslietu padomes lomu tiesnešu kvalifikācijas vērtēšanas un disciplināratbildības jomās²⁷ visdrīzāk paliks nerealizēti konkrētāk par to risināšanu tiesībpolitiskā un

likumprojektu apspriešanas jomā.²⁸

Tomēr jau šodien funkcionāla sasaiste pastāv ar visām trim tiesnešu pašpārvaldes institūcijām – Tieslietu padome apstiprina TKK un TĒK reglamentus, un visas trīs pašpārvaldes institūcijas tiek uzaicinātas piedalīties un izteikt savu viedokli, Tieslietu padomei izskatot to kompetencē esošos jautājumus, kā arī pašas vēršas pie Tieslietu padomes.

Nākotnē, nostiprinot Tieslietu padomi institucionāli un, vēlams, nododot tās pārraudzībā Tiesu administrāciju²⁹, padziļinātos arī tās ikdienas saikne ar tiesnešu pašpārvaldes institūcijām, kuru darbību nodrošina Tiesu administrācija.

4. SECINĀJUMI

1. Četru iepriekš aprakstīto institūciju darbība kopumā nodrošina visu tiesneša atbildības aspektu realizāciju.

2. Tieslietu sistēmas paškontroles sistēma eksistē un strādā, un informācija par tās darbību ir publiski pieejama likuma noteiktajās robežās.

3. Šis atbildības standarts un tiesnešu pašpārvaldes institūciju stingrība tā garantēšanā ir pastāvīgi analizējams jautājums, tomēr jāatceras, ka šobrīd gan tiesnešu pašpārvaldes institūcijas, gan Tieslietu padome strādā kā periodiskas sanāksmes, nevis kā pastāvīgas institūcijas. Tādēļ to darba tālāka kvalitatīva izaugsme iespējama vien caur institucionalizāciju.

4. Vispirms šī institucionālās nostiprināšanas nepieciešamība attiecas uz Tieslietu padomi un uz Tiesnešu kvalifikācijas kolēģiju, kurai vienīgajai no tiesnešu pašpārvaldes institūcijām ir prognozējams – un ievērojams – darba apjoms, pamatā saistībā ar regulārajiem profesionālās kvalifikācijas novērtēšanas cikliem. Šis process atkarīgs arī no likumdevēja un izpildvaras vēlmes iesaistīties tā risinājumā, jo prasa gan likuma grozījumus, gan budžeta piešķirumu.

5. Latvijā vēl vāji attīstīta visu triju valsts varas atzaru izpratne par kopīgu misiju, un sadarbības nostiprināšana ir daudzu risinājumu avots. Šai sadarbībai jānodrošina gan tieslietu sistēmas stabilitāte, gan tās izaugsme. Savukārt pašas tieslietu sistēmas interesēs ir veidot un uzturēt standartus, kas ne vien neprasa, bet arī izslēdz abu pārējo varu pārmērīgu iejaukšanos tās funkcionēšanā.

²² Saskaņā ar Saeimas kārtības rulli pirmajā lasījumā Saeima debatē par likumprojekta principiem, savukārt trešajā – izskata tikai tos pantus, par kuriem iesniegti priekšlikumi. Otrais lasījums ir vienīgais, kurā tiek skatīts viss likuma teksts kopumā, likumprojektu izskatot pa pantiem. Skat. attiecīgi Saeimas kārtības rullja 88., 110. un 99. pantu.

²³ Likuma „Par tiesu varu” 33. un 40. pants, http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/Tiesu%20priekssedetaju%20apstiprinanasas%20kartiba.pdf

²⁴ Likuma „Par tiesu varu” 54.¹ pants, 54.² pants. Pati jaunā kārtība tika apstiprināta ar Tieslietu padomes 2020. gada 15. aprīļa lēmumu Nr.20 un ir atrodama Tieslietu padomes sadaļā Augstākās tiesas mājaslapā http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/TP_lumums_nr_20_2020_ar_pielik_1.pdf.

²⁵ Latvijas Vēstnesis, 103, 14.06.1996, konsolidētā versija <https://likumi.lv/ta/id/63354-satversmes-tiesas-likums>

²⁶ Osipova S., Strupiņš A., Rieba A. Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves. Jurista Vārds, Nr.10 (605), 09.03.2010. <https://juristavards.lv/doc/206150-tiesu-varas-neatkaribas-un-efektivitates-palinelinasanas-un-nostiprinanasas-rezerves/>

²⁷ Arī ziņojumā *ibid.*

²⁸ Kā tas redzams no Eiropas Tieslietu Padomju Asociācijas apkopotās informācijas par tās dalīborganizāciju kompetencēm, tiesnešu karjeras jautājumi (bet ne novērtēšana) ir vairuma valstu Tieslietu padomju kompetencē. Disciplināratbildības un ētikas jautājumus arī risina daudzas no tām, bet mazākā mērā. Valstu institucionālo un kompetences modeļu apraksti atrodami ENCJ mājaslapā <https://www.encj.eu/members>

²⁹ Kā tas tika sākotnēji iecerēts, Tieslietu ministrijai pirms iestāšanās ES izstrādājot likumprojektu „Tiesu iekārtas likums”, kuru 09.03.2004. iesniedza Saeimā E.Repšes valdība (vēstule Nr.90/TA-488, reģistrēta Saeimas Kancelejā 10.03.2004. ar Nr.1128), lūdzot likumprojektu atzīt par steidzamu, bet jau 17.03.2004. to atsauca I.Emša valdība (vēstule Nr.111-1/10, reģistrēta Saeimas Kancelejā 17.03.2004. ar Nr.1374), aizbildinoties ar nepieciešamību veikt papildu precizēšanu un saskaņošanu ar Eiropas Kopienas tiesību normām. Šajā likumprojektā tika paredzēts, ka Tieslietu padome īsteno valsts politiku un stratēģiju tiesu sistēmas attīstībā un tās darba pilnveidošanā, savukārt Tiesu administrācija, kuras nolikumu apstiprina Tieslietu padome, ir tiesu sistēmas iestāde, kuras mērķis ir organizatoriski nodrošināt tiesu sistēmas darbu. Tā arī pilda Tieslietu padomes sekretariāta funkciju un citus pienākumus tās uzdevumā.

LATVIJAS TIESU PIEREDZE STARPTAUTISKAJĀ SADARBĪBĀ CILVĒKU TIRDZNIECĪBAS LIETĀS

2019.gada 13.–14.novembrī Taškentā, Uzbekistānas Republikā, notika Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) rīkotā konference par tiesu lomu cīņā ar cilvēku tirdzniecību. Konferences dalībnieki bija tiesneši no Eiropas un vairāku Āzijas valstu Augstākajām tiesām, kā arī to organizāciju pārstāvji, kas tieši saistīti ar cilvēku tirdzniecības apkarošanas koordināciju un atbalsta sniegšanu upuriem.

Latvijas Augstākās tiesas senatori **Anita POĻAKOVA** un **Aivars UMINSKIS** konferencē sniedza konspektīvu ieskatu Latvijas tiesu problēmjautājumos un pieredzē starptautiskās sadarbības jomā, un ieskicēja konferencē diskutējamo tēmu loku.

Latvijas Augstākās tiesas senatori piedalās Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas rīkotajā starptautiskajā konferencē

Cilvēku tirdzniecība galvenokārt saistīta ar transnacionālo organizēto noziedzību un ir pārrobežu noziedzīgs nodarījums, kad cilvēku savervēšana notiek vienas valsts teritorijā, bet ekspluatācija citas valsts teritorijā, tāpēc svarīgi panākt ātru un efektīvu starptautisko sadarbību starp tiesām.

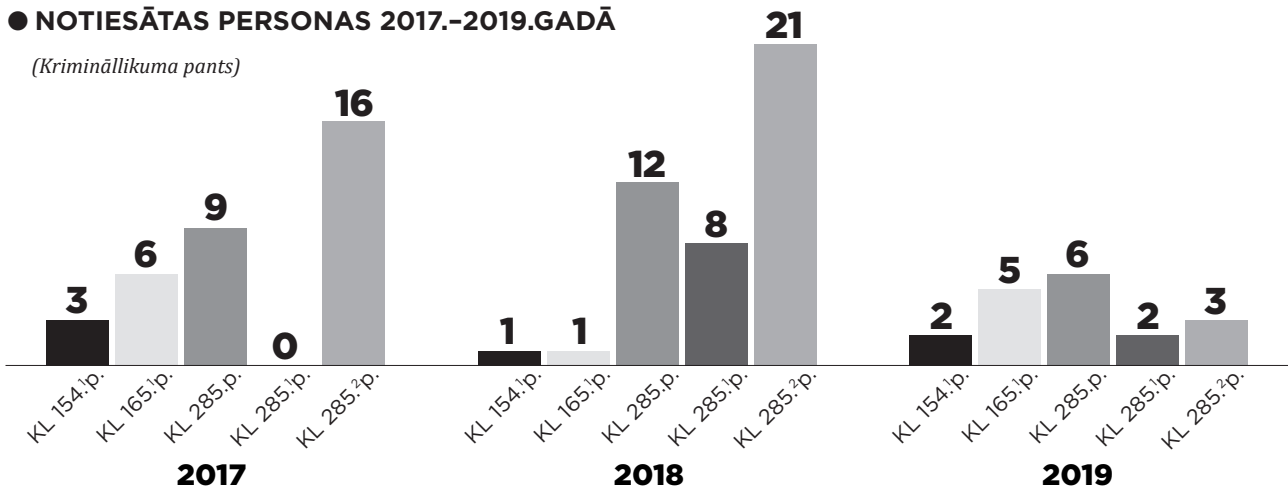
Latvija teritoriāli ir salīdzinoši neliela, turklāt Eiropas Savienībā ir vairākas valstis, kuru ekonomika ir spēcīgāka. Tie ir daži no faktoriem, kas noteic to, ka cilvēku tirdzniecības gadījumi, kad ekspluatācija notikusi Latvijā, ir skaitliski salīdzinoši nedaudzi. Pārsvarā tiesās ir skatīti gadījumi, kad Latvijas teritorijā ir veikta cilvēku savervēšana, pārvadāšana un nodošana. Turklāt, raugoties uz tiesu pieredzi, iztiesājot lietas, kas saistītas ar cilvēku tirdzniecību, jāņem vērā Latvijas ģeopolitisks

stāvoklis – daļa no valsts robežas ir arī Eiropas Savienības ārējā robeža, tādēļ aplūkojami būtu ne tikai kriminālprocesu par cilvēku tirdzniecību (Krimināllikuma 154¹.pants) un personas nosūtīšanu seksuālai izmantošanai (Krimināllikuma 165¹.pants), bet arī par personas nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai (Krimināllikuma 285.pants), nodrošināšanu ar iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijā (Krimināllikuma 285¹.pants), ļaunprātīgu nodrošināšanu ar iespēju likumīgi iegūt tiesības uzturēties Latvijā (Krimināllikuma 285².pants), jo šajos kriminālprocesos konstatētās darbības nereti ir daļa no daudz plašāka noziedzīga nodarījuma, kas tieši saistīts ar cilvēku tirdzniecību.

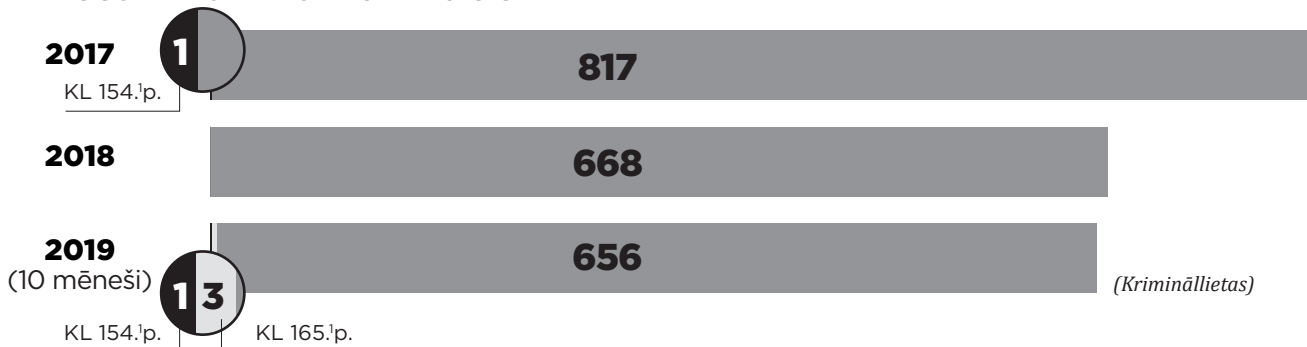
LATVIJAS TIESU PĒDĒJO GADU PIEREDZE IZTEIKTA SKAITĻOS:

● NOTIESĀTAS PERSONAS 2017.-2019.GADĀ

(Krimināllikuma pants)

● AR CILVĒKU TIRDZNIECĪBU SAISTĪTĀS KRIMINĀLLIETAS AUGSTĀKAJĀ TIESĀ 2017.-2019.GADĀ

Kā redzams, ar cilvēku tirdzniecību saistīto kategoriju lietu skaits nav liels, un tās pašas par sevi nedod apjomīgu pieredzi tiesu starptautiskās sadarbības jomā, taču šīs sadarbības normatīvais regulējums ir vienāds visiem kriminālprocesiem, un sadarbības pieredze ir veidojusies no visu kriminālprocesu kopuma.

TIESISKĀ SADARBĪBA KRIMINĀLLIETĀS

Nosacījumi, kas rada starptautiskās sadarbības nepieciešamību, izriet no aplūkojamo noziedzīgo nodarījumu transnacionālā rakstura kopsakarā ar kriminālprocesu regulējošām normām. Lietu iztiesāšanas laikā liecinošās personas nereti vairs neatrodas Latvijas Republikā vai pat nav atradušās valstī kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas laikā. Atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa likuma nosacījumiem tiesa spriedumu pamato ar pierādījumiem, kuri pārbaudīti tiesas sēdē, un rakstveida pierādījumiem un dokumentiem, kuri norādīti lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai. Turklāt pirmstiesas izmeklēšanā personu sniegto liecību pārbaude tiem klāt neesot ir iespējama pastāvēt tikai tādiem apstākļiem, kas izslēdz viņu iespēju ierasties tiesā, vai arī gadījumos, kad 14 gadus nesasniegusi persona vai nepilngadīgais cietušais nevar tikt nopratināts tiesas sēdē, ievērojot psihologa atzinumu šajā jautājumā.

Tādējādi aktualizējami kļūst trīs jautājumi:

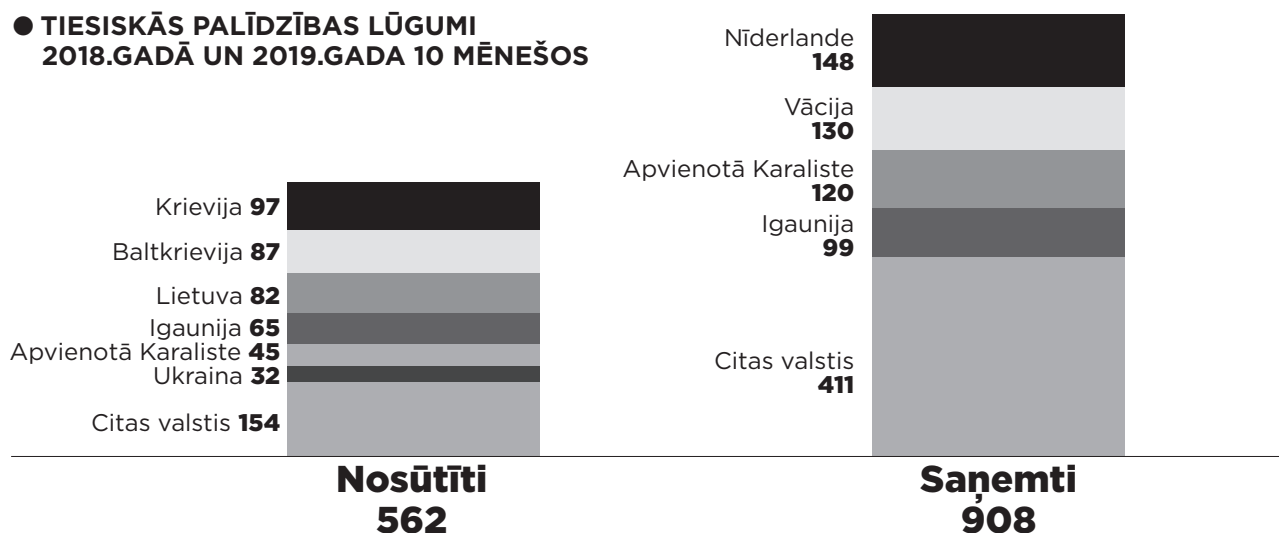
1) ārvalstī iegūtu pierādījumu izmantošanas iespēja;

2) klātneesošas personas agrāk sniegtu liecību izmantošana;

3) tehnoloģiju izmantošana tiesā klātneesošu liecinošo personu iztaujāšanā.

Attiecībā uz ārvalstīs iegūta pierādījuma izmantošanas iespējām Latvijas Augstākās tiesas judikatūrā ir nostiprināta atziņa, ka pierādījumi, kas iegūti krimināltiesiskās sadarbības rezultātā atbilstoši ārvalstī noteiktajai kriminālprocesa kārtībai, pielīdzināmi Kriminālprocesa likumā paredzētajā kārtībā iegūtiem pierādījumiem. Tas izriet no Latvijas Kriminālprocesa likuma 676.panta. Ievērojot, ka pierādījumu iegūšanas procesuālā kārtība atsevišķās valstīs ir atšķirīga, Latvija atbilstoši tās Kriminālprocesa likumā noteiktajam (674.panta trešā daļa) var lūgt ārvalsti, izpildot krimināltiesiskās palīdzības lūgumu, piemērot Latvijā noteikto kriminālprocesa kārtību vai atsevišķus tās principus. Šādi papildu nosacījumi pārsvarā saistīti ar cilvēktiesību garantēšanu un īpašiem procesuāliem nosacījumiem nepilngadīgu personu nopratināšanā.

● TIESISKĀS PALĪDZĪBAS LŪGUMI
2018.GADĀ UN 2019.GADA 10 MĒNEŠOS

Ārvalstīm, saņemot lūgumu papildus konkrētās valsts tiesību normās noteiktajam regulējumam ievērot arī lūgumu nosūtījušās valsts norādītos nosacījumus, būtu ar sapratni jāattiecas pret šo papildu nosacījumu ievērošanu, jo to pamatojums ir iespējamība ārvalstī iegūto pierādījumu izmantot pierādīšanā, iztiesājot lietu Latvijas Republikā.

Latvijas tiesu prakse jautājumā par pieļaujamību izmantot pierādīšanā iztiesāšanā klātneesošas personas agrāk sniegtu liecību ir virzījusies, ievērojot Eiropas Cilvēktiesības tiesas spriedumus paustos atzinumus.

Apsūdzētā iespēja vērsties pret materiālo liecinieku tiesneša klātbūtnē ir būtisks taisnīgas tiesas elements. Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2011.gada 15.decembra spriedumā lietā „Al-Khawaja and Tahery v. The United Kingdom”, 26766/05 un 22228/06, 119.–147.punkts, 2016.gada 13.marta spriedumā lietā „Seton v. The United Kingdom”, 55287/10, 58.punkts, 2018.gada 12.jūnija spriedumā lietā „T.K v. Lithuania”, 14000/12, 95.punkts, ir precizējusi un apkopojusi principus, kuri jāpiemēro, ja liecinieks nepiedalās lietas izskatīšanā tiesā.

No šajos spriedumos norādītajiem principiem viennozīmīgi izriet, ka lēmumam pieņemt klāt neesoša liecinieka sniegtos pierādījumus jābūt pietiekami pamatotam. Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2012.gada 13.marta sprieduma lietā „Karpenko v. Russia”, 5605/4,

62.punktā, sniegusi vienu no šā aspekta izpratnēm, norādot – ja apsūdzētais nevar iztaujāt lieciniekus viņu prombūtnes dēļ, iestādēm ir jāpieliek visas saprātīgās pūles, lai nodrošinātu viņu klātbūtni.

Viens no veidiem, kā apsūdzētais var tikt nodrošināts ar iespēju iztaujāt lieciniekus, atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa likumā noteiktajam, ir videokonferenču izmantošana tiesas procesā. Aplūkojamo lietu kategorijā ne mazāk svarīga ir arī videokonferenču izmantošanas nozīme cietušā atkārtota traumēšanas riska mazināšanā. Aktīva videokonferenču izmantošana Latvijas tiesās ir uzsākta 2014.gadā. Laika gaitā vērojama tendence to skaitam palielināties.

Tehnoloģiju straujas attīstības laikmetā šo sadarbības veidu vajadzētu aktualizēt, kā arī kopīgi izdiskutēt šobrīd jau noteiktos šķēršļus tās īstenošanai – trūkumus sadarbības normatīvajā regulējumā, kā arī pielietojamo tehnoloģiju atšķirības, kas reizēm, pat pastāvot nepieciešamajai normatīvajai bāzei, kļūst par šķērslī videokonferences norisei. Ne mazāk svarīgi ir veicināt sadarbības procesa norises raitumu. Šā aspekta pēdējā laikā pozitīvā iezīme ir normatīvā bāze, kas ļauj krimināltiesiskajā sadarbībā attiecīgās valsts kompetentajai iestādei vienoties ar ārvalsts kompetento iestādi par tiesu, prokuratūru un izmeklēšanas iestāžu tiešu sazināšanos.

PAR ĻAUNU KREDITORIEM VEIKTAS RĪCĪBAS APSTRĪDĒŠANA

Zinaīda INDRŪNA

Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas konsultante likumu
piemērošanas jautājumos

Sekojoš Francijas Civillikuma 1167.panta¹ un Vācijas 1879.gada 21.jūlija Likumam par parādnieka rīcības apstrīdēšanu ārpus maksātnespējas procesa (*Gesetz über die Anfechtung von Rechtshandlungen eines Schuldners außerhalb des Insolvenzverfahrens, Anfechtungsgesetz*)² un to tiesu praksei, Krievija 1916. gada 3.jūlijā pieņēma Likumu par prasības celšanu par to darījumu anulēšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoram par ļaunu (*Закон об оспаривании правовых действий должника вне конкурсного процесса*)³, kas paredzēja Krievijas Civillikuma 1529.panta 2.punkta īstenošanas kārtību.

Pēc neatkarīgas valsts nodibināšanas Latvija, līdzīgi kā citas valstis tādos apstākļos, saglabāja iepriekš tās teritorijā bijušo normatīvo regulējumu, kas nebija pretrunā Latvijas valsts iekārtai.⁴ Tādējādi Latgalē Krievijas Civillikums bija spēkā līdz 1938.gada 1.janvārim, kad to nomainīja 1937.gada Civillikums. 1916.gada 3.jūlija likums regulēja šī likuma subjektu tiesības, darījumu apstrīdēšanas procesuālo kārtību un sekas, kas varēja iestāties prasības apmierināšanas gadījumā. Faktiski šī likuma teksts tika nodublēts Civilprocesa nolikumā, kur tas bija ievietots kā VI pielikums pie 1396.panta (piezīmes)⁵, kas noteica izņēmumus no civilprocesa vispārējās kārtības. Tādējādi tas guva pamatu pielietojumam visā valstī, jo iepretim dažādiem civillikumiem, kuri bija spēkā dažādās valsts teritorijās, civilprocess bija vienots visā valstī. Mūsdienās šis pielikums nav plaši pazīstams, tādēļ izvilkumi no tā pievienoti šī raksta beigās.

Latvijas Senāts 1926.gada 26.februāra spriedumā lietā Nr.22 (CKD 25/22⁶) akcentēja atšķirību kontrahentu ļaunprātības izvērtējumā atkarībā no tā, vai pircējs zinājis atsavinātāja patieso nolūku, un gadījumus, kad šāda ļaunprātība ir prezumējama:

„Ja pie pirkšanas-pārdošanas līguma noslēgšanas kontrahentu nolūks patiesi ir bijis atsavināmā īpašuma pāreja pircēja īpašumā uz noslēgtā līguma pamata, resp. nav likumīga iemesla apšaubīt tādu līguma kontrahentu nolūku, tad to apstākli vien pašu par sevi, ka pircējs pie līguma slēgšanas ir zinājis par trešās personas nekorborētām tiesībām uz atsavināmo imobili, nevarētu uzskatīt par pietiekošu iemeslu ieraudzīt tanī vien jau *mala fides* no pircēja puses. Bet arī tādā gadījumā nevar uzstādīt vienkārši kādu vispārēju tēzi par to, ka pircēja zināšana pie līguma slēgšanas par trešās personas tiesībām uz atsavināmo imobili nav uzskatāma par tādu iemeslu, uz kura pamata pircēja rīcība būtu atzīstama par ļaunprātīgu; arī tādā gadījumā katrā atsevišķā lietā jāpārbauda visi līguma noslēgšanu pavadīšie apstākļi, vai tajos nebūtu ieraugāmi tādi pircēju lietoti paņēmieni, no kuriem varētu slēgt par kopēju pircēja un pārdevēja ļaunprātīgu (*mala fide*) rīcību.

Turpretī pavisam citāds ir stāvoklis, ja īpašumu atsavināšana notiek starp tuvākiem radniekiem, un it sevišķi, uz dāvināšanas līguma pamata; tādi mantas atsavināšanas līgumi apspriežami pavisam no cita viedokļa. Ja kāds atsavina savu īpašumu savam tuvam radniekam vai nu nolūkā atņemt kreditoram iespēju apmierināt savu pret viņu celto prasību, vai arī nolūkā atņemt līguma kontrahentam iespēju realizēt savas tiesības uz līgumu izpildīšanu, tad tādā gadījumā patiesībā nekāda īpašuma pāreja uz ieguvēju nenotiek: līgums ir fiktīvs (Priv. lik. 2951.p.⁷). Par šādu ļaunprātīgu atsavinātāja nolūku nevar nezināt viņa tuvais radnieks: sieva, dēls, meita utt., pēdējie ir tikai ieroči atsavinātāja ļaunprātīgā nolūka izvešanai un no paša sākuma uzskatāmi un prezumējami kā līdzdalībnieki atsavinātāja ļaunprātīgā rīcībā. Tāds uzskats ir izteikts Civ. proc. lik. 1819.p. pielikuma „Pagaidu noteikumi par konkursa lietu vešanu” 7., 8. un 9.p., kuri noteic, kādos gadījumos uz kreditoru līgumu maksātnespējnieka-

¹ Sirey J.-B. Code Civil annote II, sub. Art. 1167, N 61, 64, 65. <https://juricaf.org/recherche/%22Code+civil%22+%22article+1167%22>

² https://www.gesetze-im-internet.de/anfg_1999/BJNR291110994.html

³ Собрание узаконений и распоряжений правительства, издаваемое при Правительствующем Сенате. 16 июля 1916 г. №194, отдел первый, ст.1645, стр.1915-1918. Sk. [https://bankruptcyclub.ru/2020/01/29/закон-03-июля-1916-г/1916.g.3.julija.likumam.ir.divas.dalas.1\)par.tirdzniecibas.un.rupniecibas.uznemumu.pareju.uz.ligumu.pamata.2\)par.prasibas.celšanu.par.to.darījumu.anulēšanu,kurus.parādnieks.noslēdzis.kreditoram.par.ļaunu.](https://bankruptcyclub.ru/2020/01/29/закон-03-июля-1916-г/1916.g.3.julija.likumam.ir.divas.dalas.1)par.tirdzniecibas.un.rupniecibas.uznemumu.pareju.uz.ligumu.pamata.2)par.prasibas.celšanu.par.to.darījumu.anulēšanu,kurus.parādnieks.noslēdzis.kreditoram.par.ļaunu.)

⁴ 1919./154 Likums par agrāko Krievijas likumu spēkā atstāšanu Latvijā. Likumkrājumu izvilkums par laiku no 1919.g. līdz 1934.g. 15.maijam. Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 1939, 10.lpp.

⁵ Civilprocesa likums 1938.g. izd. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1939, 415.lpp.

⁶ II Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši Latvijas Tiesu palātas loceklis F.Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A.Valters, autoru izdevums, 1926, 28.-29.lpp.

⁷ CL 1438.p.

parādnieka mantas atsavināšanas līgumi ir atzīstami par atceļamiem. Minētos pantos pievestās līgumu kontrahentu ļaunprātības pazīmes, kuru esamība uz paša likuma pamata ir savienota ar prezumpciju par to, ka abi līguma kontrahenti ir rīkojušies ļaunprātīgi, ir vispārējas dabas, un tātad savos pamata vilcienos piemērojamas ne tikvien tieši gadījumos pie ļaunprātīgi un fiktīvi noslēgta līguma atcelšanas apspriešanas konkursa lietās uz maksātnespējnieka-parādnieka kreditora ierosinājumu, bet arī visos citos līdzīgos gadījumos.”

Par kreditora tiesībām apstrīdēt šādus darījumus arī pēc maksātnespējas procesa beigām Senāts runā 1936. gada 25.septembra spriedumā lietā CKD 36/1993⁸:

„Apgabaltiesa konstatējusi: ka Teodors Š. ar apgabaltiesas 1932.g. 23./30.novembra lēmumu atzīts par maksātnespējīgu parādnieku tirdzniecībā, līdz ar ko un saskaņā ar CPN V pielikuma 79.pantu Teodora Š. konkursa masā ietilpusi: 1) visa manta, kas, konkursu atklājot, piederēja parādniekam pēc civillikumiem, izņemot zināmus priekšmetus, kas pēc speciāliem likumiem nav ieskaitāmi konkursā un nav apķīlājami; 2) manta, kas pievienojama konkursa masai uz VI pielikuma 6.panta 2.pkta pamata, t.i., manta, kas pārgājusi no parādnieka trešās personas rokas uz tāda darījuma pamata, kas atzīts par spēkā neesošu uz konkursa masas celtas prasības pamata.

No šī likuma izriet, ka maksātnespējīgā Teodora Š. manta un tai starpā arī viņa uzņēmums ietilpuši viņa konkursa masā vai, ja šis uzņēmums vēl iepriekš pārgājis trešās personas rokās (šīnī gadījumā, kā to atzinusi apgabaltiesa – maksātnespējīgā Teodora Š. tēva rokās), kreditoriem un konkursa valdei bija dota tiesība un iespēja celt prasību par attiecīga darījuma atzīšanu par spēkā neesošu.

Tā kā pēc paša prasītāja aizrādījuma viņa prasības sūdzībā, šīnī gadījumā notikusi maksātnespējīgā Teodora Š. apslēpta visa uzņēmuma pāreja uz viņa tēvu Ernestu Š., tad saskaņā ar CPN VI pielikuma (pie 1396.p. piezīmes) 4.pantu konkursa valdei bija dota sevišķi viegla iespēja celt tādu prasību un pierādīt, jo saskaņā ar minēto likuma pantu jāpieņem, ka parādnieka kontrahents (maksātnespējīgā tēvs – Ernests Š.) zinājis par parādnieka nolūku slēgt atsavināšanas līgumu *in fraudem creditorum* un ja pat konkursa valde būtu atteikusies celt tādu prasību, tad saskaņā ar paša VI pielikuma 9.pantu tiesība celt tādu pašu prasību būtu pārgājusi uz atsevišķiem kreditoriem un viņu starpā arī uz prasītāju.”

Laulības šķiršana neietekmē tiesības celt aplūkojamo prasību – atzina Senāts 1936.gada 25.septembra spriedumā lietā CKD 36/645:⁹

„Iesūdzības rakstā prasītāja paskaidrojusi, ka viņas laulība ar atbildētāju esot šķirta. Laulības pastāvēšanas laikā viņa ar savu vīru esot kopīgi ieguvuši nekustamu īpašumu, kas bijis ievests zemes grāmatās vienīgi uz viņas vīra vārda. Šo nekustamu īpašumu atbildētājs

vēl pirms laulības šķiršanas esot pasteidzies atdāvināt savai meitai – līdzatbildētājai. Pēc CL 79. un 126.p. starp laulātiem pastāvot mantas kopība, kas, laulībai izbeidzoties, esot sadalāma starp bijušajiem laulātiem. Tādēļ lūdz piedzīt no atbildētājiem solidāri Ls 4000 (pusi no imobiļa vērtības).

Tiesu palāta apmierinājusi prasību pret atbildētāju Ls 3475 apmērā, [..]”

Par savdabīgu attiecīgo darījumu apstrīdēšanas kopsavilkumu var uzskatīt 1938.gada 26.janvāra spriedumu lietā CKD 38/4:¹⁰

„Tātad saskaņā ar šo likumu ir gan vajadzīgs, lai prasības iesniegšanas laikā a) persona, kura ceļ prasību, būtu parādnieka kreditors, un b) lai šim kreditoram par labu būtu taisīts izpildāmais tiesas spriedums vai uzraksts par piespiedu izpildīšanu. Saskaņā ar Sen. CKD spr. 35/587, uz kuru atsaucas Tiesu palāta (sk. arī Sen. CKD 32/818), ir gan vajadzīgs, lai šī persona būtu par parādnieka kreditoru arī jau apstrīdētā darījuma noslēgšanas brīdī. Tomēr no minētiem Senāta spriedumiem un no 1916.g. 3.jūlija likuma 1.p. neizriet, ka parādnieka kreditoram uz rokas jau darījuma noslēgšanas brīdī būtu jābūt izpildāmam tiesas spriedumam vai uzrakstam par piespiedu izpildīšanu.

Tiesu palāta ir nostājusies uz nepareiza viedokļa, it kā par parādnieka kreditoru būtu atzīstama tikai tāda persona, kuras prasījumu tiesa jau apmierinājusi, kamēr patiesībā kreditors ir persona, kurai ir tiesības prasīt no otras personas – parādnieka – zināmas darbības izpildīšanu, kurai ir materiāla vērtība (pilnīgi neatkarīgi no tā, vai šis prasījums būtu ticis apmierināts no tiesas).

Tādā kārtā Tiesu palāta, atzīstot aiz minētiem motīviem, ka prasītājam neesot bijusi tiesība celt šo prasību, pārkāpusi CPN VI pielikuma 1.panta 1.pktu. [..] [..] nav izšķirošas nozīmes Tiesu palātas konstatējumam, ka, no prasītāja atrakstītā, atbildētāja manta vēl neesot pārdošana, jo CPN VI pielikuma 1.p. 1.pkts pielaiž šīnī likumā minēto prasību tad, kad uz parādnieka mantu vērstā piedziņa ir nesekmīga, kā arī kad pēc lietās apstākļiem izrādās, ka piedziņas vērsšana uz mantu neapmierina pilnīgi kreditora prasījumu.

Tātad konstatējums, ka ar parādnieka mantas pārdošanu nav panākta kreditora apmierināšana, nav šīs prasības obligatorisks priekšnoteikums, bet tiesa to var pielaist arī tad, ja viņa, ievērojot lietas apstākļus, var konstatēt, ka piedziņas vērsšana uz mantu nevarēs apmierināt pilnīgi kreditora prasījumu.”

Pieņemot 1937.gada Civillikumu, piezīme no Civilprocesa nolikuma 1396.panta tika pievienota Civillikuma 1438.pantam¹¹, t.i., norāde par aplūkoto darījumu apstrīdēšanas kārtību tika ietverta materiālā regulējumā. Senāts uz to vērta uzmanību 2018.gada 28.maija spriedumā lietā Nr.SK-82/2018:¹²

¹⁰ XIV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senatori F.Konradi un Tiesu palātas loceklis A.Valters. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, 1938/1939, 258.–260.lpp.

¹¹ Valdības Vēstnesis Nr.46: <https://likumi.lv/ta/id/90220#p1438>

¹² ECLI:LV:AT:2018:0528.C04219514.1.S <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>

⁸ XIII Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši senatori F.Konradi un Tiesu palātas loceklis A.Valters. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, 1936/1937, 137.–140.lpp.

⁹ Turpat, 148.–160.lpp.

„[7.1] Īpašu vērību pelna darījumi, kas slēgti ar personām, kas saistītas ar parādnieku, attiecībā pret kurām ir pamatoti uzskatīt, ka tās zināja vai tām vajadzēja zināt par darījuma slēgšanas mērķi. Ne velti Latvijā starpkaru periodā Civilprocesa likuma VI pielikumā tika paredzēta īpaša kārtība darījumu apstrīdēšanai, kurus parādnieks noslēdzis kreditoram par ļaunu. Ja šādi darījumi slēgti ar personu, kas saistīta ar parādnieku, tajā skaitā radnieku, tika pieņemts, ka šīs personas zinājušas par parādnieka nolūku kaitēt kreditora interesēm, ciktāl viņas nepierāda pretējo. Atjaunojot Civillikumu, piezīme pie 1438.panta par īpašu procesuālo kārtību darījumu apstrīdēšanai, kas noslēgti par ļaunu kreditoriem, ir saglabāta, bet procesuālā kārtība likumā nav iekļauta. Augstākās tiesas ieskatā īpašas kārtības neesība Civilprocesa likumā nav šķērslis šādu strīdu izšķiršanai smelties tiesību principus no Latvijas pirmskara normatīvajiem aktiem, attiecīgi motivējot pierādīšanas nastas sadalījumu starp procesa dalībniekiem, kad nodibinātas netipiskas situācijas, kas (pretstatā parasti sagaidāmām civiltiesiskās apgrozības attiecībām) prasa īpašu, saprātīgam vērotājam ticamu skaidrojumu.”

Šis regulējums plašāk aprakstīts Senāta 2020.gada 9.marta spriedumā lietā Nr.SK-79/2020¹³, dodot atsaucis arī uz starpkaru Senāta atziņām.

Raksta ievadā jau minēts, ka aplūkoto darījumu apstrīdēšanas kārtība bija iekļauta arī citu valstu normatīvajā regulējumā. Tās aizsākumi meklējami romiešu tiesību *consilium fraudandi* vai vēlāk apvienotiem ar tā dēvētiem *actio pauliana*¹⁴, kas sākotnēji bija iecerēta kā maksātnespējas procesa sastāvdaļa, bet pakāpeniski kreditori to sāka piemērot arī ārpus šī procesa, kā arī tad, ja maksātnespējas procesa administrators atteicās darījumu apstrīdēt un viņu prasījumi netika pilnībā apmierināti.

No citām parāda piedziņas prasībām *actio pauliana* atšķiras ar to, ka šādā gadījumā jāpastāv ne vien parādam, bet jābūt arī nolūkam rīkoties par ļaunu kreditoram, t.i., apzināti (ļauņprātīgi) izvairīties no parādsaistību izpildes. Līdz ar to darījumam jābūt noslēgtam jau pēc parādnieka statusa iestāšanās.¹⁵

Latvijas Senāta praksē *actio pauliana* minēti, piemēram, 1924.gada 19.novembra spriedumā lietā CKD 24/207: „Ar Tiesas Palātas spriedumu nav izteikts nekas cits kā tikai tas, ka attiecībā pret prasītāju līgums skaitās par atceltu, t.i., par neeksistējošu un tādēļ dzēšamu no zemes grāmatām. Šai ziņā ar spriedumu nodibināts tas pats stāvoklis, kas iestājās pie *actio pauliana* uz Civ. proc. Lik. 1899.p. piel. 7.–9.p. pamata attiecībā uz kridara kontrahentu.”¹⁶ Kā arī 1929.gada 21.marta spriedumā lietā CKD 29/36: „4) ka tāpat – pretēji Tiesu palātas domām – prasītājam nekad nebija iepriekš jāceļ prasības dēļ dāvinājuma līguma

atzīšanas par atceltu, jo 4494.p.¹⁷ nemaz neparedz *actio pauliana* (uz 1916.g. 3.jūlija lik. 2.nodaļas 3.p. 2.–6. punktu pamata; Kr. Lkr. 1645.p. 1916.g.), bet paredz pašu prasību, kura pamatojas uz apdāvinātā netaisnu iedzīvošanos uz kreditora rēķina (*Cvingmaņa spried. krāj., V.sēj., Nr.865.*)”¹⁸

Arī V.Bukovskis savā Civilprocesa mācības grāmatā norāda uz to, ka Civillikumi paredz vairākas dažāda veida prasības, piemēram: 7) *Actio pauliana* – prasība atzīt par spēkā neesošu tiesisku darījumu, kas noslēgts *in fraudem creditorum* (Civillikuma 116.p.¹⁹, 4494.p.).²⁰

Viņa 1914.gada Vietējā civillikuma komentāros pie 116.panta vērsta uzmanība uz to, ka vīra dāvana sievai, ja tā veikta par ļaunu kreditoriem, dod tiesības tiem uz īpašu prasību (*actio pauliana*).²¹

L.Raicheļs 1935.gada referātā izsaka viedokli: „Kas attiecas uz pārējo Latvijas daļu, tad tur jautājums par *fraudatoru* aktu atspēkošanu bija nokārtots tādējādi, ka to varēja panākt ar *actio pauliana* (Viet. civillik. kop. 2922.p.²² un 3214.p.²³).”²⁴

Turpinājumā viņš arī vērš uzmanību uz to, ka „attiecībā uz darījumiem, kas noslēgti ar parādnieka radniekiem, tiek pielaista *presumptio doli* un *onus probandi* tiek pārņemts no kreditoriem uz ieguvējiem, kas lielā mierā atvieglo kreditoru stāvokli.”²⁵

Uz *actio pauliana* saderību ar Eiropas Savienības tiesībām norāda arī vairāki pēdējo gadu Eiropas Savienības Tiesas spriedumi. Lai arī Eiropas Savienības Tiesas spriedumos *actio pauliana* ir aplūkota Eiropas Savienības tiesību piemērošanas kontekstā, ģenerālvokātu secinājumos attiecīgajās lietās varam izzināt detalizētu šī institūta attīstību.

Piemēram, lietā C-339/07 par maksātnespējas procesa piekritību ģenerālvokāts D.Ruiss Harabo Kolomera 2008.gada 16.oktobrī secinājumu ievadā rakstīja: „5. Atcelšanas prasības sakarā ar maksātnespēju cēlušās no *actio pauliana*, kas ir civiltiesiskās aizsardzības mehānisms, kas aizsargā kreditorus no tādas rīcības ar mantu, ko veic parādnieki krāpšanas nolūkā. Tādēļ pamatīgāk jāizpēta abu procedūru attīstība un pašreizējais stāvoklis, skaidrojot iepriekš minētās regulas, kurām jānorāda

¹⁷ CL 1927.p.

¹⁸ Senāta Civilā kasācijas departamenta 1929.g. spriedumi. Oficiāls izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1937, 152.ieraksts, 139.lpp.

¹⁹ 116.pants „Katrs dāvinājums laulāto starpā, kas izdarīts par kaiti viņu kreditoriem, atzīstams par spēkā neesošu.” Civillikumi (Vietējo likumu kopojums III daļa). Sastādījuši A.Būmanis u.c. Rīga: Valters un Rapas akc. sab. izdevums, 1935, 24.lpp.

²⁰ Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: autora izdevums, 1933, 287.lpp.

²¹ Буковский В. Сводъ Гражданскихъ узаконений губерней Прибалтийскихъ, т. 1. Рига: типография Г. Геммель и Ко, 1914 г., с. 97.

²² CL 1415.p.

²³ CL 1592.p.

²⁴ Raicheļs L. Kreditoriem par ļaunu noslēgtu darījumu anulēšana (1916.g. 3.jūlija likums). Rīga: A.Vasermana spiestuve, 1935, 12.lpp.

²⁵ Turpat, 30.lpp. Sk. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 29.novembra sprieduma lietā Nr.SK-266/2017 (ECLI:LV:AT:2017:1129.C04277105.1.S) 12.punktā.

¹³ ECLI:LV:AT:2020:0309.C17130915.4.S <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>

¹⁴ Dernburg, Pandekten, II, § 144; Windscheid. Lehrbuch d. Pandekten. II. § 463. Nr.5, 25.piezīme.

¹⁵ L. 10, § 11, 15, 16 D. quae in fraud. cred. 42, 8, sk. L. 1, § 2.

¹⁶ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi 1924. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1928.g. Nr.12 pielikums, 82.ieraksts, 192.lpp.

uz atbilstošo tiesu.”²⁶ Turpinājumā viņš detalizēti apraksta atcelšanas prasības rašanos romiešu tiesībās un attīstību maksātnespējas tiesībās:

„[...]25. Laikā no 150. līdz 125.gadam pirms mūsu ēras kāds pretors vārdā Paulus, par kuru maz kas ir zināms, palīdzēja pārvarēt primitīvo civilprasību formālismu, radot ar personu saistītu un uz ieskatu brīvību balstītu jēdzienu, kas ļāva kreditoram atcelt darbības, kuras parādnieks krāpnieciski veicis, kaitējot viņa interesēm. Pēc vairākiem gadsimtiem Likumu krājumā tika nostiprināts *actio pauliana* pilnveidotākais variants, kas radies, tās klasisko formu sapludinot ar *interdictum fraudatorium*. Kopš tā laika [*actio*] *pauliana* tiek balstīta uz *alienatio* (atsavināšanu), *eventus fraudis* (kaitējumu), *fraus* (krāpšanu) un *participatio fraudis* (krāpšanas apzināšanos).

26. Divi tūkstoši gadu ir pietiekami ilgs laiks tiesību un to piemērotāju attīstībai. Tomēr romiešu juristu ģenialitāte nodrošināja, ka *actio pauliana* pamatzīmes paliek nemainīgas līdz pat mūsdienām. Ņemot vērā dalībvalstu tiesību sistēmu atšķirības, risinājumiem, kas tajās paredzēti, lai darbotos pret kreditoru apkrāpšanas nolūkā veiktu rīkošanos ar mantu, ir kopīgs ģenētiskais kods. Tā *actio pauliana* mūsdienās tiek uzskatīta par izņēmumu no līgumu relatīvās spēkā esamības, atceļot noteikumu, saskaņā ar kuru ar līgumu nesaistītas personas nevar nedz gūt labumu, nedz ciest tiesiskās sekas, kas izriet no tā. Vairumā valstu tiesību sistēmu tiek atzīts, ka [*actio*] *pauliana* būtība ir nevis *zaudējumu atlīdzība*, bet gan kreditora tiesību *saglabāšana* attiecībā uz parādnieka mantu. No procesuālā viedokļa prasība tiek vērsta pret strīdīgās mantas trešo ieguvēju, lai gan bieži vien tiek aicināts arī parādnieks, lai pret to varētu vērst pasludināto spriedumu.

27. Maksātnespējas jomā [*actio*] *pauliana* ir ievērojami attīstījušies. Pirmais lūzums parādās attiecībā uz *nomen* [nosaukumu], jo maksātnespējas tiesībās šis institūts nosaukts par „atcelšanas prasību”. Būtiskā atšķirība starp civiltiesisko [*actio*] *pauliana* un atcelšanas prasību sakarā ar maksātnespēju ir sekās, ko tās rada, jo vispārējais tiesiskais regulējums attiecas tikai uz kreditoriem, kas ir individuāli prasītāji, savukārt maksātnespēja attiecas uz visu [konkursu] masu, tādējādi nākot par labu visam kreditoru kopumam, šai iezīmei esot kļuvuši par maksātnespējas tiesību vispārēju principu atbilstoši latīņu sakām vārdam *par conditio creditorum*.”

²⁶ Ģenerālvokāta D.Ruisa Harabo Kolomera secinājumi lietā „Seagon”, C-339/07, EU:C:2008:575.

Eiropas Savienības Tiesa 2018.gada 4.oktobra spriedumā lietā „Feniks”, C-337/17 (ECLI:EU:C:2018:805), atzina, ka tādā situācijā, kāda ir pamatlietā, uz *actio pauliana*, ar kuru no līguma izrietošu prasījuma tiesību īpašnieks par spēkā neesošu attiecībā pret to prasa atzīt darījumu, kas, iespējams, kaitē viņa tiesībām un ar ko tā parādnieks ir nodevis lietu trešajai personai, attiecas Eiropas Savienības starptautisko privāttiesību normas. Šajā lietā arī tieši ģenerālvokāta secinājumi²⁷ sniedz vērtīgu ieskatu maksātnespējas administratora un atsevišķa kreditora interešu tiesiskās aizsardzības līdzekļu nošķiršanā.

Arī šogad 2020.gada 30.janvāra spriedumā lietā „I.G.I.”, C-394/18 (ECLI:EU:C:2020:56), saistībā ar akciju sabiedrības sadalīšanu, kaitējot kreditoru interesēm, Eiropas Savienības Tiesa atzina *actio pauliana* pieļaujamību sadalāmās sabiedrības kreditoru interešu aizsardzībai. Ģenerālvokāts²⁸ šajā lietā sniegto secinājumu ievada 2.punktā atgādināja par to, ka mūsdienās *actio pauliana* prasības, kas pastāv dažādās dalībvalstīs, celšanas nosacījumi vienmēr ir aizgūti no romiešu tiesībām.

Minētie piemēri norāda, ka šis romiešu tiesību institūts ir iekļauts ne vien Francijas un Vācijas, bet arī Lietuvas²⁹, Beļģijas, Polijas un Itālijas tiesību sistēmās un līdz ar to arī Eiropas Savienības tiesībās.

Pārlūkojot Senāta tiesu praksi Eiropas kontinentālo tiesību kontekstā, pārdomas raisa jautājums par parādnieka rīcības, kas veikta par ļaunu kreditoriem, apstrīdēšanas ārpus maksātnespējas procesa regulējumu Latvijas valsts tiesību sistēmā. Vai precīzāk – speciāla regulējuma iztrūkums tajā. Protams, šie strīdi var arī turpmāk tikt risināti uz vispārējo tiesību principu pamata, izmantojot uzkrātās tiesu prakses atziņas. Atklāts gan paliek jautājums par šādas pieejas efektivitāti.

²⁷ EST lieta „Feniks”, C-337/17, ECLI:EU:C:2018:487, ģenerālvokāta Mihala Bobeka secinājumi, sk. īpaši 30.–34.punktu.

²⁸ Ģenerālvokāta Maceja Špunara secinājumi lietā „I.G.I.”, C-394/18, ECLI:EU:C:2019:790, 1.–3.punkts.

²⁹ 91331_RegNr_29 <http://www.infolex.lt/tp/91331> Lietuvas Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenyje *Teismų praktika* 29.

CIVILPROCESA NOLIKUMA 1396.PANTS. NO CIVILPROCESA VISPĀRĒJĀS KĀRTĪBAS NOTEIKTI ŠĀDI IZŅĒMUMI [..]

P i e z ī m e. Noteikumi par darījumu apstrīdēšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoriem par ļaunu, noteikti VI pielikumā.³⁰

1. Tiesība celt prasību atzīt par spēkā neesošiem

parādnieka darījumus, kurus viņš noslēdzis ar trešām personām vai par labu trešām personām un ar kuriem nodarīti zaudējumi viņa kreditoriem šā pielikuma 3.pantā norādītos apstākļos, pieder:

1) ikvienam kreditoram, kam par labu, uz viņa prasījumu pret parādnieku, vai nu taisīts izpildāmais tiesas spriedums, vai taisīts uzraksts par piespiedu

³⁰ Civilprocesa likums 1938.g. izd. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1939, 538.–542.lpp.

izpildīšanu, kad uz parādnieka mantu vērstā piedziņa ir nesekmīga, kā arī kad pēc lietas apstākļiem izrādās, ka piedziņas vēršana uz mantu neapmierinās pilnīgi kreditora prasījumu, bet attiecībā uz tirgotājiem – arī tad, kad viņi izbeidz maksājumus, un

2) pēc parādnieka izsludināšanas par maksātnespējīgu – zvērinātam aizgādnim, kopīgi ar sasniedzamiem kreditoriem, un konkursa valdei no viņas nodibināšanas laika. [..]

3. Šā pielikuma kārtībā ir apstrīdami:

1) darījumi, kurus parādnieks noslēdzis ar trešām personām vai trešām personām par labu, ja parādniekam bijis nolūks nodarīt ar tādu darījumu saviem kreditoriem zaudējumus un ja personai, ar kuru vai kurai par labu darījums noslēgts, šis parādnieka nolūks bijis zināms;

2) bezatlīdzības darījumi, kurus parādnieks noslēdzis pēdējo piecu gadu laikā līdz atsevišķa kreditora prasības celšanai vai līdz parādnieka izsludināšanai par maksātnespējīgu, kaut arī personai, ar kuru vai kurai par labu darījums noslēgts, nav bijis zināms parādnieka nolūks nodarīt ar to zaudējumus saviem kreditoriem, un

3) bezatlīdzības darījumi, izņemot parastos vidēju dāvinājumu apmēru nepārsniedzošos, kas noslēgti pēdējā gada laikā līdz atsevišķa kreditora prasības celšanai vai līdz parādnieka izsludināšanai par maksātnespējīgu pat tad, ja parādniekam nebūtu bijis nolūka nodarīt ar tādu darījumu saviem kreditoriem zaudējumus.

4. Kad parādnieks noslēdzis darījumu: 1) ar savu laulāto, 2) ar saviem paša vai sava laulātā radniekiem taisnā augšupējā vai lejupējā līnijā, 3) ar saviem paša vai sava laulātā adoptētājiem vai adoptētiem, 4) ar saviem paša vai sava laulātā brāļiem vai māsām: īstiem (pilnīgiem), savestiem vai adoptētiem, vai 5) ar kādas šā panta 2.–4.punktā minētās personas laulāto, tad jāpieņem, ka šīs personas zinājušas par parādnieka nolūku nodarīt ar darījuma noslēgšanu zaudējumus saviem kreditoriem, ciktāl viņas nepierāda pretējo.

5. Šā pielikuma 3.pantā minētie darījumi atzīstami par spēkā neesošiem tikai attiecībā uz tiem atsevišķiem kreditoriem vai konkursa masu, kas cēlušies strīdu pret darījumu. Visās pārējās attiecībās, ja nav citādu pamatu šo darījumu atzīšanai par spēkā neesošiem, tie paliek pilnīgi spēkā.

6. Attiecībā uz mantu, kas pārgājusi no parādnieka trešās personas rokās uz tādu darījumu pamata, kurš

atzīts par spēkā neesošu, jāievēro šādi noteikumi:

1) kad prasību atzīt darījumu par spēkā neesošu ceļ atsevišķs kreditors, prasītājs var prasīt, lai viņam nodod mantu vai, ja tas nav iespējams, tās vērtību, bet tikai tādā apmērā, kāds nepieciešams, lai pilnīgi apmierinātu kreditora prasījumu no parādnieka, un

2) kad prasību ceļ konkursa masa, visa manta vai, ja tas nav iespējams, tās vērtība pāriet masā.

Personai, kas labticīgi izlietojusi parādnieka bezatlīdzības rīcību, jādod atpakaļ tas, ko viņa saņēmusi, tikai tādā apmērā, kādā viņa prasības celšanas laikā vēl ir iedzīvojusies no darījuma, kas noslēgts ar parādnieku.

7. Kad tiesa atceļ atlīdzības darījumu, kas atzīts par spēkā neesošu uz atsevišķa kreditora prasību, personai, kura stājusies tādā darījumā ar parādnieku, ir tiesība prasīt, lai atdod to, ko viņa samaksājusi vai nodevusi parādniekam, tikai no pēdējā.

Bet, ja atlīdzības darījums atzīts par spēkā neesošu uz konkursa masas prasību, tad persona, kura stājusies tādā darījumā ar parādnieku, var prasīt, lai to, ko viņa samaksājusi vai nodevusi parādniekam, atdod no masas tādā apmērā, kādā masa vēl ir iedzīvojusies uz minētās personas rēķina. Pārējās attiecībās persona, kura stājusies tādā darījumā, patur pret parādnieku tikai prasījumu, kas realizējams uz vienādiem pamatiem ar pārējo kreditoru prasījumiem.

8. To personu mantinieki, kuras dabūjušas no parādnieka kādu mantu uz tāda darījuma pamata, kuru tiesa atzinusi par spēkā neesošu, kā tādu, ko parādnieks noslēdzis par ļaunu kreditoram, atbild pret minētiem kreditoriem tādā apmērā un tādos gadījumos, kādos būtu atbildīgs viņu mantojuma atstājējs.

To personu pārējie tiesību pēcnieki, kuras noslēgušas tādu darījumu, atbild pret parādnieka kreditoriem uz tiem pašiem pamatiem kā viņu tiesību devēji tādos gadījumos, kad tiesību pēcnieki zinājuši par apstākļiem, kas nosaka tiesību devēju atbildību, vai kad tiesību pēcnieku ieguvums bijis bezatlīdzības.

9. Kad konkursa masa atteicas celt prasību atzīt par spēkā neesošu tādu darījumu, kas noslēgts par ļaunu kreditoriem, vai atteicas turpināt iesāktu lietu tādā prasībā, kā arī kad konkurss nobeigts, tiesība celt minēto prasību un turpināt iesāktu lietu no jauna pāriet uz vispārējiem pamatiem uz atsevišķiem kreditoriem. [..]

VI TIESĪBU PRAKSE

SENĀTA DEPARTAMENTU PRIEKŠSĒDĒTĀJU SĒŽU LĒMUMI

NODOKĻA PARĀDA BEZSTRĪDUS PIEDZIŅAS GADĪJUMĀ UZŅĒMUMA PĀREJA KONSTATĒJAMA ADMINISTRATĪVĀ PROCESA IETVAROS

Jautājums par uzņēmuma pārejas konstatēšanu ir pakārtots nodokļa parāda piedziņai, kuru Valsts ieņēmumu dienests īsteno bezstrīdus kārtībā administratīvā procesa ietvaros. Ņemot vērā šo apsvērumu, kā arī lai neapdraudētu nodokļa parāda piedziņas efektivitāti un liegtu iespēju nodokļa parādniekam izvairīties no atbildības par nodokļu saistībām, izmantojot formālu juridiskās identitātes maiņu, minētais jautājums ir pakļauts administratīvajām tiesām.

Latvijas Republikas Senāts Departamentu priekšsēdētāju sēdes LĒMUMS

Rīgā 2020.gada 12.martā

[1] Administratīvajā rajona tiesā saņemta SIA „Baltic Security Service” sūdzība par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu, ar kuru atstāts spēkā dienesta lēmums bezstrīdus kārtībā piedzīt nodokļa parādu no sūdzības iesniedzējas kā SIA „LATVIAN PRIVATE SECURITY” uzņēmuma ieguvējas Komerclikuma 20.panta izpratnē.

Nodokļa parāds aprēķināts SIA „LATVIAN PRIVATE SECURITY”, un pēc tās pieteikuma par attiecīgā dienesta lēmuma atcelšanu ir ierosināta administratīvā lieta, kurā sūdzības iesniedzēja nav lietas dalībniece. Sūdzības iesniedzēja nepiekrīt dienesta secinājumam, ka tai ir pārgājis SIA „LATVIAN PRIVATE SECURITY” uzņēmums un līdz ar to arī pienākums samaksāt dienesta aprēķināto nodokļa parādu.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnese 2020.gada 17.februārī pieņēma lēmumu vērsties pie Augstākās tiesas priekšsēdētāja, lūdzot izšķirt uzņēmuma pārejas konstatēšanas jautājuma pakļautību.

Motīvu daļa

[3] Uzņēmuma pārejas fakta konstatēšana konkrētajā gadījumā ir nepieciešama, lai noskaidrotu, vai dienests ir pareizi noteicis sava lēmuma adresātu. Savukārt jautājums par to, vai dienests ir pareizi noteicis lēmuma par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu adresātu, izvērtējams administratīvajā tiesā sūdzības kārtībā. Līdz ar to jautājums par uzņēmuma pārejas konstatēšanu ir pakārtots nodokļa parāda piedziņai, kuru dienests īsteno bezstrīdus kārtībā administratīvā procesa ietvaros.

Uzņēmuma pārejas jautājuma patstāvīga risināšana

civilprocesuālā kārtībā apdraudētu nodokļa parāda piedziņas efektivitāti un sniegtu iespēju nodokļa parādniekam izvairīties no atbildības par nodokļu saistībām, izmantojot formālu juridiskās identitātes maiņu.

Jāņem arī vērā, ka likuma „Par nodokļiem un nodevām” 26.pants pēc būtības paredz dienestam labvēlīgāku regulējumu nekā citiem parādnieka kreditoriem, nosakot gan nodokļa parāda bezstrīdus piedziņu, gan piešķirot dienesta lēmumam par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu izpildu dokumenta statusu.

[4] Argumentam par komersanta, kuram pārgājis uzņēmums, ierobežotajām iespējām iebilst pret nodokļu parāda aprēķinu nav izšķirošas nozīmes. Ja tiesvedība strīdā par dienesta aprēķināto nodokļa parādu nav noslēgusies, komersants, kurš ar dienesta lēmumu atzīts par nodokļa parādnieka uzņēmuma ieguvēju, var lūgt tiesu aizstāt sākotnējo uzņēmuma īpašnieku, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 33.pantu, un turpināt strīdu ar dienestu par nodokļa parāda aprēķina tiesiskumu un pamatotību, kā arī lūgt apturēt administratīvā akta darbību.

Turpretim, ja tiesvedība jau ir noslēgusies, atzīstams, ka uzņēmuma ieguvējs nevar atsaukties uz tiesību uz taisnīgu tiesu iespējamu aizskārumu, jo uzņēmuma ieguvēja rīcībā parasti ir informācija par uzņēmuma saistībām, tostarp nodokļu saistībām. Līdz ar to uzņēmuma ieguvējam kā nodokļa parāda aprēķina tiesiskuma un pamatotības pārbaudē ieinteresētajai personai jāizrāda iniciatīva laikus tikt iesaistītai attiecīgajā tiesvedībā vai jāapstrīd dienesta lēmums, ar kuru nodokļa parāds aprēķināts.

[5] Nav izšķirošas nozīmes arī argumentam par tiesu instanču skaitu, kas pieejams uzņēmuma pārejas jautājuma izvērtēšanai civilprocesuālā kārtībā (trīs tiesu instances) vai konkrētajā gadījumā administratīvā procesa ietvaros (viena tiesu instance), jo tiesības uz taisnīgu tiesu neparedz obligātu pārsūdzības nodrošināšanu apelācijas vai kasācijas kārtībā ne civilprocesa, ne arī administratīvā procesa ietvaros.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 50.panta piekto daļu, Augstākās tiesas priekšsēdētājs un departamentu priekšsēdētāji

nolēma

Atzīt, ka nodokļu parāda bezstrīdus piedziņas gadījumā jautājums par nodokļa parādnieka uzņēmuma pārejas konstatēšanu ir pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs I.Bičkovičs
Departamentu priekšsēdētāji V.Krūmiņa,
A.Strupiņš, P.Dzalbe

PIETEIKUMA PAR PIENĀKUMA UZLIKŠANU SLĒGT KOPLĪGUMU PUBLISKI TIESISKAJĀS ATTIECĪBĀS PAKĻAUTĪBA ADMINISTRATĪVAJĀM TIESĀM

Primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana neatkarīgi no ģimenes ārsta izvēlētajā darbības formā (proti, pakalpojumu sniegšanas pašnodarbinātā statusā vai slēdzot līgumu ar ārstniecības iestādi) ir valsts pārvaldes funkcija, un attiecīgais starp ģimenes ārstiem un valsti slēdzamais līgums ir publisko tiesību līgums.

Ģimenes ārstu interese panākt, lai valsts un ģimenes ārstu tiesiskajās attiecībās tiek atzītas no Latvijas Republikas Satversmes 108.panta pirmā teikuma izrietošās tiesības uz koplīguma noslēgšanu, ir vērtējama administratīvā procesa kārtībā.

Latvijas Republikas Senāts Departamentu priekšsēdētāju sēdes LĒMUMS

Rīgā 2020.gada 21.februārī

[1] Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēju [pers.A], [pers.B], [pers.C], [pers.D] un biedrības „Latvijas Ģimenes ārstu asociācija” pieteikums, kurā lūgts:

1) atzīt, ka pieteicēji kā ģimenes ārsti, kuri pacientiem sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumus, ir strādājošie Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 108.panta ietvarā;

2) noteikt Latvijas Republikai Ministru kabineta personā pienākumu vest kolektīvās sarunas ar biedrību „Latvijas Ģimenes ārstu asociācija” kā ģimenes ārstu pārstāvi, un tā nodrošināt no Satversmes 108.panta izrietošās pieteicēju tiesības uz koplīguma noslēgšanu.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis 2019. gada 13.decembrī vēršas ar iesniegumu pie Augstākās tiesas priekšsēdētāja, lūdzot izšķirt lietas pakļautības jautājumu.

Motīvu daļa

[3] Pieteicēji vērsušies tiesā, jo vēlas, lai valsts nodrošina pieteicēju kā ģimenes ārstu kolektīvo darba tiesību aizsardzību, tostarp nodrošinot tiesības uz kolektīvajām sarunām un koplīgumu.

Minētās tiesības strādājošajiem paredz Satversmes 108.panta pirmais teikums, kas noteic, ka strādājošajiem ir tiesības uz koplīgumu, kā arī tiesības streikot.

Tādējādi pieteicēju mērķis, vērsties tiesā, ir panākt, lai pieteicēju un valsts starpā nodibinātajās tiesiskajās attiecībās tiek nodrošinātas no Satversmes 108.panta pirmā teikuma izrietošās tiesības. Tādā veidā pieteicēji vēlas risināt jautājumus par ģimenes ārstu darba apstākļu uzlabošanu, taisnīga atalgojuma noteikšanu un sociālo aizsardzību.

[4] Vispārīgi kolektīvā darba tiesību aizsardzība, tostarp tiesības un koplīgumu, kā arī tiesības streikot, ir darba tiesiskajām attiecībām raksturīgi darbinieku tiesisko interešu aizsardzības elementi. Taču tas automātiski nenozīmē, ka jebkuri apsvērumi par šo elementu attiecināšanu uz cita veida tiesiskajām attiecībām ir pakļauti izskatīšanai civilprocesuālā kārtībā. Pieteikuma pakļautības noteikšanā izšķiroša

nozīme ir tam, kāda veida tiesiskās attiecības saista pieteicējus un valsti, jo vēlmi tiesiskajās attiecībās atzīt konkrētu aizsardzības mehānismu nevar aplūkot atrauti no šīm attiecībām kā tādām.

[5] Ģimenes ārstu pamatuzdevums ir nodrošināt pacientu primārās veselības aprūpi, kas ir valsts pārvaldes funkcija.

Minētās funkcijas nodrošināšanai starp ģimenes ārstiem un valsti Nacionālā veselības dienesta personā tiek slēgti līgumi par primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un samaksu par šo pakalpojumu sniegšanu. Savukārt ģimenes ārstu sniegtās veselības aprūpes organizēšanu reglamentē Ministru kabineta 2018.gada 28.augusta noteikumi Nr.555 „Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība”.

Tātad ģimenes ārsti kā primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji nodrošina attiecīgos pakalpojumus atbilstoši noslēgtajiem līgumiem un normatīvo aktu prasībām.

Senāta praksē jau iepriekš ir atzīts, ka, ņemot vērā, ka primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana ir valsts pārvaldes funkcija, attiecīgais starp ģimenes ārstiem un valsti slēdzamais līgums ir publisko tiesību līgums (*Senāta 2006.gada 15.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-365/2006 (A42082204); 2010.gada 4.marta sprieduma lietā Nr.SKA-73/2010 (A42511906) 9.punkts*).

Tādējādi neatkarīgi no ģimenes ārsta izvēlētajā darbības formā (proti, pakalpojumu sniegšanas pašnodarbinātā statusā vai slēdzot līgumu ar ārstniecības iestādi) ģimenes ārsta un valsts starpā nodibinātajām attiecībām ir publiski tiesiska daba, un šo attiecību saturu nosaka publisko tiesību līgums un attiecīgie normatīvie akti.

[6] Minēto iemeslu dēļ arī pieteicēju interese panākt, lai valsts un pieteicēju tiesiskajās attiecībās tiek atzītas no Satversmes 108.panta pirmā teikuma izrietošās tiesības, ir vērtējama administratīvā procesa kārtībā.

Šajā ziņā pieteicēju apsvērumi, ka valsts un pieteicējas starpā nodibinātās attiecības ir pielīdzināmas darba tiesiskajām attiecībām, pamato pieteicēju pozīciju, kāpēc arī konkrētajās attiecībās atzīstamas pieteicēju akcentētās tiesības. Tātad šo argumentu izvērtējums saistāms ar pieteikuma pamatotības novērtējumu, nevis pēc būtības ietekmē (maina) pieteicēju un valsts starpā nodibināto attiecību tiesisko dabu. Attiecīgi arī tas, vai pieteicēju norādītie līdzekļi ir piemēroti pieteicēju mērķu sasniegšanā, ir pieteikuma pamatotības jautājums.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 50.panta piekto daļu, Augstākās tiesas priekšsēdētājs un departamentu priekšsēdētāji

nolēma

Atzīt, ka [pers.A], [pers.B], [pers.C], [pers.D] un biedrības „Latvijas Ģimenes ārstu asociācija” pieteikums ir pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs I.Bičkovičs
Departamentu priekšsēdētāji V.Krūmiņa,
A.Strupišs, P.Dzalbe

PIETEIKUMS PAR UZTURLĪDZEKĻU GARANTIJU FONDA LABĀ PIEDZĪTO UZTURLĪDZEKĻU ATMAKSU NAV PAKĻAUTS IZSKATĪŠANAI ADMINISTRATĪVAJĀ TIESĀ

No Uzturlīdzekļu garantiju fonda tiek nodrošināti uzturlīdzekļi tam vecākam, kurš apgādā bērnu bez otra vecāka finansiāla atbalsta. Uzturlīdzekļu garantijas fonda darbība tiek veikta publisko tiesību jomā, tomēr tās apjoms ir ierobežots, ņemot vērā Uzturlīdzekļu garantijas fonda likumā noteikto tiesību apjomu un kārtību.

Gadījumā, kad uzturlīdzekļu piedziņai zudis pamats ar atpakaļejošu spēku, proti, paternitāte atzīta par spēkā neesošu un par spēkā neesošu no tā izdarīšanas brīža atzīts ieraksts bērna dzimšanas reģistrā par tēvu, personai par viņa ieskatā nepamatoti Uzturlīdzekļu garantijas fonda labā piedzītajiem uzturlīdzekļiem jāvērsas vispārējās jurisdikcijas tiesā pret personu, kura ir saņēmusi fonda līdzekļus.

Latvijas Republikas Senāts Departamentu priekšsēdētāju sēdes LĒMUMS

Rīgā 2019.gada 28.novembrī

[1] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas spriedumu no [pers.A] par labu bērna mātei piedzīti uzturlīdzekļi bērna uzturēšanai no 2012.gada 1.oktobra.

Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija 2014. gada 26.februārī pieņēma lēmumu Nr.1-8/42040-1051 par uzturlīdzekļu izmaksu no Uzturlīdzekļu garantiju fonda (turpmāk – fonds) sākot ar 2014.gada 12.februāri. Lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz tiesas spriedumu un zvērināta tiesu izpildītāja izziņu par uzturlīdzekļu piedziņas neiespējamību no [pers.A].

2018.gada 18.janvārī stājies spēkā Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada [...] spriedums civillietā Nr. [numurs], ar kuru apmierināta [pers.A] prasība par paternitātes atzīšanu par spēkā neesošu, un atzīts par spēkā neesošu no tā izdarīšanas brīža ieraksts bērna dzimšanas reģistrā par tēvu [pers.A]. Pamatojoties uz minēto spriedumu, Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija 2018. gada 1.martā pieņēma lēmumu Nr.1-8/42040-2639 par uzturlīdzekļu izmaksas izbeigšanu no 2018.gada 18.janvāra.

2018.gada 13.jūlijā stājies spēkā Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018.gada [...] spriedums civillietā Nr. [numurs], ar kuru izbeigta uzturlīdzekļu piedziņa no [pers.A], sākot no 2015.gada 11.jūnija, kā arī noteikts, ka spriedums daļā, ar kuru izbeigta uzturlīdzekļu piedziņa, ir izpildāms nekavējoties.

[2] Administratīvajā rajona tiesā tika saņemts pieteicēja [pers.A] pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam no fonda tiktu atmaksāti piedzītie uzturlīdzekļi un likumiskie procenti.

Pieteikumā norādīts, ka ar tiesas spriedumu apstiprināts fakts, ka pieteicējs nav bērna tēvs, un piespriesto uzturlīdzekļu piedziņa no viņa nav bijusi

pamatota. Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija pieņēma lēmumu par uzturlīdzekļu izmaksu no fonda, un šis lēmums ir administratīvais akts. Savukārt vēlāk, piedzenot uzturlīdzekļus no pieteicēja, iestāde rīkojās administratīvā akta izpildes ietvaros Civilprocesa likuma noteiktajā kārtībā, tādēļ prasījums ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2019. gada 23.maija lēmumu atteicās pieņemt pieteikumu. Lēmumā norādīts, ka pieteicēja prasījums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Tiesneša ieskatā, Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija, piedzenot no pieteicēja ar vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu piespriestos uzturlīdzekļus, rīkojās Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Tā kā uzturlīdzekļi no pieteicēja tika piedzīti nevis administratīvā procesa kārtībā, bet izpildot tiesas spriedumu civillietā, Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas darbība attiecībā pret pieteicēju neizpaužas administratīvā akta vai faktiskās rīcības veidā. Attiecīgi arī nepamatoti piedzītā naudas summa nav atgūstama administratīvā procesa kārtībā.

[4] Izskatot pieteicēja blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu, Administratīvo lietu departaments nolēma vērsties pie Augstākās tiesas priekšsēdētāja jautājuma izšķiršanai par pieteikuma pakļautību.

Motīvu daļa

[5] Pieteicēja ieskatā, parādnieks administratīvā procesa kārtībā var atprasīt no Uzturlīdzekļu garantiju fonda piedzītos uzturlīdzekļus gadījumā, kad ar vispārējās jurisdikcijas tiesas spriedumu ir nodibināti tādi fakti, kas liecina, ka uzturlīdzekļu samaksas pamats, kāds tika konstatēts ar tiesas spriedumu, nav pastāvējis.

[6] Fonda izveidošanas mērķis ir īstenot bērna tiesības uz sociālo nodrošinājumu un veicināt bērna izglītības iegūšanu gadījumos, kad viens no vecākiem vai abi vecāki to nenodrošina (Uzturlīdzekļu garantijas fonda likuma 2., 3.pants). Nodrošināt uzturlīdzekļus bērnam ir katra vecāka pienākums neatkarīgi no viņa spējām uzturēt bērnu un viņa mantas stāvokļa. Uzturlīdzekļi no fonda tiek izmaksāti tam vecākam, kurš apgādā bērnu bez otra vecāka finansiāla atbalsta.

Tādējādi valsts ir atzinusi par nepieciešamu iejaukties civiltiesiska rakstura attiecībās (ģimenes attiecībās), lai nodrošinātu bērna sociālo aizsardzību. Tostarp var būt gadījumi, kad pienākums maksāt uzturlīdzekļus ir nodibināts ar vispārējās jurisdikcijas tiesas spriedumu, kā tas ir arī izskatāmajā gadījumā, bet Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija izmaksā uzturlīdzekļus parādnieka vietā, jo tiesas sprieduma izpilde par uzturlīdzekļu piedziņu nav iespējama. Uzturlīdzekļu garantijas fonda darbība tiek veikta publisko tiesību jomā, tomēr tās apjoms ir ierobežots, ņemot vērā Uzturlīdzekļu garantijas fonda likumā noteikto tiesību apjomu un kārtību.

Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija piedzen no parādnieka uzturlīdzekļus tikai pēc tam, kad fonds tos ir izmaksājis iesniedzējam (konkrētajā gadījumā bērna mātei). Līdz ar to fonda rīcībā nevar būt no parādnieka saņemti naudas līdzekļi, kuri nebūtu vēl samaksāti iesniedzējam.

Gadījumā, ja tiktu pieļautas pieteicēja tiesības vērsties pret Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrāciju par piedzīto uzturlīdzekļu atmaksu administratīvā procesa kārtībā, Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija, iespējams, būtu spiesta izmaksāt pieteicējam līdzekļus no fonda, un pēc tam regresa kārtībā vērsties pret iesniedzēju. Šādā gadījumā fonda līdzekļi tiktu izmantoti arī tam, lai nodrošinātu parādnieka tiesības atgūt nepamatoti izmaksātos uzturlīdzekļus. Savukārt šādam mērķim fonds nav izveidots. Piedzīto uzturlīdzekļu atmaksu no fonda samazinātu fonda rīcībā esošos līdzekļus, kas varētu tikt izlietoti citu bērnu tiesību nodrošināšanai.

[7] Iepriekš minētais norāda, ka pieteicēja izvirzītais prasījums pret Uzturlīdzekļu garantijas fondu nonāk pretrunā ar fonda izveides mērķiem. Tādējādi prasījuma izskatīšana pārsniedz to pilnvaru apjomu, kāds ir piešķirts Uzturlīdzekļu garantijas fonda administrācijai.

Uzturlīdzekļi tika izmaksāti bērna mātei, un parastā kārtībā, ja pieteicēja vietā uzturlīdzekļus neizmaksātu

no fonda, pieteicējam par viņa ieskatā nepamatoti izmaksātajiem uzturlīdzekļiem būtu jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā pret bērna māti.

Minētais ļauj secināt, ka pieteicēja prasījums par piedzīto uzturlīdzekļu līdzekļu atmaksu ir jāvērš tiešā veidā pret personu, kura ir saņēmusi fonda līdzekļus, nevis pret fondu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 50.panta piekto daļu, Augstākās tiesas priekšsēdētājs un departamentu priekšsēdētāji

nolēma

Atzīt, ka [pers.A] pieteikums nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs I.Bičkovičs
Departamentu priekšsēdētāji V.Krūmiņa,
A.Strupišs, P.Dzalbe

SKAIDROJUMS

NEPAREIZĀ KONTĀ IESKAITĪTA DROŠĪBAS NAUDA IR PAMATS BLAKUS SŪDZĪBAS NEPIEŅEMŠANAI

Augstākā tiesa vērs civilprocesu dalībnieku uzmanību: ja drošības nauda par blakus sūdzības izskatīšanu kasācijas instancē ieskaitīta nepareizā kontā, tas ir pamats blakus sūdzības nepieņemšanai.

Civilprocesa likuma 445.panta otrā daļa noteic – ja likumā noteiktajā kārtībā un apjomā nav samaksāta drošības nauda, tiesnesis pieņem lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību. Šī panta trešā daļa, kas paredz blakus sūdzības atstāšanu bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai, nav attiecināma uz gadījumiem, kad drošības nauda iemaksāta nepareizā kontā.

Likumdevējs ir strikti nodalījis gadījumus, kuros personas iesniegto blakus sūdzību atsakāms pieņemt (t.sk. nesamaksātas valsts nodevas dēļ) un kuros tā atstājama bez virzības ar iespēju novērst trūkumus. Šāds regulējums izstrādāts ar mērķi veicināt efektīvāku un ātrāku civilprocesu, mazinot iespēju lietas dalībniekam novilcināt civilprocesu, iesniedzot tiesā dokumentus ar trūkumiem. Pirms šo grozījumu pieņemšanas blakus sūdzību ar trūkumiem iesniegšana bija izplatīta prakse ar mērķi novilcināt tiesvedības procesu, kas negatīvi ietekmēja tiesību uz taisnīgu tiesu, tai skaitā uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, īstenošanu.

Atbilstoši Augstākās tiesas praksei civilprocesā

drošības naudas par blakus sūdzību iemaksa nepareizā kontā ir pamats tam, ka šāda sūdzība netiek izskatīta (*piemēram, Senāta rīcības sēžu lēmumi lietās Nr.SK-1132/2016, Nr.SK-1741/2016, Nr.SK-537/2019, Nr.SK-1059/2019*). Blakus sūdzības apmierināšanas gadījumā Augstākā tiesa nevar izpildīt likumā noteikto pienākumu atmaksāt drošības naudu, jo tā nav Augstākās tiesas rīcībā.

Tā kā blakus sūdzība jāiesniedz tiesā – apgabaltiesā vai atsevišķos gadījumos rajona tiesā –, kas pieņēmusi lēmumu, kurš tiek pārsūdzēts, Augstākā tiesa aicina zemāku instanču tiesās nodrošināt pēc iespējas vispusīgāku informāciju lietas dalībniekiem par viņu tiesībām, kā arī sekām, kas var rasties, ja drošības nauda netiek iemaksāta atbilstošā Augstākās tiesas depozīta kontā. Augstākā tiesa aicina zemāku instanču tiesu priekšsēdētājus izvērtēt iespēju tiesas nolēmumos norādīt arī konta numuru, kurā ir jāieskaita drošības nauda par blakus sūdzību.

Savukārt Tiesībsargs aicina Tieslietu ministriju noteikt kārtību, kādā šī situācija risināma civilprocesa ietvaros, līdzīgi kā tas šobrīd noteikts administratīvajā procesā, paredzot iespēju tiesnesim, konstatējot kļūdu, rezolūcijas veidā pieņemt lēmumu par valsts nodevas vai drošības naudas pārskaitīšanu atbilstošā kontā.

SENĀTA CIVILLIETU DEPARTAMENTA SENATORU KOPSAPULCES LĒMUMS

VALSTS NODEVA PAR KOPĪPAŠUMA IZBEIGŠANAS PRASĪBU

Par kopīpašuma izbeigšanas prasību nosakāma 70 euro valsts nodeva.

Senāta Civillietu departamenta senatoru kopsapulces LĒMUMS

2020. gada 28. janvārī

Senāta Civillietu departamenta senatoru kopsapulce **konstatē:**

- atbilstoši Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājas vēstulē sniegtajai informācijai pirmās un otrās instances tiesu tiesnešiem ir atšķirīgas pieejas jautājuma risināšanai par valsts nodevas noteikšanu kopīpašuma izbeigšanas prasībai kā mantiskai prasībai;
- vienā gadījumā tiesneši uzskata, ka piemērojams Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 4.punkts, nosakot nodevu 70 euro apmērā par mantisku prasību, kas nav jānovērtē. Otrā gadījumā tiek uzskatīts, ka piemērojams Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 12.punkts kopsakarā ar Civilprocesa likuma 35.panta pirmās daļas 9.punktu, paredzot tādu pašu valsts nodevu kā prasībās par īpašuma tiesībām uz nekustamo mantu. Visbeidzot, trešā gadījumā tiek uzskatīts, ka valsts nodeva ir nosakāma atbilstoši atbildētājam piederošās kopīpašuma daļas vērtībai, tādēļ tiesneši piemēro Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas attiecīgo 1.punkta apakšpunktu un 35.panta pirmās daļas 9.punktu;
- atšķirīga prakse par valsts nodevas noteikšanu prasībai par kopīpašuma izbeigšanu nelabvēlīgi ietekmē indivīdu tiesības uz pieeju tiesai.

Nolūkā veidot vienotu likumam atbilstošu izpratni par maksājamo valsts nodevu prasībai par kopīpašuma izbeigšanu Senāta Civillietu departamenta senatoru kopsapulce, pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 49.¹ panta trešo daļu,

nolemj sniegt šādu skaidrojumu.

1. Likuma „Par nodokļiem un nodevām” 1.panta 2.punktā noteikts, ka valsts nodevas mērķis ir personu darbību regulēšana (kontrolēšana, veicināšana, ierobežošana) un valsts nodevas apmērs nav tiešā veidā saistīts ar institūcijas veiktās darbības izmaksu segšanu. Tātad valsts nodeva var tikt izmantota, lai kontrolētu, veicinātu, ierobežotu vai kā citādi regulētu personu darbības.

2. Saprātīgi pieņemams, ka vispārīgi valsts nodevas par darbībām tiesās ir paredzētas, lai personas atturētu no nepamatotas vai pāragras vērsšanās tiesās un tādējādi veicinātu ārpus tiesas strīda atrisināšanu vienošanās ceļā. Izņēmuma gadījumos ir paredzēti pilnīgi atbrīvojumi no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos uz likuma pamata vai pilnīgi vai daļēji atbrīvojumi no to samaksas uz tiesneša lēmuma pamata (*sk. Civilprocesa likuma 43.panta pirmo un ceturto daļu*). Turklāt likumā paredzēts izņēmums, kad maksājama mazāka valsts nodeva nekā parasti. Tāds

gadījums noteikts Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 2.punktā par prasības pieteikumu laulības šķiršanas lietā. Parasti maksājama 145 euro valsts nodeva par šādu prasības pieteikumu, bet, ja tas ir iesniegts pret personu, kas noteiktā kārtībā atzīta par bezvēsts promesošu, vai pret personu, kas notiesāta ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas nav mazāks par trim gadiem, tad par to maksājama mazāka valsts nodeva, proti, 15 euro. Iepriekš minētie izņēmumi no vispārīgās kārtības noteikti, lai nepamatoti neierobežotu indivīdu tiesības uz pieeju tiesai.

3. Viens no nodokļu un nodevu sistēmas pamatprincipiem ir nodevu vienkāršība un skaidrība. Nav šaubu, ka kopīpašuma izbeigšanas prasība ir mantiska prasība. Atbilstoši Civilprocesa likuma 35.panta otrajai daļai un 128.panta otrās daļas 4.punktam prasītāja pienākums ir norādīt prasības summu naudas izteiksmē novērtējamai prasībai. Prasības summas noteikšana par naudas izteiksmē novērtējamu prasību ir konkretizēta Civilprocesa likuma 35.panta pirmajā daļā. Atkarībā no prasītāja norādītās prasības summas nosakāma atbilstoša valsts nodeva saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 1.punkta attiecīgo apakšpunktu. Savukārt, ja prasība ir mantiska rakstura, bet tā nav jānovērtē, tad nosakāma valsts nodeva saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 4.punktu.

4. Attiecībā uz Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 12.punkta kopsakarā ar Civilprocesa likuma 35.panta pirmās daļas 9.punkta piemērošanu atzīstams, ka nav pamata piemērot šīs tiesību normas, jo tās ir paredzētas prasībām, kurās ir strīds par īpašuma piederību. Šajās prasībās atšķirībā no lietām par kopīpašuma izbeigšanu puses iegūst īpašuma tiesības uz konkrētu mantu. Tāpēc kopīgas mantas dalīšanas prasībām (piemēram, laulāto mantas dalīšanas prasībām) ir pamats aprēķināt nodevu no mantas vērtības. Savukārt kopīpašuma izbeigšanas prasībā strīds par īpašuma tiesībām uz noteiktu lietas daļu nepastāv, bet prasītājs prasa izbeigt kopīpašumu uz prasītājam un atbildētājam piederošu īpašuma tiesību priekšmetu.

5. Senāta Civillietu departamenta senatoru kopsapulce uzskata, ka arī neviens cits no Civilprocesa likuma 35.panta pirmajā daļā uzskaitītajiem prasību veidiem prasības summas noteikšanai naudas izteiksmē novērtējamai prasībai neatbilst prasības pieteikumam par kopīpašuma izbeigšanu.

6. Tādējādi par prasības pieteikumiem par kopīpašuma izbeigšanu kā mantisku prasību nosakāma valsts nodeva saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 4.punktu, proti, 70 euro kā par mantisku prasību, kas nav jānovērtē.

7. Papildus norādāms, ka, Senāta Civillietu departamenta senatoru kopsapulces ieskatā, lai arī valsts nodeva ir nosakāma saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 4.punktu, pašreizējais tās apmērs nesasniedz valsts nodevas mērķi – veicināt ārpus tiesas strīda atrisināšanu vienošanās ceļā. Apsverams, vai Civilprocesa likumā šā mērķa sasniegšanai ir pamats ieviest skaidru un atbilstošu valsts nodevu prasības pieteikumam par kopīpašuma izbeigšanu.

TIESU PRAKSES APKOPOJUMI

SENĀTA ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTA PRAKSE POLITISKI REPRESĒTO PERSONU JAUTĀJUMOS

Senāta nolēmumos paustās atziņas jautājumos par politiski represētās personas statusa noteikšanu personām, kuras cietušas komunistiskajā un nacistiskajā režīmā, apkopotas, jo lietas par politiski represētās personas statusa piešķiršanu joprojām tiek skatītas administratīvajās tiesās.

Senāta atziņās gūstams ieskats likuma normu piemērošanā, proti, kuros gadījumos represētās persona statuss pienākas un kuros gadījumos tas netiek piešķirts. Tāpat apkopojums noderīgs, lai gūtu ieskatu par pierādījumiem šāda rakstura lietās.

Senāta atziņu apkopojums sagatavots kā likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu

komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” komentārs. Nolēmumos atrodamās atziņas sakārtotas attiecīgi pēc likuma pantiem. Proti, norādīts attiecīgās tiesību normas teksts, bet pēc tam saistībā ar konkrēto tiesību normas interpretāciju un piemērošanu paustās tiesas atziņas.

Apkopojumā iekļauti nozīmīgākie Senāta nolēmumi laikā no 2005.gada aprīļa līdz 2019.gada novembrim.

Senāta atziņas sistematizēja Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas padomnieks Mag.iur. Aleksandrs Potaičuks. Apkopojums sagatavots sadarbībā ar Senāta Administratīvo lietu departamentu.

SENĀTA ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTA PRAKSE KNAB LIETĀS

Apkopotas Senāta nolēmumos paustās atziņas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja lietās, kas izskatītas laika periodā no Administratīvo lietu departamenta darbības sākuma 2004.gadā līdz 2019.gada decembrim. Apkopojums veidots, secīgi atlasot Administratīvo lietu departamenta izteiktās atziņas par likumos, kas regulē KNAB darbību, ietvertajām tiesību normām.

Apkopojums veidots kā nolēmumos atrodamo atziņu apkopojums citātu veidā, kas pamatā sakārtoti nolēmumu pieņemšanas hronoloģiskā secībā. Apkopojumā ir ietvertas arī atziņas, kuras judikatūrā mainītas vai attīstītas tālāk, kā arī atziņas par tiesību normām, kuras vēlāk grozītas vai zaudējušas spēku, ja šīs atziņas var tikt izmantotas citās lietās vai lai parādītu judikatūras attīstību.

Šajās lietās skatāmos jautājumus regulē vairāki likumi: Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums, likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums, likums „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” (*likums zaudējis spēku 2013. gada 1.janvārī*) un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss.

Atziņas apkopoja un sistematizēja Administratīvās rajona tiesas tiesnese Dace Ābele, kura pildīja zinātniski analītiskā padomnieka pienākumus Judikatūras un zinātniski analītiskajā nodaļā, sadarbībā ar Senāta Administratīvo lietu departamentu.

SENĀTA CIVILLIETU DEPARTAMENTA PRAKSE LIETĀS, KAS ATTIECAS UZ GALVOJUMU

Apkopotās atziņas sniedz pārskatu par Senāta judikatūru saistībā ar Civillikuma tiesību normām, kas regulē galvojuma tiesisko institūtu (1692.–1715. pants). Senāta atziņas sakārtotas šādos jautājumos: galvojuma jēdziens un veidi; galvojuma nošķiršana no citiem tiesību institūtiem; galvojuma līguma forma un saturs; galvojuma līguma dalībnieku tiesības un pienākumi; galvnieka atbildība; galvojums galvenā parādnieka maksātnespējas procesā; citi ar galvojumu saistīti jautājumi.

Apkopojumā apkopotas atziņas no Senāta nolēmumiem, kas pieņemti laikā no 2005.gada līdz 2019.gadam. Piezīmēs iekļautas atziņas arī no Senāta Civilā kasācijas departamenta nolēmumiem, kas pieņemti 20.gadsimta divdesmitajos un trīsdesmitajos gados.

*Visi tiesu prakses un atziņu apkopojumi pieejami
Augstākās tiesas mājaslapā sadaļā
Judikatūra/ Tiesu prakses apkopojumi*

SATVERMES TIESAS SPRIEDUMI STIPRINA KASĀCIJAS INSTITŪTU

Satversmes tiesa pieņēmusi vairākus spriedumus, kam būtiska loma kasācijas instances tiesas nozīmes un funkciju novērtējumā un kasācijas institūta stiprināšanā. Satversmes tiesa norādījusi – kasācijas instancei ir būtiska loma Latvijas tiesību sistēmā gan publiski tiesiskajās, gan lietas dalībnieku interesēs. Šīs abas intereses ir nepieciešams savstarpēji līdzsvarot. Tomēr publiski tiesiskajām interesēm kasācijas instances tiesā

ir galvenā nozīme. Kasācijas instances tiesas primārais uzdevums ir nodrošināt vienveidīgu tiesību normu interpretāciju un piemērošanu. Satversmes tiesa atzinusi, ka likumdevējam ir jānodrošina, ka kasācijas tiesa efektīvi īsteno savas funkcijas, citstarp atslogojot to no nepamatotu sūdzību izskatīšanas un nebūtisku uzdevumu veikšanas.

NORMAS, KAS REGULĒ TERMIŅU KASĀCIJAS SŪDZĪBAS IESNIEGŠANAI KRIMINĀLPROCESĀ, ATBILST SATVERSMEI

Satversmes tiesa 26.martā pieņēma spriedumu lietā Nr.2019-15-01 „Par Kriminālprocesa likuma 564.panta septītās daļas trešā teikuma un 570.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam”, atzīstot, ka normas, kas regulē termiņu kasācijas sūdzības iesniegšanai kriminālprocesā, atbilst Satversmei.

Kriminālprocesa likums ļauj tiesai pieņemt lēmumu par pārsūdzības termiņa pagarināšanu par 10 dienām kriminālprocesa īpašas sarežģītības un apjoma dēļ. Kasācijas sūdzību vai protestu jāiesniedz ne vēlāk kā 10 dienu laikā vai, ja tiesa pagarinājusi pārsūdzības termiņu, ne vēlāk kā 20 dienu laikā pēc dienas, kad kļuvis pieejams pilns tiesas nolēmums.

Pieteikuma iesniedzējs bija norādījis, ka 20 dienu sūdzības sastādīšanas termiņš atsevišķos gadījumos nolēmuma sarežģītības vai apjoma dēļ varot liegt personai iespēju sastādīt un iesniegt kasācijas sūdzību. Tādējādi apstrīdētās normas ierobežojot personai Satversmē noteiktās tiesības uz pieeju tiesai.

Satversmes tiesa norādījusi, ka kasācijas instances tiesai ir īpašs raksturs un tas nosaka attiecīgā tiesas

procesa īpatnības. Lai sastādītu kasācijas sūdzību, kasācijas sūdzības iesniedzējam nav nepieciešams atkārtoti analizēt visus lietas materiālus, bet gan tikai to, vai tiesas spriedumā ir saskatāmi Krimināllikuma un būtiski Kriminālprocesa likuma pārkāpumi.

Satversmes tiesa secinājusi, ka no saīsinātā tiesas sprieduma var saprast, vai tiesa ir ievērojusi apsūdzētā apelācijas sūdzībā un tiesvedības laikā apelācijas instances tiesā izteiktos argumentus. Tādējādi laikā no saīsinātā tiesas sprieduma saņemšanas dienas līdz pilna tiesas sprieduma pieejamības dienai ir iespējams sagatavoties tam, lai efektīvi izmantotu personas tiesības uz aizstāvību.

Satversmes tiesa arī norādījusi, ka kasācijas sūdzības sastādīšanai ir objektīvi nepieciešamas noteiktas juridiskas zināšanas. Apsūdzētajam ir tiesības kasācijas sūdzības sastādīšanai pieaicināt aizstāvi, kurš, pateicoties savām profesionālajām zināšanām, var ātrāk izvērtēt tiesas nolēmumu, saprast, vai tajā ir saskatāms pamats kasācijas sūdzības iesniegšanai, un juridiski argumentēti pamatot likuma pārkāpumus. Aizstāvja dalība krimināllietas iztiesāšanā sekmē aizstāvības tiesību izmantošanu, sastādot kasācijas sūdzību.

ATTEIKUMS IEROSINĀT KASĀCIJAS TIESVEDĪBU CIVILPROCESĀ REZOLŪCIJAS VEIDĀ ATBILST SATVERSMEI

Satversmes tiesa 13.martā pieņēma spriedumu lietā Nr.2019-13-01 „Par Civilprocesa likuma 464.panta 4.daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam” – par atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību civilprocesā rezolūcijas veidā. Satversmes tiesas atzina, ka šī norma ir atbilstoša Satversmei.

Nemot vērā civiltiesisko attiecību ietekmi uz personas tiesībām, kasācijas instances tiesas funkcijas un kasācijas tiesvedības īpatnības, kā arī šā lēmuma pieņemšanas procesu un pamatu, Satversmes tiesa secināja, ka pamatojuma princips neprasa lēmumā par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību civilīetā norādīt tā motivāciju.

Satversmes tiesa secināja, ka lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību civilīetā atbilstoši Civilprocesa likuma 464.pantam tiek pieņemts koleģiāli un vienbalsīgi. Šā lēmuma koleģiāla pieņemšana

nodrošina vispusīgu vērtējumu jautājumā par to, vai ir pamats ierosināt kasācijas tiesvedību pēc konkrētās kasācijas sūdzības.

Tiesnešu kolēģijai ir pienākums atteikt kasācijas tiesvedības ierosināšanu tad, ja kasācijas sūdzība neatbilst tai likumā noteiktajām formālajām prasībām. Savukārt, lai pieņemtu lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību, tiesnešu kolēģijai savas rīcības brīvības ietvaros jāpārliecinās par judikatūras esību vai tiesu prakses vienotību un tiesību tālākveidošanas nepieciešamību kasācijas sūdzībā norādītajos tiesību jautājumos, kā arī pārsūdzētā sprieduma atbilstību judikatūrai vai tajā ietvertā lietas iznākuma pareizību. Satversmes tiesa atzina, ka lēmumā par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību ietvertā norāde uz tā tiesisko pamatu sniedz personai pietiekamu informāciju par atteikuma iemesliem.

TIESĪBAS ATTEIKT IEROSINĀT KASĀCIJAS TIESVEDĪBU NOTEIKTA VEIDA MANTISKAJOS STRĪDOS ATBILST SATVERSMEI

Satversmes tiesa 2020.gada 13.martā pieņēma spriedumu lietā Nr.2019-11-01 „Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajam teikumam un 92.panta pirmajam teikumam” – par atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību noteikta veida mantiskajos strīdos. Satversmes tiesa atzina šīs normas par atbilstošām Satversmei.

Civilprocesa likuma 464.¹ panta trešā daļa noteic: „Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja tiesa nav pārkāpusi šā likuma 452.panta trešās daļas noteikumus un izskatāmajai lietai nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā un tiesību tālāk veidošanā, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī mantiska rakstura strīdos, ja tā daļa, par kuru spriedums tiek pārsūdzēts, ir mazāka par 2000 *euro*.” Satversmes tiesa vērtēja, vai šis finansiālais kritērijs ierobežo Satversmē noteiktās pieteikuma iesniedzēja pamattiesības, proti, iespēju sasniegt vērtējumu lietā pēc būtības kasācijas instancē.

Satversmes tiesa secināja, ka tiesnešu kolēģija jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu tai likumdevēja noteiktās rīcības brīvības ietvaros izlemj, piemērojot apstrīdētajā normā noteiktos kritērijus

konkrētai lietu kategorijai, nevis konkrētai personai. Proti, tiesnešu kolēģija var šos kritērijus piemērot attiecībā uz noteikta veida un apjoma civiltiesiska rakstura strīdiem, katrā konkrētajā gadījumā apsverot, vai izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā. Apstrīdētajā normā ietvertais finansiālais rakstura kritērijs pats par sevi nav uzskatāms par pazīmi, pēc kuras būtu nosakāmas personu grupas Satversmes 91.panta izpratnē. Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja identificētās personu grupas nav salīdzināmas vienlīdzības principa aspektā. Ņemot vērā, ka nepastāv salīdzināmās grupas, arī apstrīdētais finansiālais kritērijs nerada Satversmē noteikto tiesību pārkāpumu.

Vienlaikus Satversmes tiesa norādījusi – vērtējot, vai ir iestājušies Civilprocesa likumā noteiktie pamati, lai neierosinātu kasācijas sūdzības skatīšanu pēc būtības, Senātam vienmēr ir jārikojas tā, lai šis risinājums konkrētajā gadījumā sasniegtu taisnīgāko mērķi. Kaut arī kasācijas instances primārā funkcija ir aizstāvēt publiski tiesiskās intereses, tā vienlaikus aizsargā arī konkrētas personas pamattiesības. Lemjot jautājumu par kasācijas lietas ierosināšanu, Senātam vienmēr jāizsver publiski tiesiskā interese, no vienas puses, un pamattiesību aizsardzības interese, no otras puses.

TIESU DIALOGS

PĀRSKATS PAR AUGSTĀKĀS TIESAS UN SATVERSMES TIESAS DIALOGU 2019.GADĀ

IESNIEGTIE PIETEIKUMI
SATVERSMES TIESĀ

2019.gadā Senāts Satversmes tiesā ir vērsies ar trim pieteikumiem. Pārskatā atspoguļota šo lietu būtība un Satversmes tiesai izteiktais prasījums atzīt normu par spēkā neesošu.

Lieta Nr.2019-10-0103

Energoapgādes komersants, kas piegādāja dabasgāzi, bija vērsies ar prasībām par parāda piedziņu pret pakalpojuma saņēmējiem, uzskatot, ka tie nebija nodrošinājuši gāzes skaitītāja un tā plombu saglabāšanu, pieļaujot iespēju izmainīt gazificētajā objektā izlietotās dabasgāzes uzskaitīto apjomu un izlietot dabasgāzi bez maksas. Viņiem atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam tiesiskajam regulējumam ir pienākums samaksāt prasītājam par izlietoto dabasgāzi un kompensāciju par dabasgāzes lietošanas normatīvo aktu pārkāpumu.

Senāts konstatēja, ka no Enerģētikas likuma 42.³ panta pirmās daļas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016.gada 7.martam) izriet, ka enerģijas lietotājam, kurš pārkāpis Ministra kabineta 2008.gada 16.decembra noteikumus Nr.1048 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi” vai līgumu par dabasgāzes piegādi un lietošanu, ir jāsamaksā energoapgādes komersantam par faktiski patērēto dabasgāzi (atlīdzība) un papildus tam vēl jāsamaksā kompensācija (atlīdzība), skaidri nenosakot, par ko maksājama kompensācija (atlīdzība) un uz kāda pamata. Citiem vārdiem, minētajā likuma normā ietvertā norāde „kā arī kompensāciju” liecina, ka likumdevējs vēlējies papildus pienākumam atlīdzināt jeb kompensēt bez uzskaites patērēto dabasgāzi noteikt pienākumu kompensēt nekonkretizētu kaitējumu. Likumsakarīgi arī, ka šajā normā piešķirtais pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt „kompensācijas” („kā arī kompensācijas apmēru un aprēķināšanas kārtību”) nav skaidrs. Senāta ieskatā Saeima, formulējuma šo Enerģētikas likuma normu, nebija ievērojusi pienākumu pietiekami skaidri noteikt pilnvarojuma apjomu un galvenos virzienus, kas norāda uz šīs normas neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64.pantam. Tas savukārt nozīmē, ka uz šīs tiesību normas pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi un konkrēti apstrīdētie noteikumu punkti arī ir neatbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 64.pantam. Neatkarīgi no tā, ka minētā Enerģētikas likuma norma satur neskaidru pilnvarojumu, Ministru kabinets, izdodot noteikumus, ir pārkāpis minēto likumdevēja pilnvarojumu, jo ietvēris tajos tādu normatīvo regulējumu, kas ir pretrunā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likumu, Latvijas Republikas Satversmes 105.pantu un ir neiederīgs Latvijas tiesību sistēmā.

Senāts nolēma iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai par Enerģētikas likuma 42.³ panta pirmās

daļas, ciktāl tā nosaka energoapgādes komersanta tiesības uz kompensāciju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64.pantam un 105.panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no personas pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, kā arī par iepriekš minēto Ministru kabineta noteikumu 56. un 58.punktu, ciktāl šīs normas nosaka energoapgādes komersanta (sistēmas operatora) tiesības uz kompensāciju, atbilstību minētajai Enerģētikas likuma normai, Latvijas Republikas Satversmes 64.pantam un 105.panta pirmajam un trešajam teikumam.¹

Satversmes tiesa nolēma ierosināt lietu.²

Lieta Nr.2019-36-01

Pieteicējs, kuram bija noteikta invaliditāte, vērsās tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirta invaliditātes pensija, pēc tam, kad Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra viņam bija atteikusi piešķirt invaliditātes pensiju, lēmumu pamatojot ar to, ka pieteicēja apdrošināšanas stāžs invaliditātes pensijai ir mazāks par trīs gadiem, tālab nepastāv nepieciešamie priekšnoteikumi invaliditātes pensijas piešķiršanai. Tā kā pieteicējs no 1998.gada janvāra līdz 2000.gada oktobrim bija darba ņēmējs un viņam šajā periodā bija noteikta I vai II grupas invaliditāte, tad lietā citstarp ir jāpiemēro likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 6.panta otrā daļa redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 31.decembrim. Tā kā saskaņā ar apstrīdēto normu pieteicējs kā darba ņēmējs, kuram noteikta I vai II grupas invaliditāte, iepriekš minētajā laika periodā nebija pakļauts invaliditātes apdrošināšanai, tad šis laika periods nav iekļaujams pieteicēja apdrošināšanas stāžā invaliditātes pensijas saņemšanai.

Senāts norādīja, ka likumdevējs, pieņemot minēto likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” normu, nav ievērojis vispārējos tiesību principus, konkrēti Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajā teikumā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu, jo ir bez objektīva un saprātīga pamata pieņēmis regulējumu, kas paredz atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Proti, Senāta ieskatā tiesiskās vienlīdzības principam neatbilst situācija, kurā personām ar I vai II grupas invaliditāti tiek liegts būt apdrošinātām atbilstoši invaliditātes apdrošināšanas veidam, un līdz ar to tiek liegtas tiesības uz invaliditātes pensiju. Senāts uzskatīja, ka, tā kā likumdevējs ir paredzējis tādu sociālo pakalpojumu kā invaliditātes pensija, tad Latvijas Republikas Satversmes 109.pants prasa, lai

¹ Senāta 2019.gada 5.septembra lēmums lietā Nr.SK-199/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0905.C33583315.5.L); 2019.gada 5.septembra lēmums lietā Nr.SK-829/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0905.C30747216.10.L).

² Satversmes tiesas 2019.gada 24.septembra lēmums par lietas Nr. 2019-10-0103 ierosināšanu.

valsts rīcība šajā jautājumā atbilstu vispārējiem tiesību principiem, tostarp tiesiskās vienlīdzības principam.

Senāts nolēma iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai par likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 6.panta otrās daļas (redakcijā, kas bija spēkā no 1998. gada 1.janvāra līdz 2002.gada 31.decembrim), ciktāl tā neparedz darba ņēmēju, kuriem noteikta I vai II grupas invaliditāte, pakļaušanu invaliditātes apdrošināšanai, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam.³

Satversmes tiesa nolēma ierosināt lietu.⁴

Lieta Nr.2020-07-03

Pieteicējam aprēķinātais vecuma pensijas apmērs bija mazāks par valstī noteikto minimālo apmēru, tāpēc Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra piešķīra pieteicējam vecuma pensiju, to paaugstinot līdz minimālajam apmēram. Nepiekrītot šim lēmumam, pieteicējs vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņam vecuma pensija tiktu aprēķināta, piemērojot valstī noteikto vidējo apdrošināšanas iemaksu algu. No Ministru kabineta 2011.gada 5.decembra noteikumu Nr.924 „Noteikumi par vecuma pensijas minimālo apmēru” (turpmāk – noteikumi Nr.924) 2.2.apakšpunkta regulējuma izriet, ka vecuma pensijas minimālais apmērs ir tieši atkarīgs no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra, kam tiek piemērots attiecīgs koeficients, ņemot vērā personas uzkrāto apdrošināšanas stāžu. No Ministru kabineta 2009. gada 22.decembra noteikumu Nr.1605 „Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” (turpmāk – noteikumi Nr.1605) 2.1.apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019.gada 31.decembrim) izrietēja, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir 64,03 *euro* mēnesī. Sistēmiski piemērojot minētās normas, pieteicēja gadījumā vecuma pensijas minimālais apmērs bija 83,24 *euro* mēnesī (64,03 *euro* x 1,3). Savukārt atbilstoši Ministru kabineta 2019.gada 3.decembra noteikumu Nr.579 „Noteikumi par minimālās valsts vecuma pensijas apmēru” (turpmāk – noteikumi Nr.579) 2.punktam, piemērojot to kopsakarā ar 3.2.apakšpunktu, no 2020.gada 1.janvāra vecuma pensijas apmērs personām, kuru apdrošināšanas stāžs ir no 21 līdz 30 gadiem, būs 104 *euro* (80 *euro* x 1,3). Pieteicēja vecuma pensijas apmērs pēc indeksācijas no 2019.gada 1.oktobra ir 110,60 *euro*, līdz ar to viņa vecuma pensijas apmērs nemainīsies.

Izskatāmajā lietā risināmais pamatjautājums ir par to, vai valsts ir sniegusi pieteicējam sociālo nodrošinājumu – valsts vecuma pensiju – pienācīgā apmērā, proti, tādā apmērā, lai pieteicējs varētu sev nodrošināt cilvēka cienīgu eksistenci. Likumdevēja rīcības brīvību sociālā nodrošinājuma minimālā apmēra noteikšanas metodes izvēlē ierobežo Latvijas starptautiskās saistības un cilvēka cieņas princips

kopsakarā ar sociāli atbildīgas valsts principu. Senāts uzskatīja, ka 104 *euro* ir acīmredzami nepietiekami cilvēka cienīgas eksistences nodrošināšanai, un atzina, ka šāda situācija nav sociāli taisnīga. Tādējādi minētie noteikumu Nr.579 punkti neatbilst cilvēka cieņas principam un sociāli atbildīgas valsts principam.

Senāts lūdza Satversmes tiesai atzīt noteikumu Nr.924 2.2.apakšpunktu, noteikumu Nr.1605 2.1.apakšpunktu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019.gada 31.decembrim), kā arī noteikumu Nr.579 2.punktu un 3.2.apakšpunktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 109.pantam un Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 12.panta 1.punktam.⁵

Satversmes tiesa nolēma ierosināt lietu par apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes normai, bet atteicās ierosināt lietu par šo normu atbilstību Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas normai.⁶

SATVERSMES TIESAS PIENĒMTIE NOLĒMUMI UN TO ĪSTENOŠANA

2019.gadā Satversmes tiesa ir pabeigusi izskatīt trīs Senāta iesniegtus pieteikumus. Pārskatā iezīmēta lietas būtība un Satversmes tiesas nospriestais.

Lieta Nr.2019-01-01

Lietā pieteicējs vērsās bāriņtiesā, lūdzot viņu atzīt par savas laulātās dēla un meitas adoptētāju. Bāriņtiesa atteica atzīt pieteicēju par bērnu adoptētāju, jo pieteicējs agrāk ir bijis sodīts par tīšiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu. Tādējādi iestāde uzskatīja, ka pastāv Civillikuma 163.panta ceturtajā daļā noteiktais ierobežojums personai kļūt par adoptētāju. Tomēr lietas apstākļi liecināja, ka starp pieteicēju un adoptējamajiem bērniem ir konstatējama faktiskās ģimenes pastāvēšana, turklāt pieteicējam un viņa laulātajai ir arī kopīgs bioloģiskais bērns, kas dzīvo šajā ģimenē; pieteicēja noziedzīgie nodarījumi izdarīti 1998. un 2000.gadā, un sodāmība ir dzēsta; bāriņtiesas psihologs savā atzinumā ir secinājis, ka pieteicējs ir emocionāli stabils, harmonisks, labestīgs un atbildīgs personība.

Senāts nolēma iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai par Civillikuma 163.panta ceturtajā daļas 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantam.⁷

Satversmes tiesa, izvērtējot, vai valsts ir izpildījusi no Latvijas Republikas Satversmes 110.panta izrietošo pienākumu nodrošināt ģimenes juridisko aizsardzību adopcijas jomā, secināja, ka apstrīdētā norma ir vērsta uz bērna tiesību aizsardzību no vardarbības. Vienlaikus apstrīdētā norma paredz absolūtu aizliegumu, kas nepieļauj izņēmumus. Tāpēc absolūtā aizlieguma stingri ierobežojošā rakstura dēļ izšķiroša nozīme ir tā atbilstībai samērīguma

³ Senāta 2019.gada 2.decembra lēmums lietā Nr.SKA-386/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1202.A420225116.5.L).

⁴ Satversmes tiesas 2019.gada 17.decembra lēmums par lietas Nr.2019-36-01 ierosināšanu.

⁵ Senāta 2019.gada 18.decembra lēmums lietā Nr.SKA-1481/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1218.A420271718.12.L).

⁶ Satversmes tiesas 2020.gada 22.janvāra lēmums par lietas Nr.2020-07-03 ierosināšanu.

⁷ Senāta 2018.gada 7.decembra lēmums lietā Nr.SKA-480/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1207.A420154116.2.L).

principam.⁸ No minētā izriet, ka apstrīdētajā normā ietvertā absolūtā aizlieguma mērķi līdzvērtīgā kvalitātē ir iespējams sasniegt ar alternatīviem līdzekļiem, proti, paredzot no šā aizlieguma izņēmumus, tomēr likumdevējs to nav apsvēris. Tādējādi apstrīdētajā normā ietvertais absolūtais aizliegums neatbilst samērīguma principam. Līdz ar to apstrīdētā norma, ciktāl tā nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 110.pantam.⁹

Nemot vērā Satversmes tiesas spriedumu, Senāts atcēla apgabaltiesas spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.¹⁰

Lieta Nr.2018-24-01

Pamatojoties uz Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 28.panta otro daļu, ieslodzītā korespondence tika pakļauta kontrolei (cenzēšanai). Šajā lietā Senāts, pirmkārt, uzskatīja, ka minētā norma nav pietiekami precīza un nenodrošina pietiekamu aizsardzību pret iestādes patvaļu, jo nesatur skaidri formulētus šīs normas piemērošanas kritērijus. Otrkārt, tiesa atzina, ka konkrētajā gadījumā apstrīdētajā normā paredzētais tiesību ierobežojums ir efektīvs veids, kādā nodrošināt legītimā mērķa sasniegšanu. Senāts nolēma iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai par Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 28.panta otrās daļas (redakcijā, kas bija spēkā no 2011.gada 11.augusta līdz 2018.gada 3.janvārim), ciktāl tā paredzēja, ka izmeklēšanas cietuma darbinieki kontrolē apcietinātā saraksti (izņemot saraksti ar šā likuma 15.panta trešajā daļā minētajiem adresātiem), neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96.pantam.¹¹

Izskatot lietu, Satversmes tiesa atzina iepriekš minēto Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma normu iepriekš norādītajā redakcijā un apjomā par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 96.pantam un attiecībā uz personām, kurām šī norma ir piemērota un kuras uzsākušas savu tiesību aizsardzību administratīvā procesa ietvaros, bet attiecībā uz kurām administratīvais process vēl nav noslēdzies, par spēkā neesošu no šo personu pamattiesību aizskārums rašanās brīža.¹²

Nemot vērā Satversmes tiesas spriedumu, Senāts atcēla apgabaltiesas spriedumu daļā par cietuma administrācijas faktiskās rīcības – ieslodzītā nosūtīto un saņemto vēstuļu pārbaudi 2012. un 2013.gadā un citam apcietinātajam adresētās vēstules nenosūtīšanu – atzišanu par prettiesisku un ar to saistītā nemantiskā (morālā) kaitējuma atlīdzināšanu un nosūtīja lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.¹³

Lieta Nr.2018-21-01

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra pārtrauca izmaksāt atlīdzību ārvalstī dzīvojošam aizbildnim – pensionārei, kas bija aizbildne savai mazmeitai, – par aizbildņa pienākumu pildīšanu un pieprasīja atmaksāt pārmaksāto atlīdzību.

Senāts konstatēja, ka no tiesību normām izriet, ka atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu var saņemt vienīgi Latvijas teritorijā pastāvīgi dzīvojoša persona. Apstrīdētās normas rada atšķirīgu attieksmi pret noteiktu personu grupu atkarībā no tā, kurā valstī ir aizbildņa un bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Senāts nesaskatīja objektīvu un saprātīgu pamatu atšķirīgas attieksmes noteikšanai pret tiem bērniem, kuru aizbildnis dzīvo Latvijā, un tiem bērniem, kuru aizbildnis dzīvo ārvalstīs, tādēļ nolēma iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai par Valsts sociālo pabalstu likuma 4.panta pirmās daļas un 20.panta pirmās daļas 2.punkta, ciktāl tas attiecas uz atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu, neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam.¹⁴

Satversmes tiesa atzina Valsts sociālo pabalstu likuma 4.panta pirmās daļas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019.gada 6.martam) vārdus „un kuri pastāvīgi dzīvo Latvijas teritorijā”, kā arī 20.panta pirmās daļas 2.punktu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019.gada 6.martam), ciktāl tas attiecas uz atlīdzību par aizbildņa pienākumu pildīšanu, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam un spēkā neesošu attiecībā uz personām, kurām šīs tiesību normas tika piemērotas vai būtu jāpiemēro administratīvā procesa ietvaros un kuras uzsākušas savu pamattiesību aizsardzību administratīvā procesa ietvaros, no šo personu pamattiesību aizskārums rašanās brīža.¹⁵

Nemot vērā Satversmes tiesas spriedumu, Senāts atstāja negrozītu apgabaltiesas spriedumu daļā par pabalstu aizbildnim par bērna uzturēšanu, bet Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras kasācijas sūdzību šajā daļā noraidīja.¹⁶

Reinis MARKVARTS,
Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas
padomnieks

⁸ Satversmes tiesas 2019.gada 5.decembra spriedums lietā Nr.2019-01-01, 19.punkts.

⁹ Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra spriedums lietā Nr.2019-01-01, 24.2.punkts.

¹⁰ Senāta 2020. gada 31.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-34/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0131.A420154116.6.S).

¹¹ Senāta 2018.gada 22.novembra lēmums lietā Nr.SKA-141/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1122.A420286014.3.L).

¹² Satversmes tiesas 2019.gada 28.jūnija spriedums lietā Nr.2018-24-01.

¹³ Senāta 2019.gada 27.septembra spriedums lietā

Nr.SKA-22/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0927.A420286014.5.S).

¹⁴ Senāta 2018.gada 13.septembra lēmums lietā Nr.SKA-300/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0913.A420228514.2.L).

¹⁵ Satversmes tiesas 2019.gada 16.maija spriedums lietā Nr.2018-21-01.

¹⁶ Senāta 2019.gada 12.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-77/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0612.A420228514.4.S).

PĀRSKATS PAR LATVIJAS PREJUDICIĀLO JAUTĀJUMU LIETĀM EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĀ 2019.GADĀ

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAI UZDOTIE JAUTĀJUMI

2019.gadā Latvijas tiesas uzdevušas jautājumus Eiropas Savienības Tiesai kopā 12 lietās.

Eiropas Savienības Tiesas lietas numurs un lietas nosaukums	Latvijas tiesas lietas numurs	Tiesa	Tiesību jautājuma joma
C-945/19, OC Finance	A420185217	Senāts	Patērētāju aizsardzība – kredīta kopējās izmaksas kreditēšanas līgumā
C-944/19, 4Finance	A420187017	Senāts	Patērētāju aizsardzība – kredīta kopējās izmaksas kreditēšanas līgumā
C-943/19, ONDO	A420187417	Senāts	Patērētāju aizsardzība – kredīta kopējās izmaksas kreditēšanas līgumā
C-762/19, CV-Online Latvia	C30638718	Rīgas apgabaltiesa	Interneta vide – datubāzu aizsardzība
C-736/19, Plaukti	A43007716	Senāts	Agrovides maksājumi – sankciju piemērošana
C-735/19, Euromin Holdings (Cyprus)	A43007716	Senāts	Komerctiesības – akcijas vērtība obligātā atpiršanas piedāvājumā
C-686/19, Soho Group	A420186717	Senāts	Patērētāju aizsardzība – kredīta kopējās izmaksas kreditēšanas līgumā
C-535/19, A	A420273216	Senāts	Eiropas Savienības pilsonība – valsts apmaksāta veselības aprūpe
C-439/19, Latvijas Republikas Saeima (Points de pénalité)	2018-18-01	Satversmes tiesa	Datu aizsardzība – pārkāpumu uzskaites punkti
C-340/19, Hydro Energo	A420380214	Senāts	Kombinētā preču nomenklatūra
C-243/19, Veselības ministrija	A420281216	Senāts	Eiropas Savienības pilsonība – pārrobežu veselības aprūpe
C-206/19, KOB	A420380214	Administratīvā rajona tiesa	Brīva kapitāla kustība, tiesības veikt uzņēmējdarbību – lauksaimniecības zemju iegūšanas ierobežojumi

Šajā pārskatā iekļauts īss ieskats par lietām, kurās Senāts uzdevis prejudiciālus jautājumus.

C-945/19, OC Finance; C-944/19, 4Finance; C-943/19, ONDO; C-686/19, Soho Group

Senāts šajās četrās lietās līdzīgos faktiskajos apstākļos vērsies Eiropas Savienības Tiesā ar identiskiem jautājumiem. Jautājumi nosūtīti vispirms Soho Group lietā¹, vēlāk arī ONDO², 4Finance³ un OC Finance⁴ lietā.

Patērētāju aizsardzības centrs, uzskatot, ka patērētājiem piedāvāto kreditēšanas līgumu kopējās izmaksas ietilpst kredīta termiņa pagarināšanas izmaksas, konstatēja, ka komercsabiedrības piedāvā patērētājiem kreditēšanas līgumus ar Patērētāju tiesību

aizsardzības likuma normām neatbilstošām kredīta kopējām izmaksām dienā, kuras līdz ar to neesot samērīgas un neatbilstot godīgai darījumu praksei. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs piemēroja komercsabiedrībām soda naudu par negodīgas komercprakses īstenošanu.

Senāts šajās lietās uzdevis divus jautājumus. Vai Direktīvā 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem⁵ lietotais jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” ir autonomas Eiropas Savienības tiesību jēdziens? Un vai šajā jēdzienā situācijā, kad kreditēšanas līgumu konkrēti noteikumi liecina par to, ka aizdevējs kredītlīguma pagarinājumu uztver kā atbalstāmu alternatīvu saistību neizpildei, ietilpst kredīta pagarināšanas izmaksas, ja kredīta pagarināšanas noteikumi ir daļa no kreditēšanas līguma noteikumiem un nosacījumiem, par kuriem vienojas kredīta devējs un kredītaņēmējs?

Lēmumos par tiesvedības apturēšanu un prejudiciālo

¹ Senāta 2019.gada 12.septembra lēmums lietā Nr.SKA-1006/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0912.A420186717.11.L).

² Senāta 2019.gada 18.decembra lēmums lietā Nr.SKA-1074/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1218.A420187417.8.L).

³ Senāta 2019.gada 18.decembra lēmums lietā Nr.SKA-987/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1218.A420187417.8.L).

⁴ Senāta 2019.gada 18.decembra lēmums lietā Nr.SKA-981/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1218.A420185217.12.L).

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 23.aprīļa Direktīva 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK.

jautājumu uzdošanu analizēta esošā Eiropas Savienības Tiesas judikatūra, tomēr secināts, ka tajā nav ietverta izšķiramajiem jautājumiem nepieciešamā interpretācija. Senāts ir lūdzis minēto lietu apvienošanu Eiropas Savienības Tiesā.

C-736/19, Plaukti

Lauku atbalsta dienests konstatējis, ka pieteicējs nav ievērojis pļaušanas noteikumus, jo lauki nopļauti pirms tam noteiktā laika, kas neatbilst noteikumiem bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas zālajos atbalsta saņemšanai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai.

Rezultātā pieteicējai pilnībā atteikts piešķirt bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas zālajos atbalstu konkrētajā gadā par apsekotajiem laukiem, papildus pieteicēja izslēgta no bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas zālajos atbalsta saņemšanas apjomā, kas atbilst starpībai starp maksājuma pieprasījumā deklarēto un noteikto platību, kā arī piemērots atbalsta maksājumu samazinājums 1% apmērā par labas lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumu neievērošanu. Pieteicēja apstrīdēja minēto lēmumu.

Senāts saskatīja pretrunas minēto sankciju kumulatīvā piemērošanā. Uzdodot prejudiciālo jautājumu⁶, Senāts vēlas noskaidrot piemērojamo Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju. Proti, vai ir pamats piemērot vienlaikus Regulas Nr.65/2011⁷ atsevišķajās normās noteiktās sankcijas, ja pieteicēja nav izpildījusi bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas zālajos atbalstam pieteiktajā platībā pļaušanas nosacījumus, nekonstatējot izmaiņas kultūraugu grupā. Senātam ir arī šaubas par piemērotās Ministru kabineta noteikumu Nr.139 normas atbilstību Eiropas Savienības tiesību normām, jo viena un tā pati prasība (standarts) ir gan agrovides maksājumu obligātā prasība, gan tāda, kas pārsniedz obligātās prasības.

C-735/19, Euromin Holdings (Cyprus)

Pieteicējai, iegūstot noteiktu daudzumu akciju sabiedrības akciju, radās pienākums izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu citiem šīs sabiedrības akcionāriem. Pieteicēja Finanšu un kapitāla tirgus komisijā iesniedza akciju atpirkšanas piedāvājuma prospektu. Finanšu un kapitāla tirgus komisija nepiekrīta pieteicējas norādītajai akciju atpirkšanas cenai, norādot, ka akciju cenas aprēķinam izmantojams tīrais aktīvu aprēķins, kurā iekļauj arī mērķa sabiedrības līdzdalību meitasuzņēmumos, uzrādot kā saistības.

Senāts prejudiciālo jautājumu uzdošanas lēmumā⁸ norāda uz šaubām par pareizu Direktīvas 2004/25/EK⁹ normas, kas noteic akcijas vērtību aprēķinu

obligātās atpirkšanas piedāvājumā, interpretāciju. Šajā lietā Senāts jautā, vai akcijas vērtību aprēķinam sabiedrības tīros aktīvos iekļauj nekontrolējošā jeb mazākumakcionāra līdzdalību. Un vai gadījumā, ja šāda līdzdalība nav iekļaujama mērķa sabiedrības tīros aktīvos, ir pieļaujams izmantot akcijas cenas noteikšanas metodi, kuras satura izpratnei ir nepieciešams piemērot vienu no tiesību tālākveidošanas metodēm – teleoloģisko redukciju? Tāpat tiek uzdoti jautājumi par cenas izvēles variantiem un tās izvēles atbilstību direktīvas mērķiem. Būtisks ir uzdotais jautājums, vai piemērojamās direktīvas normas rada valsts atbildību. Kā arī precizējošais jautājums par Eiropas Savienības tiesību nepareizas piemērošanas rezultātā privātpersonai radušos zaudējumu atlīdzināšanas iespējamu ierobežošanu, proti, vai nacionālajās tiesību normās var paredzēt šo zaudējumu kompensēšanas ierobežojumu, ja tas vienlīdz attiecas kā uz nacionālo tiesību nepareizas piemērošanas, tā Eiropas Savienības tiesību nepareizas piemērošanas rezultātā ciestiem zaudējumiem.

C-535/19, A

Nacionālais veselības dienests atteica iekļaut pieteicēju veselības aprūpes pakalpojumu saņēmēju reģistrā, kā arī atteica izsniegt Eiropas veselības apdrošināšanas karti, jo pieteicējs nav nodarbināts vai pašnodarbināts Latvijā (ir ekonomiski neaktīvs), bet ir Itālijas pilsonis, kas uzturas Latvijā uz Eiropas Savienības pilsoņa reģistrācijas apliecības pamata. Attiecīgi pieteicējam veselības aprūpes pakalpojumi netiek apmaksāti no valsts pamatbudžeta, bet viņam tie tiek sniegti par maksu.

Konkrētajā lietā Senātam izšķirams, vai pieteicējam pamatoti tika liegtas tiesības saņemt valsts apmaksātus ārstniecības (veselības aprūpes) pakalpojumus. Senāts lēmumā¹⁰ par prejudiciālo jautājumu uzdošanu norāda uz jautājuma būtiskumu Eiropas Savienības pamatvērtību kontekstā, proti, diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegumu un piešķirtās brīvības pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā.

Senāts Eiropas Savienības Tiesai jautā, vai uz veselības aprūpes pakalpojumiem var tikt attiecināta Regula Nr.883/2004¹¹ un ar kādiem nosacījumiem valsts drīkst liegt Eiropas Savienības pilsoņiem, kas konkrētajā brīdī nav nodarbināti, saņemt valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus un sociālos pabalstus, kuru piešķiršana jānodrošina atbilstoši Eiropas Savienības tiesību normām par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties¹²?

⁶ Senāta 2019.gada 30.septembra lēmums lietā Nr.SKA-101/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0930.A420304815.6.L).

⁷ Komisijas 2011.gada 27.janvāra Regulas (ES) Nr.65/2011, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.1698/2005 attiecībā uz pārbaudes kārtību, kā arī savstarpējo atbilstību saistībā ar lauku attīstības atbalsta pasākumiem.

⁸ Senāta 2019.gada 30.septembra lēmums lietā Nr.SKA-176/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0930.A43007716.2.L).

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīva 2004/25/EK par pārņemšanas piedāvājumiem.

¹⁰ Senāta 2019.gada 9.jūlija lēmums lietā Nr.SKA-543/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0709.A420273216.6.L).

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regula (EK) Nr.883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu.

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr.1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK.

C-340/19, Hydro Energo

Pieteicēja pieteica izlaidīšanai brīvam apgrozījumam precī, kuru deklarēja kombinētās nomenklatūras apakšpozīcijā 740321 00 – rafinēts varš un vara sakausējumi, neapstrādāti vara un cinka sakausējumi (misiņš). Minētajai pozīcijai ievadmulas nodokļa pamatlīdzme noteikta 0%. Valsts ieņēmumu dienests, veicot datu atbilstības pārbaudi, secināja, ka pieteicējas deklarētā prece ir karsti velmētas misiņa plāksnes. Ņemot vērā, ka pozīcijā 7403 neietilpst velmēti produkti, pieteicējas deklarētā prece ir klasificējama kombinētās nomenklatūras apakšpozīcijā 7407 21 10 – vara stieņi un profili – no vara un cinka sakausējumiem (misiņa) – stieņi. Šai pozīcijai ievadmulas nodokļa pamatlīdzme noteikta 4,8%.

Lai noskaidrotu, vai lietā pareizi interpretēta kombinētā nomenklatūra, Senāts lēma¹³ uzdot Eiropas Savienības Tiesai jautājumu par attiecīgās kombinētās nomenklatūras¹⁴ pozīcijas 7407 (Vara stieņi un profili) tvērumu.

C-243/19, Veselības ministrija

Pieteicēja, kas ir Jehovas liecinieks, bērnam bija nepieciešama medicīniska procedūra. Pieteicējs iebilda asins pārlišanai reliģiskās pārliecības dēļ. Latvijā nepieciešamā medicīniskā procedūra bezasiņu perfūzijā nav pieejama, tāpēc pieteicējs lūdza izsniegt nepieciešamo apliecinājumu par tiesībām uz ārstēšanu, kas nodrošinātu tiesības saņemt apmaksātu nepieciešamo aprūpes pakalpojumu citā Eiropas Savienības dalībvalstī, Eiropas Ekonomikas zonas valstī vai Šveicē. Pieteicējam šāda atļauja tika atteikta, jo Latvijā ir pieejama nepieciešamā medicīniskā aprūpe (stacionārā ārstēšana), par kuras medicīnisko efektivitāti nav šaubu.

Šajā lietā Senāts vērsās¹⁵ Eiropas Savienības Tiesā ar jautājumiem par šāda atteikuma tiesiskumu, ņemot vērā Eiropas Savienības tiesību normas gan par sociālās nodrošinājuma sistēmas koordinēšanu¹⁶, gan normas par pārrobežu veselības aprūpi¹⁷ kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21.pantā aizliegto diskrimināciju, tai skaitā reliģijas dēļ.

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAS PIENĒMTIE NOLĒMUMI UN TIEM SEKOJOŠIE LATVIJAS TIESU NOLĒMUMI

2019.gada laikā Eiropas Savienības Tiesa sniegusi atbildes uz pieciem Latvijas tiesu nolēmumiem par prejudiciālo jautājumu uzdošanu. Šajā pārskatā sniegta īsa informācija par šo lietu faktiskajiem apstākļiem, Eiropas Savienības Tiesas sniegtā atbilde, kā arī Latvijas tiesas nolēmums, ja tas raksta sagatavošanas brīdī ir pieejams Tiesu informācijas sistēmā.

C-329/18¹⁸, Altic

Ieņēmumu dienesta veiktajā auditā tika konstatēts, ka pieteicējas uzrādītie rapša sēklas pirkuma darījumi faktiski nav notikuši. Ieņēmumu dienests uzdeva pieteicējai samaksāt atskaitīto pievienotās vērtības nodokli, soda naudu un nokavējuma naudu. Lietā netiek apšaubīts fakts, ka rapša sēkla tika saņemta minētajā noliktavā pavaddokumentos norādītajos datumos un daudzumā. Administratīvā rajona tiesa un Administratīvā apgabaltiesa apmierināja pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma atcelšanu.

Senāts Eiropas Savienības Tiesai uzdeva jautājumus, vai nodokļu maksātājam, kas piedalās pārtikas preču aprītē, ir pienākums izrādīt lielāku rūpību, kas pārsniedz parasto darījumu veikšanas praksi, darījumu partnera izvēlē, kas pēc būtības ietver pienākumu ne tikai pārbaudīt pārtikas kvalitāti, bet arī pārbaudīt savu darījuma partneri.

Eiropas Savienības Tiesa norādīja, ka nodokļu maksātājam, kas iesaistīts pārtikas aprītē, nedrīkst liegt tiesības atskaitīt priekšnodokli samaksāto pievienotās vērtības nodokli, pamatojoties tikai uz to, ka minētais nodokļu maksātājs pārtikas izsekojamības nolūkā nav izpildījis ar savu piegādātāju identificēšanu saistītos pienākumus¹⁹. Līdzīgi arī, lai konstatētu, ka nodokļu maksātājs, kas iesaistīts pārtikas aprītē, zināja vai tam bija jāzina, ka tā piegādātāji ir iesaistīti krāpšanā pievienotās vērtības nodokļa jomā, nodokļu iestāde nevar likt šim nodokļu maksātājam pārbaudīt, vai šie piegādātāji ir izpildījuši savus reģistrācijas pienākumus, kas Savienības tiesībās paredzēti pārtikas produktu regulējuma jomā²⁰, jo tie nav saistīti ar Direktīvā 2006/112²¹ paredzētajām atskaitīšanas tiesību materiālajām un formālajām prasībām vai nosacījumiem.

¹³ Senāta 2019.gada 18.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-220/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0418.A420380214.2.L).

¹⁴ Eiropas Padomes 1987.gada 23.jūlija Regula (EEK) Nr.2658/87 par tarifu un statistikas nomenklatūru un kopējo muitas tarifu.

¹⁵ Senāta 2019.gada 8.marta lēmums lietā Nr.SKA-143/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0308.A420281216.3.L).

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regula (EK) Nr.883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu.

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 9.marta Direktīva 2011/24/ES par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē.

¹⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 3.oktobra spriedums lietā „Altic”, C-329/18, ECLI:EU:C:2019:831.

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002.gada 28.janvāra Regulas (EK) Nr.178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu, 18.panta 2.punkts.

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regula (EK) Nr.852/2004 par pārtikas produktu higiēnu un Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regula (EK) Nr.882/2004 par oficiālo kontroli, ko veic, lai nodrošinātu atbilstības pārbaudi saistībā ar dzīvnieku barības un pārtikas aprites tiesību aktiem un dzīvnieku veselības un dzīvnieku labturības noteikumiem.

²¹ Padomes 2006.gada 28.novembra Direktīva 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu, kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 2010.gada 13.jūlija Direktīvu 2010/45/ES.

Senāts²², veicot Eiropas Savienības Tiesas spriedumā norādītās pārbaudes, atstāja negrozītu apelācijas instances spriedumu. Senāts, izvērtējot lietas apstākļus un pierādījumus, secināja, ka pieteicēja ir veikusi vispārīgu savu darījumu partneru identificēšanu, noskaidrojot to nosaukumu un adresi, kas principā ļauj identificēt attiecīgos pārtikas aprītē iesaistītos dalībniekus, papildus atzīstot, ka strīdus darījumu būtība un process neradīja tādus apstākļus, kas varēja būt par pamatu nepieciešamībai pieteicējai veikt padziļinātu darījumu partneru pārbaudi.

C-273/18²³, Kuršu zeme

Valsts ieņēmumu dienests samazināja pieteicējas deklarēto priekšnodokli, izslēdzot darījumus „preču piegādes ķēdē” valsts iekšienē, kvalificējot iegādes kā „preču iegādi kopienas iekšienē” no Lietuvā reģistrētā uzņēmuma. Pieteicējas sūdzību noraidīja gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa, secinot, ka pieteicēja ir iesaistījusi mākslīgi izveidotā darījumu ķēdē nodokļu priekšrocību gūšanai. Tiesas nav norādījušas, kā izpaužas šī nodokļu priekšrocība, kuru tā vai citas attiecīgajos darījumos iesaistītās sabiedrības varētu būt guvušas. Senāts uzdeva jautājumu, vai, nekonstatējot, kādu tieši nepamatotu nodokļu priekšrocību ir guvis pats nodokļu maksātājs vai citas personas, kas piedalās attiecīgajā darījumu ķēdē, ir iespējams konstatēt ļaunprātīgas rīcības esību un attiecīgi atteikt tiesības atskaitīt priekšnodokli.

Eiropas Savienības Tiesa atgādināja, ka pievienotās vērtības nodokļa jomā ļaunprātīga rīcība var tikt konstatēta tad, ja ir izpildīti divi nosacījumi, proti, pirmkārt, lai gan formāli tiek piemēroti nosacījumi, kas ir paredzēti attiecīgajās pievienotās vērtības nodokļa direktīvas normās un šo direktīvu transponējošo valsts tiesību aktu noteikumos, attiecīgo darījumu rezultātā tiek gūta nodokļu priekšrocība, kuras piešķiršana ir pretēja šo noteikumu mērķim, un, otrkārt, no objektīvu elementu kopuma izriet, ka attiecīgo darījumu pamatmērķis ir iegūt šādu nodokļu priekšrocību. Tas, ka prece nav saņemta tieši no rēķina izsniedzēja, uzreiz nenozīmē īstā piegādātāja krāpniecisku slēpšanu un obligāti neveido ļaunprātīgu rīcību. Kompetentajai nodokļu iestādei ir jāpierāda, ka pastāv nepamatota nodokļu priekšrocība, ko ir guvis šis nodokļa maksātājs vai citas personas.

Senāts²⁴ atcēla Administratīvās apgabaltiesas spriedumu un nodeva lietu jaunai izskatīšanai, norādot uz Eiropas Savienības Tiesas sprieduma *obiter dictum* (sprieduma 39., 40.punkts), ka vispirms ir pareizi kvalificējami pieteicējas darījumi, jānoskaidro, kura no ķēdē ietilpstošajām iegādēm ir tā, uz kuru attiecināms vienīgais pārvaldājums Kopienas iekšienē un kura vienīgā jākvalificē kā „preču iegāde Kopienas iekšienē”.

²² Senāta 2019.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.SKA-5/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1122.A420549912.4.S).

²³ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 10.jūlija spriedums lietā „Kuršu zeme”, C-273/18, ECLI:EU:C:2019:588.

²⁴ Senāta 2019.gada 17.septembra spriedums lietā Nr.SKA-24/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0917.A420292114.4.S).

Senāts norāda, ka tiesai, novērtējot Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā norādītos apstākļus, būtu jāpārbauda, vai pieteicējas tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu nav liedzamas tādēļ, ka tās izmantotas, pamatojoties uz piegādātāja izsniegtu kļūdainu rēķinu kā par iegādi Latvijā.

C-1/18²⁵, Oribalt Rīga

Valsts ieņēmumu dienests pēc muitas nodokļa un citu muitas iestāžu administrējamo nodokļu aprēķināšanas, maksāšanas un uzskaites audita noteica pieteicējai papildu pievienotās vērtības nodokļa, nokavējuma naudas un soda naudas maksājumus, jo nepiekrita tās izvēlētajai metodikai muitas vērtības noteikšanai, proti, darījuma vērtības metodikai.

Eiropas Savienības Tiesa, izskaidrojot muitas vērtības noteikšanas metožu hierarhiju²⁶, attiecībā uz medikamentiem norāda, ka gadījumā, kad tādu preču kā konkrētie medikamenti muitas vērtība tiek aprēķināta atbilstoši šajā tiesību normā paredzētajai deduktīvajai metodei, kompetentajai valsts muitas administrācijai, lai identificētu „līdzīgas preces”, ir jāņem vērā visi elementi, kuriem ir nozīme, piemēram, šo preču sastāvs, to aizstājamība to iedarbības ziņā un to savstarpējā komerciālā atvietojamība, tādējādi veicot faktisko apstākļu vērtējumu, kurā tiek ņemti vērā visi faktori, kas var ietekmēt minēto preču reālo ekonomisko vērtību, tostarp ievestās preces un tās ražotāja pozīcija tirgū. Turklāt 90 dienu termiņš salīdzināmo preču noteikšanai ir strikts termiņš. Muitas vērtības noteikšanā nav ņemamas vērā tirdzniecības atlaides no šo preču pārdošanas cenas.

Senāts²⁷, atceļot apgabaltiesas spriedumu un lietu nododot atkārtotai izskatīšanai, papildus Eiropas Savienības Tiesas sprieduma atziņu piemērošanai norāda, ka vispārīga iestādes norāde uz nepieciešamās informācijas trūkumu tās rīcībā ir pietiekams pamats nodokļu administrācijai, īstenojot savas funkcijas, ar pienācīgu rūpību pārliecināties par objektīvām iespējām piemērot Muitas kodeksā nostiprināto muitas vērtības noteikšanas metožu secīgo kārtību. Savukārt tiesas uzdevums, pārbaudot iestādes pieņemtā lēmuma tiesiskumu, ir pārliecināties par to, vai iestāde ir bijusi pietiekami rūpīga piemērojamās metodes izvēlē, vai ir pienācīgi pamatojusi konkrētās metodes izvēli (tostarp pienācīgi argumentējot, kāpēc normās iepriekš noteiktās metodes nav izmantotas) un vai pēc būtības šis pamatojums ir pareizs.

C-345/17²⁸, Buivids

Datu valsts inspekcija uzlika par pienākumu personai A (pieteicējam) dzēst videoierakstu, kurā redzami policijas darbinieki un to darbība iecirknī brīdī, kad

²⁵ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 20.jūnija spriedums lietā „Oribalt Rīga”, C-1/18, ECLI:EU:C:2019:519.

²⁶ Padomes 1992.gada 12.oktobra Regula (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi, redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 1996.gada 19.decembra Regulu (EK) Nr.82/97.

²⁷ Senāta 2019.gada 30.augusta spriedums lietā Nr.SKA-3/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0830.A420540811.4.S).

²⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 14.februāra spriedums lietā „Buivids”, C-345/17, ECLI:EU:C:2019:122.

pieteicējs, atrodoties Valsts policijas iecirkņa telpās, sniedz paskaidrojumus administratīvā pārkāpuma procesā. Administratīvā rajona tiesa un Administratīvā apgabaltiesa bija noraidījušas pieteicēja lūgumu atzīt Datu valsts inspekcijas lēmumu par prettiesisku un piespīest atbildzināt viņam kaitējumu. Senāts uzdeva jautājumus Eiropas Savienības Tiesai, vai šādas pieteicēja darbības ietilpst Direktīvas 95/46²⁹ darbības jomā un vai tās var uzskatīt par personas datu apstrādi žurnālistikas nolūkos.

Eiropas Savienības Tiesa norādīja, ka policijas darbinieku dienesta pienākumu izpildē filmēšana un šādi veiktā videoieraksta publicēšana interneta vietnē, kurā to var apskatīt un ar to dalīties, ietilpst datu aizsardzības regulējuma tvērumā. Jautājumu, vai šādas darbības var tikt uzskatītas par personas datu apstrādi žurnālistikas nolūkos Direktīvas 95/46 izpratnē, Eiropas Savienības Tiesa atstāja nacionālās tiesas izlemšanai. Tomēr norādīja, ka šādā gadījumā jāpārbauda, vai no attiecīgā videoieraksta izriet, ka minētā video filmēšanas un publicēšanas vienīgais mērķis bija publikot informāciju, viedokļus vai idejas, jo tikai tādā gadījumā var uzskatīt, ka personas datu apstrāde veikta „tikai žurnālistikas nolūkiem”. Tomēr arī tādā gadījumā nacionālajai tiesai jāvērtē, vai žurnālistikas aizsardzībai paredzētie izņēmumi un atkāpes ir vajadzīgi, lai tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību saskaņotu ar noteikumiem par vārda brīvību, un vai šie izņēmumi un atkāpes tiek piemēroti, stingri ievērojot vajadzīgās robežas.

2019.gada 19.martā Senāts³⁰ nolēma atstāt negrozītu apgabaltiesas spriedumu par sūdzības noraidīšanu, norādot, ka, ja policijas darbinieku dienesta telpās uzņemtus attēlus publisko persona, kura nav žurnālists, un nav konstatējama šo attēlu publiskošana sabiedrības interesēs (žurnālistikas nolūkos), šādā gadījumā policijas darbinieku tiesībām uz personas datu (attēlu) aizsardzību ir dodama priekšroka. Persona šajā gadījumā varēja īstenot savas tiesības uz vārda brīvību, anonimizējot informāciju tā, lai nebūtu iespējams identificēt konkrētus policijas darbiniekus.

C-639/17³¹, KPMG Baltics

Prasītāja lietā ir parasta norēķinu konta „Latvijas Krājbankā” īpašniece, kas pēdējā bankas darbības dienā bija iesniegusi bankai maksājuma rīkojumu, lai pārskaitītu visus savā norēķinu kontā pieejamos naudas līdzekļus uz savu kontu citā kredītiestādē. Tomēr maksājuma rīkojums netika izpildīts līdz galam, jo dažas stundas vēlāk Finanšu un kapitāla tirgus komisija noteica „Latvijas Krājbankai” aizliegumu veikt jebkādas operācijas par summu, kas pārsniedz 100 000 euro, un vēlāk šī banka tika atzīta par maksātnespējīgu. Prejudiciālā jautājuma pamatā bija prasītāja apgalvojums, ka uz maksājuma rīkojumu attiecināma

„pārveduma rīkojums” Direktīvas 98/26³² izpratnē tiesiskā aizsardzība, proti, ka šāds rīkojums izpildāms neatkarīgi no maksātnespējas procedūras pret kādu no maksājumu sistēmas dalībniekiem.

Vispirms norādāms, ka Eiropas Savienības Tiesa, noraidot Latvijas valdības un atbildētāja lietā viedokli, atzina, ka jautājums par Eiropas Savienības tiesībās lietoto jēdzienu tvērumu ir Eiropas Savienības Tiesas kompetencē. Atbildot uz uzdoto jautājumu, Eiropas Savienības Tiesa norādīja, ka ar Direktīvu 98/26 izveidotā sistēmisko risku samazināšana un maksājumu sistēmu un vērtspapīru darījumu stabilitātes nodrošināšana attiecas tikai uz minētajā Direktīvā norādītajiem subjektiem, starp kuriem nav parasta norēķinu konta īpašniece. Tāpēc atbilde uz uzdoto jautājumi ir, ka uz šādu maksājuma rīkojumu nav attiecināms jēdziens „pārveduma rīkojums” Direktīvas 98/26 izpratnē, un tādejādi tas neietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā.

2019.gada 22.februārī Senāts³³, atceļot apelācijas instances spriedumu, norāda, ka gadījumā, kad kredītiestāde pieņem izpildei, bet neizpilda klientu maksājuma izdevumus, izveidojas parāds, kas sedzams maksātnespējas vai likvidācijas procesa ietvaros, bet šādas summas nav iekļaujamās kredītiestādes turējumā esošā trešajām personām piederošajā mantas sarakstā. Senāts vērs uzmanību, ka, izskatot lietu pēc būtības, jāņem vērā, ka atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 17.janvāra spriedumam lietā nav piemērojams Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums, ko piemēroja pirmās instances tiesa, kuras motīviem pievienojās apelācijas instances tiesa.

2019.gada 15.maijā Rīgas apgabaltiesa³⁴ prasību par maksājuma rīkojuma izpildi noraidīja. Spriedums nav pārsūdzēts.

Anita ZIKMANE,
Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas
vadītāja

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 1995.gada 24.oktobra Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti.

³⁰ Senāta 2019.gada 19.marta spriedums lietā Nr.SKA-6/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0319.A420502213.3.S).

³¹ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 17.janvāra spriedums lietā „KPMG Baltics”, C-639/17, ECLI:EU:C:2019:31.

³² Eiropas Parlamenta un Padomes 1998.gada 19.maija Direktīva 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās, kurā grozījumi ir izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 6.maija Direktīvu 2009/44/EK.

³³ Senāta 2019.gada 22.februāra spriedums lietā Nr.SKC-1/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0222.C04345012.3.S).

³⁴ Rīgas apgabaltiesas 2019.gada 15.maija spriedums lietā Nr.CA-1384-19/14 (ECLI:LV:RAT:2019:0515.C04345012.4.S).

JUDIKATŪRA -2019

NOZĪMĪGĀKĀS LIETAS SENĀTĀ 2019.GADA OTRAJĀ PUSĒ

ADMINISTRATĪVO LIETU
DEPARTAMENTS

BŪVNICĪBAS TIESĪBAS

SKA-201/2019.¹ Senāts turpināja risināt jautājumu, kas tika aizsākts lietā Nr.SKA-262/2019² par atbildīgo personu par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu (lietā Nr.SKA-262/2019 Senāts atzina, ka par patvaļīgās būvniecības novēršanu primāri ir atbildīgs nekustamā īpašuma īpašnieks), savukārt lietā Nr.SKA-201/2019 Senāts analizēja jautājumu par to, kura persona ir atbildīga par patvaļīgas būvniecības novēršanu kopīpašuma gadījumā, ja patvaļīgo būvniecību ir veicis viens no kopīpašniekiem. Senāts atzina, ka šādā gadījumā pastāv vispārīgs princips (kurš izriet no Civillikuma 1068.panta un taisnīguma principa), ka par patvaļīgās būvniecības novēršanu ir atbildīgs tas kopīpašnieks, kurš ir veicis šo būvniecību. Vienlaikus Senāts norādīja, ka gadījumā, ja persona ir iegādājusies šādu kopīpašuma domājamo daļu (kurā ir veikta patvaļīga būvniecība), tad ir jārēķinās ar to, ka nākotnē tai būs jānoslēdz attiecīgais būvniecības process.

SKA-67/2019.³ Senāts turpināja jau iepriekš aizsākto jautājumu par būvdarbu veikšanu kopīpašumā, konkrētajā lietā analizējot jautājumu par būvdarbu veikšanu kopīpašumā bez pārējo kopīpašnieku piekrišanas ar mērķi novērst kopīpašuma apdraudējumu.⁴ Senāts atzina, ka Civillikuma 1068.panta trešā daļa ir vērsta uz efektīvu kopīpašuma apdraudējuma novēršanu, līdz ar to līdzekļiem, kuri tiek izmantoti šāda apdraudējuma novēršanai, ir jābūt objektīvi nepieciešamiem un adekvātiem (konkrētajam gadījumam). Vienlaikus analizējot jautājumu par Civillikuma 1068.panta trešās daļas piemērošanu (kā pamatojumu, kādēļ netika prasīta/saņemta pārējo kopīpašnieku piekrišana būvdarbu veikšanai kopīpašumā), Senāts norādīja, ka par atbilstošu šai normai nav uzskatāma tāda kopīpašnieka rīcība, kurā kopīpašuma apdraudējuma novēršana faktiski ir bijusi blakus faktors kopīpašnieka personisko interešu īstenošanai, un situācija objektīvi nav bijusi uzskatāma par ārkārtēju (un līdz ar to nav prasījusi nekavējošu kopīpašnieka rīcību).

¹ 2019.gada 16.septembra spriedums lietā Nr.SKA-201/2019, ECLI:LV:AT:2019:0916.A420387314.3.S.

² 2019.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-262/2019, ECLI:LV:AT:2019:0426.A420139316.2.S.

³ 2019.gada 30.septembra spriedums lietā Nr.SKA-67/2019, ECLI:LV:AT:2019:0930.A420329714.2.S.

⁴ Autora piezīme – atbilstoši Civillikuma 1068.pantam kopīpašniekam ir jāsaņem piekrišana darbību veikšanai ar kopīpašumu (konkrētajā gadījumā būvdarbu veikšanai). Vienlaikus Civillikuma 1068.panta trešā daļa paredz izņēmumu no šī nosacījuma (par pārējo kopīpašnieku piekrišanas saņemšanu), ja konkrētā rīcība ir saistīta ar nepieciešamu vajadzību kopīpašumu saglabāt/novērst tā apdraudējumu.

SKA-1233/2019.⁵ Senāts risināja jautājumu par dzīvokļa īpašnieka tiesībām pārsūdzēt dzīvokļu īpašnieku kopības lēmumu par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu. Senāts atzina – lai persona (dzīvokļa īpašnieks) individuāli varētu izteikt iebildumus pret dzīvokļa īpašnieku kopības izlemtiem jautājumiem par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu (konkrētajā gadījumā dzīvokļu īpašnieku kopība lēma par patvaļīgās būvniecības „legalizēšanu”, nevis par iepriekšējā stāvokļa atjaunošanu), ir jāizpildās vienam no diviem (alternatīviem) kritērijiem: dzīvokļu īpašnieku kopības lēmums nav pieņemts atbilstošā procedūrā (proti, nav ievērotas Dzīvokļa īpašuma likuma prasības par lēmumu pieņemšanu); vai arī būvvaldes akcepts tieši skar personas kā atsevišķa dzīvokļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses.

TIESĪBAS UZ INFORMĀCIJU

SKA-476/2019,⁶ **SKA-482/2019,**⁷ **SKA-879/2019.**⁸ Šajās lietās analizēti jautājumi saistībā ar informācijas izsniegšanu (piemēram, par pārbaudāmajiem apstākļiem, lemjot par personas informācijas pieprasījumu (proti, vai izsniegt pieprasīto informāciju vai atteikties izsniegt pieprasīto informāciju) par informācijas pieprasītāja godprātīgu/negodprātīgu tiesību izmantošanu). Lietā Nr.SKA-482/2019 Senāts norādīja, kādi apstākļi un kādā secībā ir jāpārbauda, izlemjot personas informācijas pieprasījumu. Senāts norādīja, ka, sākotnēji izlemjot personas informācijas pieprasījumu, iestādei ir jāpārlicinās, vai pieprasītā informācija ir tāda, uz kuru ir attiecināmas Informācijas atklātības likuma prasības, proti, vai pieprasītā informācija ir iestādes rīcībā (ja nav šādas informācijas, vai iestādei ir bijis pienākums šādu informāciju radīt). Ja informācija nav iestādes rīcībā (un tai šāda informācija nebija jāievāc/jārada), tad iestādei ir jāatsaka sniegt personai informāciju, norādot, ka iestādes rīcībā šādas informācijas nav. Savukārt, ja iestādes rīcībā ir pieprasītā informācija, tad iestādei ir jānoskaidro, vai šī informācija ir atzīstama par vispārpieejamu informāciju vai par ierobežotas pieejamības informāciju (gadījumā, ja pieprasītajai informācijai ir ierobežotas pieejamības informācijas statuss, tad iestādei ir jāizvērtē informācijas pieprasījumā norādītais pieprasīšanas pamatojums un jāizlemj, vai konkrētajā gadījumā ir pamats izsniegt šādu informāciju). Ja iestāde pieprasīto informāciju atzīst par vispārpieejamu informāciju vai arī atzīst, ka ir pamats izsniegt pieprasīto ierobežotās pieejamības informāciju, iestādei ir jānodrošina tās

⁵ 2019.gada 30.decembra lēmums lietā Nr.SKA-1233/2019, ECLI:LV:AT:2019:1230.A420159415.7.L.

⁶ 2019.gada 26.septembra spriedums lietā Nr.SKA-476/2019, ECLI:LV:AT:2019:0926.A420187717.4.S.

⁷ 2019.gada 18.decembra spriedums lietā Nr.SKA-482/2019, ECLI:LV:AT:2019:1218.A420227817.4.S.

⁸ 2019.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.SKA-879/2019, ECLI:LV:AT:2019:1122.A420162618.6.S.

izsniegšana (vai pieejamība), ja vien nav konstatējams Informācijas atklātības likuma 11.² panta trešajā daļā norādītais informācijas pieprasījuma izpildīšanas atteikuma pamats, proti, informācijas pieprasījuma vai tā izpildes nosacījumi nav samērojami ar iestādes rīcībā esošajiem resursiem. Vienlaikus Senāts uzsvēra – ja pastāv apstākļi, kas norāda uz to, ka informācijas pieprasītājs negodprātīgi izmanto savas tiesības uz informāciju, tad šāds aspekts ir ņemams vērā un var ietekmēt informācijas izsniegšanu (vai arī informācijas neizsniegšanu).

Savukārt lietā Nr.SKA-476/2019 Senāts analizēja vairākus būtiskus jautājumus. Viens no tiem, kas būtu izceļams, ir par informācijas pieprasītāja pienākumu pamatot savu informācijas pieprasījumu. Senāts atzina, ka informācijas pieprasījuma pamatojums ir atkarīgs no pieprasītās informācijas pakāpes, proti, jo plašāka un detalizētāka ir informācija, kuru persona ir pieprasījusi, jo plašākam un detalizētākam ir jābūt arī informācijas pieprasījumā norādītajam pamatojumam, kāpēc konkrētā informācija personai ir nepieciešama. Turklāt Senāts norādīja – ja persona ir pieprasījusi informāciju par amatpersonām izmaksātām atlīdzības summām, tad informācijas pieprasītāja atsaukšanās uz vispārējiem tiesību principiem var nebūt pietiekama, lai secinātu, ka priekšroka ir dodama tieši sabiedrības tiesībām saņemt informāciju, nevis amatpersonu tiesībām uz privāto dzīvi. Vienlaikus Senāts norādīja, ka gadījumā, ja informācijas pieprasītājs ir nevis preses pārstāvis, bet gan persona ar žurnālistisku interesi, tad šādai personai, pieprasot informācija, kura satur konkrētu darbinieku/amatpersonu personas datus, ir precīzāk jāpamato sava legītimā interese un informācijas pieprasīšanas mērķis, lai iestādei būtu pietiekami daudz informācijas un tā spētu izvērtēt informācijas pieprasījuma mērķi.

Vienlaikus šajā Senāta spriedumā analizēts jautājums par tiesību saņemt informāciju no iestādes godprātīgu izmantošanu. Attiecībā uz šo jautājumu Senāts uzsvēra, ka tiesai ir jāpārbauda iestādes norāde par to, ka informācijas pieprasītājs negodprātīgi izmanto savas tiesības uz informāciju, tomēr, ja procesa dalībnieks (iestāde) izvirza šādu argumentu, tad tai arī ir jāiesniedz pierādījumi, kas šādu apgalvojumu pamato, piemēram, pārskati par iesniegumiem (to saturu un biežumu) vai pieprasītās informācijas apjomu. Tāpat Senāts šajā spriedumā norādīja uz apstākļiem, kuri var liecināt par to, vai persona savas tiesības uz informāciju izmanto godprātīgi.⁹ Tomēr jānorāda uz vairākiem būtiskiem aspektiem. Pirmkārt, minētie apstākļi

var liecināt par tiesību uz informāciju negodprātīgu izmantošanu, tomēr tie neapstiprina, ka persona savas tiesības neizmanto godprātīgi. Proti, tiesai nepietiek tikai ar vienu (vai vairāku) apstākļu konstatēšanu, lai atzītu, ka persona savas tiesības izmanto negodprātīgi, bet ir jāvērtē, vai ir atzīstama tiesību negodprātīga izmantošana. Otrkārt, Senāta tēzē noteikto apstākļu uzskaitījums nav izsmeljošs, proti, tiesai ir iespēja konkrēto sarakstu papildināt ar citiem apstākļiem, kuri var liecināt par tiesību negodprātīgu izmantošanu.

Lietā Nr.SKA-879/2019 Senāts analizēja jautājumu par Informācijas atklātības likuma 11.² panta trešajā daļā noteiktām iestādes tiesībām atteikt izsniegt informāciju vai tā izpildes nosacījumu, pamatojoties uz to, ka informācijas pieprasījums ir atzīstams par apgrūtināšu (tādu, kurš nav samērojams ar iestādes rīcībā esošajiem resursiem, proti, tā izpildes rezultātā ir apdraudēts iestādes darbs vai citu personu tiesības). Senāts atzina, ka apstrādājamās informācijas apjomu (kuru var uzskatīt par galveno iemeslu, lai informācijas pieprasījumu atzītu par apgrūtināšu) var ietekmēt ne tikai laika periods, par kādu informācija ir pieprasīta, bet arī citi faktori, piemēram, vai informāciju iespējams apkopot automātiski (vai arī to var veikt tikai manuāli persona) un informācijas detalizācijas pakāpe. Senāts norādīja, ka šādu novērtējumu var sniegt tikai iestāde, tāpēc, ja iestāde ir izvirzījusi argumentu par informācijas pieprasījuma apgrūtināšo raksturu, tad tieši iestādei ir pienākums iesniegt atbilstošus pierādījumus. Vienlaikus Senāts uzsvēra, ka tiesai ir pienākums novērtēt pieprasītās informācijas sabiedriskā nozīmīguma samērojamību ar iestādes ieguldīto darba apjomu (proti, jo lielāks ir informācijas sabiedriskais nozīmīgums, jo lielāku darba apjomu no iestādes var prasīt). Savukārt informāciju par sabiedrības interesēm (par pieprasīto informāciju un tās svarīgumu) tiesa var iegūt, vērtējot personas norādītos informācijas pieprasīšanas mērķus (skatīt arī iepriekšējās divas rindkopas par atziņām lietā Nr.SKA-476/2019).

NODOKĻU TIESĪBAS

SKA-382/2019.¹⁰ Šajā lietā Senāts kopsēdē precizēja savu judikatūru, kas bija noteikta ar 2015. gada 11.decembra spriedumu lietā Nr.SKA-119/2015, attiecībā uz uzņēmuma ienākuma nodokļa atlaides piemērošanu par ziedojumiem biedrībām. Šajā spriedumā Senāts uzsvēra, ka likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” 20.¹ pants, kas liek un ļauj nodalīt ziedojumu, ar kuru paredzēts pretpienākums no ziedojuma, kas veikts ar filantropisku mērķi, nav izprotams tā, ka katrā gadījumā, kad pastāv pretpienākums par ziedojumu, kopējā nodotā summa būtu jādala daļās (proti, ziedojums daļā ar pretpienākumu (kuram netiek piemērota uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide) un ziedojumu filantropiskajā daļā (kuram tiek piemērota uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide)). Vienlaikus Senāts uzsvēra – ja ir pamats konstatēt, ka pretpienākums ir saistīts ar visu nodoto finanšu līdzekļu apjomu, vai arī nav

⁹ Autora piezīme – šie apstākļi ir: 1) iesniegumu daudzums; 2) iesniegumu biežums; 3) atkārtoti iesniegumi ar nelielām niansēm pieprasāmās informācijas veidā vai jautājumu saturā; 4) pieprasāmās informācijas apjoms; 5) jautājumu veids – atbilde prasa secinājumu izdarīšanu no liela apjoma informācijas; 6) ļoti detalizētas informācijas pieprasījumi, lūgumi klasificēti pēc noteiktām pazīmēm; 7) pieprasītās informācijas un paskaidrojumu nesamērība ar nepieciešamību pieteicēja norādīto mērķu īstenošanai; 8) informācijas un atbildes pieprasīšana paskaidrojumu formā, t.i., pieprasot iestādei konstatēt un izvērtēt noteiktus trūkumus tās darbībā un sniegt šādu trūkumu iemeslu izskaidrojumu, pieprasot skaidrojumu par noteiktu iestādes funkciju pildīšanu.

¹⁰ 2019.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.SKA-382/2019, ECLI:LV:AT:2019:1122.A420159215.7.S.

iespējams nodalīt summu, kas ir nodota tikai un vienīgi ar filantropisku mērķi, tad šādi apstākļi uzskatāmi par pamatu atzīt, ka uzņēmuma nodotie finanšu līdzekļi biedrībai vai iestādei visā apjomā ir aptverti ar pretpienākumu un nav uzskatāmi par ziedojumu nekādā daļā.

SKA-5/2019.¹¹ Senāts vērtēja jautājumu par nodokļa maksātāja pienākumu pārbaudīt darījuma partnera robežas pievienotās vērtības nodokļa priekšnodokļa atskaitīšanas tiesību liegšanas gadījumā. Senāts, atsaucoties arī uz Eiropas Savienības Tiesas spriedumu,¹² atzina, ka prasīt no nodokļu maksātāja, lai tas veiktu darījuma partnera papildu pārbaudes, var tikai tad, ja konkrētajos darījuma apstākļos nodokļu maksātājam būtu vajadzējis rasties objektīvām šaubām par savu darījuma partneri (un līdz ar to būtu pamatoti sagaidīt, ka nodokļu maksātājs noskaidros nepieciešamo informāciju, lai šaubas novērstu).

SKA-173/2019.¹³ Senāts, analizējot jautājumu par administratīvās tiesas tiesībām grozīt nodokļu administrācijas administratīvos aktus, atzina, ka administratīvajām tiesām nav tiesību grozīt nodokļu administrācijas administratīvos aktus, jo neviens no nodokļu likumiem nav piešķīris šādas tiesības. Vienlaikus Senāts norādīja, ka tiesa, konstatējot administratīvā akta nepareizību, var atcelt vai nu pilnībā, vai daļā nodokļu administrācijas administratīvo aktu un/vai uzlikt par pienākumu nodokļu administrācijai izdot jaunu administratīvo aktu. Tomēr šādā gadījumā tieši iestādei (nodokļu administrācijai) būtu jāapsver, vai šāda rīcība noteikti ir nepieciešama un attaisnojama, un nepieciešamības gadījumā jāuzrāda tiesai pamatojums šādai rīcībai.

CITI

SKA-116/2019.¹⁴ Analizējot jautājumu par apstākļiem ieslodzījuma vietā atlīdzinājuma prasījuma kontekstā, Senāts norādīja, ka tāda tiesu prakse, kurā ieslodzītās personas pieteikums par uzturēšanās apstākļiem ieslodzījuma vietā tiek sadalīts vairākos atsevišķos prasījumos un katrs no tiem tiek analizēts atsevišķi (piemēram, prasījums par apstākļiem ieslodzījuma vietas kamerā tiek sadalīts daļās par nepietiekamu apgaismojumu kamerā, nepietiekamu privātuma nodrošināšanu sanitārā mezgla izmantošanas laikā un pārapdzīvotību kamerā), samazina katra argumenta nozīmi, vērtējot vispārējos apstākļus ieslodzījumā. Tāpat šādā praksē netiek ņemta vērā visu apstākļu kumulatīvā (kopējā) ietekme uz ieslodzīto, kā to prasa Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, un var novest pie secinājuma, ka neviena no sūdzībām par apstākļiem nav pietiekami pamatota, lai pieprasītu kompensāciju, lai gan vispārējā apstākļu ietekme uz konkrēto

ieslodzīto sasniegtu konvencijas 3.panta (spīdzināšanas aizlieguma) sliekšni.

SKA-241/2019.¹⁵ Senāts vērtēja jautājumu par pašvaldības tiesībām atlīdzības noteikšanas kārtībā par pašvaldības amatpersonas (darbinieka) veselībai nodarīto kaitējumu noteikt citu pabalsta apmēru. Senāts atzina – lai pašvaldībai būtu tiesības nepiemērot Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 19.pantā noteikto pabalsta apmēru, ir jābūt spēkā esošam normatīvajam aktam (nav nozīmes, vai tas ir iekšējais vai ārējais normatīvais akts), kurā pašvaldība būtu noteikusi savu, no likuma atšķirīgu pabalsta apmēru, jo, kā atzina Senāts, atbilstoši juridiskās obstrukcijas aizlieguma principam kārtības nenoteikšana nav atzīstama par pamatu pašvaldībai nepiemērot kādu atlīdzības sastāvdaļu.

Vienlaikus šajā spriedumā Senāts norādīja, ka strīdi starp pašvaldību un tās amatpersonām, kuras strādā uz darba līguma pamata, par tiesībām uz pabalstu nav pakļauti izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā (proti, administratīvajā tiesā), bet gan vispārīgās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālajā kārtībā. Šādu atziņu Senāts pamatoja ar to, ka no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā dotās administratīvā akta definīcijas izriet, ka amatpersona Administratīvā procesa likumā nav tāds iestādes darbinieks, ar kuru ir nodibinātas darba tiesiskās attiecības. Līdz ar to strīdi, kas rodas darba tiesiskajās attiecībās (arī strīdi saistībā ar pabalstiem), nav uzskatāmi par strīdiem saistībā ar administratīvajiem aktiem, bet gan strīdiem par privāto tiesību aktiem.

SKA-474/2019.¹⁶ Senāts risināja jautājumu par emocionālo vardarbību iestādē. Senāts atzina, ka par vēšanos pret konkrētu personu (līdz ar to veidot daļu no emocionālās vardarbības) var liecināt regulāra disciplinārsodu piemērošana salīdzinoši neilgā laika periodā, it īpaši, ja citas amatpersonas salīdzināmos apstākļos nav disciplināri sodītas. Nav izslēgts, ka iestāde ar šādu rīcību vēlas panākt atbrīvošanos no konkrētās personas.

Vienlaikus šajā lietā Senāts atzina, ka, pārbaudot, vai ir notikusi emocionālā vardarbība iestādē (kas konkrētajā lietā izpaudās kā vēšanās pret pieteicēju ar disciplinārsodiem), ir jāvērtē visu apstākļu kopums ilgākā laika posmā. Vienlaikus Senāts uzsvēra, ka ilgākā laika periodā ir jāvērtē ne tikai iestādes rīcība ar konkrēto amatpersonas disciplināro pārkāpumu, bet plašākā kontekstā (proti, ar disciplinārlietu tieši nesaistītu apstākļu kopums, kurš var norādīt uz iestādes rīcības patiesajiem motīviem), un arī pašas amatpersonas rīcība, kura, iespējams, var sniegt atbildes par piemērotā disciplinārsoda tiesiskumu.

¹¹ 2019.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.SKA-5/2019, ECLI:LV:AT:2019:1122.A420549912.4.S.

¹² Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 3.oktobra spriedums lietā *Altic*, C-329/18, ECLI:EU:C:2019:831.

¹³ 2019.gada 5.novembra spriedums lietā Nr.SKA-173/2019, ECLI:LV:AT:2019:1105.A420349313.2.S.

¹⁴ 2019.gada 8.novembra spriedums lietā Nr.SKA-116/2019, ECLI:LV:AT:2019:1108.A420249515.2.S.

¹⁵ 2019.gada 24.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-241/2019, ECLI:LV:AT:2019:1024.A420347315.2.S.

¹⁶ 2019.gada 3.jūlija spriedums lietā Nr.SKA-474/2019, ECLI:LV:AT:2019:0703.A420287716.5.S.

CIVILLIETU DEPARTAMENTS

INDIVIDUĀLĀ KOMERSANTA UN LAULĀTO KOPĪGĀS MANTAS NOROBEŽOJUMS

SKC-[E]/2019.¹⁷ Slēgtā sēdē skatīta prasība arī par laulāto kopīgās mantas sadali. Viena no pusēm bija individuālais komersants, kas atbilstoši Komerclikuma regulējumam par savām saistībām atbild ar visu savu mantu. Senāts vērsa uzmanību, ka individuālā komersanta mantai vienlaikus nevar būt laulāto kopīgās mantas statuss, jo divi statusi vienai un tai pašai mantai vienlaikus nevar pastāvēt. Senāts atzina, ka manta, ko viens no laulātajiem nošķīris komercdarbības veikšanai un iekļāvis individuālā komersanta mantā, ir tiesiski norobežota no laulāto kopīgās mantas. Individuālā komersanta manta nav iekļaujama laulāto kopīgās mantas sastāvā, nav pakļaujama sadalei kā laulāto kopīgā manta, un uz to nav atzīstamas otra laulātā īpašuma tiesības. Vienlaikus minētais neizslēdz laulātā tiesības saņemt atlīdzību par ieguldījumu laulāto kopīgajā mantā pirms tās pārņemšanas uz individuālo komersantu.

ADVOKĀTA KĀ PILNVARNIEKA ATBILDĪBA

SKC-316/2019¹⁸. Šajā lietā advokāta klients cēla prasību pret advokātu par zaudējumu atlīdzību, kas viņam radās, sekojot advokāta padomam un ceļot prasību pret komercsabiedrību likvidācijas procesā, lai gan bija beidzies kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņš. Senāts uzskatīja, ka advokātam nebija pamata savu rīcību attaisnot ar likuma normu, ka neveiksmīgs padoms nerada tiesības uz zaudējumu atlīdzību.

Senāts atzina, ka

1) minētā materiālo tiesību norma nav attiecināma uz gadījumiem, kad persona vērsas pie zvērināta advokāta kā lietpratēja tiesību jautājumos, lai viņš izpildītu šīs personas pasūtījumu: izpētītu tiesisko situāciju, dotu savu padomu par atlīdzību un vēl jo vairāk pārstāvētu šo personu tiesā.

Zvērināta advokāta statuss ir īpašs starp citiem juridisko padomu devējiem. Šādam statusam jāapliecina jurista augstā kvalifikācija. Turklāt tikai zvērināti advokāti ir atzīti par tiesu sistēmai piederīgām personām. Tāpēc advokātiem likumos ir noteiktas īpašas tiesības, kuras īstenojamas juridiskās palīdzības sniegšanas ietvaros.

Lietā nav strīda, ka atbildētājs bija noslēdzis vienošanos ar prasītāju par juridiskās palīdzības sniegšanu un pārstāvību tiesā. Pušu tiesiskās attiecības apspriežamas atbilstoši pilnvarojuma līguma regulējošām tiesību normām;

2) pilnvarniekam, izpildot viņam doto uzdevumu, jādarbojas ar lielāko rūpību, un viņš atbild pilnvarotajam par katru neuzmanību.

Līdz ar to Senāta ieskatā zvērināts advokāts kā pilnvarnieks nav atbrīvots no atbildības par padoma došanu, kas nodarījis pilnvarotajam zaudējumus.

Vienlaikus Senāts vērsa uzmanību – ja prasītājs atzīstams par patērētāju, tad tiesai, izskatot lietu, ir saistošas arī patērētāju tiesību aizsardzības

reglamentējošās tiesību normas, tajā skaitā par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. Piemēram, Eiropas Savienības Tiesa atzinusi, ka advokātu sniegto pakalpojumu jomā principā pastāv nevienlīdzība starp „klientiem patērētājiem” un advokātiem, it īpaši starp tiem esošās informācijas asimetrijas dēļ. Advokātiem ir labas zināšanas, kuru patērētājiem parasti nav, proti, patērētājiem varētu būt grūtības izvērtēt viņiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti. Tādējādi advokāts, kurš savas profesionālās darbības ietvaros par atlīdzību sniedz juridiskos pakalpojumus fiziskai personai privātos nolūkos, ir „pārdevējs vai piegādātājs”.

ZEMES STARPGABALA, UZ KURA ATRODAS MEŽS, IERAKSTĪŠANA ZEMESGRĀMATĀ

SKC-1318/2019¹⁹. Pašvaldība iesniedza zemesgrāmatu nodaļai nostiprinājuma lūgumu reģistrēt uz tās vārda 1,4 ha lielu zemesgabalu. Lietā nebija strīda, ka zemes vienība, kas atzīta par starpgabalu, ir meža zeme. Jautājums bija, vai zemes vienība, ievērojot tās starpgabala statusu, ir ierakstāma zemesgrāmatā uz pašvaldības vārda vispārīgā kārtībā, vai arī jāpiemēro speciālais regulējums, kas attiecas uz meža zemes ierakstīšanu zemesgrāmatā.

Senāts atzina, ka tiesību normas, kas reglamentē, kā zemesgrāmatā ir ierakstāms starpgabals un kā meža zeme, ir divi patstāvīgi regulējumi, kas viens otru neizslēdz un savstarpēji nekonkurē.

Starpgabals ir publiskai personai piederošs zemesgabals, kura platība: a) pilsētā ir mazāka par pašvaldības apstiprinātajos apbūves noteikumos paredzēto minimālo apbūves gabala platību vai kura konfigurācija nepieļauj attiecīgā zemesgabala izmantošanu apbūvei, vai kuram nav iespējams nodrošināt pieslēgumu koplietošanas ielai, b) lauku apvidos ir mazāka par pašvaldības saistošajos noteikumos paredzēto minimālo zemesgabala platību vai kura konfigurācija nepieļauj attiecīgā zemesgabala izmantošanu atbilstoši apstiprinātajam teritorijas plānojumam, vai kuram nav iespējams nodrošināt pieslēgumu koplietošanas ielai (ceļam).

Starpgabals ir zemes vienība ar ierobežotu izmantojamību – nav nodrošināta piekļuve, nav racionāla konfigurācija, ir sarežģīta apsaimniekošana utt., tādēļ tie savā būtībā ir izskaužami, piemēram, pēc iespējas atsavināmi trešajām personām – piegulošo zemes gabalu īpašniekiem.

Senāta ieskatā likumdevēja mērķis, iestrādājot likumā starpgabalu reģistrācijas kārtību, bija vienkāršot šo zemes vienību reģistrāciju, lai aktivizētu starpgabalu atsavināšanu un novērstu to stāvokli, kura dēļ zemi nav iespējams izmantot pilnvērtīgi. Līdz ar to viedoklis, ka gadījumā, ja uz starpgabalu atrodas meža zeme, tad tas zemesgrāmatā ierakstāms kārtībā, ko likumdevējs noteicis meža zemes ierakstīšanai, t.i., ievērojot likumu, ir pretrunā likumdevēja mērķim neapgrūtināt starpgabala reģistrāciju ar nesamērīgām un sarežģīti izpildāmām prasībām.

Līdz ar to Senāts atzina, ka arī tad, ja uz zemes starpgabala atrodas mežs, tas zemesgrāmatā ir ierakstāms kā starpgabals, nevis kā meža zeme.

¹⁷ 2019.gada spriedums ECLI:LV:AT:2019[.] Pieejams Augstākās tiesas mājaslapā.

¹⁸ 2019.gada 31.oktobra spriedums lietā Nr.SK-316/2019, ECLI:LV:AT:2019:1031.C33431717.7.S

¹⁹ 2019.gada 20.novembra lēmums lietā Nr.SK-1318/2019, ECLI:LV:AT:2019:1120.SK131819.7.L

DARBA STRĪDA IETEKME UZ PRIVĀTO DZĪVI

SKC-605/2019.²⁰ Vērtējot kasācijas sūdzībā norādīto par Darba likuma 29.panta astotās daļas nepareizu piemērošanu, Senāts atzinis, ka nelabvēlīgu seku radīšanas aizliegums Darba likuma izpratnē nav tas pats, kas nelabvēlīga attieksme vai nevēlamas sekas.

Senāts norādījis, ka Darba likuma 29.panta pirmajā daļā un devītajā daļā norādītās atšķirīgās attieksmes aizliegums ir daļa no vienlīdzības principa, kas darba tiesiskajās attiecībās ir konkretizēts Darba likuma 7.panta pirmajā daļā, tikai kontekstā ar objektīvi atšķirīgu pazīmi, kura, izņemot noteiktus gadījumus, nedrīkst veidot pamatu atšķirīgai attieksmei.

Senāts atsaucies uz Satversmes tiesas 2010.gada 2.februāra sprieduma lietā Nr.2009-46-01 7.punktu un norādījis, ka tiesai, lai noskaidrotu, vai norādītās darbības atbilst vienlīdzības principam, jāveic secīgs izvērtējums, vai ir darbinieki, kas atrodas vienādos apstākļos ar darbinieku un vai pret viņu salīdzinājumā ar citiem darbiniekiem bez pietiekama pamatojuma pieļauts vienlīdzīgu tiesību pārkāpums, kas dod pamatu lemt par kaitējuma atlīdzinājumu.

Senāts atzinis, ka vienlīdzīgu tiesību princips var tikt pārkāpts ne vien divos Darba likuma 29.panta astotās daļas normā paredzētajos gadījumos (atšķirīgas attieksmes aizliegums un aizliegums radīt nelabvēlīgas sekas), bet arī citos gadījumos. Senāts norādījis, ka vienlīdzīgu tiesību princips tiek pārkāpts mobinga gadījumā, jo pret vienu darbinieku darba devējs attiecas sliktāk nekā pret citiem darbiniekiem, un šajā situācijā nav nepieciešams norādīt uz pazīmi, kas šo darbinieku atšķir no citiem darbiniekiem (kā tas būtu atšķirīgas attieksmes/diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma gadījumā). Darba likuma 29.panta astotajā daļā noteiktais tiesību aizsardzības līdzeklis piemērojams pēc analogijas, jo atbilstoši Senāta judikatūrai 2017.gada 17.oktobra spriedumā lietā Nr.SK-1267/2017 (C33308515) darbiniekam šādā situācijā pienākas līdzīga aizsardzība kā darbiniekam, pret kuru pārkāpts atšķirīgas attieksmes aizlieguma princips.

Lai atbilstoši Darba likuma 29.panta astotajai daļai noteiktu morālā kaitējuma atlīdzību par mobingu vai bosingu (citiem vārdiem, emocionālo/psiholoģisko vardarbību, psihisku agresiju pret darbinieku), tiesai jāpārlecinās, vai lietā esošie pierādījumi apliecina šādu darba devēja rīcību.

Senāts vērsis uzmanību uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā nostiprināto atziņu, ka arī ar nodarbinātību saistītie strīdi nav paši par sevi izslēgti no „privātās dzīves” tvēruma Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta izpratnē, proti, ka tiesības uz privāto dzīvi ietver arī indivīda tiesības veidot attiecības ar citiem cilvēkiem, ieskaitot profesionālās un saimnieciskās attiecības, ņemot vērā, ka lielākajā daļā gadījumu tieši darba dzīvē rodas iespēja veidot attiecības ar ārpasauli.

Senāts vērsis uzmanību, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielā palāta 2018.gada 25.septembra spriedumā lietā „Denisov v. Ukraine”, iesnieguma Nr.76639/11,

116.–117.punktā ir atzinusi, ka darbiniekam ir jāpierāda, ka darba devēja lietotais līdzeklis (piemēram, atlaišana, pazemināšana amatā, darba algas samazināšana u.tml.) ir būtiski ietekmējis kādus darbinieka privātās dzīves aspektus, proti, jānorāda uz negatīvajām sekām privātās dzīves jomā, kas darbiniekam radušās. Tiesai prasītāja ciešanas jānovērtē, salīdzinot viņa dzīvi pirms un pēc tam, kad piemērots attiecīgais līdzeklis. Nosakot seku nopietnību ar nodarbinātību saistītos strīdos, ir piemēroti novērtēt prasītāja norādīto subjektīvo uztveri iepretim lietā pastāvošajiem objektīvajiem apstākļiem. Šai analīzei būtu jāaptver gan apstrīdētā līdzekļa mantiskās, gan nemantiskās sekas. Tomēr prasītājam ir jānorāda un jāpamato raksturs un apmērs tām viņa ciešanām, kas ir saistītas ar apstrīdēto līdzekli.

NOILGUMS PRASĪBĀS PRET DZĪVOKĻA ĪPAŠNIEKU

SKC-69/2020.²¹ Vērtējot kasācijas sūdzības argumentu, ka strīdā par dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas izdevumu un dzīvokļa īpašumam piegādāto komunālo pakalpojumu atlīdzības piedziņu piemērojamas Komerclikuma normas, kas regulē noilgumu, Senāts norādījis, ka Komerclikuma 406.pantā minētais noilguma termiņš ir piemērojams prasījumiem, kas izriet no komercdarījumiem un kam Komerclikumā nav noteikts cits noilguma termiņš.

Ievērojot Komerclikuma 388. un 389.pantā noteikto, Senāts atzinis, ka Komerclikuma 406.panta tvērumam ir pakļauts ikviens prasījums, kas vērstas uz peļņas gūšanu, arī gadījumā, kad darījums ir komercdarījums tikai vienam no darījuma dalībniekiem, jo noteikumi par komercdarījumiem vienlīdz piemērojami arī pārējiem darījuma dalībniekiem, ciktāl normatīvajos aktos patērētāju tiesību aizsardzības jomā vai citos likumos nav noteikts citādi. Tas, kā norādījis Senāts, izriet no komerc tiesiskā noilguma regulācijas mērķa – radīt tiesisko stabilitāti un noteiktību komerc tiesiskajā apgrozībā. Komersantam kā profesionālam tiesisko attiecību dalībniekam ir zināšanas un iespējas laikus kārtot savas lietas. Tikai tad, ja komersanta noslēgtais darījums nav saistīts ar viņa komercdarbību, attiecīgais darījums nav atzīstams par komercdarījumu. Tādējādi, lai noteiktu lietā izvirzītajiem prasījumiem piemērojamo noilguma termiņu, jānoskaidro, starp kādiem tiesību subjektiem pastāv tiesiskās attiecības, no kurām izriet minētie prasījumi, vai vismaz viens tiesisko attiecību dalībnieks ir komersants un vai šiem prasījumiem piemīt komerc tiesiska daba. Turklāt komersanta noslēgto darījumu komerc tiesiskā daba ir prezumējama, ciktāl komersants nepierāda, ka attiecīgais darījums noslēgts ārpus tā komercdarbības.

Senāts atzinis, ka, vērtējot, vai prasījumam ir iestājies noilguma termiņš, nepieciešams noskaidrot to tiesību subjektu, kuram sakarā ar atbildētāja rīcību, tikai daļēji sedzot dzīvojamās mājas apsaimniekošanas izmaksas, nodarīti zaudējumi. Senāts, atsaucoties uz agrākos nolēmumos paustajām atziņām, atzinis par likumam neatbilstošu tādu stāvokli, kad vienas dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašniekiem jāmaksā atšķirīga pārvaldīšanas

²⁰ 2019.gada 20.augusta spriedums lietā Nr.SK-605/2019, ECLI:LV:AT:2019:0820.C33586617.12.S

²¹ 2020.gada 3.marta spriedums lietā Nr.SK-69/2020, ECLI:LV:AT:2020:0303.C12282515.17.S

maksa. Tomēr dzīvokļa īpašnieks uz šāda pamata nevar atteikties segt pārvaldīšanas izmaksas gadījumā, kad attiecīgie līdzekļi tiek uzkrāti, lai nodrošinātu dzīvojamās mājas ekspluatāciju un uzturēšanu. Tādējādi dzīvokļa īpašniekam, nepiekrītot pārvaldīšanas maksai, tā jāapstrīd kopumā, proti, kā likme, kas noteikta attiecībā uz visiem konkrētās dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašniekiem.

Senāts uzsvēris, ka dzīvojamās mājas pārvaldīšanas darbību veikšanai un komunālo pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešamo izdevumu segšana ir katra kopīpašnieka pienākums. Šā pienākuma pamatā atbilstoši jau iepriekš norādītajam pastāv princips, ka visi kopīpašnieki samērīgi ar savu daļu sedz visus izdevumus, kas saistīti ar kopējo īpašumu. Ja kāds šo pienākumu nepilda, viņš atbild pārējiem kopīpašniekiem (kopībai), kuri parādnieka vietā ir nodrošinājuši finansējumu nepieciešamo izdevumu segšanai.

LABAS TICĪBAS PRINCIPS KOPIPAŠUMA SADALĒ

SKC-259/2019.²² Paplašinātā sastāvā izskatot lietu par kopīpašuma izbeigšanu, Senāts no Civillikuma 1068., 1074. un 1075.pantā noteiktā secinājis, ka tiesība prasīt dalīt kopīpašumu ir viena no likumā paredzētajām kopīpašnieka tiesībām un ka priekšnoteikums kopīpašuma dalīšanai tiesas ceļā ir kopīpašnieku nespēja labprātīgi vienoties par dalīšanas veidu.

Ievērojot minēto, kā arī starpkaru perioda juridiskajā literatūrā (*Ozoliņš O. Jaunā Civillikuma ievads. Raksti par Prezidenta K. Ulmaņa Civillikumu. Tieslietu Ministrijas Vēstneša 1939.g. 1.burtnīcas pielikums. Tieslietu ministrijas izdevums, 1939, 4.–6.lpp.*) un mūsdienu juridiskajā literatūrā (*Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 140.–142.lpp.; Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. Jurista Vārds, 03.12.2002., Nr.24 (257)*) norādīto par Civillikuma 1.pantā ietverto labas ticības principu, Senāts atzinis, ka personai, ja tā savas tiesības izlieto labā ticībā, nevar liegt tās subjektīvo tiesību izmantošanu. Līdz ar to prasības celšanu tiesā par kopīpašuma dalīšanu, nespējot kopīpašniekiem vienoties par kopējās lietas lietošanu un rīcību ar to, nevar uzskatīt par tiesību izmantošanu neattiecināmu mērķu sasniegšanai. Turpretī, ja civiltiesību subjekts šo tiesību izlieto netaisnprātīgi, viņš nebauda tiesisku aizsardzību.

Attiecībā uz Civillikuma 1075.panta piemērošanu Senāts atsaucies uz Augstākās tiesas 2011.gada tiesu prakses apkopojuma „Kopīpašums” secinājumu 1.3.punktu (29.lpp.), kā arī uz saviem spriedumiem 2008.gada 19.marta lietā Nr.SK-118/2008 (C90/02) un 2011.gada 12.janvāra lietā Nr.SK-15/2011 un norādījis, ka, sadalot kopīpašumu, tiesa piemēro vienu no 1075.pantā norādītajiem nekustamā īpašuma reālās sadalīšanas veidiem, kuru izvēlas, izvērtējot kopīpašnieku savstarpējās attiecības, dalījuma iespējamību un konkrēto situāciju, kā arī izvērtējot

dalāmā objekta saimniecisko nozīmi, tā īpašības un kopīpašnieku interešu pamatotību. Izpildot Civillikuma 5.panta norādi, ka gadījumā, kad lieta jāizšķir pēc tiesas ieskata, jo kopīpašnieki nav vienojušies par reālas kopīpašuma sadalīšanas veidu, tiesnesim, izvēloties vienu no Civillikuma 1075.pantā norādītajiem sadalīšanas veidiem, jāspriež pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem.

Senāts atzinis, ka kaut arī Civillikuma 1075.pants kā vienu no iespējamiem kopīpašuma izbeigšanas veidiem neparedz sadalīt nekustamo īpašumu atsevišķos dzīvokļa īpašumos saskaņā ar izstrādāto sadales projektu un, kā atzīts judikatūrā (2008.gada 23.janvāra sprieduma lietā Nr.SK-34/2008 tēzē) šādā kārtībā veikta daudzdzīvokļu mājas sadale dzīvokļu īpašumos nav kopīpašuma sadale Civillikuma 1074. un 1075.panta izpratnē, tomēr, sadalot nekustamo īpašumu dzīvokļa īpašumos, kopīpašums tā klasiskajā – Civillikuma 1067.panta – izpratnē beidz pastāvēt.

SAVSTARPĒJI IZSLĒDZOŠU PRASĪJUMU NEPIELAUJAMĪBA

SKC-181/2020.²³ Senāts lietā secinājis, ka prasības pieteikumā ietverti tādi prasījumi, kas balstīti uz savstarpēji viens otru izslēdzošiem pamatiem, un ka katram no tiem ir savs pierādīšanas priekšmets, atšķirīgi noskaidrojamie apstākļi. Senāts atzinis, ka šāda prasības pieteikuma noformēšana neatbilst Civilprocesa likuma 128.panta otrās daļas 3., 5. un 7.punkta noteikumiem. Senāts norādījis, ka, iztulkot šos likuma pantus kopsakarā ar minētā likuma 134.panta pirmo daļu, par izšķirošo kritēriju vairāku prasījumu ietveršanai prasības pieteikumā likums atzīst to savstarpējo saistību.

Senāts atsaucies uz Satversmes tiesas 2012.gada 1.novembra sprieduma lietā Nr.2012-06-01 secinājumu daļas 8.punktā norādīto, ka ar saistītiem prasījumiem jāsaprot tādi prasījumi, kuru atsevišķa izlemšana nebūtu iespējama vai lietderīga, kuri var novest pie savstarpēji pretrunīgiem spriedumiem vai kuru izlemšana vienas tiesvedības ietvaros, raugoties no procesa efektivitātes viedokļa, var ietekmēt lietas ātrāku izskatīšanu. Minētā sakarā Senāts vērsis uzmanību, ka arī juridiskajā literatūrā (*Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 303.lpp.*) atzīts, ka prasības pamatu nepieciešams noformulēt precīzi, lai to varētu skaidri atšķirt no ikvienas citas prasības, kas jau izspriesta vai vēl pastāv, vai nākotnē iespējama starp tām pašām pusēm, bet uz cita pamata.

²² 2019.gada 17.decembra spriedums lietā Nr.SK-259/2019, ECLI:LV:AT:2019:1217.C04169414.5.S

²³ 2020.gada 27.februāra spriedums lietā Nr.SK-181/2020, ECLI:LV:AT:2020:0227.C37069517.10.S

KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTS

PIERĀDĪJUMU VĒRTĒŠANA

SKK-325/2019.²⁴ Senāts skatīja jautājumu par pierādījumu pieļaujamības izvērtēšanu.

Lietā apelācijas instances tiesa bija atzinusi, ka protokoli par apsūdzētā uzrādīšanu atpazīšanai pēc fotogrāfijām cietušajam un lieciniekam ir nepieļaujami pierādījumi, jo pirmstiesas procesā pieļauts Kriminālprocesa likuma 177.panta, kas noteic kārtību, kādā notiek uzrādīšana atpazīšanai, pārkāpums. Arī cietušā un liecinieka liecības, kas tika sniegtas uzrādīšanas atpazīšanai pēc fotogrāfijām laikā, apelācijas instances tiesa atzina par nepieļaujamiem pierādījumiem. Šāds atzinums tika pamatots nevis ar Kriminālprocesa likuma normām par pierādījumu pieļaujamību, bet ar „saindētā koka augļu” teoriju. Proti, apelācijas instances tiesa norādīja, ka minētās liecības arī ir atzīstamas par nepieļaujamiem pierādījumiem, jo par tādiem atzīti šajos datumos sastādītie protokoli par uzrādīšanu atpazīšanai pēc fotogrāfijām.

Senāts apelācijas instances tiesas spriedumu atcēla pilnībā un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Senāts atzina, ka cietušā un liecinieka uzrādīšanas atpazīšanai pēc fotogrāfijām laikā sniegtās liecības nepamatoti atzītas par nepieļaujamiem pierādījumiem, un uzsvēra, ka Latvijā atzītajā tiesību doktrīnā nav izmantojama „saindētā koka augļu” teorija. Šāda atziņa iepriekš pausta arī Augstākās tiesas lēmumā lietā Nr.SKK-17/2015²⁵. Pierādījumu pieļaujamība un izmantošana pierādīšanā pamatojama ar Kriminālprocesa likuma normām par pierādījumu pieļaujamību, nevis doktrīnāli teoriju.

LIETAS NEPAMATOTA IZTIESĀŠANA
BEZ APSŪDZĒTĀ PIEDALĪŠANĀS

SKK-266/2019.²⁶ Senāts norādīja, ka apsūdzētajam faktiski tiek liegtas tiesības uz taisnīgu tiesu, proti, ir pārkāpts Kriminālprocesa likuma 15.pantā noteiktais kriminālprocesa pamatprincips, ja pirmās instances tiesā lieta bez tiesiska pamata iztiesāta bez apsūdzētā piedalīšanās un uz viņu attiecinātas nolēmumu vispārīgās pārsūdzības tiesības.

Apsūdzētais 2016.gada 29.janvārī neieradās uz pirmās instances tiesas sēdi, un tiesa grozīja viņam piemēroto drošības līdzekli – uzturēšanos noteiktā vietā – un papildu drošības līdzekli – aizliegumu izbraukt no valsts – uz apcietinājumu. Vienlaikus tika izsludināta apsūdzētā meklēšana un apturēts kriminālprocess. Meklēšanas gaitā tika noskaidrots, ka apsūdzētais atrodas ārpus Latvijas, iespējams, Vācijā. Pēc minēto ziņu saņemšanas ar pirmās instances tiesas tiesneses 2016. gada 14.jūnija lēmumu kriminālprocess tika atjaunots, un lietas iztiesāšana noteikta bez apsūdzētā piedalīšanās. Apsūdzētais nebija lūdzis iztiesāt krimināllietu bez viņa piedalīšanās. Ar 2016.gada 13.jūlija pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētais tika atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 253.² panta pirmās daļas par narkotiskās vielas neatļautu lietošanu, būdams brīdināts

par kriminālatbildību par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu lietošanu. Termins apelācijas sūdzības iesniegšanai noteikts desmit dienas, t.i., līdz 2016.gada 25.jūlijam.

Par pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētā aizstāve 2018.gada 22.augustā iesniedza apelācijas sūdzību, taču apelācijas instances tiesa izbeidza apelācijas tiesvedību, atzīstot, ka ir nokavēts apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš un aizstāve nav lūgusi to atjaunot. Apelācijas instances tiesa atzina, ka pirmās instances tiesā lieta saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 464.pantu iztiesāta bez apsūdzētā piedalīšanās, spriedums nav pārsūdzēts un tas ir stājies spēkā 2016.gada 2.augustā.

Senāts atzina, ka, nekonstatējot Kriminālprocesa likuma 464.pantā norādītos nosacījumus, pirmās instances tiesa bez tiesiska pamata lietu iztiesājusi bez apsūdzētā piedalīšanās. Atsaucoties uz tiesu prakses apkopojumu „Tiesu prakse Kriminālprocesa likuma 464. un 465. panta piemērošanā”, Senāts norādīja, ka krimināllietas iztiesāšana bez apsūdzētā piedalīšanās, kas noteikta Kriminālprocesa likuma 464.pantā, atzīstama par tādu apsūdzētā klāt neesības formu, kas saistīta ar viņa tieši (aktīvi) vai netieši (pasīvi) paustu attieksmi nepiedalīties tiesas sēdē. Turklāt, lai šādu attieksmi paustu, personai ir jābūt zināmam, ka viņai ir tiesības piedalīties iztiesāšanā, tieši kad un kur. Personai ir jābūt informētai arī par sekām, kādas var būt, ja tā neieradīsies bez attaisnojoša iemesla, tajā skaitā, ka lietu iespējams iztiesāt bez viņas piedalīšanās. Tādējādi tiesai ir jāgūst pārliecība, ka apsūdzētais atkārtoti neattaisnoti nav ieradies uz lietas iztiesāšanu, būdams informēts par tiesas sēdes laiku un vietu likumā noteiktajā kārtībā.²⁷ Šādā gadījumā apsūdzētajam nerodas nekādas papildu procesuālās garantijas, jo viņš ir informēts par lietas iztiesāšanas laiku, vietu un sekām.

Senāts atcēla pirmās instances tiesas spriedumu un apelācijas instances tiesas lēmumu, ar kuru izbeigta apelācijas tiesvedība, un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

SODA NOTEIKŠANA

SKK-364/2019.²⁸ Senāts vērtēja Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 2.punkta nosacījumu par soda noteikšanu, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, piemērošanas pamatotību.

Piemērojamā Krimināllikuma 253.¹ panta pirmās daļas (likuma redakcijā līdz 2013.gada 31.martam) sankcija paredzēja brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz desmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem. Tātad papildsods – policijas kontrole – bija paredzēts kā obligāts.

Apelācijas instances tiesa konstatēja apsūdzētā tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu un piemēroja Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 2.punktu, atzīstot, ka apsūdzētajam par Krimināllikuma 253.¹ panta pirmajā daļā paredzētajiem

²⁴ 2019.gada 7.novembra lēmums lietā Nr.SKK-325/2019, ECLI:LV:AT:2019:1107.11087064813.5.L.

²⁵ 2015.gada 19.marta lēmums lietā Nr.SKK-17/2015 (11120115906).

²⁶ 2019.gada 31.oktobra lēmums lietā Nr.SKK-266/2019, ECLI:LV:AT:2019:1031.11905011514.2.L.

²⁷ Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse Kriminālprocesa likuma 464. un 465.panta piemērošanā. Augstākā tiesa, 2017. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas>

²⁸ 2019.gada 11.decembra lēmums lietā Nr.SKK-364/2019, ECLI:LV:AT:2019:1211.15890004113.3.L.

noziedzīgajiem nodarījumiem (izdarīti 2013.gada 15. un 25.martā) nav nosakāms papildsods – policijas kontrole.

Izskatot lietu kasācijas kārtībā, Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, nosakot sodu, nav ievērojusi Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 2.punkta prasības un noteikusi apsūdzētajam sodu, nepamatoti nepiemērojot Krimināllikuma Sevišķās daļas panta sankcijā obligāti piemērojamu papildsodu, un tādējādi pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu. Senāta ieskatā Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 2.punktā paredzētais „var noteikt sodu, kas ir zemāks par minimālo robežu” norāda, ka tiesa var noteikt zemāku soda mēru par sankcijā norādīto minimālo robežu, bet minētā tiesību norma nepiešķir tiesai tiesības nepiemērot soda veidu, kas par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu sankcijā paredzēts kā obligāts. Apelācijas instances tiesas spriedums tika atcelts daļā par apsūdzētajam noteikto sodu, un lieta atceltajā daļā nosūtīta jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

SKK-590/2019.²⁹ Lietā Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesa, vērtējot nosacītas notiesāšanas piemērošanas iespējamību apsūdzētajam, nav izvērtējusi Krimināllikuma 55.panta pirmajā daļā noteiktos apstākļus. Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa atbilstoši Augstākās tiesas judikatūrā un Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tiesnešu 2008.gada 1.jūlija kopsapulces lēmumā paustajam atziņām spriedumā norādījusi, ka, nosakot sodu nosacīti, jāizvērtē noziedzīgā nodarījuma raksturs un radītais kaitējums, nosacītu notiesāšanu nevar pamatot tikai ar personību raksturojošiem datiem un nevienu no Krimināllikuma 55.pantā noteiktajiem apstākļiem, kas tiesai jāņem vērā, lemjot par nosacītas notiesāšanas iespējamību, nedrīkst ignorēt. Tomēr, lemjot par apsūdzētajam nosakāmo sodu, apelācijas instances tiesa minētos apstākļus ir uzskaitījusi vispārīgi un nav attiecinājusi uz konkrēto lietu. Senāts uzsvēra, ka formāla norāde uz Krimināllikumā definēto noziedzīgo nodarījumu klasifikāciju nav atzīstama par sodu ietekmējošo apstākļu izvērtēšanu pēc būtības un ir nepietiekama, lai konstatētu apstākļus, kas raksturo konkrēto noziedzīgo nodarījumu un atšķir to no citiem tāda paša veida noziedzīgiem nodarījumiem.

KRIMINĀLPROCESA LIKUMA 573.¹ PANTA OTRAJĀ DAĻĀ NOTEIKTIE PAMATI ATTEIKUMAM IEROSINĀT KASĀCIJAS TIESVEDĪBU

SKK-453/2019.³⁰ Senāts atteica ierosināt kasācijas tiesvedību, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 573.¹ panta pirmo daļu un otrās daļas 1.punktu, proti, kasācijas sūdzībā vai protestā norādītajos tiesību normu piemērošanas jautājumos ir izveidojusies Augstākās tiesas judikatūra, un pārsūdzētais nolēmums tai atbilst. Senāts konstatēja, ka norādes kasācijas sūdzībā par atbildību pastiprinošu apstākļu nepamatotu konstatēšanu ir saistītas ar pierādījumu vērtēšanu un lietas faktisko apstākļu skaidrošanu, turklāt Augstākā tiesa jau iepriekš atzinusi, ka mantkārība nav Krimināllikuma 253.¹ pantā

paredzētā nozieguma sastāva pazīme un tādējādi mantkārību var atzīt par atbildību pastiprinošu apstākli.³¹ Lietā Nr. SKK-56/2014³² kasācijas instances tiesa ir norādījusi, ka jautājums par atbildību pastiprinošo un mīkstinošo apstākļu esību vai neesību nav Krimināllikuma 253.¹ panta noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas jautājums. Narkotisko vielu realizācijas noziedzīgā nodarījuma sastāva obligāta pazīme nav mantkārība, tāpēc realizācija aiz mantkārības var veidot atbildību pastiprinošu apstākli.

Senāts secināja, ka kasācijas sūdzībā norādītajā jautājumā attiecībā uz Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punkta piemērošanu ir izveidojusies Augstākās tiesas judikatūra un pārsūdzētais nolēmums tai atbilst.

SKK-592/2019.³³ Senāts atteica ierosināt kasācijas tiesvedību, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 573.¹ panta otrās daļas 1. un 2.punktu.

Apsūdzētais kasācijas sūdzībā norādīja, ka pirmās instances tiesas tiesnesis, pieņemot spriedumu, bija personiski ieinteresēts bargāka soda noteikšanā viņam. Šis tiesnesis piecas reizes ir iztiesājis krimināllietas, kurās kasācijas sūdzības iesniedzējam bija apsūdzētā statuss, un citas personas procesā izraidījis viņu no tiesas zāles. Lietas izskatīšanas laikā tiesnesis pieļāvis ētikas un procesuālo normu pārkāpumu, izsakot piezīmi, ka jaunam cilvēkam nepienākas slimot.

Augstākā tiesa jau iepriekš ir izteikusi atziņu, ka apstākļi, ka tiesnesis piedalījies citas krimināllietas iztiesāšanā, kurā apsūdzēta tā pati persona, pats par sevi nevar būt par pietiekamu pamatu, lai atzītu, ka tiesnesis iztiesājis izskatāmo lietu interešu konflikta apstākļos. Šāda atziņa izteikta 2019.gada 29.marta lēmumā lietā Nr. SKK-26/2019.³⁴ Tādējādi Senāts secināja, ka minētais jautājums atbilst Augstākās tiesas judikatūrai un pastāv Kriminālprocesa likuma 573.¹ panta otrās daļas 1.punktā paredzētais pamats atteikumam ierosināt kasācijas tiesvedību lietā, proti, kasācijas sūdzībā vai protestā norādītajos tiesību normu piemērošanas jautājumos ir izveidojusies Augstākās tiesas judikatūra, un pārsūdzētais nolēmums tai atbilst.

Vienlaikus Senāts atzina, ka kasācijas sūdzībā norādītais arguments par tiesneša rīcību, izsakot piezīmi un izraidot apsūdzēto no tiesas zāles citas personas procesā, neizraisa šaubas par pārsūdzētā nolēmuma tiesiskumu un izskatāmajai lietai nav būtiskas nozīmes judikatūras veidošanā, t.i., ir konstatējams Kriminālprocesa likuma 573.¹ panta otrās daļas 2.punktā paredzētais pamats atteikumam ierosināt kasācijas tiesvedību.

Pārskatu sagatavoja Judikatūras un zinātniski
analītiskās nodaļas konsultanti:
par Administratīvo lietu departamenta nolēmumiem
Kaspars KUKMILKS,
par Civillietu departamenta nolēmumiem
Evita FRĪDENTĀLE un Zinaida INDRŪNA,
par Krimināllietu departamenta nolēmumiem
Kristīne IVULĀNE

²⁹ 2019.gada 5.decembra lēmums lietā Nr. SKK-590/2049, ECLI:LV:AT:2019:1205.11905004416.5.L.

³⁰ 2019.gada 5.jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību lietā Nr. SKK-453/2019 (11815003714).

³¹ 2014.gada 14.marta lēmums lietā Nr. SKK-56/2014 (11815005009).

³² 2014.gada 14.marta lēmums lietā Nr. SKK-56/2014 (11815005009).

³³ 2019.gada 29.jūlija lēmums lietā Nr. SKK-592/2019 (11380052318).

³⁴ 2019.gada 29.marta lēmums lietā Nr. SKK-26/2019, ECLI:LV:AT:2019:0329.11320013816.4.L.

AUGSTĀKĀS TIESAS MĀJASLAPĀ 2019.GADĀ PUBLICĒTIE JUDIKATŪRAS NOLĒMUMI

KLASIFIKATOROS PUBLICĒTIE

ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTA JUDIKATŪRAS NOLĒMUMI PĒC LIETU KATEGORIJĀM

1. Administratīvais process

- 1.1. Administratīvais akts
- 1.2. Faktiskā rīcība
- 1.3. Publisko tiesību līgums
- 1.4. Tiesību jomu nošķiršana
- 1.5. Tiesību principi
 - 1.5.1. Privātpersonu tiesību ievērošanas princips
 - 1.5.2. Vienlīdzības princips
 - 1.5.3. Tiesiskuma princips
 - 1.5.4. Likuma atrunas princips
- 1.6. Tiesību normu piemērošana
- 1.7. Paziņošana
- 1.8. Personas subjektīvās tiesības
- 1.9. Administratīvais process iestādē
- 1.10. Administratīvais process tiesā
 - 1.10.1. Administratīvais process tiesā
 - 1.10.2. Valsts nodeva/ drošības nauda
 - 1.10.3. Juridiskā palīdzība
 - 1.10.4. Pierādījumi
 - 1.10.5. Jaunatklāti apstākļi

2. Atbalsta maksājumi

3. Atlīdzinājuma prasījumi

- 3.1. Vispārīgie jautājumi
- 3.2. Materiālie zaudējumi

4. Brīvo profesiju pārstāvju darbība

- 4.1. Advokāti
- 4.2. Maksātspējas administratori
- 4.3. Notāri
- 4.4. Tiesu izpildītāji

5. Būvniecības tiesības

6. Cilvēktiesības

- 6.1. Tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu
- 6.2. Tiesības uz izglītību

7. Ieslodzīto tiesības/ Sodu izpildes tiesības

8. Konkurences tiesības

9. Medicīnas un ārstniecības tiesības

10. Nodokļu tiesības

- 10.1. Vispārīgie jautājumi
- 10.2. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
- 10.3. Muitas nodoklis
- 10.4. Nekustamā īpašuma nodoklis
- 10.5. Pievienotās vērtības nodoklis
- 10.6. Uzņēmuma ienākuma nodoklis

11. Patērētāju tiesības

12. Privatizācijas tiesības

- 12.1. Zemes un citu objektu privatizācija (atsavināšana)

13. Publiskie iepirkumi

14. Publisko lietu tiesības

15. Rīcība ar valsts un pašvaldību mantu

16. Sociālās tiesības

- 16.1. Tiesības uz palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā
- 16.2. Tiesības uz pensijām un pabalstiem

17. Tiesības un informāciju un atbildi pēc būtības

18. Valsts dienests

19. Valsts pārvaldes darbība

- 19.1. Drošības dienests
- 19.2. Pašvaldības
- 19.3. Uzņēmumu reģistrs
- 19.4. Valsts pārvaldes iekārta

20. Vides tiesības

21. Administratīvo pārkāpumu lietas

22. Citi

1. ADMINISTRATĪVAIS PROCESS

1.1. ADMINISTRATĪVAIS AKTS

20.12.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1724/2019

Lēmuma par nodokļu audita veikšanu tiesiskā daba

20.12.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1710/2019

Tiesiskā daba lēmumam, ar kuru tiek atteikta atļauja kārtot maksātspējas procesa administratoru kvalifikācijas eksāmenu

20.11.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1657/2019

Tiesiskā daba iepirkumu uzraudzības biroja lēmumam, ar kuru uzdots pasūtītājam atkārtoti vērtēt pretendentu piedāvājumus

13.03.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-961/2019

Tiesiskā daba lēmumam par nekustamā īpašuma lietošanas mērķi un lietošanas mērķim piekrītošo zemes platību

15.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-946/2019

Polijas izdots lēmums var būt administratīvais akts

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-637/2019

Lēmuma par administratīvā procesa dalībnieka aizstāšanu ar tā tiesību pārņēmēju tiesiskā daba

19.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-383/2019

Tiesiskā pienākuma izpildes termiņš kā administratīvā akta sastāvdaļa

29.05.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-214/2019

Administratīvajā aktā norādītais pamatojums

05.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-173/2019

Administratīvajai tiesai nav tiesību grozīt nodokļu administrācijas administratīvos aktus

13.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-56/2019

Pašvaldības lēmums par personai piešķirto zemes lietošanas tiesību izbeigšanu

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-42/2019

Nepieļaujamība balstīt lēmumu uz neargumentētu pieņēmumu pamata

1.2. FAKTISKĀ RĪCĪBA

02.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1444/2019

Informācijas nesniegšana vecākiem un mācību procesa organizēšana kā izglītības iestādes faktiskā rīcība; Emocionālā vardarbība pret bērnu vai tās pieļaušana kā izglītības iestādes faktiskā rīcība

10.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-359/2019

Atteikuma pieņemšana mutvārdu iesniegumu, novirzot klientu uz apkalpošanas centru, tiesiskā daba

1.3. PUBLISKO TIESĪBU LĪGUMS

29.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-159/2019

Publisko tiesību līguma izbeigšana pēc iestādes iniciatīvas

1.4. TIESĪBU JOMU NOŠĶIRŠANA

12.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-450/2019

Sociālo pabalstu regulējums ietilpst publisko tiesību jomā

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019

Prasījuma par civiltiesiska līguma vai ierakstu izmaiņām zemesgrāmatā un administratīvā akta atcelšanu/atzīšanu par prettiesisku nošķiršanu

1.5. TIESĪBU PRINCIPI

1.5.1. PRIVĀTPERSONU TIESĪBU IEVĒROŠANAS PRINCIPS

02.07.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1336/2019

Privātpersonas tiesību ievērošanas principa procesuālais aspekts tiesā

08.03.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-1144/2019

Privātpersonas tiesību ievērošanas principa piemērošanas robežas

17.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-79/2019

Principa *in dubio pro civis* piemērošana, izdodot privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu

1.5.2. VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS

28.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-121/2019

Tiesas pienākums, nodrošinot tiesisko vienlīdzību, uzdot atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu nelabvēlīgu administratīvo aktu

1.5.3. TIESISKUMA PRINCIPS

26.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-262/2019

Tiesiskuma princips un likuma atrunas princips

31.01.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-148/2019

Tiesiskuma principa saturs

1.5.4. LIKUMA ATRUNAS PRINCIPS

26.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-262/2019

Tiesiskuma princips un likuma atrunas princips

1.6. TIESĪBU NORMU PIEMĒROŠANA

10.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-452/2019

Iesnākumu gūšanas dienas noteikšanas tiesiskās sekas

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums un blakus lēmums lietā Nr.SKA-227/2019

Tiesību normas izstrādātāja viedoklis ir izvērtējams, bet ne saistošs

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019

Vērā ņemamie apstākļi un ierobežojumi, izbeidzot kopīpašumu

1.7. PAZIŅOŠANA

10.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-364/2019

Dokumentu paziņošanas juridiskā fikcija; Personas ar patversmē deklarētu dzīvesvietu sasniedzamība

1.8. PERSONAS SUBJEKTĪVĀS TIESĪBAS

26.09.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1460/2019

Aizgādībā nododamās personas laulātā un tuvāko radnieku subjektīvās tiesības prasīt iecelt viņus par aizgādņiem

30.08.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1408/2019

Iestādes vadītāja subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu par atbrīvošanu no amata sakarā ar termiņa izbeigšanos

30.12.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1233/2019

Dzīvokļa īpašnieka tiesības pārsūdzēt dzīvokļu īpašnieku kopības lēmumu par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu

31.05.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1161/2019

Zemesgabala īpašnieka subjektīvās tiesības prasīt uzlikt pienākumu atkritumu radītājam nodot atkritumus apsaimniekotājam

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1002/2019

Personas subjektīvās tiesības prasīt iecelšanu par mantojuma aizgādni

15.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-922/2019

Personu tiesības prasīt būves bīstamības konstatēšanu

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019

Subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu vides aizsardzības jautājumā

1.9. ADMINISTRATĪVAIS PROCESS IESTĀDĒ

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1533/2019

Pieļaujamība atkāpties no obligātās iepriekšējas ārpustiesas izskatīšanas

10.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-359/2019

Personu apkalpošana klientu apkalpošanas centrā

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-161/2019

Lēmuma par administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšanu nepieņemšana kā procesuālais pārkāpums

1.10. ADMINISTRATĪVAIS PROCESS TIESĀ**1.10.1. ADMINISTRATĪVAIS PROCESS TIESĀ**

12.11.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1640/2019

Acīmredzami nepamatots pieteikums par publisko tiesību līguma izbeigšanas tiesiskuma pārbaudi

27.09.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1601/2019

Pieteikuma par to, kā skola organizē izglītības ieguves procesu, pieļaujamība

30.09.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1590/2019

Jēdziena „līdzīgu gadījumu” interpretācija, lemjot par pieteikumu, kas iesniegts, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtēšanos

20.09.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1563/2019

Lēmuma par pieteikuma atstāšanu bez virzības pieļaujamība

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1533/2019

Apelācijas instances tiesas pienākums izvērtēt apelācijas sūdzības argumentus pēc būtības

07.11.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-1511/2019

Kasācijas instances tiesas kompetence

04.09.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1368/2019

Izlīguma (līguma par tiesiskā strīda izbeigšanu) pārsūdzēšana administratīvajā tiesā

19.07.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1352/2019

Prasījuma par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku robežas

28.06.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1307/2019

Pašvaldības deputāta subjektīvo publisko tiesību aizskārums kā priekšnoteikums strīda izskatīšanai administratīvajā tiesā

17.06.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1271/2019

Procesa dalībnieka tiesību iepazīties ar lietas materiāliem ierobežošanas pieļaujamība

30.04.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1199/2019

Prasījuma par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku vai būtiska procesuāla pārkāpuma konstatēšanu pieļaujamība, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos (Administratīvā procesa likuma 282.panta 10.punkts)

17.06.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1162/2019

Lokālplānojuma izstrādes procesā pieņemts lēmums nav pakļauts administratīvās tiesas kontrolei

11.03.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1052/2019

Tiesneša lēmuma par pieteikumu pieņemšanas termiņš

22.03.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-962/2019

Tiesas pienākums nodrošināt administratīvā procesa dalībniekiem iespēju izteikt viedokli par tiesvedības izbeigšanu

28.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-943/2019

Tiesvedības izbeigšana, ja lietā starp tiem pašiem administratīvā procesa dalībniekiem pastāvošā strīdā par to pašu priekšmetu un pamatu jau ir stājies spēkā tiesas spriedums; Prasījuma par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku vai būtiska procesuāla pārkāpuma konstatēšanu pieļaujamība atlīdzinājuma pieprasīšanas nolūkā

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-921/2019

Piekritīgā tiesa Konkurences padomes administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuālā pārkāpuma konstatēšanai

17.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-595/2019

Tiesas pienākums ņemt vērā tiesu praksi (judikatūru) analogās lietās

05.07.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-591/2019

Tiesas tiesību robežas administratīvā akta pamatojuma interpretēšanā un mazāk būtisko kļūdu izskaidrošanā

12.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-402/2019

Tiesas pienākums pārbaudīt iestādes iegūtās informāciju tiesiskumu

20.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-310/2019

Neapstrīdētā administratīvajā aktā izdarīto apstākļu novērtējuma pārskatīšana citā administratīvajā lietā

29.05.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-274/2019

Tiesas pienākums spriedumā norādīt savus argumentus

24.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-241/2019

Strīdi par pašvaldības amatpersonas, kura strādā uz darba līguma pamata, tiesībām uz pabalstu ir pakļauti vispārīgās jurisdikcijas tiesai

28.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-222/2019

Pamats prasījuma par izpildīta administratīvā akta atcelšanu precizēšanai uz prasījumu par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku

18.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-203/2019

Bijušās darba tiesiskās attiecības pašas par sevi nav tiesneša atstatīšanas vai noraidīšanas pamats

05.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-173/2019

Administratīvajai tiesai nav tiesību grozīt nodokļu administrācijas administratīvos aktus

23.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-131/2019

„Pārsteiguma” sprieduma nepieļaujamība

28.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-121/2019

Tiesas pienākums, nodrošinot tiesisko vienlīdzību, uzdot atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu nelabvēlīgu administratīvo aktu

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-42/2019

Nepieļaujamība balstīt lēmumu uz neargumentētu pieņēmumu pamata; Tiesas kompetences robežas, izskatot adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019

Res judicata princips un atkāpšanās no tā; Prasījuma par civiltiesiska līguma vai ierakstu izmaiņām zemesgrāmatā un administratīvā akta atcelšanu/atzīšanu par prettiesisku nošķiršana

1.10.2. VALSTS NODEVA/ DROŠĪBAS NAUDA

20.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-504/2019

Pieteikums par politiski represētās personas statusa piešķiršanu ir pieteikums sociālās drošības jomā

1.10.3. JURIDISKĀ PALĪDZĪBA

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-161/2019

Izdevumu par saņemto juridisko palīdzību atlīdzināšana

1.10.4. PIERĀDĪJUMI

26.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-453/2019

Veselības inspekcijas un fiziskās personas pierādīšanas pienākuma sadalījums strīdā par izmaksām no Ārstniecības riska fonda

31.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-290/2019

Lūguma par liecinieka izsaukšanu noraidīšanas pamatojums

22.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-45/2019

Pierādījumu attiecināmības jautājuma risināšana tiesā

1.10.5. JAUNATKLĀTI APSTĀKĻI

25.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SJA-1/2019

Pieteikuma par jaunatklātiem apstākļiem izbeigtā tiesvedībā pieļaujamība

2. ATBALSTA MAKSĀJUMI

29.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-318/2019

Elektroenerģijas ražošanai piemērojamā tiesiskā regulējuma maiņas ierobežojums

29.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-159/2019

Finansiālās piesardzības princips

3. ATLĪDZINĀJUMA PRASĪJUMI**3.1. VISPĀRĪGIE JAUTĀJUMI**

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1533/2019

Tiesības uz atlīdzinājumu par kriminālprocesā nodarītu kaitējumu, ja personai procesā nav noteikts statuss

24.09.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1528/2019

Tiesības uz atlīdzinājumu īpašā upura dēļ

30.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1409/2019

Tiesības uz atlīdzinājumu labvēlīga administratīvā akta atcelšanas gadījumā

28.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-943/2019

Prasījuma par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku vai būtiska procesuāla pārkāpuma konstatēšanu pieļaujamība atlīdzinājuma pieprasīšanas nolūkā

27.06.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-890/2019 un senatoru Dzintras Amerikas, Andra Gulāna, Anitas Kovaļevskas, Daces Mitas un Normunda Salenieka atsevišķās domas

Pakļautības (kompetentās tiesas) noteikšana par mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma piešķiršanu

26.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-453/2019

Pierādīšanas standarts cēloņsakarības konstatēšanai lietās par pacienta tiesībām uz atlīdzību no Ārstniecības riska fonda; Veselības inspekcijas un fiziskās personas pierādīšanas pienākuma sadalījums strīdā par izmaksām no Ārstniecības riska fonda

3.2. MATERIĀLIE ZAUDĒJUMI

30.08.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-603/2019

Atlīdzinājuma par kriminālprocesā izņemto īpašumu noteikšana

29.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-461/2019

Izdevumu par saņemto juridisko palīdzību atlīdzināšanas pamats

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums un blakus lēmums lietā Nr.SKA-227/2019

Atlīdzinājums par juridisko palīdzību tiesas procesa laikā var tikt atlīdzināts tā paša procesa ietvaros

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-161/2019

Izdevumu par saņemto juridisko palīdzību atlīdzināšana

23.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-131/2019

Personas tiesības prasīt atlīdzināt nākotnē sagaidāmos izdevumus par juridisko palīdzību

4. BRĪVO PROFESIJU PĀRSTĀVJU DARBĪBA**4.1. ADVOKĀTI**

24.04.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-993/2019

Latvijas Zvērinātu advokātu padomes kompetence sakarā ar disciplinārsodu izslēgt advokātu no kolēģijas

4.2. MAKSĀTNESPĒJAS ADMINISTRATORI

20.12.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1710/2019

Tiesiskā daba lēmumam, ar kuru tiek atteikta atļauja kārtot maksātnespējas procesa administratoru kvalifikācijas eksāmenu

4.3. NOTĀRI

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1002/2019

Bāriņtiesas un zvērināta notāra kompetenču nodalīšana jautājumā par aizgādības nodibināšanu mantojumam

4.4. TIESU IZPILDĪTĀJI

30.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-298/2019

Ievēšana nekustamā īpašuma valdījumā un īrnieka tiesību ievērošana; Tiesību institūta satura un seku neizskaidrošana kā ētikas pārkāpums; Tiesu izpildītāja izvairīšanās no komunikācijas ar masu medijiem kā ētikas pārkāpums; Zvērināta tiesu izpildītāja disciplinārbildības un darbību uzraudzības civilprocesa laikā kārtībā nošķiršana; Tiesu izpildītāja darbību uzraudzība

5. BŪVNICĪBAS TIESĪBAS

06.08.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1445/2019

Būvniecības ieceres izmaiņu veikšana būvvaldē

30.12.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1233/2019

Dzīvokļa īpašnieka tiesības pārsūdzēt dzīvokļu īpašnieku kopības lēmumu par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu

15.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-922/2019

Personu tiesības prasīt būves bīstamības konstatēšanu

06.08.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-664/2019

Valsts vides dienesta iesaiste patvaļīgas būves legalizēšanas procesā

10.10.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-366/2019

Kompetentā institūcija lemt par būves vai atsevišķu telpu ekspluatācijas aizliegšanu un pienākuma uzlikšanu atjaunot iepriekšējo stāvokli; Lēmuma par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu pārbaudes kārtība

26.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-262/2019

Patvaļīgas būvniecības novēršana primāri ir īpašnieka pienākums

28.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-254/2019

Atsevišķa dokumenta formā sniegta kopīpašnieka piekrišana būvniecībai

28.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-222/2019

Atkāpšanās no komunikācijas tīklu aizsargjoslu izveidē paredzētā pienākuma saskaņot būvdarbus ar nekustamā īpašuma īpašnieku vai tiesisko valdītāju

29.05.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-214/2019

Patvaļīgas būvniecības konstatēšana

16.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-201/2019

Atbildīgā persona par patvaļīgas būvniecības novēršanu kopīpašumā

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-82/2019

Iestādes atbildība par teritorijas plānošanas procesā saistīto interešu aizsardzību, izsniedzot būvatļauju

30.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-67/2019

Būvdarbu veikšana kopīpašumā bez pārējo kopīpašnieku piekrišanas ar mērķi novērst kopīpašuma apdraudējumu

05.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-30/2019

Piekrišana būvniecībai kopīpašnieka maiņas gadījumā

12.07.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-9/2019

Lēmuma par būves nodošanu ekspluatācijā pārbaudes robežas

6. CILVĒKTIESĪBAS

6.1. TIESĪBAS UZ LIETAS TAISNĪGU IZSKATĪŠANU

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019

Res judicata princips un atkāpšanās no tā

6.2. TIESĪBAS UZ IZGLĪTĪBU

27.09.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1601/2019

Vispārējās izglītības iestādes, kura ir uzņēmusi bērnu ar speciālām vajadzībām, pienākumi; Pieteikuma par to, kā skola organizē izglītības ieguves procesu, pieļaujamība

02.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1444/2019

Informācijas nesniegšana vecākiem un mācību procesa organizēšana kā izglītības iestādes faktiskā rīcība; Emocionālā vardarbība pret bērnu vai tās pieļaušana kā izglītības iestādes faktiskā rīcība

7. IESLODZĪTO TIESĪBAS/ SODU IZPILDES TIESĪBAS

11.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-181/2019

Ieslodzītā nodrošināšana ar ārstniecības pakalpojumiem ārpus ieslodzījuma vietas

17.01.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-153/2019

Valsts pienākums veikt pasākumus ieslodzīto drošības nodrošināšanai

08.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-116/2019

Īslaicīga tīrīšanas (mazgāšanas) piederumu un līdzekļu neizsniegšana kā iespējamais ieslodzītā cilvēktiesību pārkāpums; Privātuma nenodrošināšana sanitārā mezgla izmantošanas laikā kā iespējams ieslodzītā cilvēktiesību pārkāpums; Apstākļu ieslodzījuma vietā kumulatīvas ietekmes analizēšana atbildzinājuma prasījuma kontekstā

8. KONKURENCES TIESĪBAS

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-921/2019

Piekritīgā tiesa Konkurences padomes administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuālā pārkāpuma konstatēšanai

18.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums un blakus lēmums lietā Nr.SKA-408/2019

Aptieku izvietošanas nosacījumu jēga un valsts pienākums raudzīties, lai attiecīgi nosacījumi tiktu izmantoti atbilstoši to mērķim

9. MEDICĪNAS UN ĀRSTNIECĪBAS TIESĪBAS

26.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-453/2019

Pierādīšanas standarts cēloņsakarības konstatēšanai lietās par pacienta tiesībām uz atlīdzību no Ārstniecības riska fonda; Veselības inspekcijas un fiziskās personas pierādīšanas pienākuma sadalījums strīdā par izmaksām no Ārstniecības riska fonda

26.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-294/2019

Ģimenes ārsta tiesības deleģēt veikt konkrētu manipulāciju veidu ārsta palīgam vai medicīnas māsai

10. NODOKĻU TIESĪBAS

10.1. VISPĀRĪGIE JAUTĀJUMI

20.12.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1724/2019

Lēmuma par nodokļu audita veikšanu tiesiskā daba

20.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-244/2019

Nodokļu maksātāja līdzdarbības pienākums

17.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-229/2019

Jēdziena „nodokļu samaksas termiņš” interpretācija, nosakot riska personas statusu

05.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-173/2019

Administratīvajai tiesai nav tiesību grozīt nodokļu administrācijas administratīvos aktus

27.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-152/2019

Lietderības apsvērumu izdarīšana pirms lēmuma par personas iekļaušanu riska personu sarakstā

29.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-29/2019

Nodokļu revīzijas audita termiņa pagarināšana

10.2. IEDZĪVOTĀJU IENĀKUMA NODOKLIS

17.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-595/2019

Kompensācijas par īres līguma izbeigšanu un dzīvojamo telpu atbrīvošanu denacionalizētā nama īrniekam neaplikšana ar iedzīvotāju ienākuma nodokli

10.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-452/2019

Ienākumu gūšanas dienas noteikšanas tiesiskās sekas

18.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-342/2019

Izdevumu un ieguldījumu attiecināšana uz mantotu nekustamo īpašumu, nosakot iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmēru tā pārdošanas gadījumā

12.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-41/2019

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanā no nekustamā īpašuma pārdošanas kā kapitāla pieauguma

30.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-20/2019

Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamās un neapliekamās kompensācijas par darba brauciena izdevumiem daļas noteikšana

10.3. MUITAS NODOKLIS

22.05.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-99/2019

Antidempinga maksājumu noteikšanā piemērojamās tiesību normas

30.08.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-3/2019

Muitas vērtības noteikšana atbilstoši vienas vienības cenas metodei; Preču muitas vērtības noteikšanai piemērojamās metodes izvēle

10.4. NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA NODOKLIS

22.03.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-673/2019

Būvatļaujas vidi degradējošām ēkām ietekme uz papildu nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanu; Lēmuma par būves atzīšanu par vidi degradējošu spēkā esības ilgums

30.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-405/2019

Deklarētā papildu adrese neveido pamatu zemākas nekustamā īpašuma nodokļa likmes piemērošanai

09.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-120/2019

Nekustamā īpašuma lietošanas mērķa maiņas ietekme uz nekustamā īpašuma nodokļa aprēķiniem par iepriekšējiem taksācijas periodiem

10.5. PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS NODOKLIS

21.05.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-631/2019

Jēdziena „uzņēmuma pāreja” interpretācija pievienotās vērtības nodokļa kontekstā

01.03.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-350/2019

Pievienotās vērtības nodokļa priekšnodokļa atskaitīšanas tiesību liegšanā noskaidrojamie apstākļi

17.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-24/2019

Secīgu pārdošanas darījumu ķēdes izvērtējums lietās par priekšnodokļa atskaitīšanu

26.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-16/2019

Pievienotās vērtības nodokļa priekšnodokļa atskaitīšana par avansa maksājumu

22.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-5/2019

Nodokļa maksātāja pienākuma pārbaudīt darījuma partneri robežas saistībā ar pievienotās vērtības nodokļa priekšnodokļa atskaitīšanas tiesību liegšanu

10.6. UZŅĒMUMA IENĀKUMA NODOKLIS

22.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-382/2019

Ziedojuma filantropiskais raksturs kā priekšnoteikums uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides piemērošanai; pretpienākuma apjoma noteikšana

31.01.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-234/2019

Biedrības pienākums maksāt uzņēmumu ienākuma nodokli

08.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-218/2019

Uzņēmuma ienākuma nodokļa aprēķinā iekļaujamo saimnieciskās darbības izmaksu pārbaude

11. PATĒRĒTĀJU TIESĪBAS

13.08.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-243/2019

Par autostāvvietas izmantošanu piemērotā līgumsoda samērīguma izvērtēšana

12. PRIVATIZĀCIJAS TIESĪBAS

12.1. ZEMES UN CITU OBJEKTU PRIVATIZĀCIJA (ATSAVINĀŠANA)

13.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-56/2019

Pašvaldības lēmums par personai piešķirto zemes lietošanas tiesību izbeigšanu

13. PUBLISKIE IEPIRKUMI

20.11.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1657/2019

Tiesiskā daba iepirkumu uzraudzības biroja lēmumam, ar kuru uzdots pasūtītājam atkārtoti vērtēt pretendentu piedāvājumus

17.10.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-1224/2019

Piegādātāja tiesības balstīties uz citu personu saimnieciskajām un finansiālajām iespējām

20.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-869/2019

Būtisku grozījumu pieļaujamība iepirkuma līgumā pēc līguma noslēgšanas

15.05.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-742/2019
 Izloze iepirkuma līguma slēdzēja noteikšanai un šādai izlozei izvirzāmās prasības

14. PUBLISKO LIETU TIESĪBAS

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-955/2019
 Publiskas lietas statuss ceļam kā publisko tiesību jomā ietilpstošs jautājums

15. RĪCĪBA AR VALSTS UN PAŠVALDĪBU MANTU

12.11.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1640/2019
 Pašvaldības lēmuma par nekustamā īpašuma nodošanas bezatlīdzības lietošanā izbeigšanu izvērtējums

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019
 Vērā ņemamie apstākļi un ierobežojumi, izbeidzot kopīpašumu; Subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu vides aizsardzības jautājumā; Krasta kāpās vai pludmalē esoša pašvaldībai piederoša nekustamā īpašuma atsavināšanas ierobežojumi

16. SOCIĀLĀS TIESĪBAS

16.1. TIESĪBAS UZ PALĪDZĪBU DZĪVOKĻU JAUTĀJUMU RISINĀŠANĀ

10.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-364/2019
 Īres piedāvājuma paziņojums un neatbildēšanas uz to tiesiskās sekas

16.2. TIESĪBAS UZ PENSIJĀM UN PABALSTIEM

18.09.2019. Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-1478/2019
 Izņēmums no vispārējās trūcīgas vai maznodrošinātas personas statusa piešķiršanas kārtības

12.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-450/2019
 Sociālo pabalstu regulējums ietilpst publisko tiesību jomā

24.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-241/2019
 Pašvaldības tiesības noteikt atlīdzības noteikšanas kārtību par amatpersonas (darbinieka) veselībai nodarītu kaitējumu; Strīdi par pašvaldības amatpersonas, kura strādā uz darba līguma pamata, tiesībām uz pabalstu ir pakļauti vispārīgās jurisdikcijas tiesai

26.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-235/2019
 Tiesību priekšlaicīgi pieprasīt vecuma pensiju rašanās brīdis

12.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-77/2019
 Atlīdzība par aizbildņa pienākuma pildīšanu nav uzskatāma par ģimenes pabalstu; Pabalsts aizbildnim par bērna uzturēšanu ir uzskatāms par ģimenes pabalstu

19.07.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-61/2019
 Vecuma pensijas piešķiršanas nosacījuma „Latvijas teritorijā dzīvojoša persona” pierādīšana

17. TIESĪBAS UZ INFORMĀCIJU UN ATBILDI PĒC BŪTĪBAS

26.04.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1164/2019
 Kompetentā iestāde personas datu izsniegšanai, ja pieprasījums ir saistīts ar vēlmi vērsties tiesā ar civilprasību; Augstākās tiesas rīcībā esošās informācijas izsniegšana

22.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-921/2019
 Datu subjekta tiesības vērsties tiesā par personas datu apstrādes pārkāpumiem; Datu valsts inspekcijas kompetence fizisko personu datu aizsardzības jomā

18.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-917/2019
 Žurnālistu tiesības saņemt informāciju par publiskās pārvaldes budžeta līdzekļu izlietojumu

22.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-879/2019
 Informācijas pieprasījuma atzīšana par apgrūtināšu

18.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-482/2019
 Pārbaudāmie apstākļi, izlemjot personas informācijas pieprasījumu

26.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-476/2019
 Informācijas pieprasījuma pamatojums; Personas ar žurnālistisku interesi pienākums precīzāk pamatot savu leģitīmo interesi un informācijas pieprasīšanas mērķi nekā preses pārstāvim; Godprātīga tiesību saņemšanas informāciju izmantošana; Likuma „Par valsts noslēpumu” 5.panta regulējuma izmantošana, nosakot ierobežotas pieejamības informācijas statusu

31.01.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-255/2019
 Atklātā tiesas sēdē izskatītas krimināllietas sprieduma pieejamība

22.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-232/2019

Ziņotāja par pārkāpumu aizsardzība

31.01.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-148/2019

Informācijas izsniegšana no Uzņēmumu reģistra vestajiem reģistriem; Fiziskās personas datu apstrāde likumā noteikto pienākumu izpildei

26.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-40/2019

Iestādes pienākums izsniegt personai pieprasīto informāciju; Informācijas pieprasītāja pienākums precizēt informācijas pieprasījumu

18. VALSTS DIENESTS

15.10.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1535/2019

Iestādes rīcības brīvība kritēriju noteikšanā amata pretendentiem; tiesas kontroles robežas

30.08.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1408/2019

Iestādes vadītāja subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu par atbrīvošanu no amata sakarā ar termiņa izbeigšanos

31.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1153/2019

Amatpersonas pienākums izmantot informāciju no iestādes informācijas sistēmas tikai dienesta vajadzībām

05.07.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-978/2019

Pamats neatcelt par vairākiem pārkāpumiem piemērotu disciplinārsodu, ja kāds no pārkāpumiem netiek pierādīts; Ierēdņa saukšana pie disciplinārbildības būtiska kaitējuma nodarīšanas gadījumā

03.07.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-474/2019

Emocionālā vardarbība iestādē

13.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-442/2019

Personas tiesību atrasties valsts dienestā ierobežošana; Kritērija „sodāmība” interpretācija, vērtējot personas tiesības atrasties dienestā Zemessardzē

25.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-332/2019

Ierobežotas pieejamības informācijas izpaušana trešajai personai kā dienesta pārkāpums

03.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-326/2019

Ierēdņa atbrīvošana no dienesta veselības stāvokļa dēļ

19. VALSTS PĀRVALDES DARBĪBA

19.1. DROŠĪBAS POLICIJA

31.05.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-238/2019

Valsts drošības dienesta tiesības publiskajā pārskatā sniegt savu vērtējumu par iespējamiem valsts drošības un konstitucionālās iekārtas pamatvērtību apdraudējumiem

19.2. PAŠVALDĪBAS

12.11.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1640/2019

Pašvaldības rīcības brīvība autonomo funkciju organizēšanā; Pašvaldības lēmuma par nekustamā īpašuma nodošanas bezatlīdzības lietošanā izbeigšanu izvērtējums

28.06.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1307/2019

Pašvaldības deputāta subjektīvo publisko tiesību aizskārums kā priekšnoteikums strīda izskatīšanai administratīvajā tiesā

17.06.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1162/2019

Lokālpilnojauma izstrādes procesā pieņemts lēmums nav pakļauts administratīvās tiesas kontrolei

27.06.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-890/2019 un senatoru Dzintras Amerikas, Andra Guļāna, Anitas Kovaļevskas, Daces Mitas un Normunda Salenieka atsevišķās domas

Pakļautības (kompetentās tiesas) noteikšana par mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma piešķiršanu

09.04.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-407/2019

Pašvaldības kompetence attiecībā uz totalizatora un derību organizēšanas vietu atvēršanu

24.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-241/2019

Strīdi par pašvaldības amatpersonas, kura strādā uz darba līguma pamata, tiesībām uz pabalstu ir pakļauti vispārīgās jurisdikcijas tiesai; Pašvaldības tiesības noteikt atlīdzības noteikšanas kārtību par amatpersonas veselībai nodarītu kaitējumu; Tiesas kompetence finansiālu pienākumu uzlikšanā

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-82/2019
Teritorijas plānošana

30.01.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-51/2019
Pašvaldības kompetence azartspēļu ierobežošanā

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019
Krasta kāpās vai pludmalē esoša pašvaldībai piederoša nekustamā īpašuma atsavināšanas ierobežojumi

19.3. UZŅĒMUMU REĢISTRS

28.02.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-240/2019

Komerčķīlu reģistra turētāja pienākums pārbaudīt, vai iekārtā manta identificēta pietiekami skaidri

12.09.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-193/2019

Uzņēmuma reģistra kompetences robežas pārbaudot reģistrā iesniegto dokumentu atbilstību tiesību normām

19.4. VALSTS PĀRVALDES IEKĀRTA

10.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-359/2019

Personu apkalpošana klientu apkalpošanas centrā

20. VIDES TIESĪBAS

31.05.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-1161/2019

Zemesgabala īpašnieka subjektīvās tiesības prasīt uzlikt pienākumu atkritumu radītājam nodot atkritumus apsaimniekotājam

22.11.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-932/2019

Elektrolīniju trašu tīrīšana un nodarīto zaudējumu dabas daudzveidībai atlīdzināšana

18.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-246/2019

Kritērija „pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos norādītajās esošās apbūves teritorijās ar izbūvētu infrastruktūru” interpretācija mikrolieguma veidošanā

17.12.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-1/2019

Subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu vides aizsardzības jautājumā

21. ADMINISTRATĪVO PĀRKĀPUMU LIETAS

15.02.2019. Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā Nr.SKA-946/2019

Polīcijas izdots lēmums var būt administratīvais akts

10.06.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-791/2019

Personas aizturēšanas pieļaujamība un samērīguma pārbaude administratīvā pārkāpuma lietā

28.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-121/2019

Administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanas izdevumu aprēķināšana

07.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-103/2019

Transportlīdzekļa vadīšanas tiesību zaudēšana, atkārtoti piemērojot transportlīdzekļa vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegumu; Ministru kabineta pilnvaras noteikt sekas – reģistrēto soda punktu palielināšanu – par ietekmēšanas līdzekļa nepildīšanu

22. CITI

05.07.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-794/2019

Darbinieka attaisnotās prombūtnes ietekme uz virsstundu aprēķināšanu pie summēta darba laika; Darbinieka attaisnotā prombūtne kā pamats atšķirīgam virsstundu skaitam

05.07.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-433/2019

Svētku dienas, kas sakrīt ar darba dienu, ietekme uz summēto darba laiku

18.10.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-42/2019

Darba tiesisko attiecību konstatēšana

19.03.2019. Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr.SKA-6/2019

Polīcijas darbinieku dienesta telpās uzņemta attēla publiskošana neierobežotam personu lokam ir pieļaujama sabiedrības interesēs

**KLASIFIKATOROS
PUBLICĒTIE**
**CIVILLIETU
DEPARTAMENTA**
**JUDIKATŪRAS
NOLĒMUMI
PĒC LIETU
KATEGORIJĀM**
1. Apdrošināšanas tiesības
2. Civillikums
2.1. Ievads
2.2. Ģimenes tiesības
2.2.1. Laulība
2.2.2. Vecāku un bērnu

 savstarpējās tiesības un
pienākumi

2.3. Mantojuma tiesības
2.3.1. Likumiskā mantošana
2.3.2. Testamentārā mantošana
**2.3.3. Mantojuma pieņemšana un
iegūšana**
2.4. Lietu tiesības
2.4.1. Dažādas lietu šķiras
2.4.2. Īpašums
2.4.2.1. Īpašuma iegūšana
2.4.2.2. Īpašuma

aprobežojumi

2.5. Saistību tiesības
2.5.1. Tiesiski darījumi vispār
**2.5.2. Saistības un darījumi no
neatļautas darbības**
**2.5.3. Saistību kopdalībnieku
savstarpējās attiecības**
2.5.4. Saistību tiesību aizsardzība
2.5.5. Procenti
2.5.6. Saistību tiesību izbeigšanās
2.5.7. Dāvinājums
2.5.8. Nomas un īres līgums
**2.5.9. Prasījumi no svešu lietu
pārziņas**
**2.5.10. Prasījumi no dažādiem
pamatiem**
3. Civilprocesa likums
3.1. Civilās tiesvedības

pamatnoteikumi

3.1.1. Civilprocesa principi
**3.1.2. Civiltiesisko strīdu
pakļautība un piekritība**
3.1.3. Tiesāšanās izdevumi
3.2. Lietas dalībnieki
3.2.1. Pārstāvji
3.3. Pierādījumi
3.4. Prasības tiesvedība
3.4.1. Prasības celšana
3.4.2. Prasības nodrošināšana
3.4.3. Civillietu iztiesāšana
3.4.4. Tiesvedības izbeigšana
3.5. Atsevišķu kategoriju lietu

izskatīšanas īpatnības

**3.5.1. Lietas par bērna izcelšanās
noteikšanu**
**3.5.2. Lietas par intelektuālā
īpašuma tiesību**

 pārkāpumiem un
aizsardzību

3.6. Sevišķā tiesāšanas kārtība
3.6.1. Vispārīgie noteikumi
**3.6.2. Juridisko faktū
konstatēšana**
**3.6.3. Fiziskās personas
maksātspējas lietas**
3.7. Apelācijas tiesvedība
**3.7.1. Apelācijas instances tiesas
spriedums vai lēmums**
**3.7.2. Atsevišķu kategoriju lietu
izskatīšanas īpatnības
apelācijas instancē**
3.8. Kasācijas tiesvedība
**3.8.1. Kasācijas sūdzības
iesniegšana**
**3.9. Lietas, kurā spriedums vai
lēmums stāties likumīgā spēkā,
jauna izskatīšana**
3.10. Šķirējtiesa
**3.11. Tiesas sprieduma izpildes
vispārīgie noteikumi**
3.11.1. Izpildu dokumenti
**3.12. Piespiedu izpildes līdzekļu
piemērošana**
**3.12.1. Piedzinēja, parādnieka
un citu personu tiesību
aizsardzība izpildot tiesas
spriedumu**
4. Darba tiesības
4.1. Darba likums
4.1.1. Vispārīgie noteikumi
4.1.2. Darba līgums
4.1.3. Darba un atpūtas laiks
5. Dzīvokļu tiesības
5.1. Dzīvojamo telpu īre
5.2. Dzīvokļu apsaimniekošana
**5.3. Dzīvokļu privatizācija un
īpašuma tiesības**
6. Intelektuālā īpašuma tiesības
6.1. Autortiesības
7. Komerctiesības
**7.1. Komeršabiedrības dalībnieka
(biedra) statuss**
**7.2. Dalībnieku sapulces lēmumu
atzišana par spēkā neesošiem**
7.3. Valdes locekļa atbildība
7.4. Komercdarījumi
7.5. Komersanta īpašuma tiesības
8. Patērētāju tiesību aizsardzība
9. Maksātspējas lietas
**9.1. Nolēmumi juridiskas personas
maksātspējas lietās**
**9.2. Nolēmumi fiziskas personas
maksātspējas lietās**
**10. Privātās dzīves, goda un cieņas
aizskārums**
**11. Tiesību koroborācija
uz nekustamu īpašumu
(nolēmumi par zemesgrāmatu
nodaļu tiesnešu lēmumiem)**
12. Citi
**12.1. Valsts atbildība un
atlīdzinājums par tiesību
aizskārums**

1. APDROŠINĀŠANAS TIESĪBAS

12.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-15/2019

Tiesību normas atpakaļvērsta spēks

16.04.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-2/2019

Jēdziens „apdrošināšanas gadījums” Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 1.panta 2.punkta izpratnē

2. CIVILLIKUMS**2.1. IEVADS**

17.12.2019. Civillietu departamenta spriedums un blakus lēmums lietā Nr.SK-259/2019

Netaisnprātīga prasība par kopīpašuma izbeigšanu

12.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-15/2019

Tiesību normas atpakaļvērsta spēks

2.2. ĢIMENES TIESĪBAS**2.2.1. LAULĪBA**

2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-[E]/2019

Individuālā komersanta un laulāto kopīgās mantas norobežojums

2.2.2. VECĀKU UN BĒRNU SAVSTARPĒJĀS TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-[D]/2019

Mantojuma iegūšana, ja mantojuma atklāšanās brīdī nav noteikta paternitāte

2.3. MANTOJUMA TIESĪBAS**2.3.1. LIKUMISKĀ MANTOŠANA**

30.05.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-178/2019

Klusējot pieņemta mantojuma pieņemšanas sekas

2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-[D]/2019

Mantojuma iegūšana, ja mantojuma atklāšanās brīdī nav noteikta paternitāte

2.3.2. TESTAMENTĀRĀ MANTOŠANA

21.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-277/2019

Testatora pēdējās gribas rīkojumā ietverto norādījumu robežas

2.3.3. MANTOJUMA PIEŅĒMŠANA UN IEGŪŠANA

30.05.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-178/2019

Klusējot pieņemta mantojuma pieņemšanas sekas

2.4. LIETU TIESĪBAS**2.4.1. DAŽĀDAS LIETU ŠKIRAS**

28.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-201/2019

Nekustamā īpašuma nodoklis, nosakot ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo vērtību valsts zemes nomas pakalpojumam

2.4.2. ĪPAŠUMS**2.4.2.1. Īpašuma iegūšana**

17.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-55/2019 (JUDIKATŪRAS MAIŅA)

Kooperatīva biedru tiesības uz garāžas īpašumu, ja kooperatīva darbība izbeigta uz likuma pamata

2.4.2.2. Īpašuma aprobežojumi

17.12.2019. Civillietu departamenta spriedums un blakus lēmums lietā Nr.SK-259/2019

Netaisnprātīga prasība par kopīpašuma izbeigšanu

2.5. SAISTĪBU TIESĪBAS**2.5.1. TIESISKI DARĪJUMI VISPĀR**

04.11.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SK-1003/2019

Sūdzības par zvērināta notāra nepareizu rīcību vai atteikšanos izpildīt amata pienākumus pārbaude

09.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-318/2019

Likumiskās prezumpcijas tvērums

30.05.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-178/2019

Klusējot pieņemta mantojuma pieņemšanas sekas

15.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-61/2019

Prasība par advokātam dotā uzdevuma izpildi

2.5.2. SAISTĪBAS UN DARĪJUMI NO NEATĻAUTAS DARBĪBAS

20.08.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-605/2019

Atšķirīgas attieksmes aizliegums kā daļa no vienlīdzības principa; Privātās dzīves neaizskaramības pārkāpums darba tiesiskajās attiecībās

15.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-91/2019

Noziedzīgā nodarījumā cietušās personas tiesības prasīt kompensāciju par pārmērīgi ilgu kriminālprocesu

12.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-15/2019

Tiesību normas atpakaļvērsta spēks

2.5.3. SAISTĪBU KOPDALĪBNIEKU SAVSTARPĒJĀS ATTIECĪBAS

12.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-109/2019 (JUDIKATŪRAS MAINA) un senatoru Andas Briedes, Mārītes Zāģeres, Intas Laukas un Marikas Senkānes atsevišķās domas

Atbildība par dzīvokļu īpašnieku kopības saistībām

2.5.4. SAISTĪBU TIESĪBU AIZSARDZĪBA

27.09.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-168/2019

Līgumsoda par līguma neizpildīšanu istā laikā piedziņa

2.5.5. PROCENTI

27.09.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-168/2019

Līgumsoda par līguma neizpildīšanu istā laikā piedziņa

2.5.6. SAISTĪBU TIESĪBU IZBEIGŠANĀS

27.09.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-168/2019

Līgumsoda par līguma neizpildīšanu istā laikā piedziņa

12.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr. SK-109/2019 (JUDIKATŪRAS MAINA) un senatoru Andas Briedes, Mārītes Zāģeres, Intas Laukas un Marikas Senkānes atsevišķās domas

Pārvaldīšanas izdevumu piedziņas prasījumiem piemērojamie noilguma termiņi

30.05.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-104/2019

Noilgums prasījumam par zemes piespiedu nomas maksas piedziņu

2.5.7. DĀVINĀJUMS

03.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-376/2019

Zemesgrāmatas ieraksta pamata grozīšanas kārtība

2.5.8. NOMAS UN ĪRES LĪGUMS

28.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-201/2019

Nekustamā īpašuma nodoklis, nosakot ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo vērtību valsts zemes nomas pakalpojumam

27.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-125/2019

Piespiedu nomas maksa par zemes platības daļu, kuras izmantošana ir ierobežota

17.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-55/2019 (JUDIKATŪRAS MAINA)

Kooperatīva biedru tiesības uz garāžas īpašumu, ja kooperatīva darbība izbeigta uz likuma pamata

08.02.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-5/2019

Atbildība par zemes piespiedu nomas attiecību risināšanu, mainoties dzīvojamās mājas pārvaldītājam

2.5.9. PRASĪJUMI NO SVEŠU LIETU PĀRZIŅAS

31.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-316/2019

Advokāta kā pilnvarnieka pienākums pierādīt veikto darbu apjomu un kvalitāti un atbildība

12.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-109/2019 (JUDIKATŪRAS MAINA) un senatoru Andas Briedes, Mārītes Zāģeres, Intas Laukas un Marikas Senkānes atsevišķās domas

Dzīvojamās mājas pārvaldnieka atbildība par parādu piedziņu un rīcību ar kopības mantu

13.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-22/2019 (JUDIKATŪRAS MAINA)

Dzīvokļu īpašumos nesadalītu dzīvojamo māju pārvaldīšanas tiesiskā daba, ja nav noslēgts pārvaldīšanas līgums

2.5.10. PRASĪJUMI NO DAŽĀDIEM PAMATIEM*10.07.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-40/2019***Juridisko personu reputācijas aizsardzība; Atbildība par godu un cieņu aizskarošu viedokli; Aizskarošu viedokli ietverošās publikācijas vērtēšana; Amatpersonu goda un cieņas aizskārums****3. CIVILPROCESA LIKUMS****3.1. CIVILĀS TIESVEDĪBAS PAMATNOTEIKUMI****3.1.1. CIVILPROCESA PRINCIPI***11.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-1374/2019***Sacikstes princips prasībā par dalībnieku sapulces lēmuma atcelšanu***25.09.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SK-1181/2019***Tiesas kompetence pārbaudīt šķirējtiesas līguma spēkā esību***06.02.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-340/2019***Visa neizmantotā atvaļinājuma kompensācija***14.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-70/2019***Prasība par rēķina apstrīdēšanu***13.11.2019. Civillietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SPC-30/2019***Protests par lēmumu par prasības nodrošinājumu****3.1.2. CIVILTIESISKO STRĪDU PAKĻAUTĪBA UN PIEKRITĪBA***04.11.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SK-1003/2019***Sūdzības par zvērināta notāra nepareizu rīcību vai atteikšanos izpildīt amata pienākumus pārbaude***14.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-70/2019***Prasība par rēķina apstrīdēšanu****3.1.3. TIESĀŠANĀS IZDEVUMI***17.07.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SK-1037/2019***Tiesiskā palāvība uz valsts nodevas aprēķina pareizību****3.2. LIETAS DALĪBNIEKI****3.2.1. PĀRSTĀVJI***31.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-316/2019***Advokāta kā pilnvarnieka pienākums pierādīt veikto darbu apjomu un kvalitāti****3.3. PIERĀDĪJUMI***20.08.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-605/2019***Atšķirīgas attieksmes aizliegums kā daļa no vienlīdzības principa; Privātās dzīves neaizskaramības pārkāpums darba tiesiskajās attiecībās***09.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-318/2019***Likumiskās prezumpcijas tvērums***31.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-316/2019***Advokāta kā pilnvarnieka pienākums pierādīt veikto darbu apjomu un kvalitāti***20.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-226/2019***Pamats Komerclikuma 169.panta otrās daļas piemērošanai***30.04.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-175/2019***Īres maksas un dzīvojamās mājas uzturēšanas izdevumu samaksas pienākuma nošķiršana****3.4. PRASĪBAS TIESVEDĪBA****3.4.1. PRASĪBAS CELŠANA***14.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-70/2019***Prasība par rēķina apstrīdēšanu****3.4.2. PRASĪBAS NODROŠINĀŠANA***13.11.2019. Civillietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SPC-30/2019***Protests par lēmumu par prasības nodrošinājumu**

3.4.3. CIVILLIETU IZTIESĀŠANA

03.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-376/2019

Zemesgrāmatas ieraksta pamata grozīšanas kārtība

3.4.4. TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANA

14.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-70/2019

Prasība par rēķina apstrīdēšanu

3.5. ATSEVIŠĶU KATEGORIJU LIETU IZSKATĪŠANAS ĪPATNĪBAS

3.5.1. LIETAS PĀR BĒRNA IZCELŠANĀS NOTEIKŠANU

2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-[D]/2019

Mantojuma iegūšana, ja mantojuma atklāšanās brīdī nav noteikta paternitāte

3.5.2. LIETAS PAR INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBU PĀRKĀPUMIEM UN AIZSARDZĪBU

19.08.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-222/2019

Tiesību aizliegt darba izmantošanu piemērošana kolektīvā pārvaldījuma gadījumā

3.6. SEVIŠKĀ TIESĀŠANAS KĀRTĪBA

3.6.1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

07.02.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SPC-1/2019

Tiesas *ex officio* pilnvaras pierādījumu pārbaudē tiesiskās aizsardzības procesa lietā

3.6.2. JURIDISKO FAKTU KONSTATĒŠANA

17.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-55/2019 (JUDIKATŪRAS MAIŅA)

Kooperatīva biedru tiesības uz garāžas īpašumu, ja kooperatīva darbība izbeigta uz likuma pamata

3.6.3. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS LIETAS

11.06.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SPC-13/2019

Tiesas pienākums pārliecināties par parādnieka izredzēm tikt atbrīvotam no saistību dzēšanas procedūras ietvaros neizpildītām saistībām

3.7. APELĀCIJAS TIESVEDĪBA

3.7.1. APELĀCIJAS INSTANCES TIESAS SPRIEDUMS VAI LĒMUMS

15.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-91/2019

Noziedzīgā nodarījumā cietušās personas tiesības prasīt kompensāciju par pārmērīgi ilgu kriminālprocesu

12.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-15/2019

Tiesību normas atpakaļvērstais spēks

3.7.2. ATSEVIŠĶU KATEGORIJU LIETU IZSKATĪŠANAS ĪPATNĪBAS APELĀCIJAS INSTANCĒ

17.07.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SK-1037/2019

Tiesiskā palāvība uz valsts nodevas aprēķina pareizību

3.8. KASĀCIJAS TIESVEDĪBA

3.8.1. KASĀCIJAS SŪDZĪBAS IESNIEGŠANA

11.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-1374/2019

Sacikstes princips prasībā par dalībnieku sapulces lēmuma atcelšanu

3.9. LIETAS, KURĀ SPRIEDUMS VAI LĒMUMS STĀJIES LIKUMĪGĀ SPĒKĀ, JAUNA IZSKATĪŠANA

13.11.2019. Civillietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SPC-30/2019

Protests par lēmumu par prasības nodrošinājumu

3.10. ŠĶĪRĒJTIESA

25.09.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SK-1181/2019

Tiesas kompetence pārbaudīt šķīrējtiesas līguma spēkā esību

3.11. TIESAS SPRIEDUMA IZPILDES VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

3.11.1. IZPILDU DOKUMENTI

15.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-61/2019

Prasība par advokātam dotā uzdevuma izpildi

3.12. PIESPIEDU IZPILDES LĪDZEKĻU PIEMĒROŠANA

3.12.1. PIEDZINĒJA, PARĀDNIKĀ UN CĪTU PERSONU TIESĪBU AIZSARDZĪBA IZPILDOT TIESAS SPRIEDUMU

06.02.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-340/2019

Visa neizmantotā atvaļinājuma kompensācija

4. DARBA TIESĪBAS

4.1. DARBA LIKUMS

4.1.1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

17.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-592/2019

No Darba likuma 6.panta pirmās daļas izrietošās sekas

4.1.2. DARBA LĪGUMS

20.08.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-605/2019

Atšķirīgas attieksmes aizliegums kā daļa no vienlīdzības principa; Privātās dzīves neaizskaramības pārkāpums darba tiesiskajās attiecībās

01.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-509/2019

Cita veida atlīdzība saistībā ar darbu; Vidējās izpeļņas aprēķināšana

20.02.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-369/2019

Dikstāve kā ārkārtēja situācija darba tiesiskajās attiecībās; Prasība tiesā par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar darbinieku, kuram ir noteikta invaliditāte

4.1.3. DARBA LAIKS UN ATPŪTAS LAIKS

17.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-592/2019

No Darba likuma 6.panta pirmās daļas izrietošās sekas

06.02.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-340/2019

Visa neizmantotā atvaļinājuma kompensācija

5. DZĪVOKĻU TIESĪBAS

5.1. DZĪVOJAMO TELPU ĪRE

09.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-318/2019

Likumiskās prezumpcijas tvērums

30.04.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-175/2019

Īres maksas un dzīvojamās mājas uzturēšanas izdevumu samaksas pienākuma nošķiršana

5.2. DZĪVOKĻU APSAIMNIEKOŠANA

12.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-109/2019 (JUDIKATŪRAS MAIŅA) un senatoru Andas Briedes, Mārites Zāģeres, Intas Laukas un Marikas Senkānes atsevišķās domas

Pārvaldīšanas izdevumu piedziņas prasījumiem piemērojamie noilguma termiņi; Atbildība par dzīvokļu īpašnieku kopības saistībām; Dzīvokļu īpašnieku kopība kā īpaša veida tiesību subjekts

13.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-22/2019 (JUDIKATŪRAS MAIŅA)

Dzīvokļu īpašumos nesadalītu dzīvojamo māju pārvaldīšanas tiesiskā daba, ja nav noslēgts pārvaldīšanas līgums; Nepieciešamie izdevumi dzīvojamās mājas pārvaldīšanai

08.02.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-5/2019

Atbildība par zemes piespiedu nomas attiecību risināšanu, mainoties dzīvojamās mājas pārvaldītājam

5.3. DZĪVOKĻU PRIVATIZĀCIJA UN ĪPAŠUMA TIESĪBAS

27.03.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-125/2019

Piespiedu nomas maksa par zemes platības daļu, kuras izmantošana ir ierobežota

09.04.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-42/2019 un senatoru Valerijana Jonikāna, Ļubovas Kušnires, Zanes Pētersones un Normunda Salenieka atsevišķās domas

Zemes īpašnieka tiesības zemes piespiedu nomas attiecībās prasīt pievienotās vērtības nodokļa samaksu

6. INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBAS

6.1. AUTORTIESĪBAS

19.08.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-222/2019

Tiesību aizliegt darba izmantošanu piemērošana kolektīvā pārvaldījuma gadījumā; Tiesību publiskot darbu tvērums Autortiesību likumā

7. KOMERCTIESĪBAS

7.1. KOMERCSABIEDRĪBAS DALĪBNIEKA (BIEDRA) STATUSS

29.05.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-30/2019

Akcionāra balsstiesības lēmuma pieņemšanā par viņa kā sabiedrības amatpersonas atbrīvošanu no atbildības par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem

7.2. DALĪBNIEKU SAPULCES LĒMUMU ATZĪŠANA PAR SPĒKĀ NEESOŠIEM

11.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-1374/2019

Sacikstes princips prasībā par dalībnieku sapulces lēmuma atcelšanu

7.3. VALDES LOCEKĻA ATBILDĪBA

29.05.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-30/2019

Akcionāra balsstiesības lēmuma pieņemšanā par viņa kā sabiedrības amatpersonas atbrīvošanu no atbildības par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem

7.4. KOMERCDARĪJUMI

16.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-294/2019

Maksātnespējas procesa administratora prasība par ķīlas līguma atzīšanu par spēkā neesošu

20.06.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-226/2019

Pamats Komerclikuma 169.panta otrās daļas piemērošanai

30.05.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-104/2019

Noilgums prasījumam par zemes piespiedu nomas maksas piedziņu

7.5. KOMERSANTA ĪPAŠUMA TIESĪBAS

2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-[E]/2019

Individuālā komersanta un laulāto kopīgās mantas norobežojums

8. PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBA

31.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-316/2019

Advokāta kā pilnvarnieka pienākums pierādīt veikto darbu apjomu un kvalitāti

9. MAKSĀTNESPĒJAS LIETAS

9.1. NOLĒMUMI JURIDISKAS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS LIETĀS

16.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-294/2019

Maksātnespējas procesa administratora prasība par ķīlas līguma atzīšanu par spēkā neesošu

03.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-185/2019

Sabiedrības dalībnieku lēmuma par dividenžu izmaksu apstrīdēšana sabiedrības maksātnespējas gadījumā

04.06.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SPC-9/2019

Administratora lēmuma par prasījuma atzīšanu pārsūdzības termiņa sākums

02.04.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SPC-2/2019

Maksātnespējas administratora pilnvarošana

07.02.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SPC-1/2019

Tiesas *ex officio* pilnvaras pierādījumu pārbaudē tiesiskās aizsardzības procesa lietā

9.2. NOLĒMUMI FIZISKAS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS LIETĀS

11.06.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SPC-13/2019

Tiesas pienākums pārliecināties par parādnieka izredzēm tikt atbrīvotam no saistību dzēšanas procedūras ietvaros neizpildītām saistībām

10. PRIVĀTĀS DZĪVES, GODA UN CIENAS AIZSKĀRUMS

10.07.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-40/2019

Juridisko personu reputācijas aizsardzība; Atbildība par godu un cieņu aizskarošu viedokli; Aizskarošu viedokli ietverošās publikācijas vērtēšana; Amatpersonu goda un cieņas aizskārums

11. TIESĪBU KOROBORĀCIJA UZ NEKUSTAMU ĪPAŠUMU (NOLĒMUMI PAR ZEMESGRĀMATU NODAĻU TIESNEŠU LĒMUMIEM)

20.11.2019. Civillietu departamenta lēmums lietā Nr.SK-1318/2019

Zemes starpgabala, uz kura atrodas mežs, ierakstīšana zemesgrāmatā

03.12.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-376/2019

Zemesgrāmatas ieraksta pamata grozīšanas kārtība

12. CITI

12.1. VALSTS ATBILDĪBA UN ATLĪDZINĀJUMS PAR TIESĪBU AIZSKĀRUMU

15.10.2019. Civillietu departamenta spriedums lietā Nr.SK-91/2019

Noziedzīgā nodarījumā cietušās personas tiesības prasīt kompensāciju par pārmērīgi ilgu kriminālprocesu

**KLASIFIKATOROS
PUBLICĒTIE**
**KRIMINĀLLIETU
DEPARTAMENTA**
JUDIKATŪRAS
NOLĒMUMI
PĒC LIETU
KATEGORIJĀM
**KRIMINĀLLIKUMA VISPĀRĪGĀ
DAĻA**

1. Noziedzīgs nodarījums
2. Soda noteikšana
3. Mantas īpašā konfiskācija

KRIMINĀLLIKUMA SEVIŠKĀ DAĻA

4. Nonāvēšana
5. Noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību
6. Noziedzīgi nodarījumi pret personas pamattiesībām un pamatbrīvībām
7. Noziedzīgi nodarījumi pret ģimeni un nepilngadīgajiem
8. Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā
9. Noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību
10. Noziedzīgi nodarījumi pret pārvaldības kārtību
11. Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā

KRIMINĀLPROCESA LIKUMS

12. Kriminālprocesa pamatprincipi
13. Personas, kuras īsteno aizstāvību
14. Cietušais un viņa pārstāvība
15. Citas kriminālprocesā iesaistītās personas
16. Pierādīšana un pierādījumi

17. Izmeklēšanas darbības
18. Ar noziedzīgo nodarījumu radītā kaitējuma atlīdzināšana
19. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu
20. Procesuālie izdevumi un to atlīdzināšana
21. Kriminālprocesa uzsākšana un izbeigšana
22. Vienošanās piemērošana pirmstiesas kriminālprocesā
23. Krimināllietas iztiesāšanas vispārīgie noteikumi
24. Tiesas sēdes gaitas fiksēšana
25. Iztiesāšana
26. Spriedums
27. Tiesvedības īpatnības attiecībā uz pirmstiesas procesā slēgtu vienošanos
28. Lietas sagatavošana iztiesāšanai apelācijas instances tiesā
29. Lietas iztiesāšana apelācijas kārtībā
30. Lietas izskatīšana kasācijas kārtībā
31. Kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem
32. Spēkā esošo nolēmumu izskatīšana sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu

KRIMINĀLLIKUMA VISPĀRĪGĀ DAĻA

1. NOZIEDZĪGS NODARĪJUMS

05.11.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-372/2019
Izvairšanās no pievienotās vērtības nodokļa nomaksas

2. SODA NOTEIKŠANA

05.12.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-590/2019
Noziedzīgā nodarījuma rakstura izvērtēšana, lemjot par iespēju piemērot nosacītu notiesāšanu

31.10.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-384/2019
Vienošanās pamatotības izvērtēšana tiesā daļā par sodu

11.12.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-364/2019
Soda, kas ir zemāks par minimālo robežu, noteikšana, ja konstatēts tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums

24.07.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-149/2019
Noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājušos kaitīgo seku nozīme noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā un soda noteikšanā

21.03.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-140/2019
Soda noteikšanas secība par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem

2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-[C]/2019
Labvēlīgu seku veida piemērošana tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma gadījumā

3. MANTAS ĪPAŠĀ KONFISKĀCIJA

18.10.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-603/2019
Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija

19.02.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-34/2019
Prokurora un apsūdzētā noslēgtās vienošanās par vainas atzīšanu un sodu obligāta sastāvdaļa – vienošanās par apsūdzētajam piederošās mantas īpašo konfiskāciju

KRIMINĀLLIKUMA SEVIŠKĀ DAĻA

4. NONĀVĒŠANA

11.09.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-642/2019

Vainīgās personas nodoma satura noskaidrošana, nošķirot slepkavības mēģinājumu no tiša smaga miesas bojājuma nodarīšanas

5. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET PERSONAS VESELĪBU

11.09.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-642/2019

Vainīgās personas nodoma satura noskaidrošana, nošķirot slepkavības mēģinājumu no tiša smaga miesas bojājuma nodarīšanas

6. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMU PRET PERSONAS PAMATTIESĪBĀM UN PAMATBRĪVĪBĀM

16.05.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-3/2019

Darba aizsardzības noteikumu pārkāpšana

7. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET ĢIMENI UN NEPILNGADĪGAJIEM

2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-[H]/2019

Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo

2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-[K]/2019

Bērna uzraudzības nenodrošināšana kā vardarbība pret nepilngadīgo Krimināllikuma 174.panta izpratnē

8. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI TAUTSAIMNIECĪBĀ

05.11.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-372/2019

Izvairīšanās no pievienotās vērtības nodokļa nomaksas

04.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-111/2019

Akcīzes preču realizēšana bez licences

15.02.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-95/2019

Laimesti atzīstami par deklarējamiem ienākumiem Krimināllikuma 219.panta otrās daļas (Izvairīšanās no deklarācijas iesniegšanas) izpratnē

9. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET SATIKSMES DROŠĪBU

29.03.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-26/2019

Atteikšanās no alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko un citu apreibinošu vielu ietekmes pārbaudes

10. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET PĀRVALDĪBAS KĀRTĪBU

12.03.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-67/2019

Par pierādītu atzītā noziedzīgā nodarījuma – patvarība – apraksts

11. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI VALSTS INSTITŪCIJU DIENESTĀ

24.07.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-149/2019

Noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājušos kaitīgo seku nozīme noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā un soda noteikšanā

25.04.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-33/2019

Valsts akciju sabiedrības valdes loceklis atzīstams par valsts amatpersonu

25.04.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-25/2019

Neizpaužamu ziņu izpaušana

04.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-17/2019

Dienesta pilnvaru pārsniegšana un dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana; Mantkārīga nolūka konstatēšana Krimināllikuma 317.pantā un 318.pantā paredzētajos noziedzīgajos nodarījumos; Mantiskais zaudējums kā būtisks kaitējums

29.05.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-12/2019

Kukuļņemšanas objektīvā puse

18.04.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-5/2019

Noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā kvalifikācija, ja to rezultātā iestājušās smagas sekas

KRIMINĀLPROCESA LIKUMS

12. KRIMINĀLPROCESA PAMATPRINCIPI

30.09.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-600/2019

Tiesību uz aizstāvību nodrošināšanas izvērtējums

31.10.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-266/2019

Lietas nepamatota iztiesāšana bez apsūdzētā piedalīšanās

31.01.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-28/2019

Aizstāvja iebildumi pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā apelācijas instances tiesā

2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-[C]/2019

Labvēlīgu seku veida piemērošana tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma gadījumā

13. PERSONAS, KURAS ĪSTENO AIZSTĀVĪBU

30.09.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-600/2019

Tiesību uz aizstāvību nodrošināšanas izvērtējums

31.01.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-28/2019

Aizstāvja iebildumi pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā apelācijas instances tiesā

14. CIETUŠAIS UN VIŅA PĀRSTĀVĪBA

18.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-68/2019

Cietušā rakstveida (pašrocīgi rakstīto) liecību iesniegšana apelācijas instances tiesā

15. CITAS KRIMINĀLPROCESĀ IESAISTĪTĀS PERSONAS

11.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-294/2019

Kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesības tikt uzklaštam

16. PIERĀDĪŠANA UN PIERĀDĪJUMI

07.11.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-325/2019

Uzrādīšanā atpazīšanai pēc fotogrāfijām iegūto ziņu pieļaujamības pierādīšanā izvērtēšana; Pierādījumu pieļaujamības izvērtēšana

18.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-68/2019

Cietušā rakstveida (pašrocīgi rakstīto) liecību iesniegšana apelācijas instances tiesā

29.03.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-10/2019

Izmeklēšanas darbību rezultātā iegūto ziņu fiksēšana un to ticamības pārbaude

17. IZMEKLĒŠANAS DARBĪBAS

07.11.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-325/2019

Uzrādīšanā atpazīšanai pēc fotogrāfijām iegūto ziņu pieļaujamības pierādīšanā izvērtēšana

19.12.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-212/2019

Ekspertīzes noteikšana lietas iztiesāšanas laikā pēc kriminālprocesā iesaistītās personas lūguma

29.03.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-10/2019

Izmeklēšanas darbību rezultātā iegūto ziņu fiksēšana un to ticamības pārbaude

18. AR NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU RADĪTĀ KAITĒJUMA ATLĪDZINĀŠANA

04.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-17/2019

Pienākums maksāt kaitējuma kompensāciju, ja kriminālprocess tiesā izbeigts uz nereabilitējošiem apstākļiem

19. RĪCĪBA AR NOZIEDZĪGI IEGŪTU MANTU

11.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-294/2019

Kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesības tikt uzklaštam

20. PROCESUĀLIE IZDEVUMI UN TO ATLĪDZINĀŠANA

2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-[H]/2019

Samaksas par tulka darbu piedziņas no apsūdzētā nepieļaujamība

21. KRIMINĀLPROCESA UZSĀKŠANA UN IZBEIGŠANA

18.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-282/2019

Lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu nav atzīstams par kriminālprocesu nepieļaujošu apstākli; Noziedzīga nodarījuma galīgā kvalifikācija

16.05.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-104/2019
Cietušais Krimināllikuma 130.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā

2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-[F]/2019
Kriminālprocesa izbeigšana, konstatējot kriminālprocesu nepieļaujošus apstākļus

22. VIENOŠANĀS PIEMĒROŠANA PIRMSTIESAS KRIMINĀLPROCESĀ

19.02.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-34/2019
Prokurora un apsūdzētā noslēgtās vienošanās par vainas atzīšanu un sodu obligāta sastāvdaļa – vienošanās par apsūdzētajam piederošās mantas īpašo konfiskāciju

23. KRIMINĀLLIETAS IZTIESĀŠANAS VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

09.12.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-810/2019
Pārrakstīšanās kļūdas labošanas iespējamība tiesas nolēmuma rezolutīvajā daļā

31.10.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-266/2019
Lietas nepamatota iztiesāšana bez apsūdzētā piedalīšanās

19.12.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-212/2019
Ekspertīzes noteikšana lietas iztiesāšanas laikā pēc kriminālprocesā iesaistītās personas lūguma

27.02.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-62/2019
Krimināllietas iztiesāšana apsūdzētā prombūtnē, ja viņam liegta ieceļošana Latvijas Republikā

24.05.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-22/2019
Krimināllietas iztiesāšana apsūdzētā prombūtnē (*in absentia*)

24. TIESAS SĒDES GAITAS FIKSĒŠANA

27.11.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-371/2019
Tiesas sēdes gaitas fiksēšana

12.03.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-94/2019
Nepilnīga tiesas sēdes protokola sekas

25. IZTIESĀŠANA

06.09.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-438/2019
Kriminālprocesa likuma 499.panta nosacījumu neievērošana

19.12.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-212/2019
Ekspertīzes noteikšana lietas iztiesāšanas laikā pēc kriminālprocesā iesaistītās personas lūguma

26. SPRIEDUMS

22.08.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-554/2019
Sprieduma vienošanās procesā aprakstošās daļas saturs

20.06.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-125/2019
Tiesas apspriedes noslēpuma pārkāpums

16.01.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-19/2019
Sprieduma rezolutīvā daļa par kaitējuma kompensāciju

27. TIESVEDĪBAS ĪPATNĪBAS ATTIECĪBĀ UZ PIRMSTIESAS PROCESĀ SLĒGTU VIENOŠANOS

26.11.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-748/2019
Vienošanās protokolā paredzētā soda precizēšanas apjoms

16.10.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-705/2019
Vienošanās protokolā paredzētā soda mēra precizēšana

22.08.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-554/2019
Sprieduma vienošanās procesā aprakstošās daļas saturs

31.10.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-384/2019
Vienošanās pamatotības izvērtēšana tiesā daļā par sodu

03.09.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-254/2019
Precizējumu apjoms vienošanās protokolā

2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-[B]/2019
Tiesā iesniegts kaitējuma kompensācijas pieteikums vienošanās procesā

28. LIETAS SAGATAVOŠANA IZTIESĀŠANAI APELĀCIJAS INSTANCES TIESĀ*11.01.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-38/2019***Apjoms un ietvari, kādos lieta iztiesājama apelācijas instances tiesā, ievērojot apelācijas protesta motīvus***31.01.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-28/2019***Aizstāvja iebildumi pret lietas iztiesāšanu rakstveida procesā apelācijas instances tiesā****29. LIETAS IZTIESĀŠANA APELĀCIJAS KĀRTĪBĀ***11.01.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-38/2019***Apjoms un ietvari, kādos lieta iztiesājama apelācijas instances tiesā, ievērojot apelācijas protesta motīvus****30. LIETAS IZSKATĪŠANA KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ***12.03.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-94/2019***Nepilnīga tiesas sēdes protokola sekas****31. KRIMINĀLPROCESA ATJAUNOŠANA SAKARĀ AR JAUNATKLĀTIEM APSTĀKĻIEM***14.02.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-J-43/2019***Satversmes tiesas spriedums kā jaunatklāts apstāklis****32. SPĒKĀ ESOŠO NOLĒMUMU IZSKATĪŠANA SAKARĀ AR MATERIĀLO VAI PROCESUĀLO LIKUMA NORMU BŪTISKU PĀRKĀPUMU***14.02.2019. Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr.SKK-J-43/2019***Satversmes tiesas spriedums kā jaunatklāts apstāklis****PASKAIDROJUMI PAR PUBLICĒTO NOLĒMUMU SARAKSTIEM**

- Šajos sarakstos publicēts 231 Augstākās tiesas mājaslapas Judikatūras nolēmuma arhīvā 2019.gadā pievienotais nolēmums. Nolēmumi publicēti no klasifikatora pēc lietu kategorijām, katram departamentam atsevišķi.
- Šeit publicēti tikai tie nolēmumi, kuriem Senāta departamenti piešķirusi judikatūras nozīmi un kas publicēti ar judikatūras tēzēm.
- Mājaslapā 2019.gadā publicēto nolēmumu skaits ir lielāks – 355 nolēmumi, to skaitā gan nolēmumi ar judikatūras tēzēm, gan juridiski nozīmīgi nolēmumi bez tēzēm.
- Mājaslapas klasifikatoros nolēmumi ar tēzēm uzskatāmi nodalīti ar judikatūras simbolu – (J).

JUDIKATŪRAS MAIŅA

TĒZES NOLĒMUMIEM, KUROS 2019.GADĀ MAINĪTA KASĀCIJAS INSTANCES PRAKSE

Senāta Civillietu departamenta

2019.gada 12.decembra spriedums lietā

Nr.SK-109/2019

DZĪVOKĻU ĪPAŠNIEKU KOPĪBA KĀ ĪPAŠA VEIDA TIESĪBU SUBJEKTS; ATBILDĪBA PAR DZĪVOKĻU ĪPAŠNIEKU KOPĪBAS SAISTĪBĀM; DZĪVOJAMĀS MĀJAS PĀRVALDNIKA ATBILDĪBA PAR PARĀDU PIEDZIŅU UN RĪCĪBU AR KOPĪBAS MANTU; PĀRVALDĪŠANAS IZDEVUMU PIEDZIŅAS PRASĪJUMIEM PIEMĒROJAMIE NOILGUMA TERMIŅI

1. Dzīvokļu īpašnieku kopība kā īpaša veida tiesību subjekts

1.1. Dzīvokļu īpašnieku kopība ir īpaša veida tiesību subjekts – tā spēj iegūt mantu, uzņemties saistības un būt par atbildētāju vai prasītāju tiesā (JUDIKATŪRAS MAIŅA).

1.2. Tiesiskajās attiecībās ar trešajām personām, piemēram, slēdzot dzīvojamās mājas pārvaldīšanas līgumu, un atsevišķos gadījumos arī tiesiskajās attiecībās, kas pastāv dzīvokļu īpašnieku kopības ietvaros, visu dzīvokļu īpašnieku interesēs rīkojas dzīvokļu īpašnieku kopība kā tiesību subjekts, ciktāl šādas tiesiskās attiecības attiecas uz dzīvojamās mājas pārvaldīšanu.

2. Atbildība par dzīvokļu īpašnieku kopības saistībām

2.1. Par dzīvokļu īpašnieku kopības saistībām pret trešajām personām parasti atbild pati kopība ar savu mantu. Kopības mantas nepietiekamības gadījumā katram dzīvokļa īpašniekam ir pienākums līdzdarboties kopības lēmumu pieņemšanā un sniegt nepieciešamo finansiālo ieguldījumu, lai nodrošinātu iespēju kopībai izpildīt savas saistības pret trešajām personām.

2.2. Ja dzīvokļa īpašnieks neizpilda vai nepienācīgi izpilda lojalitātes pienākumu pret dzīvokļu īpašnieku kopību, tas ir pamats ar šo neizpildi vai nepienācīgo izpildi radīto zaudējumu atlīdzināšanas prasībai pret attiecīgo dzīvokļa īpašnieku. Katrs dzīvokļu īpašnieks atbild dzīvokļu īpašnieku kopībai proporcionāli sava dzīvokļa īpašuma lielumam (attiecīgās kopīpašuma daļas apmēram).

2.3. Likumā noteiktajos gadījumos dzīvokļu īpašnieki kā kopības biedri ir personiski (tieši) atbildīgi par kopības saistībām pret trešajām personām. Šādos gadījumos trešajām personām prasība primāri jāceļ pret personiski atbildīgo dzīvokļa īpašnieku. Arī šajā gadījumā atsevišķā dzīvokļa īpašnieks neatbild solidāri ar citiem dzīvokļu īpašniekiem, bet tikai par tām kopības saistībām (to daļu), kuru neizpilde izriet no konkrētā dzīvokļa īpašnieka pienākuma neizpildes.

3. Dzīvojamās mājas pārvaldnieka atbildība par parādu piedziņu un rīcību ar kopības mantu

3.1. Ikvienam pārvaldniekam kā krietnam un kārtīgam pārvaldniekam nekavējoši jāuzsāk nepieciešamās

darbības pārvaldīšanas izdevumu parāda atgūšanai, nepieļaujot tā nesamērīgu uzkrāšanos un tādējādi kaitējuma nodarīšanu dzīvokļa īpašnieku kopības likumīgajām interesēm. Minētā pienākuma neizpilde ir pamats pārvaldnieka atbildībai pret kopību.

3.2. Rīkojoties ar krietna un kārtīga pārvaldnieka rūpību, pārvaldniekam katras dzīvokļu īpašnieku kopības līdzekļi ir jāglabā nošķirti, piemēram, atsevišķā kopības noguldījumu kontā kredītiestādē, turklāt tādā veidā, kas pēc iespējas samazina to zaudēšanas risku, piemēram, pārvaldnieka vai kredītiestādes maksātnespējas gadījumā.

4. Pārvaldīšanas izdevumu piedziņas prasījumiem piemērojamie noilguma termiņi

4.1. Dzīvojamās mājas pārvaldnieka kā pakalpojuma sniedzēja (komersanta) prasījumiem samaksāt atlīdzību par veiktajām dzīvojamās mājas pārvaldīšanas darbībām pret dzīvokļu īpašnieku kopību kā pakalpojumu saņēmēju vai personiski atbildīgo dzīvokļa īpašnieku ir piemērojams Komerclikuma 406.pantā noteiktais trīs gadu noilguma termiņš. Šāds noilguma termiņš ir piemērojams arī citu dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamo pakalpojumu sniedzēju (komersantu) prasījumiem par šo pakalpojumu maksas piedziņu.

4.2. Dzīvokļu īpašnieku kopības prasījumiem pret dzīvokļu īpašnieku, tostarp gadījumos, kad tos īsteno dzīvojamās mājas pārvaldnieks kā kopības pilnvarnieks, piemērojams vispārīgais desmit gadu noilgums, ja vien dzīvokļa īpašnieks nav komersants. Ja kopība pret pakalpojumu sniedzēju savas saistības vēl nav izpildījusi, tad prasījums pret atsevišķo dzīvokļa īpašnieku noilgst vienlaikus ar pakalpojuma sniedzēja prasījumu pret kopību.

PIEZĪME: Spriedumam pievienotas senatoru Andas Briedes, Mārītes Zāģeres, kā arī Intas Laukas un Marikas Senkānes (attiecībā uz 1.punktu) atsevišķās domas

Senāta Civillietu departamenta

2019.gada 17.jūnija spriedums lietā

Nr.SK-55/2019

KOOPERATĪVA BIEDRU TIESĪBAS UZ GARĀŽAS ĪPAŠUMU, JA KOOPERATĪVA DARBĪBA IZBEIGTA UZ LIKUMA PAMATA

Kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām, kas dibinātas pirms likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām” spēkā stāšanās, imperatīvā kārtā noteiktā pārreģistrācijas vai likvidācijas pienākuma neizpildīšanas sekas ir kooperatīva darbības izbeigšana uz likuma pamata. Šādu kooperatīvu likvidējot, kooperatīva biedriem ir tiesības atgūt savus veiktos ieguldījumus. Ja tiek likvidēts garāžu kooperatīvs, ieguldījumu atgūšana izpaužas kā pašu

biedru radītā mantiskā labuma – saimnieciskā kārtā uzceltās garāžas – nošķiršana vai nodošana attiecīgajam kooperatīva biedram, kas ir uzskatāms par tiesisku pamatu nekustamā īpašuma iegūšanai īpašumā (JUDIKATŪRAS MAIŅA).

**Senāta Civillietu departamenta
2019.gada 13.jūnija spriedums lietā
Nr.SK-22/2019**

**DZĪVOKĻU ĪPAŠUMOS NESADALĪTU DZĪVOJAMO
MĀJU PĀRVALDĪŠANAS TIESISKĀ DABA, JA
NAV NOSLĒGTS PĀRVALDĪŠANAS LĪGUMS;
NEPIECIEŠAMIE IZDEVUMI DZĪVOJAMĀS MĀJAS
PĀRVALDĪŠANAI**

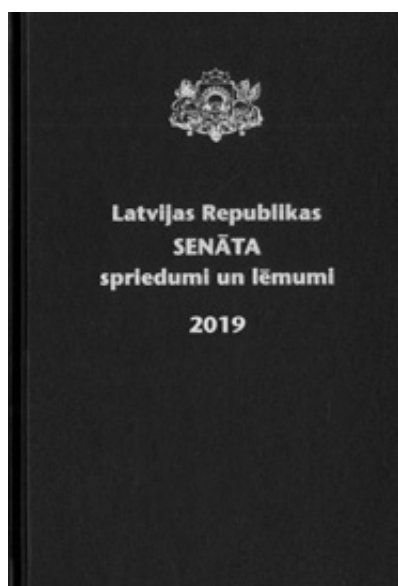
**1. Dzīvokļu īpašumos nesadalītu dzīvojamo māju
pārvaldīšanas tiesiskā daba, ja nav noslēgts
pārvaldīšanas līgums**

Ja dzīvokļu īpašumos nesadalītu dzīvojamo māju pārvalda un apsaimnieko nevis paši kopīpašnieki, bet gan trešā persona bez pārvaldīšanas līguma noslēgšanas, starp dzīvojamās mājas kopīpašniekiem un pārvaldītāju pastāv tiesiskās attiecības, kas apspriežamas pēc neuzdoto lietvedību regulējošām Civillikuma tiesību normām.

**2. Nepieciešamie izdevumi dzīvojamās mājas
pārvaldīšanai**

Civillikuma 865., 866. un 1071.pantā minētā jēdziena „nepieciešamie izdevumi” („lietas uzturēšanai vajadzīgie izdevumi”) saturs noskaidrojams, izdevumu nepieciešamību novērtējot katrā gadījumā individuāli, ņemot vērā konkrētā nekustamā īpašuma raksturu un vajadzības. Tādēļ tas, ka kādi izdevumi veikti ārpus Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 6.panta otrajā daļā uzskaitītajām obligāti veicamajām pārvaldīšanas darbībām, pats par sevi nav pamats atzīt, ka izdevumi nav nepieciešami (JUDIKATŪRAS MAIŅA).

JURIDISKĀS LITERATŪRAS JAUNUMI

Sagatavošanas procesā šobrīd atrodas Senāta 2019.gada nolēmumu gadagrāmata – nu jau divdesmit ceturtā kopš Senāta atjaunošanas 1995.gadā.

Nolēmumu krājumā pēc rūpīgas atlases izvēlēti juridiski interesantākie katra departamenta nolēmumi. Administratīvo lietu departamentam tie ir 28, Civillietu

departamentam 24 un Krimināllietu departamentam 25 nolēmumi. Salīdzinot ar Senāta nolēmumu publicēšanas prakses pirmsākumiem, pēdējo gadu krājumos publicēts ievērojami mazāks skaits nolēmumu. Taču kopumā nolēmumu pieejamība ir kļuvusi ievērojami plašāka – kopš 2019.gada papildus jau pieejamajiem publiskajiem resursiem Augstākās tiesas mājaslapā un Latvijas tiesu portālā norādes uz Augstākās tiesas judikatūru tiek pievienotas arī tiesību aktu vietnē Likumi.lv.

Nolēmumu krājuma ievadā Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs norāda: nereti tiek aizrādīts, ka Senāta nolēmumi laika gaitā kļuvuši garāki. Nolēmumu argumentācija ir izvērsta, jo tā lietas dalībniekam nodrošina iepazīšanos ar Senāta izvērtējuma apsvērumiem, vienlaikus arī kalpo sabiedrībai tiesas izmantotās juridiskās metodes izziņāšanai. Nolēmumu argumentācijā izteiktās atziņas atspoguļo gan aktuālās tiesību normu piemērošanas problēmas, gan iezīmē juridiskās domas attīstību.

Nolēmumu krājuma veidošanā piedalījušies Senāta departamentu priekšsēdētāji Veronika Krūmiņa, Aigars Strupiņš un Pēteris Dzalbe, departamentu padomnieki Reinis Odiņš un Nora Magone, Judikatūras un zinātniski analītiskās nodaļas vadītāja Anita Zikmane, konsultants Kaspars Kukmilks un juridisko tekstu redaktore Liena Henke.

VII VĒSTURE

ATJAUNOTĀS LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀ TIESA: SĀKUMS

2020.gadā Augstākās tiesas vēsturē divi nozīmīgi pieturpunkti – maijā atzīmējam 30 gadus kopš neatkarīgās Latvijas Republikas Augstākās tiesas atjaunošanas, bet oktobrī – 25 gadus kopš kasācijas instances – Senāta – atjaunošanas Augstākajā tiesā.

1990.gada pārveidojumi bija vairāk politiski notikumi, kuros Augstākajai tiesai kā tiesu varas augstākajai institūcijai bija svarīga loma valsts attīstībā kopumā. Turpretī Senāta un tiesu palātu izveidošanai 1995.gadā bija lielāka nozīme tieši Augstākās tiesas un tiesu sistēmas attīstībā, jo tas bija saistīts ar izmaiņām sistēmas iekšienē, atjaunojot trīspakāpju tiesu sistēmu.

Šajā Biļetenā – ieskats atjaunotās Latvijas Republikas Augstākās tiesas sākumā – no 1990.gada maija līdz likuma „Par tiesu varu” pieņemšanai 1992.gada decembrī. Šis likums noteica Latvijas tiesu sistēmas jauno uzbūvi, kurā kā viens no stūrakmeņiem bija paredzēts Senāts – kā tas bija bijis arī laikā no Latvijas valsts dibināšanas 1918.gadā līdz okupācijai 1940.gadā.

ATMODAS LAIKS

Patiesībā Latvijas PSR Augstākās tiesas ceļš uz neatkarību un Latvijas Republikas Augstāko tiesu sākās daudz ātrāk par 1990.gada 4.maiju.

1985.gadā pēc PSKP CK ģenerālsekretāra Mihaila Gorbačova izsludinātā „pārbuves un atklātības kurss” aizvien spēcīgāk Baltijā atdzima nacionālās idejas, kas pārauga vispārējā tautas atmodā, kuras virzītājs Latvijā bija Latvijas Tautas fronte (LTF) un Latvijas Nacionālā Neatkarības kustība (LNNK). Atmodas procesos aktīvi iesaistījās radošā inteliģence, arī juristi. 1988.gadā LTF atbalsta grupa izveidojās arī Augstākajā tiesā. Grupas vadītājs bija tiesnesis Andrejs Lepse, sekretāre – tiesas konsultante Sandra Sleja. Par delegāti LTF dibināšanas kongresam 1988.gada 8.oktobrī Augstākās tiesas LTF grupa izvirzīja tiesnesi Zaigu Raupu, viņa kongresā uzstājās arī debatēs.

Diemžēl nav saglabāties Augstākās tiesas LTF grupas dalībnieku saraksts. Zināms, ka tajā darbojās tiesneši Pāvels Gruzīņš, Valerijans Jonikāns, Zigmants Gencs, Andrejs Lepse, Roberts Namatēvs, Biruta Puķe, Astrīda Kazārova, Imants Fridrihsons, Fricis Jaunbelzējs, Leontīne Plūksna, Skaidrīte Cālīte, Ruta Zaķe, Vilnis

Vietnieks, Ausma Keiša, Zaiga Raupa un Zenta Aizpurve. Aktīvi tautfrontieši bija arī toreizējā Augstākās tiesas priekšsēdētāja palīdze Inta Ķirse un citi darbinieki – Sandra Sleja, Anda Straume, Valdis Straume, Olita Ādama, Rasma Šumilova.

Augstākās tiesas lojalitāti un valstiski aktīvo nostāju toreizējais Augstākās tiesas priekšsēdētājs Gvido Zemrībo skaidro ar tiesas nacionālo sastāvu, kas arī padomju gados bija latviskāks nekā citās tiesībsargājošās institūcijās. 1985.–1990.gadā no 33 Augstākās tiesas tiesnešiem 7 nebija latvieši un tikai daži no viņiem nerunāja latviski. Vairums tiesnešu bija nacionāli domājoši, un Latvijas valstij izšķirošos brīžos nostājās tautas pusē. Tiesās nebija šķelšanās, kāda bija prokuratūrā un milicijā.

Atmodas laikā bieži notika konfrontācijas starp piketētājiem un miliciju. Miliči piketētājus aizturēja, bet tiesneši milicijas rīcību nesankcionēja un demonstrantus atbrīvoja. Drosmīgus lēmumus pieņēma Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa, kuru vadīja pieredzes bagātā tiesnese Aiva Zariņa. Parasti šos lēmumus prokuratūra noprotēja, taču tos atbalstīja Augstākā tiesa. Bija arī rajonu tiesnešu lēmumi, ar kuriem demonstrantus sodīja. Bieži šādus lēmumus Augstākā tiesa atcēla un lietas izbeidza. Prokuratūra sūtīja Augstākajai tiesai protestus par to, ka tā nevienam nesauca pie atbildības, bet Augstākā tiesa protestus noraidīja.

Sevišķi minama viena lieta, kurai bija pievērsta īpaša sabiedrības uzmanība. Tā bija Lujāna lieta.

Lujāns bija jauns strādnieks, kurš 1988.gada 14.jūnijā mītiņa laikā demonstrēja plakātu, uz kura bija rakstīts „Lāsts tautu slepkavām, Nē kangariem”, zem pirmās teikuma daļas Staļina un Molotova fotogrāfija, zem otrās uzskaitīti Latvijas kompartijas funkcionāru uzvārdi. Tika ierosināta krimināllieta, Lujānu, saslēgtu rokudzelžos, nogādāja Centrālcietumā. Latvijas PSR prokuratūra cēla apsūdzību par ļaunprātīgu huligānismu un padomju valsts un sabiedriskās iekārtas diskreditēšanu. Lietu nodeva Augstākajai tiesai. Un notika tas, ko negaidīja ne partijas funkcionāri, ne arī klausītāji, kas pārpildīja sēžu zāli un vairākas dienas ar plakātiem un sarkanbaltajiem karogiem rokās pulcējās ap Augstākās tiesas ēku.

Modra Lujāna lieta Augstākajā tiesā 1988.gadā. Centrā tiesnesis Luka Lotko, labajā malā tiesas sekretāre Marika Senkāne

Vispirms rīcības sēde tiesneša Viļņa Vietnieka vadībā Lujānam mainīja drošības līdzekli, atbrīvojot viņu no apcietinājuma, pēc tam tiesas sēdē, ko vadīja tiesnesis Luko Lotko, Lujānu pilnībā attaisnoja.

Tagadējā Augstākās tiesas senatore Marika Senkāne Lujāna lietā bija tiesas sēdes sekretāre. Viņa atceras to ārkārtīgi nesatricināmo mieru, ar kādu tiesas sēdi vadīja tiesnesis Luka Lotko. Viņš bija kā mūris emociju un kaislību pārpildītajā tiesas zālē. 1990. gadā, lemjot par Latvijas Republikas Augstākās tiesas sastāvu, Augstākās Padomes deputāts Andris Līgotnis atgādināja, ka „tiesnesis Lotko bija tas, kurš visnotaļ kaitīgajos politiskā caurvēja apstākļos uzdrošinājās attaisnot Modri Lujānu.” Bet deputāts Valdis Birkavs vērtēja, ka Lujāna lieta Latvijas justīcijas vēsturē ierakstīta ar zelta burtiem, jo „tas bija pagrieziens, kurā tiesnesis sāka strādāt patstāvīgi.” Tas bija pagrieziens uz tiesu politisko neitralitāti.

Augstākās tiesas priekšsēdētāju izsauca kompartijas centrālkomitejas otrais sekretārs Sobolevs un pieprasīja spriedumu atcelt. „Viņš teica: Es zinu, ka tiesneši ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam, bet vēl ir arī partijas disciplīna, kam arī tiesneši ir pakļauti,” atceras Gvido Zemrībo.

Augstākā tiesa spriedumu neatcēla, vēl vairāk – partijas funkcionāri drīz saņēma no tiesas negaidītu atbildi. 1990.gada 14.februārī Augstākās tiesas ārkārtas plēnums pieņēma lēmumu par tiesu depolitizāciju un noteica, ka tiesneša amats nav savienojams ar piederību politiskajām partijām un sabiedriski politiskām organizācijām. Gvido Zemrībo atzīst, ka savā mūžā

tiesas zālē nebija dzirdējis tādus aplausus kā toreiz Augstākās tiesas plēnumā, kad pieņēma šo lēmumu.

Vienbalsīgi Augstākās tiesas plēnuma lēmumu atbalstīja Tieslietu ministrijas sēdē, kurā piedalījās rajona tautas tiesu priekšsēdētāji. Latvijas PSR Augstākā Padome 1990.gada 1.martā izdarīja grozījumus likumā „Par Latvijas PSR tiesu iekārtu.” „Šim lēmumam nebija precedenta toreizējā Padomju Savienībā. Un līdz ar to visi Latvijas tiesneši atbrīvojās no Komunistiskās partijas diktāta,” raksta toreizējais Augstākās tiesas priekšsēdētājs.

Vēl vienu politiski svarīgu lēmumu Augstākās tiesas plēnums pieņēma 1990.gada 23.aprīlī – tas bija aicinājums Augstākajai Padomei atzīt par nelikumīgiem tos tiesu un ārpustiesu institūciju spriedumus, ar kuriem pēc okupācijas valsts likumiem bija represēti Latvijas iedzīvotāji, un rehabilitēt nelikumīgi represētos. 3.augustā Augstākā Padome pieņēma likumu „Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju”.

4.MAIJA DEKLARĀCIJA

1990.gada 4.maijā Latvijas PSR Augstākā Padome nobalsoja par deklarāciju „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”, kas atjaunoja 1918.gada 18.novembrī proklamēto Latvijas Republiku un 1922.gada Satversmi.

Valsts pārvaldes iestādes ieguva ne tikai jaunus nosaukumus, bet arī jaunu – neatkarīgai valstij atbilstošu – darbības saturu. Latvijas PSR Augstākā tiesa kļuva par Latvijas Republikas Augstāko tiesu – neatkarīgas valsts tiesu varas augstāko instanci.

Pēc Augstākās Padomes balsojuma par Latvijas Republikas Neatkarības deklarāciju 1990.gada 4.maijā. Pie Augstākās Padomes stāv deputāts Alfreds Čepānis, tieslietu ministrs Viktors Skudra un Augstākās tiesas priekšsēdētājs Gvido Zemrībo

AUGSTĀKĀS TIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJA IEVĒLĒŠANA

Jaunā Latvijas valdība dalīja un pārdalīja ministru un citu amatu portfeļus, bet par Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata kandidātiem diskusiju nebija. 1990.gada 16.maijā Augstākās Padomes priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs Augstākās tiesas priekšsēdētāja amatam izvirzīja Gvido Zemrībo kandidatūru. Augstākā Padome balsoja atklāti. Ar 149 balsīm par, 8 pret, 10 atturas – par Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāju ievēlēja Gvido Zemrībo un uzdeva viņam iesniegt priekšlikumu par Augstākās tiesas un tās prezidija personālo sastāvu.

Zemrībo, kurš par Augstākās tiesas priekšsēdētāju strādāja jau kopš 1985.gada, atzina, ka ievēlšanu Latvijas Republikas „pirmā tiesneša” amatā, lai arī ne vienprātīgi, viņš vērtē daudz augstāk nekā pirmoreiz – vienbalsīgi.

Pirms balsojuma deputātiem gan bija jautājumi, uz kuriem Gvido Zemrībo izsmēloši atbildēja, un, jāatzīst, daļa šo diskusiju ir aktuālas joprojām – arī pēc 30 gadiem. Tā deputāts Valdis Birkavs jautā, „kāds ceļš ejams, lai nostādītu tiesas varu blakus likumdošanas varai un izpildvarai, jo šobrīd tā stāv zemāk?” Uz to Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata kandidāts atbild: „[...] Visās demokrātiskajās valstīs pastāv varas sadale. Tās autors ir pazīstamais franču apgaismotājs Monteskijs. Viņa viedokli varētu īsumā formulēt tā, ka demokrātiska valsts ir tad, ja trīs varas – likumdošanas, izpildu un tiesas – ir cita no citas izolētas, patstāvīgas

un neatkarīgas. Kaut kas jau šajā ziņā ir darīts, taču acīmredzot jums, godājamie deputāti, tuvākajā laikā vajadzēs jaunu Latvijas likumu par tiesu iekārtu, kur šie jautājumi tiks attiecīgi formulēti un dotas garantijas tiesas darba neatkarībai. Tas ir pats svarīgākais moments.” Uz jautājumu, kā tiesas rīkosies politiski neskaidrajā situācijā, kad spēkā ir gan Latvijas Republikas, gan vēl arī PSRS likumi, Zemrībo atbilde ir viennozīmīga – tiesas piemēros tikai tos likumus, kuri būs attiecīgi ratificēti Augstākajā Padomē.

AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNEŠU VĒLĒŠANAS

Pēc Augstākās tiesas priekšsēdētāja apstiprināšanas tālāk bija jāpieņem politisks lēmums, vai ļaut tiesnešiem, kas strādājuši padomju laikā, turpināt darbu. Īpaši aktuāli tas bija attiecībā uz Augstākās tiesas tiesnešiem. Politikā vienojās, ka Augstākās tiesas tiesnešu kandidātus izvirzīs tiesas priekšsēdētājs, bet Augstākā Padome vērtēs katra tiesneša darbu un lojalitāti individuāli. 1990.gada 11. un 12.jūnijā Augstākās Padomes sēdes darba kārtībā bija Augstākās tiesas vēlēšanas.

„[...] jāņem vērā, ka, atmodai sākoties, tiesa nostājās tautas pusē. Tiesneši ir pietiekami kvalificēti un pietiekami godprātīgi, tāpēc, manuprāt, nevajadzētu atkārtot oktobra revolūcijas pieredzi, padzenot iepriekšējās amatpersonas,” uzskatīja Augstākās tiesas priekšsēdētājs Gvido Zemrībo.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs bija iesniedzis sarakstu ar 32 Augstākās tiesas tiesnešu kandidātiem.

Tas bija praktiski viss līdzšinējais tiesas sastāvs. Tikai divi tiesneši bija devušies pensijā, viņu vietā virzīja rajona tautas tiesu tiesnešus Raimonu Grāvelsiņu un Māri Kramiņu.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs informēja, ka tiesas sastāvu veidojis ar apsvērumu, lai Augstākajā tiesā būtu savienota gan pieredze, gan jaunības enerģija. Uz jautājumu, vai tiesas sastāvs nav par vecu, priekšsēdētājs atbildēja, ka tiesneša darbaspējas nav atkarīgas no ieraksta pasē, bet gan no konkrētā cilvēka darbaspējām un no viņa zināšanām. „Es domāju, ka mēs neveidojam ne futbola komandu, ne kordebaletu, bet Augstāko tiesu, kuras locekļiem jābūt apveltītiem ar dziļām un plašām zināšanām,” sacīja G.Zemrībo.

Aizsardzības un iekšlietu komisijas priekšsēdētājs Tālav Jundzis ziņoja, ka komisijai tomēr lielākais iebildums bijis pret tiesnešu kandidātu vecumu. Deputāti uzskatījuši, ka tiesību aizsardzības iestāžu sistēma ir ļoti būtiski jāreorganizē, ir jāizstrādā pilnīgi jauns kriminālkodekss un civilkodekss. Līdz ar to arī Augstākajā tiesā vajadzētu strādāt jauniem, radikāliem cilvēkiem, kuri varētu „pārslēgties” uz jauniem likumiem. Turklāt jāņemot vērā, ka tiesnešus turpmāk ievēlēs uz 10 gadiem (pirms tam vēlēja uz 5 gadiem), līdz ar to izmaiņas tiesas sastāvā nebūs drīz iespējamās. Divus kandidātus komisija izsvītrojusi, vadoties pēc citiem apsvērumiem.

No pirmajā dienā apspriestajiem kandidātiem neievēlēja piecus Augstākās tiesas priekšsēdētāja izvirzītos bijušos tiesnešus. No jautājumiem un debatēm redzams, ka neuzticību kandidātiem radījusi darbība komjaunatnes un komunistiskās partijas vadošos amatos, karjeras augšupeja 1949. un 1959.gadā un arī politisku lietu, piemēram, Lidijas Doroninas-Lasmanes, Gunāra Astras, Gunāra Freimaņa, tiesāšana. Savukārt deputāti no Jelgavas pauda neuzticību Augstākajai tiesai, kas mīkstinājusi sodu krimināllietā, kurā tiesāti Jelgavas milicijas darbinieki.

Nākamajā dienā turpinājās Augstākās tiesas tiesnešu vēlēšanas. Satraukti par iepriekšējās dienas balsošanas gaitu un rezultātiem bija deputāti – juristi. Andris Līgotnis aicināja kolēģus balsot par Augstākās tiesas priekšsēdētāja izvirzītajiem kandidātiem, jo „pretējā gadījumā mēs Augstākajā tiesā paliksim bez kvalificētajiem juristiem”. Valdis Birkavs pauda satraukumu, ka „nedrīkst pieļaut, ka kvalificētie republikas juristi – godīgi un principiāli cilvēki – tiek izbalsoti nejaušības pēc.” Aivars Endziņš pauda nožēlu, ka Aizsardzības un iekšlietu komisija izsaka savu negatīvo attieksmi pret veselu virkni Augstākās tiesas locekļu, tikai skatoties pēc pases datiem.

Kad atkal izvērsās diskusijas par padomju laika politiskajām prāvām, konkrēti – Inta Čālīša lietu, tribīnē devās pats Čālītis, kas bija deputāts, un sacīja: „Ir mainījušies apstākļi, ir mainījusies visa mūsu dzīve. [...] Es zinu, tas bija laiks, kad daudzi bija spiesti liekuļot, melot, rīkoties pretēji savai pārliecībai, runāt pretī savai sirdsapziņai, taču es ticu, ka tādi laiki vairs neatkārtosies. Tādēļ mēs visi šeit šodien esam sanākuši, lai izveidotu tādus likumus, veidotu tādu valsti un tādu sabiedrību, kas vadītos tikai un vienīgi pēc likuma, pēc vispārpieņemtajām starptautisko tiesību normām, pēc humānisma idejām. [...] zinu, ka visas politiskās lietas,

kas iepriekšējos gados tika iztiesātas, jau iepriekš bija nolemtas un tie bija citi spēki, kas stāvēja aiz tiesnešiem. Tie bija arī tie spēki, kas stāvēja aiz prokuroru mugurām. Es neturu ļaunu prātu uz tiesnešiem tikai tāpēc vien, ka viņi, protams, padēvās tā laika spiedienam.”

Otrajā dienā netika ievēlēti divi Augstākās tiesas priekšsēdētāja izvirzītie tiesneši.

Pēc divu dienu debatēm par Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieku bija ievēlēts Mārtiņš Dudelis, par tiesnešiem Imants Fridrihsons, Zigmanis Gencs, Raimonds Grāvelsiņš, Juris Kaksītis, Astrīda Kazārova, Ausma Keiša, Māri Kramiņa, Georgijs Kuzņecovs, Andrejs Lepse, Luka Lotko, Roberts Namatēvs, Leontīne Plūksna, Rita Saulīte, Zaiga Raupa, Ruta Zaķe.

Pieņēma zināšanai, ka pilnvaru termiņš nav izbeidzies tiesnešiem Pāvelam Gruziņam, Nadeždai Jansonei, Valerijam Jonikānam, Aleksandram Kovaļenko, Jānim Muižniekam, Aijai Osmane, Ludmilai Poļakovai, Vilnim Vietniekam, Romualdam Vonsovičam, un viņi turpina darbu.

Tālāk sekoja Augstākās tiesas piesēdētāju vēlēšanas. Bija izvirzīti 313 kandidāti. Aizsardzības un iekšlietu komisijai bija iebildumi pret tiem, kas nebija apturējuši piederību Komunistiskajai partijai, pret izpildkomiteju priekšsēdētājiem, bijušajiem prokuratūras darbiniekiem un vēl dažām kategorijām. Pēc ilgām debatēm ievēlēja 271 Augstākās tiesas piesēdētāju. Starp viņiem arī bijušos tiesnešus Zentu Aizpurvi un Ēvaldu Vamžu, kā arī tagadējās Augstākās tiesas senatores Anitu Čerņavsku, Intu Lauku un Edīti Vernušu. Šis bija pēdējās Augstākās tiesas piesēdētāju vēlēšanas. Pēc likuma „Par tiesu varu” pieņemšanas Augstākajā tiesā tiesu sprieda tikai tiesneši.

Nākamais 1990.gada nozīmīgais datums Augstākās tiesas vēsturē bija 27.jūlijs, kad Augstākā Padome lēma par Augstākās tiesas priekšsēdētāja pirmā vietnieka, vietnieka un jaunu tiesnešu ievēlēšanu, kā arī Prezidija iecelšanu.

Par Augstākās tiesas priekšsēdētāja pirmo vietnieku ievēlēja Mārtiņu Dudeli, par priekšsēdētāja vietnieku Pāvelu Gruziņu. Augstākās tiesas sastāvā ievēlēja jaunus tiesnešus Valdu Eilandi, Valdi Salmiņu, Viktoru Ustinovu, Gunāru Aigaru, Anitu Nusbergu un Agri Eglīti. Otrreiz bija izvirzīts un šoreiz ievēlēts Fricis Jaunbelzējs.

Līdz ar to Latvijas Republikas Augstākās tiesas sastāvs bija nokomplektēts – priekšsēdētājs un 32 tiesneši.

Augstākā Padome apstiprināja arī Augstākās tiesas Prezidiju šādā sastāvā: Augstākās tiesas priekšsēdētājs Gvido Zemrībo, priekšsēdētāja pirmais vietnieks Mārtiņš Dudelis un priekšsēdētāja vietnieks Pāvels Gruziņš, tiesneši Valerijans Jonikāns, Georgijs Kuzņecovs, Jānis Muižnieks, Roberts Namatēvs.

TIESAS STRUKTŪRA

Augstākās tiesas plēnums 1990.gada 22.oktobrī apstiprināja tiesas kolēģijas jaunā sastāvā. Civillietu tiesas kolēģijā bija 12 tiesneši, Krimināllietu tiesas kolēģijā – 20 tiesneši. Civillietu tiesas kolēģijas priekšsēdētāja amatu turpināja Mārtiņš Dudelis, par Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētāju kļuva Pāvels Gruziņš.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs Gvido Zemrībo ar ASV senatoru Edvardu Kenediju 1991.gada janvārī. Senators bija speciāli braucis no Bostonas uz Vašingtonu, lai tiktos ar Baltijas valstu pārstāvi.

Augstākais lēmējorgāns bija Augstākās tiesas tiesnešu plēnums jeb kopsapulce. Plēnuma vadītājs bija Augstākās tiesas priekšsēdētājs, par plēnuma sekretāru 1990.gada oktobrī ievēlēja Juri Kaksīti.

Uzraudzības funkciju veica Augstākās tiesas Prezidijs, tā sēdes notika ne retāk kā reizi mēnesī. Prezidija kompetence bija izskatīt lietas uzraudzības kārtībā vai saskaņā ar jaunatklātiem apstākļiem; izskatīt tiesu prakses izpēti un apkopojumu, tiesu statistikas materiālus; noklausīties tiesu kolēģiju priekšsēdētāju atskaites, izskatīt Augstākās tiesas aparāta darba jautājumus; sniegt palīdzību rajona (pilsētu) tautas tiesām pareizā lēmumu piemērošanā.

Ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja 1990.gada 7.novembra pavēli noteica pienākumu sadali starp priekšsēdētāju un viņa vietniekiem. Augstākās tiesas priekšsēdētāja Gvido Zemrībo atbildībā: Augstākās tiesas vispārējā vadība; tiesas kontakti ar Augstāko Padomi un Ministru Padomi, Prokuratūru, Tieslietu ministriju, Iekšlietu ministriju; piedalīšanās Tieslietu ministrijas sēdēs; Augstākās tiesas kadru jautājumi; finanšu jautājumi; Plēnums; Prezidijs; Pirmā daļa; starptautiskie sakari; atzinumi par likumdošanas aktu projektiem un likumdošanas iniciatīvas jautājumi.

Augstākās tiesas priekšsēdētāja pirmā vietnieka Mārtiņa Dudeļa atbildībā: Civillietu tiesas kolēģija; Kanceleja; tiesību propaganda; darbs ar sūdzībām

un pilsoņu pieņemšana; statistika; civilā aizsardzība; Augstākās Tiesas Biļetens.

Priekšsēdētāja vietnieka Pāvela Gruziņa atbildībā: Krimināllietu tiesas kolēģija; saimnieciskie jautājumi; darba zinātniskā organizācija; kodifikācija; Tiesu prakses vispārīnāšanas daļa; Arhīvs; Tautas piesēdētāju padome; Konsultatīvā padome; pilsoņu rehabilitācijas jautājumi.

1990.gadā Augstākajā tiesā strādāja 45 darbinieki.

REABILITĀCIJAS NODAĻA

1990.gada rudenī Augstākajā tiesā izveidoja Rehabilitācijas nodaļu, kuras uzdevums saskaņā ar likumu „Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju” bija izskatīt krimināllietas un sagatavot materiālus to personu rehabilitācijai, kuras padomju okupācijas gados notiesātas ar kara tribunālu vai tiesu spriedumiem. Rehabilitācijas nodaļa pastāvēja līdz 2004.gadam. Pavisam sastādīti vairāk nekā 30 tūkstoši slēdzieni, rehabilitācijas apliecības izsniegtas apmēram 12250 personām, rehabilitācija atteikta 2545 personām.

ZINĀTNISKI KONSULTATĪVĀ PADOME

Turpināja darboties Augstākās tiesas Zinātniski konsultatīvā padome, kura bija izveidota, lai sekmētu tiesību normu pareizu piemērošanu un tiesu prakses

līmeņa paaugstināšanu. Konsultatīvajā padomē darbojās atzīti tieslietu zinātnieki, Latvijas Valsts Universitātes mācību spēki un praktizējoši juristi. 1990.gada 22.oktobrī Augstākās tiesas plēnums apstiprināja Zinātniski konsultatīvās padomes jauno sastāvu. Padomes priekšsēdētājs – Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks Pāvels Gruzīņš, padomes priekšsēdētāja vietniece Augstākās tiesas tiesnese Rita Saulīte. Pārējie padomes locekļi bija ārpus tiesas juristi: Zenta Aizpurve, Jaroslavs Belousovs, Antoņina Drozdova, Alfrēds Katlaps, Anrijs Kavalieris, Uldis Krastiņš, Rolands Krauze, Josifs Lisagors, Vasilijš Naumovs, Aivars Niedre, Mārtiņš Perts, Jānis Rozenbergs, Jānis Strautmanis, Oļģerts Šabanskis, Ilgars Šepteris, Jānis Vēbers, Osvalds Zonne, Vija Jākobsone, Jānis Vilders.

PRAKTISKA PALĪDZĪBA RAJONA TAUTAS TIESĀM

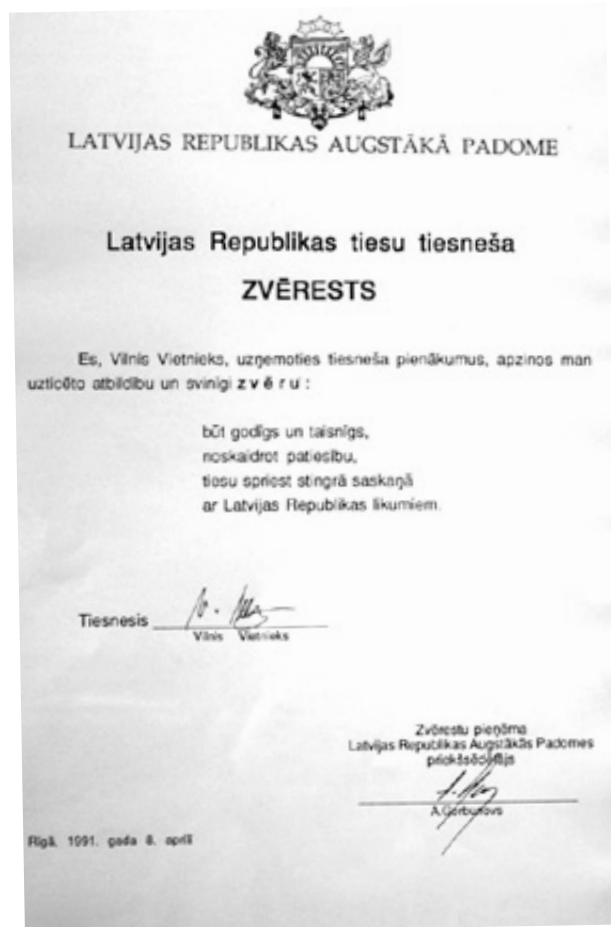
Uzraudzība pār zemākas instances tiesām rajonos un praktiskas palīdzības sniegšana tautas tiesnešiem padomju gados bija viena no Augstākās tiesas funkcijām. Tā saglabājās arī pirmajos gados pēc neatkarības atjaunošanas. 1990.gada 26.novembrī Augstākās tiesas Prezidijs pieņēma lēmumu „Par praktiskas palīdzības sniegšanu tautas tiesām”, kurā norādīts, ka, sniedzot praktisku palīdzību rajona tautas tiesu tiesnešiem, Augstākā tiesa veicina vienveidīgas tiesu prakses veidošanu valstī. 1990.gadā Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesneši, izbraucot uz rajona tautas tiesām, praktisku palīdzību bija snieguši 13 reizes, bet Civillietu tiesas kolēģijas tiesneši – 27 reizes.

Augstākās tiesas tiesneši izbrauca arī uz zonālajiem tiesnešu semināriem un piedalījās Tieslietu ministrijas organizētajās operatīvajās sanāksmēs.

ATBALSTS LATVIJAS REPUBLIKAS PROKURATŪRAI

1990.gada 26.septembrī Augstākā Padome pieņēma likumu „Par prokuratūras uzraudzību Latvijas Republikā”, kas bija pamats neatkarīgās Latvijas Republikas prokuratūras izveidošanai. Maksimāli īsā laikā bija svarīgi Latvijas Republikas prokuratūras kontrolē pārņemt visu praktiskās tiesvedības darba apjomu, taču uzdevuma izpildi sarežģīja omoniešu iesaistīšana Latvijas PSR Prokuratūras interešu aizsardzībā. Jaunizveidotā prokuratūra bija spiesta aiziet no prokuratūras telpām, tā palika bez transporta un svarīgiem dokumentiem. Prokuratūra sašķēlās, apmēram desmitā daļa amatpersonu palika Latvijas PSR prokuratūrā.

Pirmais Latvijas Republikas ģenerālprokurors Jānis Skrastiņš uzsver, ka jaunizveidotajai neatkarīgajai prokuratūrai tomēr izdevās nodrošināt visu funkciju reālu izpildi, jo to atbalstīja Augstākā tiesa un citas tiesas, kas atzina tikai šīs prokuratūras iesniegtās lietas un pielaida procesos tikai tās prokurorus. Arī gluži praktiski kādu laiku, kamēr Latvijas Republikas Prokuratūra bija bez savām telpām, tās lietas glabājās Augstākajā tiesā.

Latvijas tiesneša zvērests 1991.gadā

1991.GADS – BARIKĀDES, ZVĒRESTS UN KASĀCIJAS SĀKUMS

Tāds vēsturiskiem notikumiem bagāts Latvijas Republikas Augstākajai tiesai bija 1990.gads – Latvijas likteņpagrieziena gads. Ne mazāk sarežģīts un nozīmīgs bija arī nākamais – 1991.gads, kas sākās ar janvāra barikādēm Rīgas ielās un diennakts dežūrām arī Augstākajā tiesā, ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja Gvido Zemrībo uzstāšanos Amerikas universitātēs, ASV Valsts departamentā un Augstākajā tiesā, vēstījot par situāciju Latvijā, par notikumu vēsturiskajiem, politiskajiem un juridiskajiem aspektiem.

1991.gada 11.martā Augstākās tiesas plēnums pieņēma lēmumu „Par Latvijas Republikas tiesu neatkarību”, kurā vēstīja: „Tiesa ir tik demokrātiska, cik demokrātiski ir likumi, kurus šī tiesa piemēro, tiesas spriedumi ir tik objektīvi, cik neatkarīga ir bijusi tiesa, izskatot šo lietu.” Šis lēmums bija pamats likumā „Par tiesu varu” liktajiem tiesu darbības pamatprincipiem.

Plēnums arī noteica, ka tiesu neatkarību simbolizē tiesneša zvērests, mantija un amata zīme. 1991.gada 8.aprīlī Augstākās tiesas tiesneši, tērpušies jaunajās mantijās, devās uz Augstāko Padomi (jo Valsts prezidenta Latvijai vēl nebija) uz pirmo zvēresta ceremoniju.

Augstākās tiesas tiesneši pēc pirmā zvēresta ar Augstākās Padomes vadību 1991.gada 8.aprīlī.
1.rindā no kreisās Valda Eilande, Pāvels Gruziņš, Gvido Zemrībo, Imants Daudišs, Anatolijs Gorbunovs,
Andrejs Krastiņš, Mārtiņš Dudelis, Nadežda Jansone

1991.gads iezīmēja arī kasācijas sākumu Latvijas tiesu sistēmā. Vēl turpināja darboties padomju laika divu līmeņu tiesu sistēma – rajonu un pilsētu tautas tiesas un Augstākā tiesa. Smagākās lietas Augstākā tiesa skatīja kā pirmā instance, un tās spriedumi nebija pārsūdzami. 13.augustā pieņemtais likums „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksā un Latvijas PSR Civilprocesa kodeksā” noteica, ka arī Augstākās tiesas pirmās instances spriedumi ir pārsūdzami kasācijas kārtībā. Augstākās tiesas Prezidijs apstiprināja otrās instances jeb kasācijas tiesu kolēģiju sastāvu. Civillietu tiesas kolēģijā – Roberts Namatēvs, Imants Fridrihsons, Zigmanis Gencs, Rita Saulīte, Krimināllietu tiesas kolēģijā – Georgijs Kuzņecovs, Fricis Jaunbelzējs, Juris Kaksītis, Astrīda Kazārova, Luka Lotko, Zaiga Raupa. Turpmāk šie tiesneši nedrīkstēja skatīt lietas pirmajā

instancē. Augstākās tiesas priekšsēdētājs un viņa vietnieki bija tiesīgi prezidēt otrās instances tiesas kolēģiju sēdēs.

Augstākās tiesas priekšsēdētāja Gvido Zemrībo vadībā visu gadu bija darbojusies arī ar Augstākās Padomes Prezidija 1990.gada 13.decembra lēmumu izveidotā darba grupa likumprojekta par tiesu iekārtu izstrādei. Darba grupā strādāja arī Augstākās tiesas tiesneši Gunārs Aigars, Fricis Jaunbelzējs, Juris Kaksītis, Zaiga Raupa un vecākā konsultante Sandra Sleja. Viņu darbs rezultējās 1992.gada 15.decembra likumā „Par tiesu varu”, kas atvēra jaunu lappusi Latvijas tiesu sistēmas un arī Augstākās tiesas vēsturē.

Rasma ZVEJNIECE,
 Augstākās tiesas Komunikācijas nodaļas vadītāja

RAKSTĀ IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

Latvijas Republikas Augstākā Padomes 16.05.1990. sēdes stenogramma, www.saeima.lv.
Latvijas Republikas Augstākā Padomes 11.06.1990. sēdes stenogramma, www.saeima.lv.
Latvijas Republikas Augstākās Padomes 12.06.1990. sēdes stenogramma, www.saeima.lv.
Dokumentālā filma „Latvijas Senātam – 95. Vakar un šodien”, Augstākā tiesa, 2013.
Domburs J. Trešā vara pār lupatu deķi. Atmoda, 08.10.1991.
Grūtups A. Tiesāšanās kā māksla. R., 2001.
Skrastiņš J. Tiesu reforma un prokuratūra. Juristu Žurnāls. 1995, Nr.4.
Vietnieks V. Atskatoties uz Tautas frontes grupu Augstākajā tiesā. Jurista Vārds, Nr.40, 21.10.2008.
Zemrībo G. Kurp ej, Latvija? Latvijas Vēstnesis, 18.08.1998.
Zemrībo G. Latvijas tiesām – 75. Latvijas Jurists, Nr.35, 1994.
Augstākās tiesas muzeja materiāli, tai skaitā atmiņu pieraksti.

2020.GADA VĒSTURISKIE PIETURPUNKTI

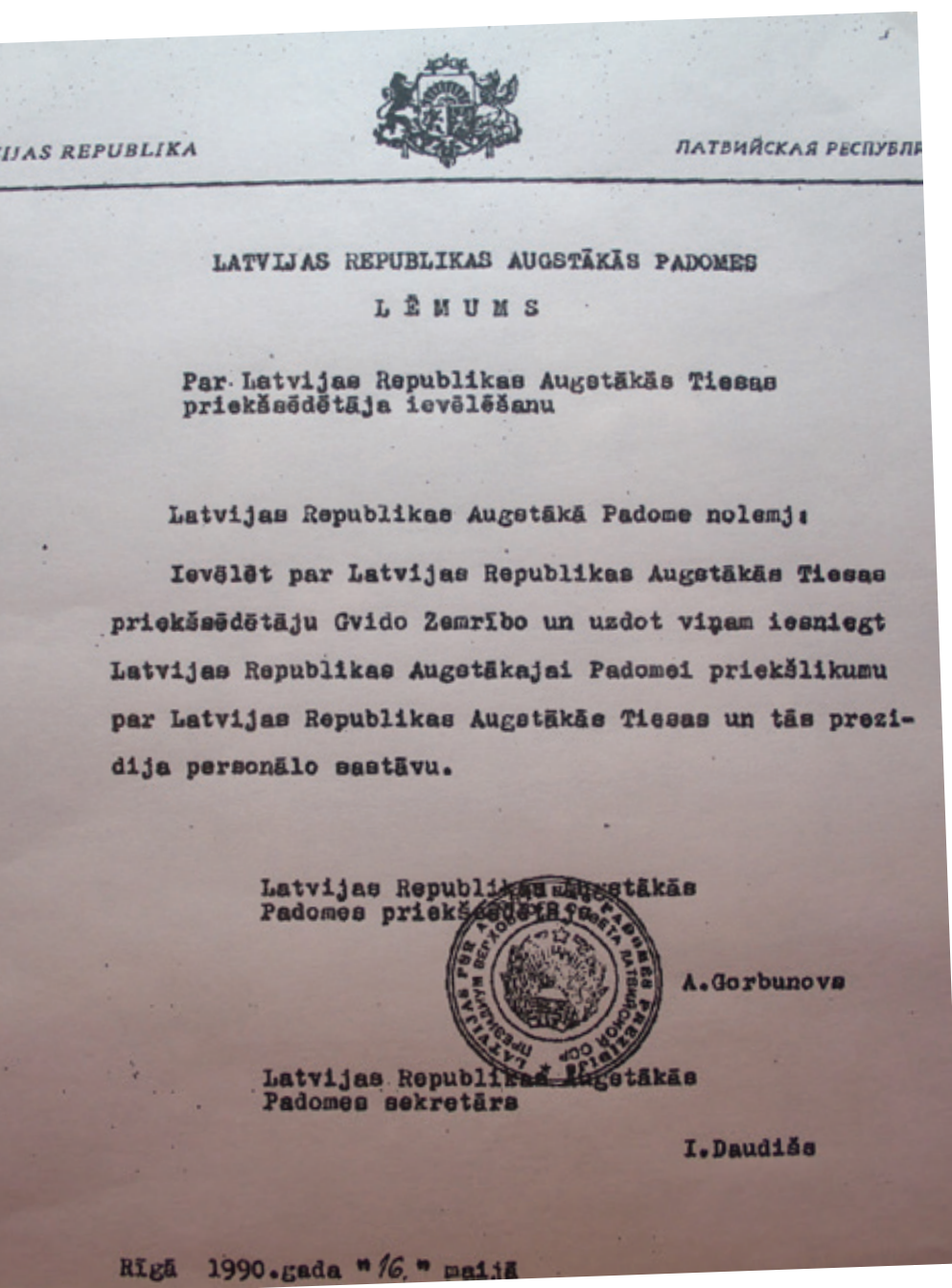

1990 ATJAUNOTA LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀ TIESA

4.maijs – Latvijas PSR Augstākā Padome pieņem deklarāciju „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”. Latvijas PSR Augstākā tiesa kļūst par Latvijas Republikas Augstāko tiesu

16.maijs – Augstākā Padome par Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāju ievēl Gvido Zemrību

11., 12.jūnijs un 27.jūlijs – Augstākās tiesas tiesnešu vēlēšanas Augstākajā Padomē

1995 ATJAUNOTS AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTS

3.oktobris – Augstākās tiesas plēnums ar lēmumu „Par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta departamentu un tiesu palātu izveidošanu” rada Augstākās tiesas jauno struktūru – Senātu kā kasācijas instanci un Tiesu palātas kā apelācijas instanci

Apstiprināts struktūrvienību sastāvs: Civillietu departaments – priekšsēdētājs Mārtiņš Dudelis un 7 senatori; Krimināllietu departaments – priekšsēdētājs Pāvels Gruziņš un 5 senatori; Civillietu tiesu palāta – priekšsēdētājs Gunārs Aigars un 8 tiesneši; Krimināllietu tiesu palāta – priekšsēdētājs Andrejs Lepse un 12 tiesneši. Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir Andris Gulāns

ATJAUNOŠANA | PĀRVEIDOŠANA | ATTĪSTĪBA

Plašu informāciju par Augstākās tiesas darbu var atrast mājaslapā

www.at.gov.lv